

SZOMBAT-LAI MANACTI

5688

שבת

SZOMBAT-ALMANACH

AZ

5688. ÉVRE

תרפ"ח לפ"ק

(1927/28)

~ ELSŐ ÉVFOLYAM ~

MAGYARORSZÁG SZOMBATTARTÓ KERESKEDŐINEK,
IPAROSAINAK, GYÁROSAINAK CIMJEGYZÉKÉVEL
ÉS HÉBER NAPTÁRRAL

Digitized by Touro College Libraries
For Project Zikaron
www.zikaron.tourolib.org
2022

KIADJA :
SOMRÉ SABOSZ BIZOTTSÁG
BUDAPEST

Digitized by Touro College Libraries
For Project Zikaron
www.zikaron.tourolib.org
2022

ELŐSZÓ

A Mindenható **יהוה** segítségével útnak indítjuk első Almanachunkat, a mi szombatunknak, szent vallásunk alappilléreinek megerősítését szolgáló könyvet.

Mert a mi szombatunk nem vasárnapi munkaszünet, a mi szombatunk nem szociálpolitika, a mi szombatunk ennél sokkal több, az szent szövetség az Örökkévaló és Izrael között, amint az Írás mondja: **לדורותם ברית עולם** „Nemzedékekre örök szövetségül“ (Semosz 31. 16.) A mi szombatunk nemcsak a fizikai nyugalom napja **שבת** hanem lelki fölemelkedés **ונופש**. A mi szombatunk még ezenkívül mélységes bizalmunk jele a Mindenható jósága iránt, aki a hat napi munkát megadja a hetedik nap szentséges almoszférájával és a hat napi munka révén kenyeret ad a hetedik nap részére is.

Legfontosabb parancsunk tehát a szombat szentsége és azon nyugszik vallásunk egész strukturája. Ne hivatkozzék senki jó zsidóságával a szombat negligálása mellett!

Hisz klasszikusan mondja Jesajo próféta: **אשרי אדם יעשה זאת וכן אדם יהיוק בו שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשה כל דע.** (Üdv a férfinak, ki ezt cselekszi és az ember fia, aki ehhez ragaszkodik, ha vigyáz a szombatra, hogy meg ne szentségtelenítse és vigyáz kezére, hogy rosszal ne cselekedjék.)

Ez a zsidóság etikája a nagy próféta szerint és ez is marad örök időnkig!

Mi az ősköztől átvett szent hagyományt nem akarjuk magunkkal a sírba vinni, hanem azt valláserkölcsei örökségül gyermekeinkre és azok gyermekeire óhajtjuk átültetni, hogy teljesüljön a próféta szava: **ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר ישמתי בפיך לא ימוש מפי ומפי ורעך ומפי רעך ורעך אמר ה' מעתה ועד עולם:** (Ez az én szövetségem velük, mondá az Örökkévaló.

Szellemem, amely rajtad nyugszik és szavaim, amelyeket szádba adtam, ne lávozzanak el szádból, utódod szájából és utódod utódjának szájából, így szól az Örökkévaló, mostantól mindörökre. Jesajo 59. 21.)

A zsidóság több évezredes multja és elikája nem állhat meg egy nemzedéknél, hanem azt tovább kell fejleszteni a későbbi kor részére עליון עליון örök időkre. És ezt csakis a szombatnak teljes és törvényszerinti be-
tartásával érhetjük el.

Érezniünk kell a nagy és nemes feladat erkölcsi felelősségét, amellyel tartozunk elsősorban az Örökkévalóval szemben és ezzel kapcsolatban utódainkkal szemben is.

A legőszintébb szeretettel és melegséggel üdvözlöm ezen helyről kedves hittestvéreimet. Kapcsolódják be minden egyes megértő zsidó lélek, mint egy láncszem ebbe a nagy közösségbe, hogy vallásunk gránittalapzatát, a szombat szentségét fentarthassuk és azt gyermekeinkbe is átplántáljuk.

Fogadják szerény munkánkat jó szívvel és testvéri szeretettel.

יהי נעם ד' עלינו ומעשה ידנו בוננו עלינו ומעשה ידנו בוננו :

Budapest, 5687. Elül hóban.

Korein Dezső

a budapesti „Somré Sabosz Bizottság”
elnöke

REICH KOPPEL

*kir. tan., felsőházi tag,
a budapesti ant. orth. izr. hitközség főrabbija.*

Produced by
the author for the
author's use only.

REICH KOPPEL

בעה"י

מה מאד ישמח לבי וינעם לנפשי בראותי שהתאזרו
אנשי חיל ראשי חברת "שומרי שבת" דקהלתנו יע"א לקרב
אל המלאכה גדולה לעשות הסתדרות ומדור לכל שומרי
ש"ק כהלכתו במדינתנו, וחשבו מחשבות להרים מעמדם
הרוחני והגשמי, ברוכים אתם לה', ופועל ידכם ירצה ויקיים
בכם מקרא שכתוב "ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש
אותו" ופי' הכוונה שכפל ה' הברכה לשניהם, ליום השביעי
וגם למי שיקדש אותו.

פה פעסט, יום ג' לס' למען "יטב לך" תרפ"ז לפ"ק.

הח קאפל בה"ג מו"ה יחזקאל רייך זל
רב אביר דקה"י פה הגל.

ÜDVÖZLET ÉS ÁLDÁS.

Örvend a szívem és lelki gyönyörrel tapasztalom, hogy hitközségünknek a „Somré Sabosz Bizottság”-ba tömörült tetterős férfiai megkezdték a szombattartók megszervezésének nagy munkáját és erkölcsi valamint anyagi helyzetük szintjét emelni akarják.

A Mindenható áldjon meg benneteket, kezeitek munkáját vigye sikerre, Ő, aki megáldá és megszentelé a sabboszt, áldja meg a halandót is, aki megszenteli a sabboszt.

Budapest, 5687. Elül havában

Reich Koppel

a budapesti orth. hitközség főrabbija

Igazi szombattartás.

Részlet *Sassmann Viktor*, budapesti ortli. rabbinak a „Machziké Hadasz“ szervezet tagjaihoz intézendő ütemes rimes héberséggel írott és a túloldalon közölt szövegéből.

Rejtett, lélekörvendeztető kincs a sabbosz, nyugalom napja a kiválasztott népnek, amely annyiszor feláldozta életét az Egyetlen nevének megszenteléséért.

Hitközségeinknek a szombattartók gyülekezetének kell maradnia; áldás azokra, akik vasfal-erős intézkedésekkel őrzik ebbeli jellegét.

A sabbosz megőrzésének számos és pontos szabálya van. időközönként figyelmeztetni kell rájuk a hiveket.

Téli időkben az ételek melegítésénél túlmenni a megengedett határon és csorba esik ezáltal a sabbosz szentségén.

A hordás tilalma terén nagy a visszasság, sokaknál már egészen feledésbe is merült. Ne nézzük e bűnt léttlenül, kövessük Jirmojohü prófétát, ő a feddés nyilait irányítja a népre, mert a szent napon terhet hordoz. És hozzánk is szól a fenyegetése. „Ha nem hallgattok rám, ha nem szentelitek meg a szombatot, ha terhet visztek azon, tüzet gyújtok a falaitokban és meg fogja emészteni palotáitokat.“ Ezzel szemben jólét jut, a hagyomány ígérete értelmében, a sabbosz pontos megőrzőjének. Atyáink megtartották a sabboszt és jól megélték mellette, korunkban szombat megőrzése csökkent, de csökkent vele együtt a jólét. Legyen ez intés számunkra a sabbosz szentségére s nyugalomára, legyünk hűséges szövetségesei és jut nekünk szükségünk nélküli osztályrész, ezt ígéri nekünk bölseink.

Régi óhaj! teljesít a Somré Sabbosz Bizottság, már sokszor érzett szükségletet elégít ki, amikor kiadja a szombattartó kereskedők, iparosok címjegyzékét, összeállítva lakhelyek, foglalkozás, szakma szerint. Nemes e mű célja: a munkakeresők elhelyezése. Megvalósíthatjuk segítségével a szent ígét: „hadd élhessen testvéred melletted“.

שומר שבת מחללו.

המדה גנוהה אשר בה נעלמה ונחזו בו ישראל סגולת עמו ומסרו נפיש על קדושת שמו ברוכים אתם מנהלי חברתנו שהעמדתם חומת ברזל בעדנו לבלתי יבוא המחלל ש"ק בנכולנו אך הלא הלכות שבת כהררים תלויים בשערה וצרכים אחרים אחר ההרהר רבים לא ידעו כמה יבשרו למשל בחגגרי חורף כשל יבשרו ובמה נרמז בלי דעת ובקדושת שבת עושים מגרעתו ובעון הוצאת משא רבה הפרצה עבירה זו הותרה בעבור עיב ואמר איש הלציו כנבחר נשים עין על התוכחה מפי ידמי הנביא מדובר אשר ירה הציו וקם והעיר לבלתי הוציא משא בשערי העיר ומי לא ידאג ויהיה ללבב נודל העונש הכתוב בצדק ואם לא תשמעו אלי לקדש את השבת ולבלתי שאט משא והצתי איש בשערי ואכלה ארמנותיה וברוך יאמרו לעומתם על המשמר שבת כהלכתו בשאר ארצות כמה זוכים לעשירות בשביל שמכבדים את השבת בזהירות (שבת קי"ט) אבותנו שומרי שבת גדלו והצליחו ועשו פרי וברורות האחרונות מעת הודתו והלכו קרי הפרנסה מתמעטת וחלוק וחסר ע"כ יקה כל אחד לנפשו מוסר בקדושת שבת ומנהגתו להיות נאמן בבריתו להטיב לו באחריתו ולזכות לנהלה בלי מצרים מכאן רוח ויוצר הרים.

ומה נכבד היום בהגלות נגלות רשימה מדויקת מכל שומרי ש"ק בחלבתו במדינתו אשר נקבו בשמות כל בעלי מסחר וקנין בעלי מלאכה יזונים למיניהם איש איש על דגלו למקומו במושבותיו ראה זה דבר חדש אשר הבינו והקירו תקנו והעמידו על חלו אנשי חיל יראי ה' סגל שומרי שבת החברתנו זה היום שאזנתו קיימתו מצאנוהו ותכלית הנרצה הוא העיון נשגב לידע ולהודיע לכל הדרש ומבקש מי ומי שומר את השבת ולשערו ולתמכו במקו וממבר ובכל מלאכה לקיים וחי אחיך עמך ולפרט החברים בבית איז והטוב יסין.

Aldás és szentség.

יִבְרַךְ — יִקְדֹּשׁ

Steif Jonathan pesti rabbi

most megjelent héber műve nyomán.

Az Ur megáldotta a hetedik napot és megszentelte azt, mert azon szűnelt összes munkája után . . .

Amikor a Tóra kiemeli a sabbosznál az áldást és a szentséget, akkor ez célzás a jövőre, célzás a mannára, amely hat napon át hullott az égből, de sabbosz napján nem hullott és ezért az erev-sabbosz adagja a szombati szentségére való tekintettel meg lett áldva, azaz kettős volt. E midrási kijelentésre céloz a szombati zemírosz **בָּרַךְ וְקִדְּשׁ בָּמָן** („megáldotta és megszentelte mannával”).

A nap áldásos volta alatt hagyományaink szerint az értendő, hogy a *gyászolók számára* elől nyilvános *gyász-nyilvánítás* **אֵילנות בצדקה** tilos szombaton.

A nap szentsége és áldottsága nyilatkozzék meg a szombati ruházatban. Jesájó prófeta ama szavát: „nevezd a szombatot gyönyörnek . . . I-ten szentjének, tiszteltnek és *tiszteld* meg” bölcsseink, úgy magyarázzák: „szombati ruhád ne legyen olyan mint a hétköznapi öltözeted”. Mivelhogy az öltözet a tiszteletadásnak eszköze, bölcsseink előírása szerint az *imához* is méltóan kell öltözködni.

A szombat áldása és szentsége visszafénylik — a midrás tanítása értelmében — a hívő ember sugárzó arckifejezésen. Nem hasonlítható össze az ember hétköznapi tekintete a szombat áldásos és szent voltától áthatott ember arcával, amelyen visszatükröződik a sabbosz mennyei nyugalma és szentsége. A sabbosz áldásához tartozik a *sabbosz-gyertya*, amely a családi boldogság jelképe és ezért azonosítják bölcsseink e szent igében: „lelkem elhagyatott beke híján”, a beket a szombati gyertyaarasztotta fennyel. Ezért oly szomorú a karaiták sötét, gyertyától be nem sugárzott szombatja.

A talmud kijelentése szerint (Béczo 16) az ember összes

szükségeit megállapítást nyernek előre a mennyei gondviselés által Róshasono napján, kivéve a szombati és az ünnepi kiadásokat, mert „ezekre mennél többet áldoz az ember, annál nagyobb bőség jut neki.” Ez is benne van Tóra ama kijelentésében, hogy a szombat meg van áldva.

A szombat áldott volta megnyilatkozik az *ételek* sajátos zamatján is. Erre a hagyomány két esetet mond el. Rabbi Jehojša ben Chananjától azt kérdezte a római császár, miért oly átható a szombati ételnek kellemes illata? Amire a bölcs ezt felelte: „van egy fűszerünk, sabbosz a neve, ebből teszünk bele és ez teszi kellemessé”. Erre a császár: „adj nekem belőle”. A Rabbi azt válaszolta: „aki megtartja a sabboszt, annak használ a fűszer, aki nem tartja meg, annak nincs hatása”. — A másik eset Rebbe azaz R. Jehüdo Hanoszi és Antoninus római császár között történt. Rebbe meghívta szombati lakomához Antoninust. Az ételek hidegek voltak és izlettek neki. Azután meghívta hétköznapon és meleg ételeket találtatott föl. Antoninus azonban azt mondta: „a hideg étel jobban ízlett nekem”. Rebbe azt jegyezte meg erre: „a mostani ételeknek hiányzik egy fűszerük”. „Hat a császári kamarában — kérdezi Antoninus — nem kapható ez a fűszer?” „Nem — volt a felelet — sabbosz a fűszer és van-e neked sabboszod?”

Hetedik napnak mondja a Tóra a szombatot, azaz nem tehető át más napra és így nem függ az ünnepek módjára az újhód megállapításától, amely jog megillette egykor a szanhedrint, aminek következtében az ünnep elhalasztódhatott. A szombat kizárólag I-tentől függ, de az ünnep Izraeltől is. Ezért dicsőítjük I-tent, mint aki „mekaddés hasabbosz” (megszenteli a szombatot), ellenben az ünnepeknél az a kitétel foglaltatik: „megszenteli Izraelt és a szombati időket” (mekaddés Jiszroël vehazemanim), mivelhogy az ünnep Izraeltől is függ.

„Szünetelt a hetedik napon.” A fizikai teremtés megszűnt ugyan a hetedik nap, de nem szűnt az erkölcsi világrend szolgálataiban való teremtés, amennyiben az igazak megjutalmazására, a bűnösök megbüntetésére csodák történnek. A hetedik nap előképe a jövő világnak. Erről igen melyertelműen értekezik a Tórához írt kommentárjában a רמב"ם R. Mojse ben Nachmon.

**Ha szüksége van szombattartó alkalmazottra,
jelentse be a Somré Sabosz Bizottságnak.**

Támogassuk tetterősen a Somré Saboszt

Irta: Silberstein David,
a váci orthodox hitközség rabbija.
(Heber credetiből.)

„Magsanyargatott, éheztelett, majd mannát
adott neked — ebből következik a szombati
gyertyagyújtás.” (Jalk. El. Rós Has. 14.)

„A napok célja az éjjelek, az éjjelek célja a
sabbosz.” (Jalk. El. Sab. 62.)

Teljes elismerés, igazi hála és tetterős támogatás illeti a „Somré Sabosz Bizottság” működését. Az általa kiadandó Almanach el fogja érni a célját, ha minden sora magyarázata lesz bölcsünk ama kijelentésének: „A Tórából, a prófétákból és a szent iratokból be lehet bizonyítani, hogy a sabbosz megszentelése felér az összes paranesolatokkal”. (Jerüsalmi II. p. 5. h.)

A Somré Sabosz feladatai közé tartozik, beplántálni a köztudatba a bizalmat a mennyei Atyánk iránt, hogy a sabbosz megtartása nem károsítja meg a létfenntartást valójában, mert a látszólagosan elszenvedett kárt visszatéríti a Mindenható.

Jelképe ennek a szombati gyertya. Egy gyertyából — bölcsünk szimbolikája értelmében — sokat lehet meggyújtani, anélkül, hogy a gyertyán meglátszanék, azonképpen a szombat megtartásának áldozata sem csökkenti a létfenntartási lehetőséget és I-ten áldását. Ilyen értelemben mondja a böles király **כי נר מצוה** „a micróval úgy van mint a gyertyával”.

Természetesen a sabboszért áldozni kell és bizony először nagy önküzdésbe kerül az áldozathozás. De ha az ember beleélte magát a sabbosz légkörébe nem is érzi az áldozatot. Bölcsünk kijelentése szerint amikor az első ember vétkezett s arra lett kárhoztatva: „arcod verejtékében egyed kenyeredet”, a föld is sújtva lett 39 csapással, hogy megnehezítse az ember boldogulását. A sabbosz alkalmából 39 munkától tartózkodunk s ezzel ellensúlyozzuk a „39 csapást”. — Ezzel bölcsünk azt akarják mondani, hogy a szombat megtartása nemcsak nem szűkíti a parnoszo-t, hanem még meg is könnyíti a létért való küzdelmet.

Bölcsseink egy hagyománya szerint (Tojsz. Peszochim 119) cseink Egyiptomban kényszerülve voltak 39-féle robotra. A szombati munkától való tartózkodás jelenti az egyiptomi robottól való megszabadulást, amelynek célját így lejezi ki a Tóra: „amidőn kivizedel a népet Egyiptomból, szolgálni fogjátok I-tent ezen a hegyen”. A robottól való felszabadulás célja tehát a kinyilatkoztatás elfogadása. A sabbosz emléke a micrajimi kiszabadulásnak és így az ő célja is nemcsak a fizikai nyugalom, hanem a szellemi emelkedettség. Ilyen értelemben mondja egyik Mesterünk (Tür O. Ch. 290): Jiszroél panaszkodott, hogyan tarthatja meg a Tórát, hisz mindenki el van foglalva a kenyérért való küzdelemben. Erre az I-leu azt mondotta: „segítségül adom neked hűséges lársul a sabboszt; mihelyt ez bekövetkezik, a tanházakba gyűlekeznek tanulni és okulni”. Aki ezt a fokot elérte, aki a sabboszt így fogja fel, az megvalósítja a Midrás ama szavát: „a napok célja az éjjelek, az éjjelek célja a sabbosz”, mert a *nappali* fáradozás célja az *éjjeli* Tóratanulás és a létküzdelem célja a szellemi szférába való emelkedés. És ilyen tudattal eltelve látja az ember, hogy igaz a szent íge: „*megsanyargattalak léged, éhezettettelek, de azután manna-t is adtam neked*” és hogy ebből következik a *szombati gyertya gyújtása*, mely jele az i-teni áldás kifogyhatatlanságának és a gondviselésnek.

Szent dolgot cselekszik tehát a Somré Sabbosz, amikor a sabbosz megtartását lehelővé akarja tenni. A zsidó lelek megmentéséről van szó. A bölcsseink tanítása értelmében: aki *egy* lelket megment Izráelből, egész világot mentett”. Ezért nemcsak szavakkal támogassuk a sabbosz-mozgalmat, hanem tettel. Ha alkalmazotról van szó, gondoljunk arra, aki a sabbosznak kedvéért áldozatot tudott hozni. Szükségleti tárgyainkat szombattartó iparosnál vagy kereskedőnél szerezzük be! Járuljunk hozzá alhozz, hogy egész Jiszroél megtarthassa a sabboszt, mert akkor bölcsseink szerint bekövetkezik a megváltás.

Filut G. Herman

**Készruháraktár nagyban és kicsinyben
Budapest, VIII., Dobozí u. 3.**

Apám széferjéből.

Irtá: óbudai Freudiger Ábrahám,
a budapesti orth. hitk. elnöke.

A Tíz-igében épügy mint a Kedojsim hetiszakasz elején a sabosz és a szülők tisztelete ואת שבתותי תשמרו egymással összefüggésben van elrendelve. Mindkettő szolgálatában velek állni, amikor a Sonré Sabosz Almanachjában megdicsőült Edesapám משה יצחק פרידמאן most kiadott משה יצחק művéből egy *szombat*ról szóló részletet közlök. De nem lesz fölösleges, ha a könyvhöz írt bevezetésemet közzéadom bílhű s magyarul olvasó testvéreim okulására.

Hátat kell adnom a gondviselésnek, hogy lehetővé tette megdicsőült edesapám művének megjelentetését. A könyv tartalma szent irodalmunk erkölcsi kincsét gyarapítja, de a könyv szerzője élete példájával is irányt mutató.

Általában ellentétbe állítják a kor műveltségét a vallásossággal, a hagyományos vallási életet a modern társadalom követelményével. Elfelejtik a Szentírás szavait: וְאֵשֶׁת חַכְמָה יִדְעָתָּה: „שבֿל טובֿ לכל עוֹשֵׂיהֶם „a bölcsesség kezdete I-ten félelme, jó megítélés az összes követőinek“, ami azt jelenti: „akinél a *vallásosság* alapja az összes műveltségnek, annak *שבֿל טובֿ* a *világ* dolgai megítélésében is megvan a legjobb mértéke“. Jesajo is azt hangsúlyozta: „jövőben gyökeret ver Jákov, virul és virágzik Jiszroél“, azaz: ha Jákov szelleme (ama Jákov-é, יִשָׁב אֱהֻלִים, aki a Tóra sáltraiban ült) meggyökeresedett valakiben, az ha fel is jut a győzelem magaslatára, mint Jiszroel שְׂרִית עַם אֱלֹקִים וְגו' (aki küzdött és győzött) virulni és virágozni fog a Tóra számára. Erre a legjobb példa óbudai *Freudiger Mózes* harmonikus egyénisége. Telve volt Tórával és világi műveltséggel, nem mindennapi társadalmi karriért futott be, de megmaradt mélységes vallásosságában. Háza gyülekező helye volt a Tóra tudósainak és bár polgári hivatása, később pedig a budapesti orthodox hitközség elnöki tisztsége idejének javát lefoglalta, időt szakított magának tanulmányaira, amelyeknek eredményeit könyvalakban kiadtuk.

Freudiger Mózes Izsákon született, ahol apja R. Pinchas Low rabbiként működött. Innen Óbudára hívták meg roshészdinnuk. R. Pinchasz Low lelki gyönyörűséggel tapasztalhatta fiának nagy előmenetelét a szent tudomány terén. Tízennyolc éves korában már hatorosz hojro-ja volt több híres rabbtól, az óbudai templomban tartott szónoklata is igen mély hatást kellett. A tudós és elokvens ifjút több község is meg akarta választani rabbinak, de ő szerénységből nem akart rabbi hivatalt vállalni.

Pesti tartózkodása alatt történt az orthodoxia kiválása a nagy hitközségből. Ebből az alkalomból tetemes áldozatot hozott az orthodox álláspont diadalrajuttatásáért. Természetesen egyik oszlopa lett az újonnan megszervezett orthodox községnek. Alapítója lett a Budapesti Sasz Chevrának, majd megalapította az orthodox Sasz Chevrát, amely a budapesti orthodox életnek immár egyik fontos gócpontja. Az ő kezdeményezésére indult meg a „Tiferesz Bachurim“ ifjúsági egyesület megszervezése. Negyed századon át viselte a budapesti orthodox hitközség elnöki méltóságát és teljesítette az e lizsljével járó nehéz feladatokat teljes odaadással. Szerénysége dacára csakhamar közismertek lettek a hazai ipar, kereskedelem és filantropia terén szerzett érdemei és a királyi kegy óbudai predikálumnal nemességet juttatott neki. Az első eset Magyarországon, hogy egy tudós és orthodox vallásosságú férfit ert ilyen kitüntetés.

Hetvenkilenc éves korában 1911-ben hunyt el. Azzal a tudattal zárhatta le szemeit, hogy szelleme és példája tovább él családjában.

Apám a Sabbosz és Jiszroél kapcsolatáról a következőt írja:

A Midrás Rabbo hagyományozása szerint Rabbi Simojn ben Jojchoj azt tanította: A Sabbosz felpanaszolta az I-tennek: Világ alkotója mindenkinek van párja és nekem nincs. Erre I-ten azt mondá: *Jiszroél közössége* a te párod. S amikor a nép a Szinaj előtt állott, akkor a negyedik ígében azt is mondotta neki az Ur: „Emlékezzetek meg a sabboszról, hogy mit ígértem neki.“

Ez a Midrás legjobban megerthető a Ramban mely értelmű és a negyedik parancsolat első mondatához fűzött szavai alapján: „Emlékezzél meg a sabboszról“ — azt jelenti, hogy naponként gondoljunk a sabbosz tanulságára, a teremtésre, a Teremtőre, aki elrendelte nekünk ezt a szimbolumot, amely I-ten és Jiszroél

közötti kapcsolatra mutat. **לֵי וְזֶמֶן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** A Tóra ama kifejezésének **לֵי קָדְשׁוֹ** „hogymegszenteljed” értelme, hogy az ezen való pihenés lelki gyönyör legyen, hogy a földi gyalogságtól elfordulva menjünk el meghallgatni a bölcsek tanításait. A Királyok könyvében is olvasható, hogy a sunembeli asszonynak férje ezt mondja: „minek méssz ma a prófétához, hogy nincs sem újhold, sem sabbosz” amiből következik — aminél bölcseink mondják — hogy ünnepi alkalomkor igenis el kell mennünk a próféták tanításait meghallgatni. S mert a szombat a világ teremtettségének, a gondviselésnek és a kinyilatkoztatásnak tanításait foglalja magában, mondják bölcseink róla: felér az összes tórai parancsolatokkal. A Mechiltóban pedig azt olvassuk: „R. Jiczehok azt tanította, ne számlálj a többi népek módján, hanem csupán csak a szombattal kapcsolatban”. A többi népnél ugyanis minden napnak külön megnevezése van, nálunk azonban csak úgy: echod besabosz, sémi besabosz. — Eddig a Ramban. Szavaiból látjuk tehát a Sabbosz és Jiszroél közötti szeretetteljes kapcsolatot.

Ilyen értelemben mondja a Midrás Jalkut a „Vajakhél” hetiszakaszhoz: „Csak itt fordul elő először a Tórában, hogy Mózes tanítónk összegyűjtötte a népet. Ugyanis I-ten azt mondta neki: szombatonként gyűjtsd össze a népet, tanítsad őket a törvényekre s akkor szent nevem dicsőíttetik közöttetek.” Mózes erre azt mondta a népnek: ha ezt megleszitek, az Ur úgy tekint bennetekre, mintha elismertetnétek az ő viláгурalmát, mert így mondja Jesajo prófeta „*li vagylok az én tanuim és én az I-ten*”.

A Sabbosz is, Jiszroél is tanuja I-ten egységének, teremő és gondviselő voltának s így valóban mély értelme van R. Simojn b. Jojchoj ama kijelentésének: Jiszroél közössége a Sabbosz párja.

„Fekete vagyok és szép.” Az Énekek éneke e szava vonatkozik a zsidó népre, amely „fekete” a hétköznapiokon, de „szép” sabboszkor.

(Midrás.)

TURUL EDÉNYÁRUHÁZ

HERSCHKOVITS LAJOS

üveges és képkeretező

Budapest, VII., Akácfa ucca 20.

Ablaküveg- és tükörbevéágást, képkeretezést és az összes e szakmába vágó munkát legolcsóbban végez.

זאממטליכע פראנק פאבריקאטע
ווערדען אונטער שטרענגער איינהאל-
טונג דער ריטועללען פארשריפטען אין
דען היימישען פאבריקען

נאדיקאניזשא אונד
מאשאנסענמיאנאש

הערנעשטעללט, זא דאסס יעדע יודישע
הויזפראוי מיט רודיגעס געוויססען
אונזערע אין אללער וועלט בעליעבטען
ערצייגניססע אין איהרעם הויזהאלטע
פערווענדען קאנן.

דיע פאבריקען שטעהען שטאנדיג
אונטער אבעראויפזיכט דעם האכערהר-
וואורדיגען אבערראבבינערס העררן
שימאן שרייבער שליט"א אין ערלוי-
דעססען נאמע אונד רוף פאן פארנ-
העריין פיר איינוואנדפרייע פאבריקא-
ציאן פערבורגט.

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

BUDAPEST,

VI., BENCZUR UCCA 1.

פאבריקען: NAGYKANIZSA, MOSONSZENTJÁNOS

A Somré Sabosz és az Almanach.

Irta: Weisz Mór.

a Somré Sabosz Bizottság ügyvezető elnöke.

A létért vívott küzdelemben nagy tehertételt jelent az a körülmény, hogy a mai viszonyok mellett a törvényhű orthodox zsidó csak öt napon át produkálhat és dolgozhat, ami a nehéz megélhetési viszonyokat még nehezebbé teszi számára. Ezzel szemben áll a sabbosz eldöntő fontossága vallási életünkben. Nem tudunk magunknak elképzelni, de nem is szabad elképzelniünk zsidóságot sabbosz nélkül. A szent cél érdekében: a sabbosz megtartását lehetővé tenni, — fel kell tehát használnunk minden eszközt. Hozzá kell szoknunk az ősrégi cél szolgálatában *modern eszközökkel* küzdeni.

Ez az elgondolás indította meg a Somré Sabosz Bizottság megalakulását. A sabbosz megszentelése érdekében közös táborba akarja hozni a szombattartó munkaadókat és munkásokat. Ez természetesen magában foglalja a *munkaközvetítés* terén kifejtendő működést. A kereslet és kínálat egymás közötti relációját azonban nem tudjuk pontosan megállapítani, ha nem ismerjük a szükséges adatokat.

Sokszor hangzott fel a legutóbbi időkben például az *ifjúság átrétegződésének* a kérdése. Azt hangoztatják, hogy az orthodox ifjúságot *ipari pályára* is kell irányítani. A törekvés helyes volna. Megfelel a bölcsünk ama kijelentéseinek וְבָחַרְתָּ בְּחַיִּים זְוֵי אֵימָתָא „válaszd az életet — ez azt jelenti, hogy tanulj ipart” és megfelel annak talmudi kijelentésnek: „7 évig is dühönghet az éhinség, de az iparos küszöbél nem éri”.

De mit ér az, ha felnevelünk egy iparosifjúságot, amely nem tud szombattartó helyen elhelyezkedni és így esetleg meg fogja szegni a szombatot, amivel az orthodox zsidóság veszteségszámláját növeli?

Már eddig is tapasztalhattuk, hogy a *tanonckereslet* nagyon nagy és a *segédkereslet* igen kicsiny. Ez nemcsak szociális szempontból sajnálatos, hanem vallási szempontból veszedelemes. Ez azt jelenti, hogy a tanoncmunkát kihasználják, de amikor a segéd szombattartó helyet keres — nem talál.

Áll tehát a harc a sabboszért. A harc sikeres végigküzüléseért szükség van a terep kiismerésére és seregszemlére. Szükségünk van megtudni: kik azok, akik megtartják a szombatot hazánkban, hogy a munkakeresőket oda irányíthassuk. A szombattartó munkaadók *címjegyzékének* összeállítása a legelső teendő e téren. Hogy ezt a címjegyzéket mindenkinek kezébe adhassuk, szükségessé vált annak nyomtatásban való kibocsátása. Ez adta a Somré Sabosz Bizottságnak az indítást, hogy a *Szombat-Almanach* kiadását *határozza el*.

Szerénytelenség nélkül mondhatjuk, hogy a Szombat-Almanach kiadása a hazai orthodoxia szempontjából úttörő vállalkozás. Eleddig ilyenemű orthodox irányú munka nem jelent meg.

A szombattartás lelki alapjainak megszilárdítására szükségesnek véltük, hogy a címanyagon kívül cikkek, dolgozatok egész sora megvilágítsa a sabbosz fontosságát és orthodox irányban oktatást és szórakozást nyújtson.

Az Almanach úttörő voltában rejlik a fogyatékosága is. Ez vonatkozik úgy irodalmi mint címanyagi részére. A címanyag ezidén nem lehetett teljes, mert egyes hitközségekből csak *elkészve* kaptuk az adatokat. A meglevő címek összeszedése rendkívül nagy munkát igényelt és így a legutolsó hetekig nem tudtuk, lehetséges lesz-e az Almanach kiadása. Ennek következtében az irodalmi rész kiépítése se mehetett úgy, ahogy akartuk. Külföldi orthodox publikációknál az öntudatos és művelt orthodoxia természetesnek találja, hogy a híthű közönséghez szóló írások nem lehetnek felületes értelemben véve „érdekesek”, sem szenzációsak és nem használhatják azokat az eszközöket sem, amelyek segítségével olcsó hatást lehet elérni. Olyan kevés eddig nálunk a magyar nyelvű orthodox kiadvány, hogy ezt a körülményt hazai orthodox közönségünk előtt hangsúlyozottan ki kell domborítani.

Az a törekvésünk, hogy a Szombat-Almanach-ot évenként kiadjuk és úgy címanyagbeli, mint irodalmi szempontból egyre tökéletesítsük. Azt akarjuk, hogy Almanachunk ott legyen minden orthodox ház asztalán, emlékeztesse a sabbosz szentségére, amely érvényre jusson a családi életben, de kifejezésre jusson abban az erkölcsi és szociális szolidaritásban is, mely állandóan ráirányítja a figyelmünket azokra, akik *áldozatok árán is ragaszkodnak a sabbosz megtartásához* és így azoknak támogatása elsőrendű kötelesség.

Emlékeztesse az Almanach a szombattartót, hogy neki hozzá kell járulni a *szombattartók társadalmának kiépítéséhez*. Minden eszközt meg kell tehát ragadni a szombat megőrzésének lehetővé tételére. Budapesti munkánkból talán a vidékiek is tanulhatnak. Két ifjúsági egyesületünk a „*Tiferesz Bachurim*” és az „*Écz Chajim*” serényen közreműködik a gyakorlati életben álló ifjak vallási célra való tömörítésében. S különös fontosság tulajdonítható a *Zsidó Népasztal* gyönyörű munkájának. Sok munkanélküli, aki nem tudott elhelyezkedni szombattartó állásban, csak úgy bírt kitartani nehéz helyzetében, hogy a *Zsidó Népasztal* ellátta ingyenes kosztal.

Az összes zsidó intézményeknek harmonikusan kellene dolgozniuk a sabbosz megtartása érdekében. Mindegyik érezze a felelősséget a sabbosz nagy művéjével szemben, mindegyik érezze magát a fontos és szent műve küldöttjének שליחי מצוה אין נזקקן akiknek bölcsesink sértetlenséget ígérnek és akiknek jut a legnagyobb boldogság: a שמחה של מצוה a műve által támasztott mennyei öröm, amelyben megnyilatkozik I-ten kegyelme, akinek nevében és áldásában bízva dolgoztunk mindeddig.

„Aki a sabbosznak előlegez, a sabbosz megfizet.” Ezt mondta egy aggastyán Józsefnek, akit „szombatbecsülő”-nek neveztek. Egyszer pénteken estefelé hoztak halat a piacra, senkisé is akarta megvenni, Józsefhez vitték. ő megvette és lementelen aranyat érő drága gyöngyöt talált benne.

(Sabbosz 119.)

BIALAZURKER JAKAB

TEXTIL- ÉS DIVATÁRUNAGYKERESKEDÉS

Állandó nagy választék
saját kikészítésű textilárukban

BUDAPEST, VI., KIRÁLY UCCA 16.

De hol van a csillag?

*A hold jenylik és csillagok égnek
A zugó éjben hegy, völgy felett . . .
S én, ki tudja hányadszor újra, meg újra
Olvassom az ősi, szent könyveket.*

*S ahogyan olvasom a megszentelt ígét,
Egy hang döbbenli meg szívem:
„Olyan leszél te népem, mint csillag az égen
S mint tenger parlján a főveny.”*

*Én tudom Uram, hogy ígéreted
Minden szót megtölt, ha csendes is az,
Én tudom Uram: csak helyre, időre
Vár akaratod a bölcs, az igaz.*

*És ime az egyik beteljesedett már,
Óh, érzem meg most is, mint szörnyű ígát:
Fővennyé lettünk, mit elfúj a szellő
S mit durván tapos le a láb.*

*Beteljesedett! Letiporva, alázva,
Mint kő és főveny vagyunk csakugyan!
... De hajh az a csillag, mely gyul csodafénnyel
A csillag, a csillag mondd hol van Uram? . . .*

Frug-Vér.

GELB HERMAN

HAT. ENGEDÉLYEZETT VILLAMOSSÁGI BERENDEZŐ

Iroda és műhely: VIII., KARPFENSTEIN UCCA 4.

TELEFONHÍVÓ: J. 25-28.

Elvállal mindenféle villamosberendezést, erőátvitelt, csengő-berendezést, házi telefonszerelést, Elektromos Művek által kifogásolt vezetékek szakszerű javítását.

MODERN CSILLÁROK RAKTARA.

A sabbosyra eső vásárok és hetivásárok dolgában.

Irta: Dr. Singer Leó, várpalotai rabbi.

*„Őrizték meg Izrael fiai a sabboszt,
működvén a sabbosért.”*

A hazai zsidó lapok — közöttük a mi orthodox hetilapunk, a *Zsidó Ujság* is — többször említették az utóbbi időben azt az akciót, melyet a heti és országos vásároknak sabboszról más napra való áttétele érdekében több neves *nem orthodox* rabbi megindított. Éppen ezért az orthodox ujság zokon is vette, hogy ez eminensen zsidó ügyben a kezdeményezés dicsősége és érdeme a fentebb megemlített nem orthodox rabbiké. Legtávolabbról sem szándékom az érdemet elvitatni attól, akit megillet, sőt elismerem a főrabbi urak értékes akciójának fontosságát; annál is inkább elismerem, mert eredményt csakis a hazai zsidó társadalom egységes állásfoglalásától és minden illetékes tényezőnek, sőt az ország valamennyi hitközségének céltudatos munkájától várhatunk. Jelen sorok célja mégis az, hogy a kérdés újabb felvetésének történeti előzményeire az igazság megállapítása érdekében is rámutassak. Megnyugtathatom orthodox testvéreimet, a sabbosz megtartása érdekében megindított akciónak kezdeményezője és a gondolatnak tervezője orthodox rabbi volt, az én szerény, nagyra-becsült szomszédom: *Heinrich Armin* székesfehérvári orthodox főrabbi úr. Bocssásson meg érte, hogy leleplezem. De már eddigi munkájával is kiérdemelte az egész zsidóság háláját.

Heinrich főrabbi úr először csak saját hitközségének és híveinek vallásos élete érdekében akart arra módot találni, hogy Székesfehérvárott tegyék át a sabboszról más napra a hetivásárt. Kiindult abból a tényből, hogy egyszer már sikerült a szombati hetivásárok megszüntetése. Abban az időben, midőn oly nehezen lehetett élelmiszert drága pénzért kapni, főlösslegessé vált Székesfehérvárott a hetenként háromszor újabb meg újabb csalódást okozó három hetivásár. célszerűbbnek tartották tehát az egyik

ellörleszt. Nagy nehézséggel, küzdelemmel sikerült végre keresztülvinnie, hogy a három közül a szombati hetivásárt töröljék. Volt reá tehát precedens, hogy a város huzamosabb ideig megvolt a szombati hetivásár nélkül. Amikor azután a viszonyok annyira konszolidálódtak, hogy a régi állapotokat mindenben helyre akarták állítani, Heinrich főrabbi úr minden követ megmozgatott, hogy a hetivásár harmadik napját most már sabboszra ne tegyék. Készséggel hozzájárult akciójához a neolog hitközség elnöksége és rabbisága is, megígérte és érvényesítette befolyását Székesfehérvár nagynevű püspöke, Prohászka Ottokár is, a halósági közgyűlésen azonban elsősorban a zsidó hírlők és gazdák szólatáltak fel a hetivásárnak szombat napjára való tétele érdekében. Heinrich főrabbi úr most már arra gondolt, hogy a magas kormánytól kell olyan intézkedést kieszközölnie, mely egyöntetűen az egész országra kötelezővé teszi a szombatnak, mint a zsidóság legszentebb ünnepnapjának tekintelbe vételét.

Újhól Prohászka Ottokárhoz fordult és kérte jóindulatú támogatását. Székesfehérvárnak azóta elhunyt nagy püspöke a maga egyháza szempontjából is fontosnak tartotta a kérdést és a magas püspöki kar az ő kezdeményezésére határozta el, hogy a vasárnapi vásárok és hetivásárok beszüntetését kérje a kormánytól. A kérdés méltányos eldöntése végett most szükségessé vallott az, hogy a zsidóság is, a maga egészében állást foglaljon s kérje a vásároknak és hetivásároknak szombatról más hétköznapra való áttételét egyöntetű kormányintézkedéssel az egész országban.

Heinrich főrabbi úr kötelességszerűen először is az orthodox iroda nagyérdemű elnökségének a közreműködését kérte. A mi szervezetünk elnöksége e kérdésben is a dolgok velejébe látó bölcseséggel az összzsidóság egyöntetű állásfoglalását tartotta célra vezetőnek. Az orthodox zsidóság életbevágó érdeke az, hogy a sabboszt az élet minden megpróbáltatásaiban szentül tartó orthodox hívek, a szomorú gazdasági viszonyok között el ne essenek a fontos heti- és alig várt országos vásár jövedelmétől, de hitte azt, hogy a neolog zsidóságnak is fontos érdeke, hogy híveit a sabbosz megszenteltségtelenítésétől megóvjá. Az orthodox zsidóság kérését a neologjának — mint a fehérvári példa mutatja — érdekeltisége a szombati vásároknak és hetivásároknak, midőn az orthodox zsidó testvérek konkurenciájától oly könnyen szabadulhatnak, ellentétés vagy közömbös állásfoglalásával legyengíthetné. Okosan és bölcsen azt tanácsolta tehát, hogy ebben a kérdésben a neolog és

statusquo ante alapon szervezkedett zsidóságot kell megnyerni, az orthodoxia megnyerésére akció nem is szükséges, mert annak egyöntetű álláspontja már léténél fogva természetes és megvan.

Igy jutott most már az ügy az orthodox iroda tanácsára a neológ és statusquo ante alapon álló zsidóság elé. Hozzátehetem, hogy megint csak az ebben az ügyben fáradhatatlan Heinrich főrabbi buzgó közreműködésével. Ő maga kereste fel ez ügyben a pesti izr. hitközségnek elnökét és ugyancsak ő tárgyalta ez ügyben nem-orthodox rabbikkal. Sose bántson tehát senkit sem az ő kezdeményezésük, az ő dicsőségük, higgye el mindenki, szívesen lemond Heinrich főrabbi úr is, az orthodox iroda is minden dicsőségről, mindnyájan csak azt akarjuk, hogy *a sabbosz bárkinak a buzgalmából, de legfőképpen a kormány megértő jóakaratából valóban nagy és szent napja legyen minden zsidónak és Isten szent neve megszenteltessék általunk. Amint nem vitatjuk el elődeink érdemeit, kik ez ügyben kardoskodtak és nem tagadjuk más táborban élő testvéreink elsőségét. Így boldogult jó nagybátyám, Singer S. Leó rimaszombati rabbi z. c. l. eszközölte ki már 20 évvel ezelőtt, hogy megyéjében hetivásárok sabboszra ne essenek.*

Ezek a kérdésnek történeti előzményei. Hála nek és köszönetünk illeti mindazokat, akik a szent dologban fáradoztak. Legyen szabad azonban kijelentnem, hogy szerény nézetem szerint mégsem jól fogták meg a kérdést. Az ország uralkodó vallása hatalmas püspöki karának kérelmét már a most divó vallásos közfelfogásnál fogva is szívesen teljesítette volna eddig is a kormány, — talán vagy bizonyára szívesebben mint a zsidókét, — mégsem teljesítette és alig is fogja teljesíthetni. A heli- és általában a vásárok megállapítása az önkormányzatú törvényhatóságok autonóm joga, annak megsértése máris politika. Ehhez az autonómiához egy hagyományt és tekintélyt tisztelő kormány sem nyúl szívesen. Igaz, hogy egy felsőbb, magasabb helyről jövő jóakaratu figyelmeztetést szívesen teljesít a hatóság, de jogaira mindegyik féltékeny. Igaz az is, mint szomorú példák mutatják, hogy egyes törvényhatóságok elvesztik a hallóérzőküket, mihelyt zsidók speciális kéréséről van szó, de meggyőződésből mondom,

**Terjessze a Szombat-Almanachot ismerősei között.
Önmagának és a szent ügynek használ vele!**

hogy a magyar közélet, a magyar főpapság, a magyar hatóságok tisztviselői karában ma már megvolna a hajlandóság a kérés teljesítésére, ha erre jó példát lát másoktól is maga előtt.

Szerény nézetem tehát az: addig is, míg a magas kormány kedvező döntését kieszközölni tudnók, vigyék keresztül a hazai zsidóság illetékes képviselői, hogy a magas kormány a zsidó hitközségek ily irányú kérését a törvényhatóságoknak jóindulatú pártfogásába ajánlja. Az egyes törvényhatóságoknál pedig külön-külön kérvényezzünk. A Somré Szabos Bizottság pedig tartsa számon az egyes helyeken elért eredményeket, tekintélyes közéleti férfiaink kedvező nyilatkozatait, közölje azokat időnként az egyes hitközségekkel olyan formában, hogy azokat utóbbiak mindjárt csatolhassák kérvényeikhez, vagyis bemutathassák azokat a törvényhatóságoknak. Ne fecséreljük tehát amúgy is gyenge erőnket haszontalan, reménnyel nem kecsegtető munkára, de vállvetett erővel dolgozzunk addig is azon, ami elérhető.

Mutalványul a magam tapasztalatából két nagylelkű embernek levelét idézem, mindakettő a kerületemhez tartozó zirci zsidóságnak a szombati vásárnak más napra való áttétele dolgában íródott. Az első a zirci cistercita-rend főapátja, a nemeslelkű emberszerető főpap írása, a másik a zirci járás igazságszerelő és mely vallásosságú főbírájaé. A zsidóság hálaája és az én külön köszönetem mindkettőjüknek! A jóságos I-ten áldása rájuk!

I.

„Kedves Barátom!

... A zirci vásár ügyében írt levelét is megkaptam s arra a következőkben válaszolok. A zirci vásárok napjára vonatkozóan kedves hivei, úgy látom, rosszul tájékoztatták. Zircen a vásárok bizonyos napokhoz vannak kötve, így a Szent József-napi vásár (március 19), május 1, Anna-napi vásár július 26, Mihály-napi vásár szeptember 29, Borbála-napi vásár december 4. Ezek a napok az idén mind más napra esnek, csak éppen a József-napi vásár esik szombatra, tehát mindössze egy esik szombatra. Az idén ezen már lehet változtatni. Azt hiszem, hogy jövőre is bajos lesz, de megpróbálom.

Amint az ünnepek és vasárnapok megszentelését a katolikusok részére is megkívánom, épúgy helyesnek tartom, hogy az

izraeliták is megünnepelhessék a szombatjukat, mert a vallásos érzés megerősödését, elmélyülését nemcsak az egyén szempontjából tartom fontosnak, hanem az állam szempontjából is . . .

Vagyok régi szeretettel

Zirc, 1927 február 18.

WERNER ADOLF dr. s. k., zirci apát."

II.

„Nagyságos

Dr. Singer Leo úrnak

kerületi rabbi Várpalotán.

„Május hó 4-én kelt nagybecsű soraira külszolgálatom miatt csak ma válaszolhatok. Amidőn a rajtam kívül álló okokból bekövetkezett késedelmes válaszáért szíves elnézését kérem, egyben köszönetet mondok kedves soraiért és jókívánságaiért.

Nemcsak hivatali kötelességemnek érzem, de mély vallási érzésből fakadó meggyőződéseim is, hogy I-ten parancsait és tiszteletére rendelt napjait megtartsam és annak megtartását mások részére is vallásfelekezeti különbség nélkül lehetővé tegyem, anyagi érdekeik sérelme nélkül, természetes, szerény hatásköröm keretei között.

Ez a gondolat vezetett akkor is, midőn a zirci izraelita hitközség küldöttségét biztosítottam arról, hogy a jövőben a vásárnapokat olymódon fogom megállapítani, hogy az szombatra vagy zsidó ünnepnapra ne essék, mely ténnyel hivatali kötelességemen túl vallási lelkiismeretemnek óhajtottam elegendő tenni, hogy minden vallásfelekezet részére akadály nélkül biztosíttassék vallási kötelezettségeik teljesítése.

Fogadja igaz tiszteletem nyilvánítását

Zirc, 1927 május 17.

Dr. BOTKA ISTVÁN, s. k. főszolgabíró."

Tehát őrizték meg, tartásuk meg Izrael fiai a sabboszt, „működővén a sabboszáért”.

HOTEL RESTAURANT

ÉTTEREM SZÁLLODA

TAUBER

BUDAPEST, ROMBACH UCCA

16.

Az orth. zsidó intelligencia találkozó helye.

BANKETTES
LAKODALMAK

Cedoko és gemilusz cheszed

Irta: Dr. Friedmann Izidor,
a budapesti orthodox Chevra elnöke.

A *Somré Sabosz Bizottság* működése nyomán remélhetőleg az eddiginél még jobban bevéssődik a zsidó köztudatba a sabbosz fontossága. S valóban a sabbosz eltörölhetetlen kritériuma a zsidó vallásnak, akárcsak a kásrusz és akárcsak a cedókó. De épúgy mint a sabbosz nem azonos egyszerű pihenő ünnepvel, a kásrusz nem dietikus előírással, épúgy nem azonos a zsidó *cedókó* azzal, amit egyszerűen „jótekonyságnak” neveznek.

A cedókó forrása zsidó felfogás szerint elsősorban az őseinktől örökölt *könyörületességi* érzés, továbbá a Tóra törvényeinek való engedelmissége, amely törvények intézményesen kifejezésre juttatják ezt a könyörületességet.

A bölcsek bejelentése szerint „aki emberlársain könyörül, arról biztosra állítható, hogy *Avrohom* ősapánktól származik, de aki könyörtelen embertársaival szemben, az nem *Avrohom* ivadéka”. Azt hiszem, hogy a faji önértzet, amely a *könyörületességgel* teszi meg faji jelleggé, egészen más mint az, amit „fajvédelem” alatt értenek nálunk.

Erre az avrohomi tradícióra, erre a rachmonusz-érzésre épít a Tóra, mikor elrendeli, „nem fog megszűnni a szegény a földön, ezért rendelem el neked, hogy nyissad meg kezedet a te szegény szűkölködő testvéred előtt”. Azaz: a *könyörületességnek* nem szabad csupán érzésnek maradni, hanem tettekben kell megnyilatkoznia és minél nehezebb a szociális probléma a szegénység állandósága folytán, annál inkább fokozódjék a cedókóban megnyilatkozó köteleességtudás. Hogy a cedókó fontossága egy pillanatra se halványuljon el a zsidó köztudatban, bölcseink úgy értékelik mint a sabboszt. Azt mondják: „A cedókó felér az összes mievokkal”. Majd ezt: „aki nem vallja a cedókó törvényét, az olyan, mintha bálványimádást űzne”.

Hogy mennyire kell cedókót gyakorolni, az természetesen egyéni. De egészen biztos: e szociális problémának megoldása volna, ha mindenki megtartaná a „majszer oni” a szegények számára lerovandó 10%-os jövedelmi adót.

A zsidó felfogás szerint a szegény nagyobb jól gyakorol az adományozóval, amidőn alkalmat ad neki a mécvóra, mint az adományozó a szegénnyel; mégis a legborzasztóbb valami egy zsidó ember előtt „rászorulni valakire” és ezért a mai szívből szól az élkezésutáni imának passzusa: v'al tacrichenü lidé matnasz boszor v'dom" (ne engedj rászorulnom halandó adományára). Természetes, hogy a zsidó hagyomány a legsúlyosabban elítéli azt, aki nem szorul rá adományok elfogadására s mégis igénybe veszi a közjótékonyságot. A hagyomány megígéri az ilyeneknek nem fog meghalni addig, amíg igazán nem fog rászorulni.

Intézményes jótékonyság nem képzelhető el olyanok nélkül, akik a szükséges anyagi eszközöket összegyűjtik másoktól. A talmud még magasabbra loksálja azoknak a tevékenységét, akik másokat adakozásra indítanak, mint azokat, akik maguk adnak. Az igazi cedókö-gabbere pedig alkalmazzák azt a bibliai szót: „a közösség irányítói ragyogni fognak mint csillagok”.

Hogy a jótékonysággal foglalkozó emberek — ha komolyan és szívvél végzik dolgukat — már a talmudi zsidóságban is elegendenek voltak, mutatja Rabbi Jósze ama mondása „legyen mennybeli osztályrészem a cedókö-gabbékéhez hasonló, de nem a cedókö-osztogatók részéhez”.

A cedókö csak annyit ér, amennyi emberszeretet nyilatkozik meg benne és így a jótékonyság szeretet-munkává bővül, a cedókö *gemilusz-cheszedd* lesz. A zsidó felfogás szerint: más-sal jót cselekedni nemcsak pénzzel és nemcsak szegénnyel és nemcsak élővel a — *gemilusz-cheszed*. Ide tartozik tehát betegek ápolása, árvák nevelése, vendégek fogadása, a menyasszonyi ház örömében való résztvevés, foglyok kiváltása, halottak eltemetése, gyászolók vigasztalása, leányok kiházásítása. A Talmud mondása szerint a Tóra kezdődik *gemilusz-cheszeddel*, (mert az Ur részt-vett Chavo ősanyánk egybekelésén) és végződik *gemilusz-cheszeddel*, (mert I-ten temette el Mose Rabbenüt).

A cedókö és a *gemilusz-cheszed* szabályait a legklasszikusabban összeállítja a Sulchan-Aruch a II. kötetében a 250. §-ban. Nyolc fokozatát sorolja fel a jótékonyságnak. A *fokozatok leg-magasabbika az, ha munkaalkalmat szerzünk embertársunknak, hogy egyedül fenntartsa magát*. Ilyen értelemben a legjobb cedó-kót és *gemilusz-cheszedet* gyakorolja a „Somre Sabosz Bizott-ság”, amikor kezébe vette a szombattartók között való munka-közvetítés nagy vallási és szociális értéket magában foglaló ügyét.

A nyugalom együttese

Irta: Dr. Dohány József, kiskunhalasi főrabbi.

„Emlékezzél meg a szombatról, **זכור את יום השבת**,

לא תעשה כל מלאכה אתה ובתך

„Ne munkálkodj sem te, sem fiad, sem leányod.”

Az együttes munkát, a vállvetett küzdelmet, az egymást lámogató erőfeszítést jelölik meg ama nagyszerű gránitalapnak, melyre a földi élet boldogságát, az érvényesülést mint biztos pillérekre ráépíthetik. A hetedik nap együttes nyugalma viszont ama fenséges üdülő, hol az i-teni hit ölébe hajthatjuk fejünket, a lelkek egybekapcsolódnak és I-tenimádathoz egybeolvadhatnak. A nyugalom áhitata amaz eszköz, mely szülőt és gyermeket egybevon és nem a munka lármája. A munka pörölycsapásai zúgva, csörömpölve hullnak a lélek üllőjére, olyannyira, hogy annak minden zöngéje elnémul. Hogy juthassanak néma lelkek egymással szoros kapcsolatba? Néma kövek nem nagyon tudnak egybeolvadni. Ez a csoda csak egyszer történt meg Jákob ősapánkkal. De ezeket is csak az öbelőle kisugárzó i-tenhízáalom lángja forrasztotta össze. A munka, az előretörtetés sikítós zajában hogy értesse meg egymást szülő és gyermek, hogy értesse meg magát szülő gyermekeivel?! Már pedig erre volna szükség, hogy célt érjünk, hogy gyermekeinkbe, ifjuságunkba az évezredek, a patinás, a meg nem alkuvó, a boldogítani tudó, a megnyugtató bíró, i-tenhízáldalmas tántoríthatatlan hitet tudjuk belélehelni! Csakis a **שבת** képes erre! A **שבת** az ő mélységes abszolút nyugalomával, midőn elbalkul az élet zsivaja, akkor nyílik meg a szívek kapuja és csak úgy rajzik ki belőle a megszámlálhatatlan gondolat és érzelem, hallhatóvá válnak mindama hangok, melyek mindannyian, ha még oly elütők is egymástól, mégis egyben csúcsosodnak, mind egyet kérdez: hol találom meg önmagamát? És ha nem zavarja e nyugalmat semmi, meg is találja önmagát I-ten körében. Oda találnak ilyenkor, akár az apró madárcák, kik ha vihar nem zúg repülésük pályáiván, mily könnyedén emelkednek s szállnak s mi ámulva nézzük merész vállalkozásukat. Ők meg mindannyian

találkoznak a pázsitos réteken, az illatos berekben. Így találkoznak szülők és gyermekek lelkei az Urban, mert öntudatlan is ezt keresik!

Oh hogy gondoljátok, hogy az életben, hol ezer vihar rázza különösen ifjuságunk lelkét, ilyenkor hogy tudná lelke szárnyát repülésre emelni! A szülők ezerszer ha megkísérlik azokat fel-emelni s megkísérlik magukkal cipelni oda fel, hol *שְׂמֵחַ* az Urral lehet találkozni. Ne csodálkozzatok, ha eme kísérlet csődöt mond! A szülők lelke ott kereng az Ur körül áhitatban, ősi meggyőződéses légkörben, a gyermek útközben leesett. Leesett, mert az ifjúból hiányzott a lendület, mert nem bírt megbirkózni a körötte dühöngő viharral! Mert vihar az, ami körötte dúl! Csak valahogy mi nem tudjuk, hogy az! Az életben úgy hívják élvezet, egy kis gyönyör, új kor szelleme, újabb életviszonyok, próbálkozás a boldogulás útján, életismeretek, tapasztalatok szerzése, világlátottság, felugrani próbálkozás az új idők kerekén gördülő megélhetés szekerére, irodalmi szórakozás, tudományos felkészültség! Ezek mind lehetnek kellékek egy szakavatott vezérlő kéz, egy élesen látó elme, a szeretet forrón buggyanó, aggódóan féltő szülők gondoskodása mellett. Ámde súlyos viharfellegek mind-ezek, ilyen szeretettel telt kísérő, tanításai nélkül. E fellegek olmos teherrel nehezednek I-ten ismerete felé törekvő lélek-szárnyakra s szánitalan esetben összetörve hullanak e gyermekek az élet porába. Megszámálhatatlan kar nyúl utánuk, az élet nevető ábrázata, a mosolygó boldogság lehetőségeinek mindmennyi változatában ígér neki segítséget és ő boldogan kapaszkodik eme támogató felsegítő segély után. Csupán a *נַחֲמָה* nyugalma az, midőn a sors kiragadja eme karokból a munka teljes szüneteltetésével. Ilyenkor észreveszi szülőinek higgadtságát, kik gyanakodva nézik a hétköznapi még oly gyönyörű formában mutatkozó csábjait, kik az Irás nagyítóüvegén keresztül veszik vizsgálat alá mindazt, amit nyújt. Nem egyszer megrendülve vesz tudomást mindama lélekméregről, mit ő addig legtisztább és legszebbnek látott és csak egyre gondolt, vajha mihamarabb meg tudná szerezni. Hisz egészen újak ama problémák ma már, melyek a szülőt gyermekei, de különösen leányai nevelésénél próbára teszik munkája eredményét illetőleg. Ültessetek szerény kis hajlottfejú, ringótörzsű virágot, pöffeszkedő tölgyek közé! Nem semmisül meg környezete nyomasztó nagysága között. A *csidó* ifjúság, de különösen leányaink, ma már többé nem a konzer-

való zsidóság zárdá-lakója. Valósággal bele kell dobva az élet pöffeszkedően magasra törtető, fejlődéses társadalmába. ki van téve ama veszélynek, hogy megsemmisül az ősi mimózaszerű. lehetetlenomságú idealjaival! Ki van dobva, egyiket a kenyérkereset vitte egy új, tőle teljesen elütő lélekberendezésű társaságba! Csupán egy szempont jön tekintetbe! Melyik műhely a legjobb, hol dolgoznak a legképzettebb munkások, melyik üzlet a legelőkelőbb, hol elsajátíthatja a legszélesebb körű szakavatottságot. Kinek jut eszébe aziránt érdeklődni, hogy a főnök, alkalmazottak, az ottan működő társaság milyen erkölcsi elveket vall. Megegyezik-e az ő bithű meggyőződésével, azonos-e eme légkör amazéval, melyben ő növekedett a szülői háznál. Észrevétlenül belekerül egy emberfaragó, egy gépemberfaragó gépezetbe, mely fur, nyes, esiszol rajta, míg obelöle is egyik alkalmas csavar lesz az emberek eme szakmájú gépezetében s közben keményedik lelke, szíve, mely mindkevésbé puhul meg holmi erkölcsi sugallatokra, mely mindkevésbé lesz felvevőképes mennyei szózatok lágyabb tónusaira. Elveszti rugékonyságát. Itt nyilatkozik meg a maga egész jelentőségében a **יהוה** szentsége, az a szinte testi mozdulatlanságot és fizikai téllenséget megkövetelő előírásával. Távolodni, messze elkerülni mindama túlfűtött műhelyektől. Minden lépés, minden mozdulat szinte lekötve. Odakerül szülei mellé a gyermek, titokzatos sejtelmes csend borong a meghitt lakásban. Néma csend és mégis oly hangos beszédű. Ő már hozzászokott a szakadaltan munkához. Am a kezek meg vannak kötve. De benne mégis minden feszül és eme feszülésnek valahol ki kell pattannia. Ki is pattan. Az élet előtör. Előtör a lelkeben. Egyszerre meghallja a némának, a létlennek hitt házat beszélni. Beszél ott minden darab bútort, megszólal ott minden kis apró élettelen kö. Mindmegannyi a szülők lehetétől életet nyer. Ezek mindannyian mesélnek neki boldogságról, mit nem éppen az acélkeménységű emberek érnek el. Boldogságról, melynek nem előföltétele az embernek géppé való átvedlése. Ismét maga előtt látja szüleit, kiknek harmónikus élete regél neki megelégedettségről, bizalomról, lelki megnyugvásról és maga előtt lát embereket, kik nem esnek kétségbe, ha egy fokkal elhajlik az események íve, ama

A Somré Sabosz Bizottság címe: Budapest, VII.,
Wesselényi ucca 13.

pályától, miket ők rajzoltak maguk elé képzeletben. Mert tudják, hogy sorsukat שבת tartja kézben, mert telve lelkük I-ten-félelemmel.

Mit mondjak a szórakozó alkalmakról? Én úgy látom, hogy konzervatív családjaink nem fordítanak kellő figyelmet eme oly csekélynek látszó kérdésre. Pedig ha csak egy kissé mélyebbre néznének, hogy e téren mi történik, nem egy közületek töprengve húzna fejét vallai közé és ismételné önmagában a kérdést: mit tegyek, eltiltsam, ne tiltsam, ha nem tiltom, mi eme méregnek ellenszere? Mert ezt konzervatív családban — mondjátok, hogy állításom abszurditás, vagy túlzás, mégis leírom — nevelésünk sarkpontjának tartom. De egyet állíthatok, hogy ismét csak a שבת az, mely a szülők és gyermekek együttes nyugalmaival áll oda az új szakadékba, mely gyermek és ősi felfogás közé ékelődött és kitölti ama űrt, mely így keletkezett. Ama csendes öröm, ama megnyugodott megelégedettség, az óra ingájához hasonló egyenletes szívverés, melyet sem az öröm habzó pezsgője, sem a bánat agyonnyomni megkísérő nehéz ólomsúlya nem bír kilendíteni, vagy megállítani. Nem hiába bocsátotta előre az Ur (Kedojsimban) mielőtt a שבת szentséget és nyugalmat hirdette a gyermek előtt a szülők iránt érzett szentséges tiszteletet. Emé szülői ahitatot kellett előbb a gyermekbe oltani, hogy a sabbosz a maga igaz minőségében megnyilatkozhasson. És viszont a kellő együttese szülők iránti vonzalom a sabbosz ahitatos együttes nyugalma képes a hétköznapi munkanapján a gyermeket a hitű zsidóság részére megtartani.

E világon az ember füget szed szombaton és a füge nem szólal meg. A túlvilágon azonban azt fogja hangoztatni: ma sabbosz van.

(Midrás.)

SPILLER ERNŐ

cipőkellékek nagykereskedése

Budapest, VI., Kazár ucca 1. szám.

*Allandó nagy raktár cipéscipőkellékekben
a legolcsóbb árak mellett.*

Hat évtized a pesti orthodoxia életéből.

Irla: Löffler Henrik.

a budapesti aut. izr. hitközség főtitkára.

1870. évi október hó 16-án a pesti hittörvénybű zsidók közgyűlésükben nagy lelkesedéssel egyhangulag elhatározták:

„tekintve . . . hogy úgy az állam, mint a vallás törvényei által rendelt hitközségi intézmények nélkülözni kénytelenek, hogy külön önálló független hitközséget alakítsanak.”

Október hó 21-én már a főpolgármesteri hivatalt is írásban értesítették erről a határozatról hivatalos tudomásvétel céljából.

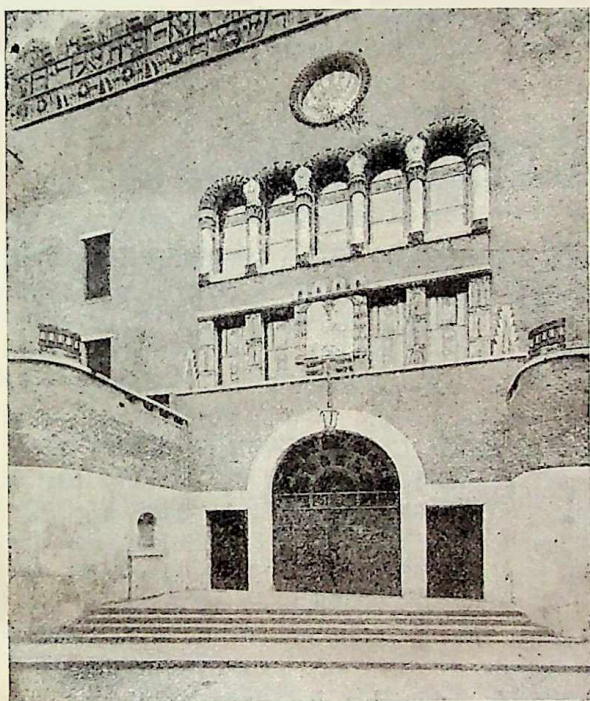
Ezzel a formalitással a budapesti orth. izr. hitközség *de jure* is lerakta alapzatát és igen sok viszontagság után, szabadon megkezdhette működését. *De facto* a hitközség (vagy mondjuk: a pesti zsidó lakosok orthodox érzelmű hiveiből álló tömörülés) már több évvel ezelőtt létezett. De miután hatóságilag nem volt elismerve, testületi jogokat nem gyakorolhatott és a kongresszusi pesti zsidó hitközség fennhatósága alá tartozott, tevékenységet csak szűk keretek között fejthetett ki. Legfőképpen erre szorítkozhatott, hogy fenntartott egy orthodox minjant, valamint két magánkezen levő — szigorú felügyelet alatt álló — mészárszéket és baromszivágóhelyet. Az utóbbi két intézményt nagy önfeláldozás árán kezdeményezte és a kongresszusi hitközséggel szemben hosszú éveken át nagy elszántsággal és kitartással védelmeznie kellett, hogy azoknak fennállását a hitűiek érdekében biztosítsa. Az akkori pesti orth. hitközséget jellemzi (a hitközség 50 éves fennállása alkalmából általam szerkesztett történelmi áttekintésben is alkalmazott) következő bibliai hasonlat: „*És Jákobnak maradéka olyan leszén a sok nép között, mint a Mindenhatótól való harmat, mint a zápor a fűre, mely nem emberben remélkedik és nem bízik embernek fiaiban.*” (Micho 5.)

Budapest orthodox zsidó érzelmű hiveit közvetlen az 1868—69. országos zsidó kongresszus (egyeleemes ülés) lezajlása előtt csak *Jákob maradékának* lehetett nevezni. Budapest nagy zsidó tömege ugyanis szabadabb vallási felfogást vallott és követett: a szigorú

vallásos életmódot folytató hívek azonban elenyésző kisebbségben voltak.

Magyaráztatul szolgáljon, hogy még a 60-as években hazánkban, a fővárosi zsidóság kebelében erős propaganda indult oly zsidóság megteremtésére, mely teljesen mentes legyen a legesélyesebb orthodox színezetűtől. „Le a régi elavult szokásokkal!” „Haladni kell a korrall!” ez volt a jelszavuk. És ezzel a jelszóval megkísérelték az újítók a zsidóság külső és belső életének a reformálását. Célul tűzték ki nemcsak az intézmények kereteit újszerű, — minden hagyományt megtagadó — tartalommal megtölteni, hanem azokat a vonásokat is, amelyek a vallási szokásoknak és ceremóniáknak megadják a tulajdonképpeni zsidó jelleget — németországi minta szerint — teljesen eltüntetni. Budapesten tehát a kis orthodox csoporttal szemben állt egy nagy túlsúlyban levő ellenség. Ez utóbbi korlátlanul rendelkezett a hitközségi intézmények fölött. Az 1859-ben felavatott monumentális dobány-utcai modern templomban a régi szokástól eltérő orgonás istentiszteletet meghonosították és a Rombach-utcai templom, — amelynek *építési munkálatai szombati napokon sem szüneteltek* — 1870-ben már épülőfélben volt. Az orthodoxoknak azonban az *Abeles* (Samuel) család felügyelete alatt álló — és a pesti izr. hitközség által csupán tünt — mészárszéken kívül semmiféle intézményei nem voltak. Inaházként egy időben közösen használták a jelenlegi Oreczy-házi templomot, mert ezt a templomot a nagy hitközség vezetősége régi alakjában változatlanul meghagyta; se az istentisztelet megtartása körül, se a berendezésen semmiféle újítást meg nem kísérelt. Ezzel tulajdonképpen konzervatív érzelmű tagjainak kedveskedni akart. Az orthodoxok a nagy hitközség intézményei közül egyetlen egyet se tudtak igénybe venni, tekintettel arra, hogy mindezek haladó (neológ) irányban kezeltettek. Ezenfelül súlyos lelki kényszer alatt is állottak az orthodoxok, mert a kongresszus határozatai értelmében az orthodox érzelmű tagokat kényszeríteni is lehetett, hogy oly intézmények fenntartásához hozzájáruljanak, amelyek működése meggyőződésükkel ellenkezik. Az orthodoxok helyzete így módon a 60-as évek vége felé igen kényes volt. Hősies magatartás kellett abban az időtájtban a túlerővel szemben felvenni a harcot, egy önálló hitközség megalapítására megindítani a megfelelő mozgalmat. Elődeink, akik a hitközség megalapításával kiváló, hervadhatatlan érdemeket szereztek és a szükséges hátorság felett rendelkeztek, példátlan el-

szántsággal és önmegtagadással kiléptek a porondra. Egyenes uton haladtak a cél felé, becsülettel és lelkiismerettel védték az igazságukat minden támadással szemben. Komoly munkájuknak fogadjuk is, mert fényes eredménnyel végződött. Megalapították a pesti orthodox hitközséget és ellátták mindazon intézményekkel, amelyekre minden vallásos zsidó ember rá van utalva és

A PESTI ORTH. IZR. TEMPLOM.

melyeket mindennapi életében nem nélkülözhet. És mindez emberi segítség nélkül történt. „Nem emberben reménykedtek és nem az ember fiaiban bíztak.” Úgyüket egy magasabb hatalomra bízták és csakis a jogra és igazságra támaszkodtak.

Ha ma, évtizedek után visszatekintünk a múltra, a küzdelmek és a pozitív munka félszázadára, büszkeséggel állíthatjuk: az a szentély, amit elődeink építettek, jelenleg is még fennáll; amit ők alkottak, viruló életnek örvend, az, amiért ők küzdöttek

és harcoltak, fejlődik, terjeszkedik és szükségszerűségénél fogva jövőre is biztosítva van.

Ha mindazon intézményeket szemügyre vesszük, amelyek a hitközség fennállása óta, de különösen az utolsó 15 év alatt megteremtődtek, minden elfogultság nélkül megállapíthatjuk, hogy „Jákob maradéka” által életbe hívott gyermekei és utódai további vezetésére bízott budapesti orthodox izr. hitközség a főváros hitéletére döntő befolyást gyakorol, — termékenyítő hatással bír, olyan „mint a Mindenhatótól való harmat”, amennyiben hiveit a zsidó vallásgyakorlatra neveli és lehetővé teszi az egyes zsidó háztartásoknak a vallási előírások szigorú betartását.

A hitközség története három korszakra osztható: a küzdés, az alapítás és a kiépítés korszaka. Az első három évlized a küzdés ideje. Ebben a küzdelmes korszakban gyakran találkozunk azon kiváló férfiak neveivel, akiknek a mai orthodox nemzedék igen sokat köszönhet és akik megérdemlik, hogy az utókor arany betűkkel vesse be nevüket az orth. zsidóság történetébe. E kiváló férfiak: *Rabbi Chajim Szófer* főrabbi, *Trebitsch Márk*, *Abeles Sámuel*, *Freudiger Mózes*, dr. *Schächter Jakab*, *Frankl Hermann*, *Salzer Simon*. Mindezek életüket szentelték a hitközségnek, a valódi zsidó orth. szellemet ők vitték bele a hitközségbe, az áldozatok legnagyobb részét ők hozták és a hitközség minden egyes intézménye az ő dicsőséges nevükkel szövődik össze. Sok akadályt kellett az útból eltávolítaniok, míg nekik egyik-másik intézmény létesítése sikerült.

A hitközség tekintélye igen növekedett úgy kifelé, mint befelé, mindön forrón szeretett főabbink, főt. *Reich Koppel* kir. tanácsos, felsőházi tag, az 1890. évben elfoglalta a hitközségünk főrabbi tisztségét. Az ő irányítása mellett és az ő kezdeményezésére a Tóra-tanulás hitközségünk körében feléledt és ezáltal a hitközséget oly értékes erkölcsi tőkéhez juttatta, amelynek kamatát még a későbbi nemzedékek sokáig fogják élvezni. Békeszerete által megszerezte minden egyes tag feltétlen bizalmát és ezáltal befolyást gyakorol nemcsak hiveinek lelki életére, hanem családi és társadalmi viszonyaikra is. Ugyancsak ebben a korszakban kezdett intenzívebben részt venni a hitközségi életben *Frankl Adolf*, az országos orthodox központi iroda elnöke is és alig fordult elő

fontosabb hitközségi ügy, amelynek eldöntése előtt ki nem kérték volna az ő véleményét.

A negyedik évtizedben a már meglevő intézmények fejlesztéséhez, valamint új intézmények tervezéséhez lehetett fogni. Végre az ötödik évtizedben elő lett terelve a szükséges anyagi tőke, mely az intézmények teljes kiépítését elősegítette, még pedig oly kivitelben, ahogyan azokat manapság magunk előtt látjuk.

Eljutván ehhez a ponthoz, becsületbeli kötelességnek tartom, a minden fenntartás nélküli elismerés adóját leróni azon nagyírnű név viselőjének, aki élethívatásává tette a hitközségi intézmények kiépítését és az ehhez szükségelt anyagi eszközöknek az előteremtését. Ez pedig a templom- és iskolaépítési bizottság volt elnöke és 1914. év óta működő, általánosan tisztelt és becsült jelenlegi hitközségi elnök: *óbudai Freudiger* Abrahám. A templom- és iskolaépítés kivitele, a tanügy gyors fejlődése, a hitközségi intézmények felvirágzása, az ő érdeme. Az ő koncepciójának, az ő körültekintésének, valamint a vállalkozásra kész előjáróság rendkívüli értékes munkálkodásának, nemkülönben a képviselőtestület buzgó közreműködésének tulajdonítható és köszönhető, hogy a hitközség kifejlődött, hogy oly színvonalra emelkedett, hogy megérdemli a régi nagy kehillok díszítő jelzőjét: „kelilasz josi” („erkölcsi szépség koszorúja”).

Köszönet jár mindazoknak, akik a hitközségi életben részt vesznek, a tagoknak, de külön említésre méltók az ezidőszerű előjáróság tagjai, akik a hitközség osztatlan bizalmát bírják és a legválságosabb időkben az iskolai, pénzügyi és kultusz ügyeket ellátták. Kiváló értékes munkálkodásukkal nagyban hozzájárultak a hitközségi intézmények fellendüléséhez.

Csak vázlatosan mutattam be hitközségünk közel hat évtizedes történetét, amely bővelkedik egyéb tanulságos és érdekes momentumokban. Ezekre a Szombat-Almanach legközelebbi kötetében óhajtok visszatérni I-ten segítségével.

Rabbi Zakkajl kérdezték tanítványai: „Mivel érdemelted meg a te hosszú életedet?” Azt felelte: nem adtam soha csúfnevet embertársaimnak és a szombati bor feletti kídust sohasem melőztem. Egyszer nem volt pénzem kídusborra és akkor öreganyám eladta hátós főkötőjét és hozta a bort. (Megilla 27.)

ENGLÄNDER JENŐ

sző sütődeje

**BUDAPEST, VIII.,
Aggteleki ucca 16.**

Készítményei kiválóak!

Kelenföldi Posztógyár Rt.

GYÁRTELEP:

BUDAPEST, I., LENKE ÚT 117.

TELEFON:
J. 439-69

Gyárt

férfi- és női szöveteket és posztókat.

Szombati pihenés és szellemi emelkedettség.

Itta: Weisz Gáspár, az orsz. orth. központi bizottság tagja.

A szombat törvénye a Tízparancsolatban kétféleképpen van megindokolva. A Semojsz, Mózes II. könyvében a megokolás: „Mert hat napon át teremtetle az Ur stb.” Devorimban, az V. könyvben pedig ez olvasható: „És emlékezzél meg arról, hogy szolga voltál Egyiptomban és az Örökkévaló a te I-tened ki-vezetelt.”

Ez a két megokolás nem ellenkezik egymással, hanem inkább kiegészíti egymást.

A Midrás szerint Mose Rabbenü megszerezte a szombati pihenőt a rabszolgasorban tengődő népnek, anélkül, hogy a rabszolgalátó Faraó tudta volna. A Midrás ugyanis a következőt beszéli:

Mózes faraóhoz ment s előadta neki: „Uram! aki tart szolgát s nem pihenteti, az elpusztítja saját cselédjét! Lám, neked egy egész nép rabszolgamunkát végez Rámszesz építésével, ha nem engedsz nekik egy pihenőnapot hetenként, azok el fognak pusztulni. Saját érdeked tehát Uram, Királyom, hogy egy nap pihenjenek munkásaid.” Faraó pedig felelt: „Igazad van! Tégy belátásod szerint!” S így már Egyiptomban bevezette Mózes a pihenőnapot: a sabboszt.

Ehhez a midrási elbeszéléshez azt jegyzi a kommentátor: ez az értelme annak az imarészletnek, amelyet szombaton mondunk: „Jiszmach Mojse bemaftnasz chelkoj” („Mózes örvendett osztályrészének, mert hűséges szolgának nevezted őt”). Mózes ugyanis hozzájárult a szombat megtartásához, amikor ez a népnek nem is lett parancsként kinyilatkoztatva.

De nem az egyszerű pihenőnap megülése a sabbosz igazi célja, hanem az, hogy egy napot kiragadjunk a többiek közül és ez az egy I-tené legyen, mert maga az Örökkévaló, aki hat nap alatt teremtetle a világot és a hetediken „megpihent”, vajjon szorult-e általában pihenésre?

A próféta I-ten dicsőségét ezen szavakkal ecseteli: „A

"Tereintő, aki el nem fárad és el nem laukad . . ." és mégis Ő „megpihent” a hetedik napon!

Pedig éppen a pihenést, az alkotás szünetelését, kellett Neki megteremtenie!

Mert egy erő, amely egy világegyetemet alkot, hogy az az erő tétlenségre legyen képes, hogy az az erő azt mondhassa: „wajchülû!” („készl!”) ez képezte a szombati alkotást!

„És elvégezte az I-len a hetedik napon az Ő munkáját, amelyt Ő alkotott!”

Tehát emberi fogalom szerint a teremtés hat nap alatt lett elvégezve, de az i-teni munka t. i. a nyugalom s a pihenés életbehívása sabboszkor történt.

A szombatra és a kinyilatkoztatásra nézve a Talmud Sabosz traktalusának 86. lapján több nevezetes kijelentést hoz. A teremtés történetében a „hatodik nap” a többi napoktól eltérőleg ki van emelve (jojm ha sisi). Ezt úgy magyarázták a bölcsek, hogy célzó a nagy hatodik napra, Szivan hatodikára, a kinyilatkoztatás napjára. A célzás azt akarja mondani, hogy I-len a világ fennmaradását ahhoz kötötte, hogy Izrael elfogadja a Tórát, mert ha a Tóra nem lesz elfogadva, a természet mai rendjének létjogosultsága elveszett.

A Talmud fennírt helyén azonban vita van arról, hogy Szivan hatodikán vagy hetedikén volt-e a kinyilatkoztatás. Rabbi Jósze az utóbbi nézetet vallja. De hát akkor az ő nézete szerint mire célzó a Tóra a „hatodik” nap kiemelésével? A Tojszefosz erre a következő megjegyzést teszi: a kinyilatkoztatás egyik fontos momentuma, hogy a nép kijelentette: „amit I-ten mond, megtettük”. Szivan hatodikán történt és erre célzó a Tóra. A kinyilatkoztatás maga Szivan hetedikén történt és ez a nap a hagyomány szerint szombat volt. Ezen a napon tehát be lett fejezve a teremtés.

A sabbosz megőrzésében tehát egyesül a két szempont. A munkától való pihenés mellett legyen ez a nap arra szentelve, hogy az ember felemelkedjék a hétköznapi szürkeségéből I-tenhez. Az egyiptomi rabszolga megpihent ezen. De a kinyilatkoztatás a pihenő rabszolgából az égi atmoszférába emelkedni vágyó embert formált a szombat kettős momentuma által.

Ad moszaj? Ó, meddig még?

(Harcéri naplóból.)

Ista: Dr. Groszmann Frigyes.

a Somré Sabosz Bizottság előjárósági tagja.

Elöttem négy kis notesz-alakú kötet, sűrűn teleírva. Az északkeleti harcér egy-egy emlékezetes eseményét foglalja magában. A háborús küzdelmek rettenetes tűzében születtek a följegyzések. Egy része a létbizonytalanság érzésének hangulatában került papírra, ezért nem is közérdekű, inkább pillanatnyi impressziók, melyek meghallak abban a pillanatban, amikor születtek: egy része azonban hideg tények regisztrálása, melyet immár a rövid idő is történelemmé emelt.

Az örök zsidó sorsról szól jelen kis emlékezésem is. Népünk-ről szóló Morris Rosenfeld-féle megállapítást igazolja:

Immer weh, weh, weh . . .

Immer geh, geh, geh . . .

Immer schlecht, schlecht, schlecht . . .

Immer Knecht, Knecht, Knecht . . .

1915 augusztus 21. Kődös, esős hajnalon a Zlota-Lipa fronlon patrulok jelentik kommandánsunknak, hogy egy nagyobb fekete tömeg közeledik az orosz schwarmlinia felől, a mi állásaink felé. Szokatlan jelentés! Már hosszú ideje, hogy farkasszemel nézünk az ellenséggel, a két lövészárók közötti mezőt ágyugolyók szántották végig, a völgyben levő kis házikók a tűz martalékai lettek és a gránátlövések szobanagyságú üregeivel van teli a térség. Ami fű még él, az is elsárgult. És eme helyen, ahol nincs élet, csupán enyészet, hol élő lény nem mutatkozhatik, — mert vagy a mieinknek, vagy az oroszoknak tüze alá kerül — eme helyen most egy hömpölygő tömeg hullámozását látjuk a kődös hajnalon.

Teljes feszültséggel várjuk közeledésüket. Nem tudjuk mi fog a következő pillanatban történni.

A kép mindig teljesebb, egy kis dombra ér a csoport, honnan a körvonalak már élesen kivehetők. Fehér zászló fellobogását látjuk. Élükön egy galambösz férfi tartja kezében a zászlót, mellette jobbról és balról egy-egy 16—17 éves fiú támogatja az aggastyánt a zászló vitelében. Biblikus kép! Az agg Mózes lankadó karját Ahron és Chür tartják, hogy megmentse Izrael népét. Itt is egy agg férfit támogatnak ketten a zászló vitelében — mert ha ellankad a kar és lehull a fehér zászló — vérbe ful az egész tömeg.

250 zsidó férfit hajtottak át az oroszok. Csupa osztrák állampolgár. 1915 április és május havában vitték el őket Thumaz, Bobrka, Glyname, Bohorodzani, Lisez és más lengyel városokból. E szerencsétlenség állítása szerint még 1250-re vár hasonló sors, kiket szintén 250-es turnusokban fognak átküldeni.

Amikor lövészárkainkat elérték, szünni nem akaró Hoch-al köszöntöttek bennünket.

A zsidóság tragikumai sirt le az agyongyötört tömegből. Ezek csak azért szenvedtek, mert zsidók. Halványsárga arcukal véres foltok, daganatok borították, friss sebeikből esöpögött a vér. Fekete kaftánjukat rongyokba vonszolták a sárban, sokan mezít-láb jöttek a nehéz úton. És a testileg-lelkileg meggyötört emberek mindegyike görcsösen szorongatott egy kis batyut — csak ezt mentették át, semmi mást — a feleszt és tefilint.

A véletlen úgy hozta magával, hogy 15 tagból álló patrullal nekem kellett átkísérnem a tömeget egy közeli faluba. Az úton alkalmam volt velük megismerkedni. Először a slumaci rabbi, Jiczehok Zips mutatkozott be. Elbeszélte, hogy 1915 április 28-án két fiával és csaknem egész hitközségével került az oroszok kezébe. Őt mint tuszt vitték el. Neki kellett a zsidókat munkára serkenteni és ő volt felelős a zsidók cselekedetéért. Minden szava meggondolt, tiszta németséggel beszélt, telve elmés héber idézettel. Bemutatja két fiát, 16—17 évesek, mindketten nagy jártassággal bírnak Rav Húno és Rav Asi tudományában. Az ősz rabbi vitte a fehér zászlót a két fia segítségével. „Szentélyünk elpusztulása idején nem szenvedett népünk annyit, mint jelenleg az orosz uralom alatt élő zsidóság” mondta a rabbi könnyek között.

Nyolc napon keresztül éllen-szomjan orosz katonáktól hajtva vándoroltak. Az úton talált növényekből éltek és a falvak zsidó

lakossága juttatott nekik némi eledelt. Nem tudták mi fog velük történni. Majd Zlocov-ra érve, kényszermunkára fogták őket. Árkokat, utakat, hidakat kellett reggeltől estig építeniök, kegyetlen felügyelőik vezetése mellett. Zlocovban zsidó jótékony komiték népkonyhákban gondoskodtak gyöngé ellátásukról. Fájdalmukat enyhíti most már ama tudat, hogy nemsokára otthonukban lesznek, viszont aggódva gondolnak családjukra, feleségükre és leánygyermekükre, attól tartanak, hogy az orosz katonák ocsmány és barbar tetteinek estek áldozatul.

Sok előkelő, művelt, diplomás és gazdag ember is volt közöttük. Feltűnt intelligens benyomást keltő külsejével dr. Josef Salot, tlumaci ügyvéd, ki 36 éves, széles körben ismert kriminalista; közelebbről a volt leMBERGI rabbi fia és kitűnően beszél héberül. Juda Nagelberg, a tlumaci hitközség elnöke, Josef Falk, fizika és matematika gimnáziumi tanár. Heinrich Sternberg, Baron Hirsch Schule-nak tanára, Fabian Urman iskolaigazgató, tlumaci lakosok. Leopold Nachman bohoroZani lakos, stb., stb.

Zlocovról való távozásukat az oroszok pénteken, 1915. évi augusztus 20-án adták tudtukra és délben indultak el. Az éj folyamán minden pénzüket és értéküket a katonák elrabolták, zsákjukat, melyben holmijukat tartották, felvágták és minden használhatót elvittek. Ha valaki elrejtett értékeit is megtalálta, kegyetlenül megverték. A rablásban az aranygallérostól a köz-katonáig mind résztvettek. Samuel Kern bohoroCanyI lakos például beszéli, hogy távoZása előtt 20.000 koronáját és két Dombau-sorsjegyét egy magasrangú katonatiszt rabolta el tőle.

Az oroszok éjnek idején akarták őket áthajtani a mi lövésZ-árkainkhoz, de ők elleneszegültek a parancsnak, egy jólelkű tiszt befolyására sikerült az átküldést hajnalig elhalasztani. Amikor az orosz állásokhoz értek, nehogy azokat elárulhassák, szeméiket bekötözték. Azt túlhaladva, feloldozták a szemköteket és ütlege-lések mellett hajtották át őket a mi schwarmliniánk felé. Nem volt ajak, mely zsoltárt ne rebegett volna eme halál-úton, elmond-ták a haldoklók imáját, nem tudták, hogy a következö pillanatban nem roskad-e vérbe agyongyötört testük.

*

**Nem tettünk eleget a sabosz követelményének,
ha nem segítjük elő a szombattartók tömörülését!**

Nagy András kapitányom humanus intézkedése folytán a betegeket és öregeket kocsira ültettük és 8 órakor reggel elindultunk a tömeggel egy 10 km. távolságban levő faluba. Ekkorra már sokan felvették taliszukat — szombat lévén — kettős áhítattal kezdtek imádkozni. Néhány perc alatt az egész tömeg imaköpenyben ájtatoskodott. Mintha egy zsidó temető halottjai ébredtek volna fel. Így mentünk erdőn-mezőn, göröngyös országutakon, falvakon keresztül.

Megérkezve kijelölt állomáshelyünkre, átadtuk az egész tömeget egy huszárpatrulnak. Itt teát és kenyeret kaptak, majd egy órai pihenés után huszárok kíséréte mellett indultak tovább.

És én bevártam a fekete kaftános tömeg elvonulását, bevártam míg a legutolsó, mankón járó aggastyán is elvonul, elnéztem mint tűnnek el a láthatárról és mikor már csupán a kék eget láttam, szemeimet elhomályosította a könny és fájdalmasan sóhajtottam az Egek Urához: ád moszáj, ád moszáj.

WEISZ és FICUT

**Posztó, bélés és kézműáru-
kereskedők**

BUDAPEST

VI. KER., KIRÁLY UCCA 14. SZÁM

A szikla helyén volt állítólág a szentek szentélye. קדש קדשים
Ezen a téren áldozta fel אברהם אברהם Ábrahám ősatyánk fiait
Izsákot עקרת יצחק; ugyanott áldozott Malkicedek először az
egyetlen I-tennek és itt állott a midrás hagyománya szerint
Jákov létrája is.

A nagy tér szép kockaalakú kövekkel van kirakva és itt-ott cédrusfákkal beültetve. Ez a hely a mohamedánoknak éppen oly szent, mint nekünk és ez okból egészen a Krim-hábotúig más vallásúaknak halálbüntetés terhe mellett tilos volt a bemenet. 1856 óta megszűnt a tilalom és mindenkinek szabad a megtekintés. De ezt az engedélyt a zsidók vallásos okok miatt nem használhatják, mert a legszentebb szentély állépése *איִדִּי בֵּרֶה* büntetés terhe alatt tilos. A szomszédos zsidó lakások ablakaiból nagyon jól szemügyre lehet venni e szent helyet. A jámbor zsidó zárándokok távol tartják magukat a szentélytől és fájdalmas pillantásokkal szemlélik messziről.

A tér alatt hosszú földalatti folyosók és tágas térségek terülnek el, melyek a katakombák valóságos tömkelegét képezik. Ezek a jól kiépített katakombák állítólag Salamon király löistállóí voltak.

A Haram-El-Sheriff-tér egy fallal van körülvéve. Ennek némely része még ma is csodálatraméltó. Az ókori kutatók megjegyznek abban, hogy e falnak egyrésze még Salamon idejéből származik. A „nyugati fal” *בֵּרֶה מִמְּצָרֵי* néven ismeretes a legrégebbi; másvallásúak „panaszok fala”-nak (Klagemauer) nevezik.

Természetesen a zsidók a fal külső oldalához zárándokolnak. Keskeny, szűk, piszkos és részint sötét utcák, körülbelül 15 perenyire hegynek lefelé, rosszul kövezett széles lépcsőkön vezetnek oda. Végre eljutunk egy behatárolt területre, mely vagy 28 m. hosszú és 4 m. széles. Ez a tér *שַׁלְמֵה דִּמְלֵךְ* Bölcs Salamon király által 2760 évvel ezelőtt épített régi templom *pompájának és nagyszerűségének egyetlen maradványa*. Habár a már említett 28 m. hosszú fal látható csak, a nyugati fal mégis 48 m. hosszú, mert a két vége a két oldalt lakó mohamedánok épületeibe van bezárva. A 18 m. magas falon 9 sor kő látható, melyek közül az alsó 5 sor szegélyezve van, a 4 felső laposra csiszolva egymásra illesztett. Minden egyes kő körülbelül $1\frac{1}{2}$ m. hosszú és 1 m. magas. A falnak két végén egy-egy 5 m. magas kő található. E 9 kősor fölött további 15 sor kisebb kő látható. E valószínűleg később hozzáépített sorok körülbelül 6 m.-nyi magasságot tesznek ki. A látható 18 m. magasságon kívül a falnak még 9 réteg óriási nagyságú kőve van, ezek a fal előtt, az udvar jelenlegi felszíne alatt találhatók. Az udvar ugyanis 7.70 m.-rel magasabb, mint a templomtér. Ezen előtér északi oldalán van egy kapu, melyen keresztül a templomtérre juthatunk. Ott van az a hely, ahol a

szanhedrin egykor törvényt tartott. E bejárati kapu közepén a mennyezetről egy lánc függ le, amely jelzi, hol kezdődik a מקדש szentély helye, mutatva, meddig szabad a zsidóknak bemenni.

A NYUGATI FAL

A Mult és Jövő képeiből

A nyugati fal **כחל מערבי** már említett előterén, a nyugati falnál állandóan sok odavaló és zarándokló zsidó gyülekezik *mincho* és *maariv* idején.

Szombaton sok hitsorsos jön oda műszof imához a közelében levő templomokból. Erev Reshasonokor és Erev Jomkipurkor, de főképen Tisobovkor e tér sűrűn megtelik emberekkel, sőt a térnek a bejárata tömegesen asszonyokkal és gyermekekkel. A nyugati fal előtt naponta már a kora reggeli órákban találhatunk ájtatosan imádkozó zsidókat. Az egykor itt uralkodó fényből és ragyogásból nem maradt meg más, csak egy elpusztíthatatlan fal, szomorú emléke egy fényes dicsőséges multnak és jelképe az üldözések és elnyomatások dacára elpusztíthatatlan zsidóságnak.

Ha a mult emlékébe elmélyedünk és Salamon templomának pompáját és nagyszerűségét elképzeljük és sajnós, a szomorú jelent: zsidó testvéreink helyzetét sok országban szem előtt tartjuk, meg tudjuk érteni azokat a könnyeket, melyeket a zsidók a templom falánál ontanak, felfogjuk a fájdalmas sóhajokat, melyek szívük mélyéből ajkukról elröppennek. Szívszaggató panaszok és jajveszékelések fakadnak keblükből. Homlokukkal a falat érintve, megcsókolják a köveket és könnyeikkel áztatják.

Másvallású zarándokok, akik Jeruzsálembe jönnek, nem mulasztják el e helyet felkeresni. Gyakran látni itt megható jeleneteket, melyek a látogatónak örökké emlékezetében maradnak. Különböző lávói országokból jövő zsidók sokféle viseletben egyesülnek itt az egy Igaz I-tenhez való ájtatosságban. Fohászkodnak a Mindenhatóhoz, hogy könnyörüljön népén és építse fel újra a בית המקדש szentélyt. Meri לא יבנה וכו' „Hiábavaló a művész munkája, ha maga I-ten nem építi fel a házat.”

Bár teljesülne ez mennél előbb!

Rabbi Akiva ezt tanította: Elkészés tekintetében legyen szombatod inkább olyan, mint a hétköznapi, csak ne szorulj rá másokra.

(Pesz. 112.)

Sátortakaró új és
használt, vízmentes

Zsákeladás nagyban.

UNGÁR S. utóda Budapest, Király ucca 6. (Simony udvar)

Telefon 256 - 70

Ponyvát

méret szerint készíti

Feltámadás.

— Jecheszkél 37. fejezete. —

... Az Ur szelleme lebegeli felettem
És betöltötte egész lelkemet.
És szállt a lelkem messze, képzeletben
Egy puszta völgyben holt csontok felett.

RACHEL SÍRJA

A Múlt és Jövő képéből

... És csont a csonton hevert szerle-széjjel;
És mindenütt csak néma síri csend,
Csak az emjészet dala szállt a széllel,
A múlt temette sírva a jelent.

És szólt az Ur: Embersia e csontok
Feltámadnak-e új életre még?!
És szólt a lelkem: Óh, Uram, te mondd
Meg e titkot: az élet a tiéd!

És szólt az Ur e csontokról eképen:
Menj s prófétáld, hogy én e csontokat
Fellámasztom: adok rájuk mint régen.
Élő húst, bort és adok izmokat!

... És ime lőn, hogy szél zendült a völgyben
És feltámadnak a holt telemek.
És a kiszáradt csontokból köröttem
Lett egy félelmes, nagy sereg.

... És a hatalmas, lett izmok már éltek.
De megmozdulni egy test sem tudott,
Mert nem volt bennök szív és nem volt lélek.
Olyan volt mind, csak mint a tetszhalott.

És szólt az Ur: Menj és prófétáld nekik
A lélekről, hogy újra éljenek!
Az Ur szava zengett a völgyön végig
És a rég alvók felébredtenek.

Emberfia menj s túl e pusztaságon
Prófétáld és hirdesd az életet!
Mert én az Ur az életen s halálon
Nem felejttem el az én népemet.

E csonthalom, mely felzokog az égig
Izrael háza: és e holt szívek
Izrael szíve: menj s prófétáld nekik
A lélekről, hogy felébredjenek!

Mert megnyitom a sirjuk kapuját is,
Csontjukra adok bort és inakat,
Sasszárnyakon viszem népem hazáig
És Cion újra boldog lesz s szabad!

Ne mondjátok: kidúlt Izrael fája,
Hogy kiszáradtak a mi csontjaink,
Hogy a reményünk rég lehullt a sárba
És rég elvesztek a mi álmaink!

Mert megváltozhat az idők folyása.
De Izrael nem veszhet el soha.
Igy szólt az Ur, minden erők forrása,
Az élet és halálnak Ura!

Neumann Endre.

Erős lelkek.

írta: *Dr. Reiner Imre*, az orth. központi iroda jogtanácsosa.

Esteledett. A fakó ablaktáblákon bágyadtan, meglörten verődtek át a leszálló napnak utolsó sugarai és fáradtan, rezegve siklottak végig a kis szoba barna, szegényes bútorain. A kopott, takaratlan asztal mellett két férfi ült egymással szemközt. Egy öreg, meg egy fiatal. Az öreg feje, lipikus okos fő. Nagy, domború homlok, nyugodt, szelid értelmes arc, melyet puha, hófehér szakáll vesz körül. Az archan két mélyen fekvő, jóságos nézésű, beszédes kék szem ragyog.

Ennek a higgadt, nyugodt, mosolygó öregnek ép ellentéte a vele szemben ülő ifjú. Halovány, becselt csontos arcát rendetlenül nőtt pehelyszerű szakáll övezi s ezüstkeretű nagy pápaszeme alól két riadt, nyugtalan szem tekintget szét. A sok tanulás megörölte idegeit és keskeny gyöngye hátát meggörbítette a szakadailan ülés. Amikor beszél, minden izében mozog, hadonászik, mintha száz láthatatlan ellenséggel vitázna. Mig az öreg ajkáról a bölcséket jellemző hideg, csöndes fölényes nyugalommal perog a szó:

— A lélek épp olyan része a testnek, mint akár a kéz vagy a láb. A tulajdonságai is olyanok. Épp úgy megbetegedhet, épp úgy meggyógyulhat, mint ezek. Persze, a betegségek igen különfélék lehetnek. Akárcsak a testiek. Vannak könnyebb természetű, jelentéktelen betegségek és vannak nehéz, súlyos, kóros állapotok.

— És vannak teljesen gyógyíthatatlanok — egészíti ki az ifjú.

Az öreg, ajkán a nagyon okos emberek öntudatos szelid mosolygásával, a fejét rázza.

— Nem, Juda — mondotta csöndesen. — A lélek betegsége sohasem gyógyíthatatlan. A leggonoszabb, legromlottabb, legelvetemültebb lélekből a legnemesebb válhat. Persze környezet, alkalom kell hozzá.

— A hitvány kavicsból akkor sem lesz gyémánt, ha örökké gyémánt között fekszik is — mondta a fiatalember meggyőződéssel.

Az öreg kissé emelkedettebb hangon felelt:

— *Ebben tévedsz, látod. Amikor a gonosz lelket hűvány kavicsnak, a nemeset pedig gyémántnak mondod. A lélek mind egyforma. Kezdetben persze. Amikor még nem mételyezték meg az aljas indulatok. Amikor még nem rontották meg a gonosz erkölcsök. Ilyenkor még minden lélek egyforma. Tiszta, fehér, érintetlen. És szomjas, mint forró nyári időben a száradt, szikkadt anyaföld. És mohón azokat a -- jó vagy rossz -- tulajdonságokat szívja magába, amelyek legelőször kerülnek a közelébe. A gonosz lélek tehát sohasem önmaga gonosz. Csak gonoszsággal van átitatva.*

— De ezt a gonoszságot sohasem lehet belőle egészen kisajtolni.

— Ki lehet. Az igaz, hogy többnyire csak nagy, fáradságos és kitartó munka árán. De ki lehet. Gondos és rendszeres oktatás. Leginkább pedig a jó példa mindig megtermi a maga gyümölcsét. Néha kevesebb, gyakran több idő alatt olyanná formálódik át a lélek, amilyenné az idomító kéz akarja.

— Sohasem gyökeres ez a változás — mondta az ifjú.

— Azt én sem mondtam. Ugyanolyan kitartó és hosszú nevelés a lelket az ellenkező eszmének is újból megnyerheti. Mert könnyű, ingadozó portéka a lélek. Rendszeren abba az irányba úszik, amerre korának vagy szűkebb környezetének felfogása, gondolatvilága sodorja.

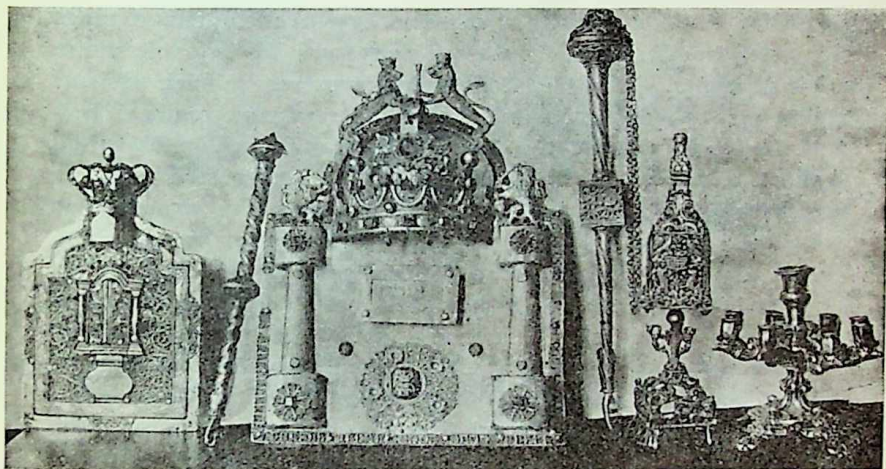
Juda idegesen kapta fel a fejét. A homlokán rohanva futottak össze a ráncok, mintha mindnyájan védelmére akarnának kelni annak a gondolatnak, amit gazdájuk hangosan, erőlesen az öreg ember felé kiáltott:

— *Hogyan? Hát tagadod, hogy léteznek: egyenes, tántoríthatatlan, hajlíthatatlan lelkek? Tagadod, hogy vannak megingathatatlan jellemű emberek, akiknek, jóban vagy rosszban, az mindegy, önálló, senki és semmi által nem befolyásolható véleményük, világnézetük és felfogásuk van? Akik kemény, határozott, át nem formálható lelket hordanak büszke keblükben és nincsenek, gyöngye réti-nád módjára, alávetve az uralkodó áramlatoknak? Tagadod ezt?*

A vitatkozó talmudistának minden szenvedélye és heve benne volt az ifjú hangjában. De a szelidarcú öreget ez egy pillanatra sem hozta ki a sodrából. Nyugodtan, fölényes mosollyal arcán, de azért határozottan felelt:

- Tagadom! Hogyne tagadnám. Akadnak ugyan emberek, ritkán persze, akik egy eszme, egy elv mellett tartanak ki mindhaláláig. De bizonyos, hogyha ezek az emberek véletlenül egy másik, épp ellenkező elv katonáivá lettek volna, hát akkor ehhez az ellenkező nézethez épp oly szívós és makacs kitartással ragaszkodtak volna, mint mostani felfogásukhoz.

Az ifjú, mint akit kegyetlen, fájdalmas lördöfés ért, egész testében megremegve szisszent fel:

TÓRA-ÉRÍTÉSEK

A Múlt és jövő képéből

— Ez cinizmus! Hogy tarthatod az ember nemesebb felét, a lelket, ilyen hitványnak?

— Én nem tartom hitványnak. Csak gyöngének tartom. Gyöngének, ingadozónak és olyan puhának, mint a melegített viasz.

Az ifjú azt hitte, hogy most mégis ő kerül felül. Kiegyenesedve, fölényesen mondta:

— De én most nem ezekről az átlag-lelkekről beszélek. Hanem az erős szilárd, tántoríthatatlan lelkekről.

Az öreg előbb megnyomkodta hüvelykujjával pipája tüzét, majd néhány erős, hosszúlélekzetű szippantással gyorsabb, eleve-nebb égésre ősztökélte a kialvófélben levő dohányt, aztán legyintett egyet a kezével. Ebben a lassú, vontatott, fáradt, hangtalan

kézmozdulatlan a legmélységesebb megvetés volt benne. És az ősz ember minden nyugodt, csöndes, indulatnélküli szavából kiértelt az a keserű, maró guny, ami csak nagyon okos emberek beszédén sugárzik keresztül.

— Én is azokról beszélek Juda. Mert nekem sok, nagyon sok esztendő óta már csak egy szánakozó és lenéző mosolyom van, amikor szilárd, rendületlen és tántoríthatatlan lelkekről hallok.

— Egyszer régen magam láttam, amikor egy ilyen büszke, önérzetes, hős lélek néhány pillanat alatt teljesen összetört, összezúzódott, megsemmisült. Ezt sohasem fogom elfelejteni. A maga rettenetes tragikumával fenségesen nagyszerű látvány volt, amint a büszke, gögös öntelt lélek hirtelen, egyszerre, minden átmenet nélkül egy megriadt madárka módjára, reszketni, remegni kezdett. Megmosolyogtatott és megrendített, amint villámtól sujtott sasként, a büszke felhők közül alázuhan a porba. Akkor láttam egy büszke, önérzetes lelket összezúzva, összetörve nyomorulttan vergődni a lábai előtt. És azóta jelenik meg ajkamon egy lenéző és szánakozó mosolygás, valahányszor önérzetes lelkekről hallok.

Az öreg szeméi úgy fénylettek, mint két karbunkulus. A lenézésnek és megvetésnek minden lüze olt lobogott a tekintetében. Az ifjú homlokáról eltűnt egy esomó ránc. Az arca nyugodtabb, higgadtabb kifejezést öltött és egész lénye megkönnyebbültnek látszott. A hangja is derültebb lett, amikor fölényesen odavetette:

— Tehát egy példa!

— Az -- felelte az öreg higgadtan.

— Akkor legalább nyugodtabb vagyok. Bizonyos vagyok benne, hogy véleményedet erre a példára építetted. És a példákra épített általános igazságokat én még igazságoknak sem tartom, annál kevésbé általános igazságoknak.

— Akkor tehát jobb, ha el sem mondom — szölt az öreg.

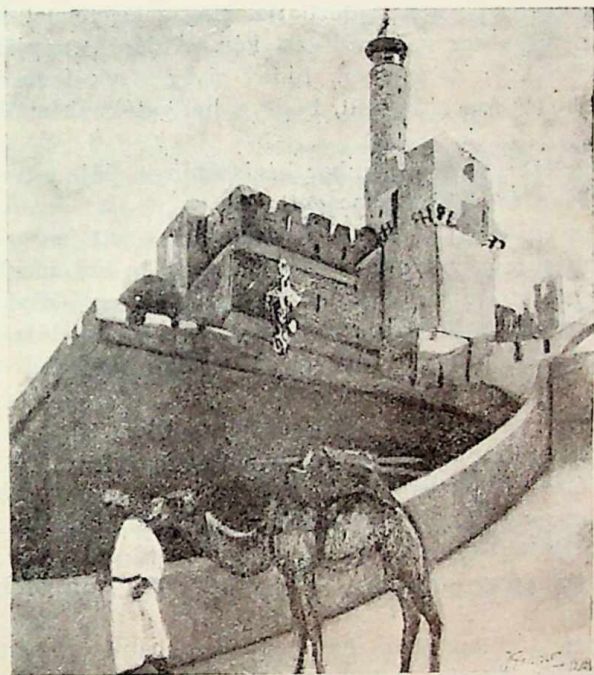
— Dehogy! Az esetet azért szívesen hallgatom, csak mondd el! . . .

Az öreg tenyerével előbb magas domború homlokát, azután nagy, puha selymes szakállát simította végig. Majd közelebb húzta székét az ifjúéhoz és halkán, nyugodt, tompa hangon beszélni kezdett:

— Él itt Bárándon egy tisztas jóravaló öreg ember. Jámhor, i-tenfélő, igen vallásos zsidó. A hit parancsait hajszálra betartja. És itt mindenki azt hiszi róla, hogy mindig ilyen volt.

Az öreg szíppantott néhányat hosszúszerű pipájából, amivel valóságos füstfelhőt teremtett a feje körül. Arcának éles körvonalai elmosódtak és halk, egyenletes hangja, mintha valahonnan a messze multból verődne át, tompán, mélyen suhant keresztül a kiesi szobán.

— Pedig dehogy volt örökké ilyen! — folytatta mélyet

DÁVID SÍRJA.

A Mult és Jövő képeiből

sőhajtvá. — Régen, sok-sok esztendővel ezelőtt valami i-tentelen társaságba keveredett, amely egész lelkivilágát megmértelyezte. Ifjú volt, lobbanékony, heves vérű ifjú, könnyen befolyásolható, szűk látókörű és felületes ítélőképességű. Tévedései egyre jobban elragadták, balítéletei egyre erősebben rásodródtak a lelkére, lenyűgözték, lefoglalták az elméjét és nézetei ferde téves áramlatba kerültek. Nem volt előtte szent többé semmi, a vallást hiszékeny gyerekes, naiv lelkek találmányának tartotta és nem ismerte se I-tent, se erkölcsöt.

A lelke sivár, üres, érzéketlen lett, kihalt belőle minden nemesebb érzés; különös, fonák elvei és nézetei voltak a társadalmi rendről és az ember elborzadt, ha végighallgatta az ő különleges magyarázatát a jóról és rosszról, a nemesről és nemtelenekről. Fennen, kérkedve vallotta elveit. És a lelkét olyan megtisztultnak, elfogulatlannak és erősnek hirdette, hogy azt többé semmiféle kiesinyes, butácska emberek számára feltalált moral, erkölcs és vallás be nem hálózhatja. Még a kegyeletet is kipusztította a szívéből ez a borzalmas kör. Apjáról, anyjáról, akik künn porladtak a temetőben, hideg sivár sírok fenekén, olyan sértő, cinikus hangon beszélt, hogy a hallgatóknak elállt a szíverése.

Egyik este, amikor jámbor háziasszonya eléje tette a vacsorát, hangosan, bántóan felkacagott:

— Az én apám — mondta gúnyosan — ott fenn a mennyországban, vagy a pokolban, vagy tudom is én hol, ma bizonyára szomorkodva húzódik meg valami eldugott félreeső zugban.

Szerencsére a jámbor öregasszony már lelettte eléje a párolgó paprikást, mert ahogy ettől a rettenetes beszédétől megijedt, bizonyára kiejtette volna a kezéből.

Az ifjú csak nevelt és folytatta:

— Szomorkodik bizonyára szegény, mert ma van a Jahrezeitja és én, az egyetlen fia, nem mondok kaddist a lelkiüdvéért.

Az asszony lámolyogva indult el az asztal mellől.

Az ifjú tovább kacagott:

— Hja, öreg — mondta — így van az. Én nem adok az ilyen számárságokra . . .

Ebben a pillanatban hatalmasat lobbant az asztal fölött függő lámpa lángja, erős durranás reszkeltette meg a szoba levegőjét és a lámpaüveg ezer apró szilánkra pukkanva, csörömpölve röpült szét a levegőben. A szobában egyszerre sötét lett és csak az üveg nélkül maradt, füstölő, meztelen lángnyelv imbolygó, kísérteties fénye birkózott a sötétséggel. És amint a lobogó piros tűznyelv rávetett egy-két erőtlen sugarat az ifjú arcára, hát annak ajakán — mintha odafagyott volna — még mindig ott ült a derűs, jókedvű mosoly. Az arc azonban ijesztően sápadt volt és — borzalom! — úgy nézett ki, mint egy halott, aki — nevet. Homlokán jéghideg verejték gyöngyözött végig és a szempillái olyan erőtlének voltak, hogy nem bírta őket lecsukni. Pedig azt szerette volna legjobban. Behunyni a szemeit. Mert egy

pillanattal előbb úgy tűnt fel előtte, mintha valami hófehér árnyat látott volna kirebbenni az ajtón. Meg sápadtabb lett, a fogai is összeverődtek, amikor kénytelen volt bevallani önmaga előtt:

— Mintha az apám szelleme lett volna!

Ekkor azonban már jött vissza a háziasszony egy másik lámpával. A szoba megint megtelt meleg, barátságos fénnel és az ifjú szívéből hamar eltűnt az előbbi félelem. Mosolygott önmagán:

— Milyen ostoba képzelődés — nyugtatta meg magát — hisz nincsenek is szellemek.

És szégyellte magát, hogy egy pillanatra olyan gyöngé volt.

Az asszony halványan, reszkető kézzel söpörte össze az asztalról az üvegszilánkokat. Kézébe vette a gőzölgő tányér paprikást, abból is esillogva fénylettek ki az üvegdarabkák.

— Megyek és hozok másikat, ebben üvegdarabok vannak — mondotta halkán. — Addig gyűjtson maga Jahrzeit-gyertyát.

Az ifjú ajka megint gúnyos mosolyra torzult. Lenézte és lesajnálta azt az öreg asszonyt, akinek félénk lelke már bizonyára valami összefüggést keresett a lámpaüveg szétpattanása és az ő káromló szavai között.

— Azért sem gyűjtök — bátorította önmagát. — Az én szilárd elveimet és meggyőződésemet nem bírja megrendíteni egy szétfrobbant lámpaüveg.

A háziasszony egy tányér friss paprikást hozott be. Letette az asztalra és indult kifelé szótlanul.

Az ifjú villáért és késért nyúlt. Azonban a tekintete önkéntelenül rátévedt előbb a lámpára.

És — irgalom! — az üvegből megint hatalmas láng csapott ki, hangosat, erőset durrant és az üvegcserepek megint csörömpölve repültek bele az előtte lévő lányérba.

A háziasszony ijedtében elsikoltotta magát és futott kifelé a sötét szobából. Az ifjú is felugrott ültéből. És mintha megint valami fehér árnyat látott volna kirebbenni az ajtón. A szíve olyan hangosan kopogott a keblében, mint egy vaskalapács. Majd kiszakadt a melléből. Egész lénye megrendült; érezte, hogy remeg, reszket minden ízében. És a büszke, gőgös, mindent tagadó lelke összetört, megsemmisült rövid néhány perc alatt.

Érezte, hogy össze van zúzva, hogy meg van alázva. Az eddig minden vallási parancsot gőgösen lenéző lélek olyan félénk, alázatos lett, mint egy megvert gyermek.

És amikor a háziasszony megint bejött az égő lámpával, az ifjú olajat, mécsel kért és meggyújtotta. Azután odaállott melléje és egész este, szólanul bámolt bele a lobogó kis lángnyelvecskébe, miközben arcan sűrűn peregték alá a néma, forró könnyek . . .

Az öreg itt felállott, jelezve, hogy az esetet már elmondta. Aztán odalépett egész közel Judához és erősebb, emelkedettebb hangon mondotta:

— Ilyen erős, látod, a rendíthetetlen lélek. És hál I-tennek, hogy ilyen! . . .

És indult kifelé a szobából. A nagy, csillogó, fekete szemei úgy fénylettek, mint két lobogó láklya. A boldogság tűze égett bennük.

Juda pár pillanatig merőn, szólanul nézett az öreg után. Azután halkán, csöndesen, csak úgy önmagának mondotta:

— Ismerem azt a jámbor, megtért ősz zsidót. Nagyon jól ismerem. Te vagy az, a megtért lélek . . .

Turnusrufus, a római hadvezér azt kérdezte Rabbi Akivotól szombat napján: „Miben különbözik ez a nap a többitől?”

R. Akivo: „Miben különbözik te a többi embertől?”

Turnusrufus: „A király kitüntetett.”

R. Akivo: „Minket is a királyok királya tüntetett ki a szabossal.”

(Szanh. 65.)

Megnyílt
Budapest

legelőcsőbb

**selyem, szövet és bársony
különlegességek áruháza**

Különféle flanel, barchet, delain, liberty, vászon,
zephir és bélésárak nagy választékban

Telefonhívó: **SPITZ HERMAN** Budapest, Erzsébet körút 34
J. 416—75 Royal-Orfeummal szemben, saját ház.

Az elbűvölt királyfi.

Irta: Fischer Fülöp, sárospataki főrabbi.

Az „Ikorim” című híres vallásbölcseleti műnek szerzője R. József Albó, művében (mely mint már neve: „Ikorim” — „Gyökerek” — is mutatja, a zsidóság alaptanaival: „gyökereivel” foglalkozik), arra a végeredményre jut, hogy a zsidóság fundamentuma három alapvető igazságba foglalható, három alaptanon nyugszik az ősi zsidóságnak évezredek viharaival dacoló épülete. Ez a három alaptan képezi a zsidóság I-tenültette *életfájának* az ősidők szent talajába lenyúló *gyökereit*.

Ez a három alaptan a következő:

1. I-ten léte. (מציאות ה')
2. A Tóra i-teni eredete. (תורה מן השמים)
3. I-teni büntetés és jutalmazás. (שכר ועונש)

A szent szombat köré fűződő eszméknek sugárckévéjében is megtaláljuk a fenti tanokat.

Mindenekelőtt a világnak I-ten általi teremtmése mellett teszünk tanúságot a szombatlak órákövetelte megszentelése és megtartásával. מציאות ה'

Azáltal, hogy csak hat napon át dolgozunk, de a hetediket I-tennek szenteljük, elismerjük, hogy I-ten is hat nap alatt teremtet eget és földet, a hetedik napon pedig felhagyott minden munkával.

A szombat megülésével mintegy megszenteljük hat napi munkánkat. Kijelentjük, hogy miként mi minden szombaton I-ten rendeletére tartózkodunk mindennemű munkánktól, akként hat napi munkánk gyümölcseit sem akarjuk önző célok és érdekek szolgálatára fordítani, hanem az i-teni akarat mutatta életfeladatok megvalósítására akarjuk azokat felhasználni.

Ezért találjuk a következő szép mondást a Midrásban: *S befejezte volt I-ten ביום השביעי a hetedik napon minden művét, melyet készített vala.* Ezen verset a bölcsek egy-egy hasonlattal akarják megvilágítani.

Egyik bölcse a következő hasonlatot alkalmazza:

Egy király diszes menyegzői baldachint állíttatott fel. De hiába pompázott a gyönyörű menyegzői sátor. Menyasszony nélkül nem tarthatott esküvőt.

Hiába pompázott a teremtés remekművének ékes-fényes baldachinja. Hiányzott az ara. Csak az ara eljöttével lőn célja a baldachinnak. A szombati ara levé teljessé a teremtés művét. A hetedik nap mintegy befejezését képezé a hat nap művének.

Más bölcsek a következő hasonlatot alkalmazták:

Királyi pécsefnyomógyűrűnek metszetre is okvetetlenül szüksége van. Csakis a bevésott betűk teszik céljára alkalmasnak. A szombati nap képezi a vésetet a világteremtés művének gyűrűjén.

Találónan jellemzi mindakét hasonlat a szombatnapnak jelentőségét.

A hetedik nappal lőn befejezve a világteremtés hatalmas műve. A szombat az a szent ara, ki mennyei jegyesére vár, folyton mennyei jegyesére gondol, rendületlenül hisz benne, mellette tanúságot tenni kész.

Egy Juda törzséből származott, de őseinek legnagyobb martíromsággal megőrzött hitét gyáván, érdekből cserben hagyó világhírű német költőnek lantjából is mélyen megható hangokat csalt ki a szombati ara csodás szépsége, bűbája, poézise.

„Régi szép arab regékben
Vannak elbűvölt királyfik.
Néha-néha visszakapják
Ősi szép alakjukat.
És a bolyhos szörnyeteg
Ujra szép királyfi lesz.
Csillog ékes köntösében
Lantja peng szerelmesen.
Am a bűbáj röpke perce
Szertefoszlik hirtelen.
És a szép királyi fenség
Visszavedlik szörnyeteggé.
Ily királyfi szörnyű sorsát
Zengem én. A szép királyfi
Izrael. Boszorka-átok
Ebbe tette hajdanában.
S eb gyanánt eb gondolattal
Most az élet rút sarában
Köborolgal untalan
És a csöcselék kacagja.

Ainde minden péntek este,
 Hogyha jön az alkonyóra,
 Hirtelen lehull a bűbáj
 S újra ember lesz az eb.
 Ember emberérzelemmel
 Büszke jóvel, büszke szívvel,
 Ünnepeles tiszta mezben
 Lép be atyja csarnokába.
 „Üdvöz légy atyám s királyom
 Hon szeretett zsarnokom!
 Hívó ajkam csókkal illet
 Jákob sátra szent küszöb!

„Lechó daudi likrasz kallól!
 Jöjj, oh kedves, vár a málka.
 Hogy tenéked fölfedezze
 Szűzies szemérmes arcát!”

Ilyen szent ara a szombat. Más bölcssek kifejezésmódja szerint a sábbosz a veset I-ten pecsétgyűrűjén, a *teremtés* művén.

Igen szépen mondják bölcsseink. Aki buzgó imával várja, fogadja a szombatot, kifejezést ad azon hitének, hogy van I-ten s hogy I-ten teremtette a világot, hogy ez nem holmi, időtlen-idők óta létező molekulákban, parányokban lappangó vak erők véletlen összehatásának eredménye, tervnélküli és céltalan teremtménye, hanem bölcseséggel terelő mesternek célszerű alkotása, azt két angyal kíséri az imaházból hazafelé s áldólag teszik kezeiket fejére, mondván: *Vétked eltűnik, bűnöd megbocsáttatik!*

Két hatalom viaskodik heves tusakodással az ember belsőjében, az egyik a jó fele vonja, vonzza őt, míg a másik lilosra, gonoszra csábítgatja. *Mindakellő* angyal. Egyik sem „ördög”. A rossz, a gonosz felé vonzódo hajlamokat is I-ten plántálta az emberi kebelbe. Hogy próbára legyen bennünket, hogy szembe szállva szenvedélyeink ostromával, annál fényesebb legyen érde-meinknek glóriája. Ellenség nélkül könnyű a győzelem. Százszoros ellenséggel szemben kivívott diadal teszi, avatja hőssé a hadvezért.

Ott tusakodnak bensőnkben e szilaj ellenfelek. Lelki küzdelmeknek válik haterévé a mi bensőnk. De ime a szent sábbosz ezen érces szavú hirnőke az I-ten létében való hitnek, csöndet parancsol e keblünkben forrongó viharnek. Elül az orkán. Szombati béke magasztos varázsa ihlet meg bennünket.

Másodsorban a szombat, a תורה מן השמים a Tóra i-teni eredetéről szóló hiteltet domborítja ki előttünk. S így a sábbosz közvetve említett hitelvnek is hirdetője, tanítója.

A szombat által nyújtott testi nyugalom idejét szellemi munkára, a Tórában való bűvárokodásra, lelki világunknak szent tanokkal való gazdagítására és kedélyünknek nemesbitésére kell felhasználnunk.

A tóratanulmányozás fel fogja üdíteni a hétköznapi piaci zivajában eltompult, elfásult kedélyvilágunkat, üdítő harmatként fogja felfrissíteni lelki életünket.

A Midrás szerint már nagy mesterünk, Mózes is nagy sokadalmat gyűjtögetett maga köré szombatunként, hogy Tórára oktassa a népet.

„Mint a madárka a törvölőknek hálójából.” épügy menekült ki lelkünk Micrájim lelki homályából.

A sábbosz pedig hetenként megújítja azt a régi esodát, megismétli a szent hajdankor esodatetteit. Mindig újra meg újra megszabadítja testünket a szürke hétköznapiok nehéz igájától s mindig újra meg újra megszabadítja lelkünket, kedélyvilágunkat az elfásulás, eltompulás veszélyétől, mellyel a betevő falatért folytatott küzdelem fenyegeti azt.

*

Végezetül az i-teni jutalmazás és büntetésre שכר וענש is emlékeztet hennünket a sábbosz.

A sábbosz — mint bölcsseink számos helyütt kifejtik — csak előreveteli árnyéka, gyöngé visszfénye az igazi sábbosznak. עולם שכולו שבת az örökélet szent sábboszának, midőn a földi életnek munkaterhes hete után igazán nyugodalmas sábbosz következik annak számára, ki I-ten szent akaratának hűséges követése által érdemessé tevé magát a túlvilági üdv szombatjára...

Rabbi Jósze azt kívánta magának: bárcsak olyan részem volna a túlvilágon, mint azoknak, akik a szombati három lakomát (solojs szüdojsz) betartják.

(Sábbosz 117.)

A Chaszam Szójfer nekrológja.

Kortörténeti szempontból érdekes a pozsonyi litközsegnek 1839 október 8-án kibocsátott és az akkori lapokban megjelent közleménye, amely bejelenti a Chaszam Szójfer elhunytát és fiának, a Keszav Szójfernek utódlását. Megkapó a hang melegsége, mellyel a két rabbinikus nagyságról beszélnek és amely tanúsága annak, hogy Pozsony tudta, hogy históriai fontosságú szerepet van hivatva betölteni a magyar orthodoxia életében.

„Todes-Anzeige. Mit innig schmerzlichem Gefühle theilet die Pressburger Israeliten-Gemeinde allen ihren Glaubensgenossen, das betrübendste Ereigniss mit, dass ihr ehrwürdigster Herr Ober-Rabbiner *Moses Schreiber* am (Tischri 25) 3. Oktober 1839 um 7½ Uhr Morgens, in seinem 78 ruhmvoll vollendeten Lebensjahr durch einem sanften Tod aus Kreise, dem derselbe länger als 34 Jahre, bis in die letzte Stunde seines Lebens mit Segen als Erzieher und Lehrer wirkend, der theilnehmendste bewärtete Freund gewesen war, von Gott abgerufen wurde. Die hiesige und alle Gemeinden von nahe und fern, die *sein mitleidvolles Herz ohne Unterschied der Religion kannten*, die von seine ruhmvollen für das Gottes so thatenvollen Leben überzeugt waren, erlitten durch seinem Hintritt den herbsten Verlust. Er hat sich in den Herzen aller unserer Einwohner, sowie in *denen seiner tausend Zöglinge und Schüler* das unvergesslichste Denkmahl der Dankbarkeit erworben, so dass gegenwärtige Anzeige von seinem Hintritte auch in den entferntesten Ländern und Kreisen unendlich viele, ihm dankbar verbundene Herzen zur tiefsten Rührung der Wehmuth stimmen wird.

Gleich bei Erkrankung dieses gottgefälligen Mannes überreichte ihm der hiesige Gemeinde-Vorstand ein schriftliches Bittgesuch um die gütige Einwilligung, dass dessen ausgezeichnet

**Nincs benn a neve a Szombat-Almanachban?
Küldje be a címét a Somré Sabosz Bizottságnak!**

tugendhafter Sohn, Herr Samuel Wolf Schreiber, der von Gott mit Sanftmuth und Liebe gekrönt, schon seit mehreren Jahren durch ausserordentlichen Fleiss mit den anschnlichsten Rabbinern in theologischer Korrespondenz steht und seine Kenntnisse so bereicherte, dass er auf eine hohe Stufe des Ansehens erhoben ist, als Assistent im rabbinischen Wirkungskreise beistehen dürfte, wofür ihm die Gemeinde nach Ableben seines würdigen Vaters die hiesige Rabbinatstelle, die er zu bekleiden würdig ist, zusicherte. Nachdem der verewigte, unvergesslich tugendhafte Mann, mit klarem Verstande und nach reiflicher Ueberlegung diese Bitte zum Wohle und nach Wunsch der Gemeinde genau prüfte und ihr dann erst willfahrte, wiederholte er seinem ihm vorgestellten Sohne, nach der ihm eigentümlicher göttlichen Weise, alle die Pflichten, die ein Rabbiner, als gottgefälliger, tugendhafter Lehrer und als antheilnemender Mensch zu beobachten und genau zu erfüllen habe. Hierauf ertheilte er ihm seinen heiligen Segen und weihte ihn vor Gott und der Welt in sein Amt ein: er flehte zum Allerhöchsten mit emporgehobenen Händen und in der Glorie seiner Verklärung, dass der Schöpfer seinem Sohne in allen tugendhaften Unternehmungen den väterlichen Rath und Beistand verleihen wolle, damit die für das Reich Gottes ausgestreuten Samen nie aufhören mögen, gute Früchte zu tragen. Er segnete auch die ganze Gemeinde mit gerührtem Herzen für all die Wohlthaten, für all die Liebe und Anhänglichkeit, die sie ihm von Anbeginn bis in die letzte Stunde seines Scheidens erwiesen haben.

Heil ihm, dem Unvergesslichen! Lob und Preis aber dem Herrn Aller Herren, der ihn zum Segen für so Viele mit langem Leben gesättiget und der ihn endlich mit Ehren genommen hat. Allen von hier, näher oder weiter entfernt lebenden Schülern und Freunden des Verewigten, widmet die Pressburger Israelitengemeinde die vorstehende Todes-anzeige und die Bekanntmachung, das dessen Sohn, Herr Samuel Wolf Schreiber, als Ober-Rabbiner in der hiesigen Gemeinde bereits fungiret, statt besonderer Meldung aus ihrem auf's schmerzlichste bewegten, zugleich aber trosterfüllten Herzen.

Pressburg, den 8. Oktober 1839.“

Naplómból.

(Emlékezés Khuen-Héderváry Károly grófra.)

Irta: Dr. Stein Artur,

a Somré Sabosz Bizottság előljárósági tagja.

Kevés a barátunk, de annál több az ellenségünk. Lehet ez is — eselleg egyik — oka és magyarázata annak, hogy miért is vagyunk oly hálásak jóbarátainknak és miért felejtjük el oly hamar ellenségeinket. A kevés jóbarátról nem lehet megelégedezni, a sok ellenségre nem tudunk emlékezni. A mult szomorú cseményei már nem fájnak, ép azért, mert elmúltak és azért sem, mert újabb, friss sebek sajognak. Vigaszt és reményt a mult emlékeiből merítünk; abból, hogy *בכל דור דור עומדים עלינו לבלותנו* minden korban voltak, számosan voltak Izraelnek ellenségei, *והקב"ה מצילנו מידם* azonban minden korban megmenekült még Izrael sokat szenvedett, még többet üldözött népe. Ez a mi multunkból merített reményünk, ez a mi vigaszunk az elnyomatás szomorú korában.

De amikor így reményt és vigaszt merítünk a multból és hálával telt szívünk Mindenhatónk iránt, nem feledkezhetünk meg azokról sem, akik válságos helyzetekben pártját fogták az üldözött Izraelnek és szót emeltek a zsidóság érdekében. Különösen le kell rónunk kegyeletünk adóját azokkal szemben, akik *הסירי אומות העולם* és ép ezért, mert más vallás hitelveit vallják és ennek dacára megértőek, elfogulatlanok és pártját fogják a szerencsétlen üldözött zsidóknak, *ש"ל להם חלק לעוה"ב* a zsidó vallás hitelvei szerint, részesei a túlvilági boldog életnek.

Sebeink sajognak. A mult emlékeihez menekülünk. Vigaszt és reményt meríteni. Felejtteni. Emlékezünk . . . Emlékezzünk . . .

*

Ide s tova már egy évtizede lesz, hogy meghalt Khuen-Héderváry Károly gróf. Magyarországnak két ízben is volt miniszterelnöke, Horvátországnak húsz éven át volt bánja, megboldogult I. Ferenc József királynak legmeghittebb embere. Hédervár kriptájában, évszázados fának enyhet nyújtó árnyékában, ott

alussza örök álmát a nagy államférfi, aki a zsidóságnak is megértő támogatója és pártfogója volt. Róla és az én személyes tapasztalatomról szól ez az én kegyeleles megemlékezésem.

1909. évben történt. Tavasznak elején. A pozsonyi akadémián végeztem jogi tanulmányaimat. Milsen sejtve, váratlanul ért a meghívás: utazzam mielőbb Hédervárra, hogy ott Magyarország volt miniszterelnökének, Khuen-Héderváry Károly grófnak fiával, ugyancsak Károly gróffal, együtt készüljek jogi vizsgánkra. Nem tagadom: a kitüntető kegy, a meglisztelő meghívás jól esett. De a jóleső érzést csakhamar felvállotta a félelem és az aggodalom.

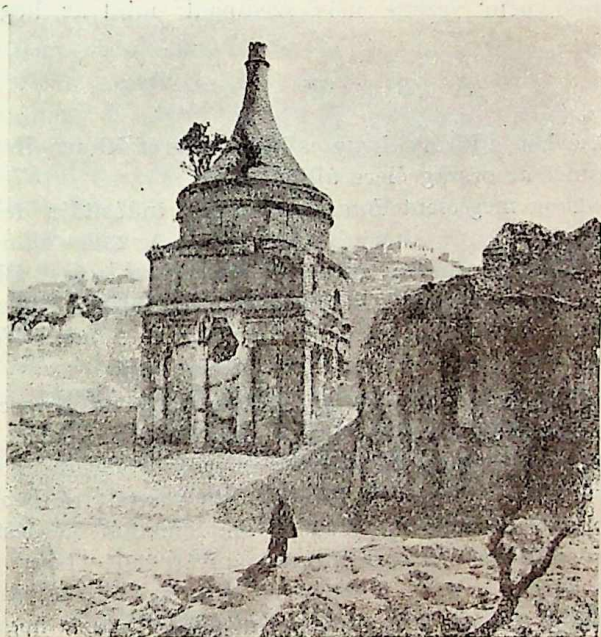
Hiszen az ifjú Károly grófban egyik legértékesebb és legalaposabb tudású mágnásunkat tiszteltem és becsültem. A vele való együttműködés, amely tanulságosnak ígérkezett, fokozott szorgalmat és alapos tudást igényelt. De meg a főúri világ légköre, szokása nekem idegen, előttem ismeretlen volt. És amit a zsidósággal és a zsidókkal szemben táplált animozításukról hallottam, az még csak fokozta félelmemet, növelte aggodalmamat. A szülői házban, édes apám, a nagyszombati pap és áldottlelkű jó anyám, önérzetes, öntudatos, hagyományhű zsidónak nevelték: mint önérzetes, öntudatos, hagyományhű zsidónak nem lesz-e kényelmetlen, kellemetlen, talán elviselhetetlenül félszeg ez az én helyzetem ott, a főúri kastélyban?

De úgy éreztem, hogy a meglisztelő meghívás elől ennek dacára sem szabad kitérnem. Döntöttem. És egy szerdai napon elutaztam Pozsonyból. A pozsonyi ghettótól a hédervári főúri kastélyba. A pozsonyi állomásra még bocherok, jóbarátaim: Singer Rezső rúnaszombati, Fürst Leó csúzi, Schreiber Joachim aradi papok. Szoffer József, a Szeretetház igazgatója kísérték ki. Kimlén pedig, Hédervár vasúti állomásán, már vár rám a főúri fogat. Pozsonytól Hédervárig, a ghettótól a kastélyig, izgalmam nőtön-nőtt, amely telőpontját akkor érte el, amikor a fogat a kastély udvarába robogott. A fényesen kivilágított kastélyban történetesen és szerencsémre is, nagy vendégség volt és én fáradságomra való hivatkozással, visszavonulhattam a számomra kijelölt szobába.

Gyönyörű szép tavaszi napra ébredtem. A kastélyban még minden csendes volt. És én lesétáltam a kastélyt övező gyönyörű kertbe. Sétám közben egy idősebb bácsival találkoztam, aki gyomlálni látszott a kertben. Megszólítottam és beszélgetésbe elegyedtem vele. Ő készséggel szegődött mellém és szakszerű fel-

világosításokkal szolgált: megmulatta a híres Kont fát is, amelyről a néphit azt tartja, hogy a Hederváry-család tagjainak elhunylával egy-egy ága letöredezik.

Reggelihez szótolt a csengő. Megköszöntem a szíves felvilágosításokat és szobámba sieltem, mert, megállapodásunk szerint, reggeli után kezdjük meg a tanulást. A tanulószoba a második emeleten volt, de biz én nem találtam meg a hatalmas kastélyban.

Absalon strja.

A Muli és jövő kepeiből.

Amint ott odöngtem a folyosón és lestem a jó szerencsét, amely majd útbaigazít, ott látom egyik ablakmélyedésben reggeli sétatársamat, a kékszemű, mosolygó öreg urat, amint régi újság-számokban lapozgat. Mint ismeróstől, tőle kértem útbaigazítást. „Csak nem a fiam tanulótlarsa?”

Elképzelhetni meglepetésemet és zavaramat, amikor így tudtam meg, hogy reggeli sétatársam és kedves útbaigazítóm senki más, mint Magyarország volt miniszterelnöke, Khuen-Hederváry Károly gróf!

Zavaromat nem tudtam leplezni és könnyű volt észrevenni. A kegyelmes úr, hogy zavaromból kisegítsen, barátságosan eddigi tanulmányaim és családi viszonyaim iránt érdeklődött. Majd vele is közölt felelmemre, aggodalmamra mondotta nekem e felejthetetlen szavakat: „Tudom én, hogy vannak antiszemita emberek és hogy bizonyos körökben nem szívesen látják a zsidók érvényesülését. Tőlem mindez távol áll. És én szívből örülök, hogy ettől a téves irányzattól fiam is távol áll és tanulótársának megválasztásánál nem vezette más szempont, mint az, hogy kitől tanulhat.”

1910. évben a királyi kegy és bizalom gróf Khuen-Héderváry Károlyt ismét az ország élére állította.

Az akkor megjelent *Budapesti Napló* tudósítója felkereste a miniszterelnököt. Az interjú, sajnos, ma még talán aktuálisabb, mint volt akkor és híven tükrözteti vissza a nagy államférfi nemes érzését és fenkölt gondolkodását. Az interjú a *Budapesti Napló* 1910. január 2-iki számában jelent meg *Khuen-Héderváry a zsidókról és a történelmi osztályokról* cím alatt.

Olyan időket élünk — így szól a tudósítás bevezetése — amikor az emberek megint nagyon érdeklődnek egymás vallása iránt s könnyű dús bokréta költni a felekezeti elfajultság és felekezeti gyűlölködés beléndek füveiből. Ez vezetett rá hennünket, — így folytatja a tudósító — hogy alkalomadtán kérdést intézzünk Khuen-Héderváryhoz, megtudakolván tőle, hogy hogyan vélekedik a zsidókról. A miniszterelnököt ez a kérdés meglepte, azután pedig a leghatározottabban megtagadta azt, hogy feleljen rá.

Vannak antiszemita emberek és antiszemita irányzatok — mondotta a miniszterelnök — az ő pozíciójában lévő emberhez azonban nem is szabad ilyen kérdést intézni. Mert a kérdésben már benne van a megengedése annak az eshetőségnek, hogy valaki kormányzó pozíciójában is tért enged a felekezeti elfogultságnak. Ezt a lehetőséget pedig koncedálni még ilyen formában sem szabad.

A forma szerint való interjúnak így fonala szakadt. A további beszélgetés során azonban a miniszterelnök — írja a *Budapesti Napló* — a maga tapasztalataiból olyan dolgokat mon-

dott el, amelyek a kérdés humánus és magas látószögből való szemlélését tanúsítják.

Elmondta, hogy mi volt a legelső összeköttetése a zsidósággal. A győrszigeti orthodox zsidóknak valami bajuk és kalamitásuk akadt több mint harminc esztendővel ezelőtt, amikor Khuen-Héderváry még egészen fiatal képviselő volt. Kerestek embert, aki ügyükben eljárjon, de mindenki lerázta nyakáról őket. Így jutottak el végül Khuen-Héderváryhoz. Héderváry méltányosnak, igazságosnak találta az ügyüket, készségesen segített rajtuk. Azóta harminc esztendőnél több idő telt el. S még mindig számtalan esetben alkalma van meggyőződni arról, hogy a magyar zsidóság nem felejtette el ezt a szereplését. Lépten-nyomon, varratlanul, kellemes meglepetésképpen találkozik a hála és rokonszeny valamilyen jeleivel.

Azután a zsidó családi élet vonásairól jött szó. A családtagok összetartásáról, mely, benső szeretetéről egymás iránt. Az ősi erkölcsökhöz való elvhű ragaszkodásról. A miniszterelnök saját tapasztalataiból melegen és elismerően nyilatkozott minderről.

Beszélgettünk — írja a tudósító — azokról az igazságtalan vádakról, melyek *egyéni bűnöket, egyéni gyarlóságokat általánosítanak az egész faj rovására*. Uzsorásoknak, lelkiismeretlen üzleti élősdieknek szeretik őket feltüntetni. A miniszterelnöknek erről is megvoltak a maga tapasztalatai. Héderváron van egy zsidó boltos, aki ötven esztendeje kereskedik a faluban. Azóta ebben a kis helységben megnyílt egy keresztyén bolt és egy keresztyén szövetkezet s mindakettő veszedelmes konkurenciát csinál a zsidónak. A zsidó mégis megél, tovább gazdagodik. Hogyan volna ez lehetséges másképpen, mint becsületes, tisztességes munkával? Félszázados kuporgató, szorgalmas munkával ezek a zsidók vagyontokat gyűjtenek. S akkor a rosszakarat mindjárt rájuk mondja, hogy uzsoráskodtak. Mintha félszázados munkának és szorgalomnak nem lenne meg az a joga, hogy valamilyen gyümölcsét lássa.

Azután más példát mondott el a miniszterelnök a családja köréből.

**A Somré Sabosz ingyen közvetít állásokat és
munkaalkalmakat.**

A miniszterelnöknek tudvalevőleg két fia van. Mindakettő elvégezte az egyetemet. Mindakettő kiváló szorgalommal tanult. Az egyiket királyi gyűrűvel sub auspiciis regis avatták doktorrá. (Sándor gróf, aki jelenleg a magyar külügyminisztérium meghatalmazott minisztere.) A másik is nagy szorgalommal készült egy vizsgára. (Károly gróf, aki felsőházi tag, a Győrmegyei Gazdasági Kamara elnöke, a eserkészek főparancsnoka.) A nyári szünetében, hogy a tanulás kellemesebb legyen, egy szorgalmas diákot vitt ki magával Hédervárra, aki ugyanerre a vizsgára készült s vállalkozott arra, hogy a fiatal gróffal együtt tanul, egymást kölcsönösen segítve és kikérdezve. Ez a szorgalmas diák igénytelen zsidó fiú volt: a nagyszombati rabbi fia. Az első alkalommal, amikor asztalhoz ültek, a zsidó fiú eltolta magától az ételeket. Nem akart enni. Megkérdezték tőle, hogy miért? Nyíltan megmondta, hogy azért, mert neki vallási elvei szerint csak kóser kosztot szabad ennie. Hédervárnak nagyon megletszett az elvűségnek és jellemiszárdságnak ez a példája. Ő maga ment el a falubeli zsidó koresmároshoz s megegyezett vele, hogy a nyaralás tartamára kóser kosztal lássa el a diákot . . .

Ide s tova tíz éve annak, hogy hatalmas ág tört le a hédervári évszázados híres Kont faról: meghalt a kegyelmes úr! Nemcsak érző szíve megszűnt dobogni, nyájasan mosolygó kék szeméi örökre lezáródtak, a fenköltlen gondolkodó agy már nem működik: ott pihen a hédervári kriptában, évszázados fák árnyékában a nagy magyar államférfi. A trón és a haza hűséges fiát, a zsidóság megértő barátját és pártfogóját, én pedig alyai jóakarómat vesztettem el benne. Emléke legyen áldott!

A szombati a szentség „hirdetése”. Azaz: szenteld meg jó étkezéssel és tiszta ruhával.

(Midrás.)

KÖNIG-SÜTŐDE

kóser készítményei a legjobbakk.
Megrendelést ünnepi alkalmakra elfogad.
Budapest, VII., Dob ucca 33.

Amit meg kell valósítani.

Irla: *Dr. Sebestyén Antal.*
A Bikur Cholim egyesület elnöke.

A probléma ez: Feljön Budapestre a hitközségi mésző, a kantor, a tanító, a tisztviselő, az elszegényedett kereskedő beteg. Gyógyíttatni akarja magát, hogy megint a családjának élhessen. Szalad ide, szalad oda, de mert valami eldugott fészekben egy kis kidőlt-bedőlt vityillója van és a vityillóhoz egy raj aprósága, nem kap a helyi hatóságától szegénységi bizonyítványt, amivel mint ingyenes beteget kórházba vennék. Viszont olyan szegény, hogy az utiköltséget Pestig is úgy szedte össze — kölcsön a szomszédoktól.

Hogy tudná az ilyen fizetni az ápolási költséget? Megindul hát a nagy átesámbrírozás chevrától a hitközségig, tour-retour, folytatódik a sas- és bálványutcai textileseknél s végződik . . . nos . . . hol? A Bikur Cholim kis Dessewffy-utcai irodájában. Megtörve, agyongyötörve, elaléltan kaffog fel a lépcsőn a mi „kedves hittestvérünk” és már az ajtóban kezdi a sírást, hogy — Uram, ha I-tent ismer, segítsen meg, mentsen meg, mert elpusztulok. Gyomorfekélyem van, képtelen vagyok a családomnak kenyeret keresni. Voltam már mindenfelé, de nem vesznek fel, mert nincs szegénységi bizonyítványom. Ide utasítottak önökhöz, hogy majd itt segítenek rajtam.

Ott áll tehát előttünk egy szegény, beteg „balbósz”. látszik rajta, hogy jobb napokat is látott, az írásai, amiket falubeli papjától kapott, azt igazolják, hogy nem álképű szegény, igazat mond, akin segíteni kell, mert vissza kell adni családjának a kereső apát, különben vele züllik el egész családja.

Fischgrund Mózesnek hívják. Tegnap ugyanilyen esetünk volt, csak hogy annak Daszkal Chájim volt a neve és a szemét kellett sürgősen operálni, különben elvesztette volna mindkét szeme világát. Daszkal Chájim is „balbósz” a Hegyalján, valamikor nyersbőrkereskedő volt nagyban; Bécsbe, Németországba szállított nyersbőrt vagóntételekben. Most is folytatja ugyan a mesterségét, de már nem en-gros, hanem csak úgy, hogy a rekkenő

hőségben járja a poros országutat gyalogszerrel, télen meg olyan hidegben, hogy a madár is megfagy a levegőn s bekiáll a házakba: — Bört, tollat veszek.

Daszkal Chájim barátunknak nyolc gyereke van, eggyel több, mint a Fischgrundnak. Alig jut egy kis karaj kenyér egy-egy gyerekre, de azért úgy reb Mózes Fischgrund, mint reb Chájim Daszkal fiai a jesibán tanulnak, az egyiknek három, a másiknak két fia.

En — tán nem csalódom — ha azt hiszem, hogy a mi zsidóságunk legigazibb reprezentánsai ezek a Fischgrund Mózesek és Daszkal Chájimok, nemcsak reprezentánsai, hanem rögzítői és integer komponensei. Mert ezek a Fischgrundok és Daszkalok nemcsak átvivői és kitartó hordozói — ezer gazdasági akadályon is keresztül — a mi zsidóságunknak, hanem — és ez a legfontosabb — átadói is az új generáció számára. Ennek, a szó magyarországi specialitásában vett s világreklációban is legértékesebb fajtájú konzervativizmusnak, amelyet a középosztály hordoz, van meg — úgy hiszem — egyedül az az ereje, mely a fiakat nemzedékeken át az apák járta utakon tartja.

Csodálatos, gyönyörű, ősi néperő!

A városok népében nem lehet ilyen biztosan binni. Itt már látni megalkuvást is, politikumot, mellékcélokat.

Nos hát, a Bikur Cholim, amely nem szokott és amelynek nem szabad valláspolitikai rugókat keresni, amikor betegsegítéssel áll szemben, most, hogy e rugókat meglátni kénytelen, fájó nincstelenségében is határozni kényszerült, mint a szegény ember, akinek csak a jó szíve van, de mégis mindenét odaigéri: Nyolc napra vállalja a beteg kórházi ellátását, meg azonkívül a kóser kosztot. Vállalja a befizetést a kórháznak, a tüdőszanatóriumnak . . .

De honnan, de miből? Egyelőre maga se tudja. Majd akkorra, ha fizetni kell, lesz, majd megsegít az I-ten, majd, majd!

És ez így megy napról-napra hétről-hétre, évről-évre . . . ötven esztendő óta. Mindig várjuk egy jobb jövő eljövetelét, várjuk egy biztosabb létalap kialakulását, amikor a Bikur Cholim kiléphet végre a maga szegényes szorultságából és nem csupán fantáziákon és reményeken és apró garasokon keresztül bukdácsolhat azon az úton, amely a szegény zsidó betegeken segítő, komoly országos intézményné a vezető és nem vezető zsidó köröktől egyaránt autorizált, végérvényes megalkotásához vezet.

Egy bizonyos. Az, hogy a mai állapot ezen a téren elviselhetetlen s különösen azon a megfontoláson keresztül tarthatatlan, hogy a megoldás tényleg lehetséges. Nem az égből s nem a tengerentúlról való — mint az Irás mondja — távoli fantazmák és óhajtasok ezek a kérdések és e kérdések megoldása, hanem önmagunkon áll. a mi, ha kevésbé is, de a megoldáshoz mégis eléggé megszervezett zsidó társadalmunk az, amely e dolgokat dűlőre képes vinni. Hiszen a feladatban rejlő nehézség nem onnan származik, mintha az nem állna arányban a zsidó társadalom — szívesen megengedem — nagyon-nagyon megsebzett leher-

TEMPLOMI DISZEK

A Mult és jövő képeiből

viselőképességével, a feladatnak inkább szubjektív, vagy még inkább organikus nehézségei vannak. Való igaz, hogy sok heterogén törekvés vár s — talán egész jogosan — megoldásra, amelyek mindegyike külön-külön akar utat törni magának. Minden, a zsidó vallási és társadalmi élet jobbá tétele végett kitűzött célnak megvannak a maga lelkes papjai, akik száz százalékos eredményt ambicionálnak és ez a sok pap és papnő mind a maga és ügye számára szeretné teljes egészében lefoglalni a zsidó társadalom áldozatkészségét. Azonban disztíngválni mégis csak kell s rendszert teremteni az alkotások sorrendjében, különben az a kis lehetőség is, ami még rendelkezésre áll, széjjelforgácsolódik.

Én innen, ebből a szép kis könyvből — amely remélem egy zsidó család asztaláról sem fog hiányozni — hitet teszek amellett, hogy a zsidó társadalom egyik legeminebb, mert legégetőbb

kérdését: a szegény zsidó betegek gyógyításának ügyét országos relációban is aránylag könnyen lehet megoldani, ha a zsidó lársadalom és zsidó szervezetek: hitközségek, chevra kadisák, egyesületek legalább csak egy rövid időre, erre az egy pontra koncentrálnák figyelmüket s minden más kérdést — még egyszer aláhúzom — arra az aránylag rövid időre, ameddig a feladat megvalósítva nincs, fölfüggesztene. Ez a szisztéma mellesleg azzal a nagy előnnyel is járna, hogy az egyik ügy elintéztetvén, de végérvényesen elintéztetvén, rendszeresen a második, a harmadik, stb. ügyre lehet áttérni s azt szintén kategórikusan megoldani.

Mi tehát a feladat még egyszer?

Kettős.

Az egyik az, hogy azoknak a beteg hittestvéreknek az ügyét, gyógyítását, akár belgyógyászati, chirurgikus, vagy dispenser úton egyelőre, míg a második feladat megoldva nincs, a rendelkezésre álló közhatósági intézmények igénybevételeivel s jobban mondván igénybevehetésével országosan rendezzük. Az igénybevehetés alatt azt értem, hogy meg kell teremtenünk a rituális tehetőségét annak, hogy a beteg a közkórházakat igénybevehesse, vagyis gondoskodni kell a beteg rituális élelmezéséről és arról, hogy vallásgyakorlatait zavartalanul elvégezhesse. Az Országos Bikur Cholim e kívánalmaknak nagy százalékban eleget is tesz, amennyiben a székesfővárosi közkórházait és állami gyógyhelyeit rendszeresen ellátja kóser ennivalóval.

Azonban példátlan az az indolencia, amelyet a zsidó szervezetek, főképpen a hitközségek, chevra kadisák evvel az egyesülettel és ez egyesület ténykedésével szemben viseltetnek. Példátlan, mondom és megmagyarázhatatlan. Azt kell hinni, hogy a vidéki hitközségek — ahonnan pedig a betegek legnagyobb százaléka rekrutálódik — azon a nézeten vannak, hogy a Bikur Cholim valami államilag szubvencionált intézmény, valami közhatóság féle, amelynek a fiskussal, teszem föl, éves szerződése van és amely szerződésnek az a leglényegesebb pontja, hogy az ország bármely hitközségéből ide Pestre fölkerült beteget élelmezni és segélyezni kötelessége, azon az alapon, hogy havi számláját a kincstárnak egyszerűen prezentálja s az azt egyszerűen kifizeti. Olyan munkáshiztosítóféle, amelynek joga van illetékeket kivetni, behajtani, stb. Szóval az igen tisztelt hitközségek előkelő távol-

ságból figyelik — azaz dehogyan figyelik — csak tudomásul veszik azt a, főképp az ő érdekükben végzett sziszifuszi munkát és akrobata erőlködést, amit ez a gyötrődő öreg intézmény végez, hogy még a csontjai is ropognak belé. Hallgatják csak és hidegen mosolyognak hozzá.

Sokszor volna indokolt, hogy belekiáltunk a nagy indolenciába: — De Uraim, magyar zsidók, magyar hitközségek, hát nem szégyen az, hogy annyi erős kar, annyi okos agy nyomorultul engedjen tengődni egy olyan intézményt, amely azért van, hogy segítsen s amely, ha nem volna, tengernyi jaj és kétségbeesés törne fel utána!

Nem konkrétizálok még, majd a következő pontban.

A második feladat, amely, ha megoldódik, eliminálja majd az elsőt: *Országos zsidó kórházat kell felállítani.*

Igen, ilyen egyszerűen.

Nem kell hozzá se nagy dob, se cintányér, se országos hü-hó, hanem a következők szíves tudomásul vétele:

Magyarországnak nyolcmillió lakosa van, ennek az öt százaléka, mintegy négyszázezer zsidó. Keresőképes ezek közül csak a fele. Teszem kétszázezer. A keresőképesek mindegyike évi két — nem hét — hanem csak kettő pengőt fizet erre a célra, ami ugy-e nem lehetetlen, ami azonban mégis négyszázezer pengőt tesz ki évente, amiből nem kevesebb, mint egy négyszáz ágyas országos kórházat tudunk fenntartani.

Ez elég világos ugy-e?

Tessék, tehát meg van oldva és pedig fényesen és országosan a zsidó beteg testvérek ügye. Nem kell nekik többé se protekció, se kunyerálás. Jelentkezik fölvetelre, megvizsgálják, fölveszik s — ha I-ten is úgy akarja — meggyógyítva elbocsátják.

Eddig hát rendben mennének a dolgok.

De hát ha ilyen egyszerű mindez, miért nem történt meg eddig, miért nem történik meg holnap, azonnal? Hiszen évi két pengő havonta csak 17 fillér, naponta meg csak fél fillér, ennyit még az utolsó utcái koldus is adna erre a célra, ha szépen megkérik rá, mert fél fillér még neki is csak quantitá negligeable.

Hát mégis miért nincs meg?

Mert az emberek gyöngén szólva kishitűek. Semmi másért. Az orthodox hitközségek néznek a neológokra, azok visszanéznek.

hogy közben mit gondolnak egymásról, arról ne beszéljünk, nem tartozik ide, de mert nem tudnak valami neutrális helyet találni, ahová mindaketten leülhetnének, hát csak tovább állnak és nem történik semmi.

Nos, ha megengedik, én proponálok egy ad hoc közös asztalt, ahova az urak pár percre csak nyugodtan leülhetnek. Nem is kell sokáig ott időzni. Öt perc alatt készen vannak a tanácskozással.

Ez az asztal az Országos Bikur Chólim asztala.

Tárgy: Országos zsidó kórház felállítása, vagyontalan zsidó betegek ingyenes gyógykezelésére.

Határozat: Valamennyi hitközség: orthodox, neológ, status quo elhatározza, hogy erre a célra annyiszor évi két pengőt hoz össze, ahány tagból az illető hitközség áll s az így kihozandó összeget progresszív alapon betegápolási pótdó cimen veti ki tagjaira. A létesítendő közkórház adminisztrálásával pedig az Országos Bikur Chólim egyesületet bizza meg. Pont. Több tárgy nincs, az ülést be lehet rekeszteni. Az indokolásnál már nem kell mindenkinek jelen lenni, de azért szívesen előterjesztjük.

Tudvalevő dolog, hogy a legtöbb országos felekezeti akció azért nem jár teljes sikerrel, mert a kétféle vallásszervezetű hitközségek egyike sem rendelkezik külön-külön akkora gazdasági erővel, amely az ilyen nagyszabású intézmény megalapozásához és fenntartásához szükségeltetnék, holott a kettő együtt kétségtelenül és statisztikailag alátámaszthatóan bő forrása lehet az ilyen altruistiv intézmény fenntartásának.

A hitközségeknek az erkölcsi kötelezettségen kívül azért jut elengedhetetlenül fontos szerep e feladat megoldásánál, mert ezek az egyetlen közhatóság jellegű tömörülési szervei a zsidóságnak s ezek adókivetési jogukra támaszkodva sikeresen csak egyedül vállalkozhatnak a betegápolási pótdónak elnevezendő szörény járulékok behajtására. Mivel pedig e járulékok a hitközségi adók keretein belül hajthatók be, belőle még az az elég

Szombattartó alkalmazottak!

Küldjék be nevüket és szakmájukat a Somré Sabosz Bizottságnak.

nagyra nem becsülhető előny is származik, hogy e járulékokat külön behajtási költségek sem terhelik, ami minden más inkasszaló móddal szemben legalább is 10—15% megtakarítást jelent, ami legkevésbé sem becsülendő le ily jelentékeny összegeknél s oly akciónál, melynek oda kell törekednie, hogy a felajánlott összegek minél teljesebb százalékarányban jussanak a kimondott célra.

Tekintettel arra, hogy a különböző árnyalatú hitközségek bármennyire fontos cél érdekében sem hozhatók a mi speciális viszonyaink mellett közös nevező alá abból a szempontból, hogy közös aktivitásban találkozzanak, mert hiszen lelkiismereti kényszerrel sem az egyedekre, sem a közületekre gyakorolni se nem szabad, se nem lehet, még ha lehelne is, a platformra célzó tárgyalások már a kezdet kezdetén megakadnának, vagy a meddő próbálgatáson túl nem jutnának, a sikerre csak olyan faktornak van kilátása, amely közép, illetve indifferens helyet foglal el valláspolitikai szempontból a különböző színezetű hitközségek között.

Ilyen faktor egyedül az Országos Bikur Cholim egyesület, amely elég tisztes patinával rakódott meg ama több, mint fél-század alatt, amióta a szegény zsidó betegek ügyét felkezesárnyalati különbség nélkül az egész ország összes zsidóságának közmegelégedésére és közliszteletere szolgálja.

Ez az intézmény középállást foglal el a zsidóságban, eddig is valamennyi hitközséggel állandó kontaktusban volt, anélkül, hogy valami külön pátenis szabályozta volna hozzájuk való jogviszonyát és a mindkét fajta hitközséghez való szabad belépési jogát és velük szembeni tekintélyét egyesegyedül működése ama módszerére támasztva, amely melléktekintetek nélküli, csupán a reá bízott ügygel való, de intenzív foglalkozást írja elő számára.

Kétségtelen ennél fogva, hogy a magyar hitközségeknek nemesak hogy vétőjával nem fog találkozni az országos zsidó-kórház ügykezelésének és vezetésének az Országos Bikur Cholimra való ruházása, hanem a zsidó közvéleménnyel számolva, egyenesen kívánságszámba fog menni, annál is inkább, mert a Bikur Cholimnak a rituálékban vallott konzervativizmusa a kongresszusi hitközségek szempontjából sem lehet kevesebb, mint követelmény.

Az most már, hogy a hitközségek bizonyos garanciákat fognak a Bikur Cholimtól kérni és joggal, akkor, amikor ilyen nagyméretű erkölcsi és anyagi javakat ruháznak rá és kardinális jogokat bíznak reá, egész természetes, de tisztán adminisztratív

és szervezeti jellegű kérdés, melyet mi sem könnyebb közmegeledésre kidolgozni. Hogy többet ne említsek, kétségtelen és természetesen mindkét országos irodának felügyeleti és felmentvényezési joga. Ez a jog annyira széles alapokon nyughatik, hogy szinte kimerítheti a teljes ellenőrzés kérdését, de másrészről meg áthidalhat minden olyan zökkenőt, amelyre ugyan kevés kilátás van, de mindenkép — anélkül, hogy a surlódási felületeket a tömegek szemeláltára s tetszésétől, vagy nemtetszésétől kisérvé kellene lesimitani — nivellálándó.

*

Akarjuk hinni, hogy minden zsidó annyira szentnek tartja ezt az ügyet, hogy a szervezet apróbb részleteinek az országos irodákkal leendő megvitalása minél hamarabb aktuálissá lesz.

SCHLESINGER JOS.

KÖNYVKERESKEDÉSE
BUDAPEST,
VII. KIRÁLY UCCA 1.

Mindennemű
templomi aranyhímzések,
u. m. :
thóraruha, schulchan-terítők,
chuppe-k, paroches készítése
művészies kivitelben, szolid
árak mellett.

Mintarajzok valamint aján-
latok ingyen és bérmentve.

*A legelőkelőbb birközségek
nyilatkozatni vannak birto-
kban, amelyek megte-
kinthetők.*

Sabbosz sabboszajn

Irtá: Dr. Hajdu Miklós

„... Félelem szállja meg lelkemet, amikor megkezdem imádságomat, amikor térdet hajtok előtted néped küldetésében. Oh, világíts nékem a sötétségben, aki napsugárral köszöntöttél születésemkor: hadd legyen beszédem kellemes. — oh, vezess engem hűségedben! Taníts meg, erősíts meg: hogy rendben adjam elő imádságaimat, hogy hiba nélkül mondhassam el fohászaimat, tisztíts meg ajkaimat és fogadd kegyesen szívem-szám ajándékát... Oh, hadd álljak itt előtted szilárdan! El ne lankadjak, el ne fáradjam. Tekintsd semmiségemet és jöjj segítségemre, kegyelmezz rajtam, gyarló szolgádon, amint ígérted prófétádnak: könyörülj a csemetén, amelyet te plántáltál.”

Nagy napoknak bánatos igézetében, bűnbánás és vezeklés ünnepi időszakán, rád gondolok: bátor, erős hősöm, szegény trembovlai zsidók szegényes templomának szegény követére. Aki néped követeként, fehér halottasruhában az Omed elé álltál és halkán felsírva elzokogtad, miként a főpap hajdan, amikor a szentélybe lépett, az imádságot magadért, az imádságodért, hogy szilárdan állhass az Ur előtt és meg ne tántorodjál. Testvéreid kint a csatamezőn szemben a zsarnok félelmetes erejével: körülötted fegyverropogás, ágyudőrej. Akik a jóságos I-tenhez téged küldtek Szombatok Szombatján, szent nagy napjukon, az engesztelés és bűnbocsánat bőjti vezeklésén követükül. — a te nyájad megdermedve gondol a következő percekre! Vajjon befejezhetjük-e imánkat, amit kora hajnalban megkezdtünk?! Elsírhathatjuk-e lelkünk nagy keserűségét, gyötrelmes életünk nem válik-e még gyötrelmesebbé!

Horodenka, Dolzanka, Podhajec, Cortkov népe már menekül. Az újévet még otthon köszöntötték, de jött a muszka és kozákok kötötték be lovaikat a fehérre meszelt kis templomok padsoraiba. A trembovlai templom félig üres már. A község fiatalja katona, az öregek egy részét elvitték. Asszonyokat, gyerekeket elszállítottak messzire, el a cári szomszédságtól messzibb, védettebb nyu-

gatra. Akik otthon várják az elkövetkezendőket, mindannyian halotti ruhában, — be rémséges emlékeztető, mintha utolsó órájukra készülnének. Bűnvallomás, vezeklés, halotti ruha: jom-kipur reggelén a mélységből kiált fel a magasságba én, vézna, öreg, bátor hősöm, szegény trembovlai zsidók előimádkozója: „... félelem szállja meg lelkemet, amikor megkezdtem imádságomat, mikor térdet hajtok előtted néped küldetésében . . .”

Követe népének, aki a szent napon a legszentebb küldetést vállalta, ami földi halandónak e világ édes kincseként a magasztos és jóságos I-ten jóvoltából osztályrészül juthat, nyomorúságban megedződött trembovlai testvéreim bátor követe: te megálltal helyeden. El nem tántorodtál, vártadat nem hagytad el.

Még nem mondta az áment gyülekezeted halk fohászdokra, vad káromkodással, durva szóval rontott be I-ten házába a kozákok részeg hordája. Az imádkozók kezükkel az égnek emelték, aztán, mint akik az élet nagy útjára készülnek, bűnvallomásba kezdtek. Érezték, ütött az utolsó órájuk. Ismerik itt a kozákokat, tudják itt mi a kancsuka.

Részeg rikácsolás ordított az imádságba.

— Takarodjatok innét! Ez a hely a mienk. Beszállásolás.

Szegény, tehetetlen imádkozó zsidók könnyörgésre fogták a dolgot.

— Kaptok enni, inni. Kaptok pénzt, kaptok ruhát, csak ma hagyjatok itt bennünket. Mi ma bőjtölünk. Ma van a legnagyobb ünnepünk.

A kozákcsapat vezére ráállt az alkura.

— Minden az enyém ugyanis, ami nálatok van. Minden a mienk, amit otthon találunk nálatok. Mért nem menekültök? Jobb ha mentek, amíg mehettek. Estére már ezren, meg ezren vagyunk itt. Nekem is van I-tenem, látom ti is az I-tent keressétek. Mondom, jobb ha az életeteket mentitek. Aztán meg nincs is itt a faluban elegendő eleség. Pusztuljatok, én nem élelmezek ennyi embert!

A község legöregebb embereivel a kozákhetman külön kezdett tárgyalni. Megmondta mi vár rájuk. Amikor az öregek mégis maradni akartak, mint aki fel nem tudja fogni nagy állhatatosságukat és a veszedelmekkel való szembeszállásukat, szörnyű dühvel rájuk rivallt.

— De most már elég volt a beszédből, takarodjatok!

És ekkor egy kis görnyedt hátú ősz ember, szelid szóval magyarázni kezdett a kozákvezérnek:

— Hát jó, elmegyünk. De lásd, ott az az ember, látod, aki ott a frigyszekrény előtt áll és meg nem fordul, csak néz, néz keletre, az az ember a mi követünk I-ten előtt. Annak nem szabad a helyét elhagynia, amíg imádságát el nem mondta. Hagyjátok őt a helyén és hagyjatok vele még kilenc embert, hogy ők tizen tovább imádkozzanak. A többiek elmennek és ha nem lesz élelem a városban, hát mi majd tovább éhezünk. Vagy tovább állunk, míhelyt az estiesillag ránk köszönt. Csak addig hadd maradjunk mi tizen. A ti I-teneitek is megfizet ezért nektek.

A kozákokat meglepte a trembovlai tizek nagy bátorsága. És parancsnokuk kimondta a döntést:

— Jó, maradjatok tizen. De egy lélekkel se többen. A tizenegyedik embert, ha egy óra múlva itt találom, lelövöm, vagy felakasztatom. Választhattok.

A trembovlai tizek követe pedig hátra se nézett. Ott állt szilárdan az Omed előtt, állóhelyéből ki nem mozdult, de igaz hittel zokogta tovább lelkének igaz imádságát.

— Miképpen tisztulhat meg az ember, amikor az égi sereg se tiszta szeméidben? Te vagy az egyedüli Bíró. Mi jögon zúgólódhat a halandó ember! Bajra, munkára született, boldog, ha élete munkáját az igazság tanának szentelheti vala . . .

A többiek, szegény meggyötrött trembovlai zsidók elindultak éhezve, bőjtölve, a nagy vándorútra. Öregek, asszonyok gyerekek, akik még eddig nem menekültek, kezükbe vették nyomorúságos semmijüket, cókókjukat és mentek nappal, mentek éjjel Tarnopolon tútra, heljebb, heljebb, szegény Galicia piszkos falvaiba, onnét még messzibbre. Ki kocsin, ki gyalog, ki meg, a szerencsésebbike másnap vasúton, távoli nagy városokba. Merre? Hát arra befelé, amerre a kujdancei, dolzonkai, podhijcei, horodenkai zsidók már elviették a szörnyű pusztítás hírét.

A trembovlai tizekkel vajjon mi történt? Jóságos nagy I-tenünk, magasztos és erős, meghallgattad ugye bátor követük bátor szavát?

*

. . . A goluszra termett, goluszba hajszolt nyáj kis csapatával esztendőök multán Metternich herceg vadaskertjének fenyeveserdejében találkoztam . . . A Marienbadból vezető csodás sétatér

utakon száguldott az autónk Sangerberg felé. Néhány száz családot ide telepítettek.

A jószerecsse úgy akarta, hogy az autónk elakadt és megálltunk.

Három szegény sápadt zsidó meg egy lány ment el éppen mellettünk. Egy kis elemózsiát vittek, amit a városban vásároltak, hogy megünnepeljék a szombatot. Sabboszra készültek.

A négy földönfutó közül keltő Trembovláról való. Az egyik, az öreg elmondta az emlékezetes Jomkipurjuk rémséges történetét. Megadással nyugodtan mesélte el, mi történt velük a nagy napon, aztán megkérdezte tőlem, nem hallottam-e, nem olvastam-e valamit az ő tíz emberükről. Nagyon, nagyon szeretne tudni valamit róluk.

És van még egy fájdalma. Amikor a kozákok kikergették őket a templomból, elhoztak magukkal egy Tórát, néhány imakönyvet, meg a nagy, rettenetes, sorsdöntő sietségben még valamit, amit nem lett volna szabad elvinniök.

— Én hoztam — mondja az öreg — a Tórát. Ez itt is van velünk Sangerbergben, legalább meglathatjuk az I-tentiszteletünket. De látod uram, mily balga az ember. Elhoztam magammal a sófárt is. A sófárt! És nem gondoltam arra, hogy a sófárra még Jomkipur estéjén szükség van. Hiszen meg kell fújni az esti csillag feljövetelekor, amikor I-ten ráüti pecsétjét a nagy ítéletre. És a mi templomunkban otthon, Trembovlában, akkor, Jomkipur estéjén már nem volt sófár . . .

Bátor, erős hősöm, trembovlai zsidók szent köve, aki Sabbosz Sabboszajn napján meg nem tántorodva álltal helyeden, nem fúhattad meg hát a nagy ítélet pecsétszavas riadóját . . .

Mindenható I-ten, aki egekbe építéd lakóhelyed, aki a hegveket itatja magasságából, aki világosságba burkolod magad, aki mellé a szentek tizezrei sorakoznak felséges szentségben, aki megkegyelmez teremtményeinek az ítéletnapján. — oh, könyörülj a trembovlai tizeken! És aki megbocsátod a bűnt az ítélet napján, ugy-e tudod, ugy-e látod: — a trembovlai gyülekezet nem köszönhetted ítéletnapnak estéjén szent rianással ítéleted pecsétjét . . .

Rabbi Eliezer azt mondta: szépen teritse meg az ember asztalát, még ha csupán olajbogyó nagyságút akar enni.

(Sabbosz 119.)

Zarándoklás a Szentföldön a XII. században.

Irta: *Dr. Stern Simon.*
a *Somré Sabosz Bizottság* társelnöke.

A keleti expresszvonatok és oceanrepülések mai korszakában, amikor élelmes vállalkozók csábító kényelemmel berendezett luxushajói invitálják a híveket egy-egy palesztinai társaskirándulásra, amikor perenyi pontossággal már itthon megludhatjuk, hogy a jeruzsálemi pályaudvaron kiszállva, mikor ülhetünk autóba, amely a legmodernebb európai grand hotelokkal veteledő központi szállóba röpit bennünket, érdemes megemlékezni a középkor egyes elszánt „orientálistáiról”. Kiket nemes idealizmus, a Szentföld iránt érzett forró szeretet késztetett arra, hogy íthagyva családot, exisztenciát, nekivágjanak a nagy útnak: őseink hazájába.

Már a második chorbant követő zsidó szétszóródás első századaiban is megnyilatkozott és soha nem szűnt meg a zsidó lelkekben a vágyakozás a Szentföld fölkeresésére. Sokan, nagyon sokan, mintegy ellenállhatatlan erőből hajtvá, vándorbottal a kezükben indultak útnak a vak szerencsében, a szent ügyben és a Mindenható gondviselésében bízva, több-kevesebb szerencsével. Olyanokkal azonban, akik visszatérési szándékkal, geográfiai, néprajzi és archeológiai kutatásokkal, a zsidó történetíró számára is értékes tapasztalataik útleírásszerű följegyzésével tették volna meg ezt a zarándokutat, alig találkozunk a XII. század elejéig. A spanyolországi zsidóké az elsőség érdeme, kik e tekintetben jóval megelőzték a többi európai hittestvéreiket.

Rabbi Benjamin ben Jona, egy tudós, gazdag, aragóniai kereskedő az első, akiről történelmi becsű adatokkal rendelkezünk, őt tekinthetjük mint a középkori palesztinai kutatók úttörőjét. Bámulatos akaraterővel küzdötte le a vállalkozása elé tornyosuló akadályokat és 1105. év tavaszán indult a nyolc évig tartó, viszontagságokban bővelkedő útjára, amelynek végcéljául Palesztinát tűzte ki, de bejárta a fél világot, fölkereste a keleti országok legelégütöttebb zsidólakta területeit.

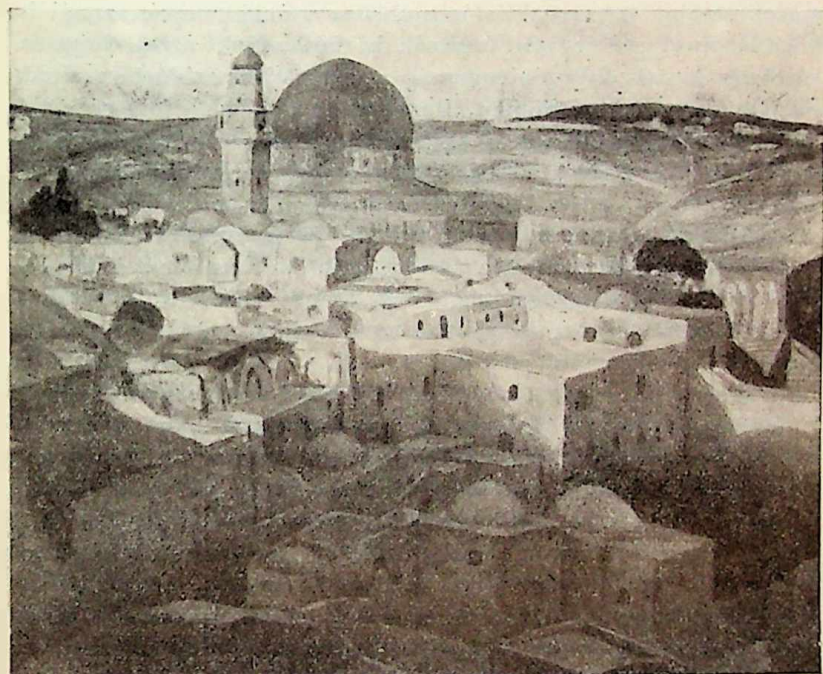
Saragossa volt a kiinduló állomás. Onnan Barcelonát érintve, a spanyol keleti partvidéken folytatta útját Marseille felé, miközben a délfancia provencebéli nagyobb városokat látogatta meg, úgyszintén Itália mindazon nevesebb városait, ahol zsidókkal találkozhatott. Bizáncon át Erec-Jiszroélbe érkezett, ahol éveket töltött, felkutatván annak minden zege-zugát. Palesztinából Sziria felé vette útját, eljutott az Eufrat vidékére. Perzsiába, Arábiába, Indiába, onnan Egyiptomba, míg végre nyolc évi fáradságos, emberfölötti munka után visszaérkezett Spanyolországba.

Utleírásának természetesen az a része keltett különös érdeklődést, amely Erec-Jiszroélre, annak bibliai nevezetességű helyeire, az ott lakó hittestvérekre, azoknak helyzetére, életmódjára és a többi népek közötti elhelyezkedésére vonatkozik.

A Szentföldet ugyanis a keresztes hadak tartották akkor megszállva, miután az útjukba eső helységekhöz rettenetes vérfürdőket rendeztek, lemészárolva az összes zsidó lakosokat. De még e borzalmas üldözések sem téphették szét azokat az erős kapcsolatok, amelyek a zsidó népet ősi földjéhez kötötték. Sőt éppen a keresztes hadak uralma alatt szaporodott fel egyes városok zsidó lakosainak száma. Így például a régi Tyrusban mintegy 400 zsidó lakosról emlékezik meg R. Benjámín. Köztük nagyon sok kiváló talmud tudósról. Szerinte a palesztinai ipar és kereskedelem terén vezető szerep jutott akkor a tyrusi zsidóknak, kik közül többeknek tengeri hajóik is voltak.

R. Benjámín ez utóbbi megállapítása nyilván csak az északpalesztinai partvidékre vonatkozhatott. Mert délpalesztinában és különösen Jeruzsálemben a II. és III. keresztes hadjárat alatt egymást követő, borzalmaiban mindinkább fokozódó üldözések szinte lehetetlenné tették a zsidók letelepedését. Csak jóval később, 1187-ben indult Szaladin szultán Palesztina ellen, elfoglalta Tibériást, majd sorban a megerősített parti városokat, Akkát, Haifát, Caesareát, Jaffát, Cidont és Askalont. Néhány heti ostrom után Jeruzsálem kapui is megnyitultak előtte és ekkor a délpalesztinai zsidóságra is szebb napok virradtak. Tömegesen özönlöttek vissza a szomszédos országokba menekült zsidók, miután Szaladin király a legliberálisabb törvényekkel biztosította anyagi és szellemi fejlődésüket. — Tyrusból déli irányban folytatta útját R. Benjámín. Feljegyzései szerint Akkóban 200 zsidó lakott, élükön R. Zadok, R. Jefesz és R. Jóna

kiváló talmud tudósokkal. Mintegy 3 mérföldnyire Akkától, a tenger és a Karmel-hegy közötti Nipisz városában, a hegy oldalán levő Elijohu barlangját kereste fel. Valószínű, hogy a mai Haifát nevezték akkor Nipisznak és úgy látszik egyetlenegy zsidó sem lakott akkor Haifában. Caesareában sem talált többet 10 zsidó családnál, de annál több, mintegy 200 szamaritanust.

Jeruzsálem látképe.

Palat József: A feltámadó Szentföld c. könyvéből.

Nagyszámú szamaritanus lakott az Efraim-hegyén levő Sechem-ben is, akiknek állítólag Áron főpap ivadékaibeli papjaik voltak. Ezeket Áronitáknak nevezték és a papok csak áronitabeliekkel házasodtak össze. Templomuk volt a Gerizim-hegyén, ahol áldozatokat mutattak be azon az oltáron, amelyet a Jordán vizén történt átkelés alkalmával a vízből kiemelt kövekből építettek. Egyébként az Efraim törzs leszármazottainak mondták magukat. Jellemző, hogy a szamaritanus alfabétából hiányoznak a Hé, Chesz és Ajin betűk. Nevezetesen az Avrohom Hé-je, a Jiczehok

Chesz-je és a Jaákov Ajin-ja. Ebből következteti R. Benjamin, hogy nem zsidó leszármazottak.

Jeruzsálem akkor kicsike, három fallal megerősített város volt, amelyet nagyrészt görögök, örmények és frankok laktak. A zsidó lakosok számára nézve eltérők a nézetek. R. Benjamin ugyanis az ott talált zsidók számát egy betűvel jelölte meg, amely Résch-nek és Dalet-nek is olvasható. Egyesek szerint 200 (= ט) mások szerint 4 (= ד) Valószínűbb az utóbbi feltevés, annál is inkább, mert azt egyéb források is támogatják azzal, hogy a keresztes hadak üldözései nyomán a szent város zsidó lakosainak száma teljesen megcsappant. De annál nagyobb befolyásra tett szert e visszamaradt kevés zsidó és mint R. Benjamin előadja, monopoliumot nyertek a kelmefestésre, ezzel az iparral csak zsidó foglalkozhatott.

A zsidó lakások a „David-tornya” körül koncentráálódtak, ez volt tehát a középkori Jeruzsálem gettója. Ezen épület alapját mintegy tíz ölnyi magasságban még őseink rakták le, a többi a görögök építették hozzá. Magában az épületben a johanniták által berendezett kórház volt akkor.

Megemlíti R. Benjamin a Koszel-Hamaarovit, a Nyugati Falat is, de nyilván tévesen Schaar-Horachminnak is nevezi, amely tudvalevőleg a város falának külső oldalán volt. Elmondja, hogy már akkor is a Koszel-Hamaarovihoz jártak a zsidók imádkozni és mindegyik megörökítette nevét a falon.

A szentély helyét nem bántották a keresztények, sem keresztel, sem szentképeket nem helyeztek el benne, csak imádkozni jártak oda. Ellenben az edomiták lerombolták a régi zsidó sírokat és a sírkövekből házakat építettek maguknak.

Fölkereste Ráchel sírját is a közeli Bész-Lechem felé vezető országút mentén. A sír fölé emelt emlékmű tizenegy kőből épült, fölötte egy 4 oszlopra készült tetőzettel. Bész-Lechemben mindössze 12 zsidó család lakott, kik mindannyian kelmefestéssel foglalkoztak.

Chewron teljesen el volt pusztulva, egyetlenegy zsidó sem lakott benne. A Machpéla-barlang előtt leborult a szent sírokra. Elmondja, hogy a görögök az épület előtt hal sírhalmot készítettek és a látogató idegenek előtt ráfognak, hogy ezek az özvegyek és özvegyek sírjai. A valóságban azonban e sírok a harmadik barlang belsejében vannak. R. Benjamin e harmadik barlangba úgy jutott be, hogy a barlangőr megfelelő díjazás ellenében

kinyitotta előtte a meg őseink által készített vasajtót. Ez az első barlangba nyílik, ahol azonban semmit sem látott, a másodikban sem és csak a harmadikban pillantotta meg a patriarchák sírjait. Mindegyik sír heber betűkkel van megjelölve, így: Ez Ábrahám atyánk sírja, stb. Ugyanott több, csontokkal telt vodról is látott. Regente ugyanis egyes zsidó családok így helyezték ott el őseik csontjait.

Érthetetlen, hogy R. Benjamin csak három sírpart említ: Ábrahám-Sára, Jiczchok-Rivka, Jaakov-Lea, de egy szóval sem említi Ádám-Eva sírjait, jóllehet hagyományaink szerint az első emberpár is ott van eltemetve. És bár Jákób ősatyánk sem említi Ádámot és Évát végrendelkezésében (Berésisz 49. fej. 31.), de a Talmud szerint (Eruvin, 53. l.) R. Jiczchok ezt tényként állapítja meg és a Kirjasz-Arba elnevezéssel igazolja.

Sunem városában 300 zsidó lakost jegyzett fel, míg Jaffában csak egyetlenegy, aki kelmefestő volt. Uj-Askalonban, amely várost Ezro Haszofér épített a tengerparton a régi elpusztított Askalontól négy mérföldnyire (azelőtt Bene-Berak-nak neveztek), 200 zsidó lakott. Tiberiasban 500 zsidó, élükön R. Ábrahám a tanokkal. Érdekes és egyben érthetetlen, hogy a Miron közelében levő sírbarlang leírásánál felsorolja Hillel és Sammai, valamint 20 tanítványuk sírjait, továbbá R. Benjamin ben Jefesz és R. Jehüdo ben Beszéro sírját, ellenben teljesen megfigyelkedzik R. Simojn ben Jojchoj sírjáról, amely pedig minden kétséget kizáróan Mironban van.

R. Benjamin ben Jona útleírása mindenesetre nagyon értékes Palesztina fejlődéstörténete szempontjából még ma is, amikor a Szentföld egy részének minden rögét zsidó kezek munkálják meg és művelik. De aránytalanul nagyobb értéke volt évszázadokkal azelőtt, amikor csak nagyritkán szivárogtak el hírek a gólsz-beli zsidókhoz Erec-Jiszroelről és az ott élő hittestvéreikről. Nagy hatással volt annak idején különösen a német zsidóságra, amelynek történetében addig az ideig semmi nyomát sem találjuk, a Szentföld iránti érdeklődésnek, ellentétben Európa más orszagai-

**Munkaalkalmat adni a legnagyobbfoku jótékonyság.
Szombattartó alkalmazottakat munkához juttatni
a legnagyobb miczvokhoz tartozik!**

ban szétszórt zsidóság mozgalmaival. A középkori német zsidóság közömbösségére vonatkoztatják azt a hagyományszerű mondatot, hogy wormsi zsidók azért szenvedtek a zsidóüldözések ideje alatt, mert az első chorban után Wormsban letelepedvén, a 70 év eltelte után, amikor a többiek visszatértek Jeruzsálembe, ők nem voltak hajlandók visszatérni. Amikor pedig erre a jeruzsálemi zsidók egyenesen felszólították, azt válaszolták: „Maradjatok Ti Nagyjeruzsálemben, mi már csak itt maradunk Kisjeruzsálemben“.

A sabbos nem fog kiveszni Izrael köréből sohasem, mert minden parancsolat, amelyért a zsidók feláldozták magukat, megmaradt a körükben, ilyen: a mило, a Tóratanulás és a sabbos is.

(Midrás.)

MAYER TESTVÉREK

MECHANIKAI SZÖVŐGYÁR R. T.

BUDAPEST.

*Gyárt pamutszövetet (Hosenzeugot) minden kivitelben.
Azonkívül vállal bérappretálást és bérfestést.*

Városi iroda: Wekerle Sándor ucca 13

Telefon: T. 235-36, L. 982-95.

Gyártelepek: Soroksári út 110-112. sz.

Telefon: J. 356-22, J. 319-40

Pesterzsébet, Közműhelytelep

Telefon: J. 435-19.

Bucharai zsidók közt.

Élmény a világháborúból.

Nizsui-Novgorodból, a fogolygyűjtő táborból Szamarkandba indítva negyvenen kerültünk zsidó invalidusok egy kocsiba. A két hétig tartó út örökké felejtethetetlen lesz előttem. Egy pár tfilinünk volt összesen, amely kézről-kézre járt. Mindenki imádkozott. Reggel, este utazó templommá változott vaggónunk. Napközben pedig jólékonysági egyesületé, amelyben az, akinek volt valamije, támogatta azt, akinek nem volt semmije s nem volt különbség német, galíciai, magyar zsidó közt.

Szamarkand, amelyet a perzsa népregék a Kelet gyöngvének, a paradicsom kapujának neveznek, velünk a pokol fogalmát ismertette meg. Ötvenfokos hőség, vízhiány, rossz étkezés és ruhahiány, melynek következményeképp a férgek marcangolták az amúgy is beteg emberi testet. A halál angyala bő aratást vitt sorainkban. A szamarkandi táborokban összesen 12.000 fogoly volt, amelyből 8000 ott pusztult el a malária és más betegségek által. Csak a hazuról jövő levelek, a baráti összetartás s (ha a kaszárnnyából téglakészítéshez vittek minket) keleti zsidó testvéreinkkel való találkozások hoztak némi vigaszt szomorú s egyhangú életünkbe.

Mivelhogy civilekkel még akkor minden közlekedés szigorúan tiltva volt, a városi zsidókkal csak kerülő úton jöhettünk össze. A zsidó foglyok kint a táborban külön gyülekezőhelyiséget kaptak, ahol a napi fáradságos munka után összejöttek, szabad idejüket együtt töltötték és szombaton és ünnepnapokon együtt ünnepeltek. Néhány bucharai és orosz zsidó fáradságot és pénzt nem sajnálva, megvásárolta az orosz parancsnokot, hogy számunkra az ünnepet megszépítsék. A közös ünnepet sűrűn váltotta fel a közös gyász. Aki egy zsidó temetésen résztvevő s látta, ahogy a bucharai zsidó és az orosz zsidó együtt sírt a honától oly távol meghalt zsidó testvérének sirja felett, az átérzi a zsidóság összetartásának nagy törvényét.

Érev-Jomkipperkor 1915-ben, két gyászbeszédet tartottam

két meghalt barátom felett. Az egyik Braunfeld Hilel, az erdőtelegdi pap fia volt, aki zsidó társaságot keresett, akinek a sors megadta, hogy ezer veszély között is egy zsidó családdal ismerkedjék meg, az elfelejtette a körülötte levő bajokat, azt a felhőtlen égboltozat, mely millió csillagaival oly kápráztatóan szép Szamarkand fölött, kicsalta az elzárt területről, hogy családi körben ünnepelhesse a szombatot. Ilyen szép éjszakákon néhányan őrlálltunk a veszélyes pontokon s figyelmeztettük barátainkat, hogy ki mehet, ki nem. Braunfeld azonban, akit vonzott a családi kör, nem ismert többés sem veszélyt, se félelmet. (Mindennap kiment és késő este surrant vissza a táborba.) Egy napon elfoglák és becsukták. Sokáig faggatták, hogy árulja el hol volt. Barátom meglagadta a választ, mert tudta, hogyha elárulja azt a családot, amely befogadta, súlyos büntetés éri, hiszen akkori időben fogollyal való beszélgetésért is a városból való kiutasítás és nagy büntetés járt. Végre a sok faggatás elől menekülve öngyilkos lett.

Később az orosz forradalom után a bucharai és orosz zsidó családokkal való összeköttetések napirenden voltak, aminek az eredménye sok boldog házassághoz vezetett.

Szamarkandban 25.000 zsidó lakik. Ebből 20.000 bucharai, 5000 pedig bevándorolt orosz. A bucharai városrész teljesen külön van az európai városrésztől. Ha helivásárkor a bucharai zsidónegyedbe megyünk, a talmudban körülírt életformák s viszonyok milliójében találjuk magunkat. A keleti vásárok fölsikketítő zajában ott ülnek a városi vénék a kapuban, elintézve a peres-vitás ügyeket. A zsidó templomok nyugat felé épültek és külső feliratuk leglőbnyire a „Szeresd felebarátodat“ óriási nagy héber betűkkel. A belső berendezés hasonló az európai spanyol rítusú templomokhoz. Étkezési szokásaik teljesen a talmudban előforduló babiloni leírásokhoz hasonlítanak. A „nahama benahama“ a rizsnek rizskenyérrel való evése, a „nyárson való sütés“, a kézzel való evés stb. Szomhaton a nálunk szokásos kalács (barchesz) helyett egyszerű lepenyt használnak. A többnejűség még most is divik náluk, de azért nem voltam oly házban, ahol több mint két asszony lett volna. A rituális fürdő nem hiányzik egy jobb zsidó házban sem. Minden zsidó háznak van egy saját Chachamja, aki egyuttal tanító is. Az iskolákban való tanulás teljesen keleti formákban folyik.

A bucharai zsidó vallásosságban leírhatatlan pontos s szigorú, megtart mindent, amit a Tóra előír, de a chasszidikus for-

mát nem látni náluk. szombatot megszegő bucharai zsidó nem létezik, ha mégis akad egy, azt már nem tartják lestvérüknek, kizárják minden zsidó közösségből.

Az orosz zsidókkal is azért nem értenek egyet, mivelhogy a Szamarkandban élő orosz zsidók nem tartják a szombatot.

A bucharai zsidók szeretele Palesztinához, az ősi hazához, egyenesen megható. Még a mai európai nemzeti zsidónak sem lehet erről fogalma. Beszéljen a példa. Szaírnak, az ázsiai Oroszbank igazgatójának apja meghalt. Utolsó kívánsága, mint Jákobnak az volt, hogy temessék el Palesztinában, az ősök földjén. Turkesztánból az út Palesztinába elég veszélyes s kopár, a vadtörzsek-től lakott vidékek között. Fia karavánokat fogadott, hogy apjának ezen utolsó kívánságát teljesítse. Az út hat hétig tartott a legnagyobb veszélyek között. Egyáltalában nem tisztelik a zsidó embert, aki legalább egyszer nem volt Palesztinában.

Héberül természetesen valamennyien beszélnek. De mivelik a perzsa nyelvet is. Azonkívül van külön idomájuk.

Taskendban jelenik meg egy lapjuk, héber zsargon betűkkel, mint a mi zsargon lapjaink, nyelve perzsa és szfard keveréke. Szellemi kulturájuk nem olyan magas, mint az európai zsidóké, de ősrégi természeti zsidó erő duzzad bennük és zsidó jellegnek és szokásnak öntudatos büszke fenntartói.

Wolf Elek.

Rabbi Jannaj ünnepi ruhába öltözködött péntek estefelé és azt mondotta: „Baji challo” (Jöjj menyasszony”).

(Sabbosz 119.)

SCHWARCZ IZIDOR

SZÜCSMESTER

BUDAPEST, IV., MUZEUM KÖRUT 11.

Gróf Károlyi uccai oldalon 2-ik üzlet.

GRÓF KÁROLYI UCCA 28.

Készít rendelés szerint és
raktéron tart mindennemű

SZŐRMEÁRÚT.

(Elfogad javításokat és átalakításokat.

Elvállal mindennemű szőrmét molykár elleni megóvásra.

Aki az Almanachra hivatkozik, 10%o engedményt kap.

HAJMŰVÉSZETI MŰTEREM ■ ARC- ES KÖRÖMÁPOLÁS
INSTITUT DE BEAUTE

*Uccai és színházi parókák, kizárólag elsőrendű anyagból,
dús választékban állandóan raktáron.
„Nestle” rendszerű tartós hajhullámozás.*

FRITSCH VENCEL

HÖLGYFODRÁSZ, ILLATSZERESZ, HENNA HAJFESTŐ
SPECIÁLISTA

Elrontott haj teljes rendbehozatala

BUDAPEST, V., DOROTTYA UCCA 1. SZ.

TELEFON: T. 276 - 37.

Képes árjegyzék díjtalanul.

A Somré Sabosz és az ifjúság.

I.

A Tiferesz Bachurim.

Minden egyesület, amelynek célja a zsidó vallási élet gyakorlása és a zsidó vallástudomány megismerése, valamint a hitű zsidók közötti kapocs erkölcsi alapon való megerősítése: a Somré Sabosz Bizottság természetes fegyvertársa és szövetségese. Ez a megállapítás a legteljesebb mértékben vonatkozik a budapesti „*Tiferesz Bachurim*” egyesületre.

A Somré Sabosz Bizottság sarkalatos feladata: az alkalmazottak szombati pihenését lehetővé tenni és a szombattartó munkaadókat támogatni. A feladat egyrésze már a *Tiferesz Bachurim alapszabályaiban* szerepel, mint az egyesület egyik célja. Amikor a Tiferesz Bachurim alakult, a múlt század utolsó éveiben, akkor a probléma nem volt olyan égető. A szombattartó ifjú elhelyezkedése könnyű volt és választhatott a foglalkozások között. Az orthodox fiatalember természetesen csak szombatot tartó munkaadónál keresett foglalkozást és az is önmagától értetődő volt, hogy a törvényhi munkaadó lehetőleg orthodox alkalmazottal tart.

A háború után megváltozott a helyzet úgy anyagilag, mint erkölcsileg. Anyagilag annyiban, hogy a munkaalkalmak megapadtak és a megmaradt munkahelyek betöltést nyertek. Az anyagi javaknál azonban még nagyobb pusztítást végzett a háború a lelkiekben. Nem szólunk arról, hogy sok ifjú a háborúban előbb kényszerből, majd megszokásból abbahagyta a vallásos életmódot. De mindannyian tapasztaltuk, hogy a konjunktúra megmérgezte az ifjúság lelkét, mert a könnyű és munka nélküli meggazdagodás lett a tündöklő jelszó és óhajtott cél. A konjunktúra elmúlt, odaveszett a jólét is, de megmaradt a vallásosság iránti közöny.

Hogyan lehet az ifjúság lelkét a méletytől megmenteni? Hogyan lehet az eltévedteket visszavezetni a helyes útra? Ez volt a hazai orthodox zsidóság nagy problémája az ifjúságra való

tekintettel. E probléma sorsdöntő fontosságának tudata adta meg a lökést a „Tiferesz Bachurim” háború utáni renesszánszára. Az újjászületés örvendéles jele, hogy immár 450 tagot számlál és megindította az egész ország orthodox ifjúságának megszervezését. Ezekben az egyesületekben oly nemzedék nevelkedik, amely a szombattartást szent és megdönthetetlen kötelességének vallja. Ifjakról lévén szó, a tagok zöme nem munkaadó, hanem munkakereső, akinél a szombati pihenő elengedhetetlen feltétel. Itt kapcsolódik tehát bele a Somré Sabosz Bizottság működése az ifjúsági egyesületek munkájába. A Tiferesz Bachurim oly szombattartó alkalmazottakat nevel, akik igazán, *nemcsak esetleg*, őrzik meg a szombat szentségét és így a Somré Sabosz feladata odahatni, hogy ez a szent akaratú ifjúság el is helyezkedhessék méltóan. Mert csak a *méltó* elhelyezkedés teszi majd lehetővé, hogy kialakuljon a Tiferesz Bachurim mai vallásos tagjaiból az igazi vallásos *munkaadók* rétege. Így egészíti ki egymást a Tiferesz Bachurim és Somré Sabosz Bizottság célkitűzése és törekvése.

Stern Ödön.

a budapesti *Tiferesz Bachurim* ünöke.

II.

Az Écz Chajim.

1921 Chanuka idejében alakult meg ez az egyesület 13—20 éves ifjak társas és zsidó vallási érdekeinek istápolására. Esténként munka után, valamint sabbosz és jomtev idején összejönnek az egyesület helyiségeiben, minjennel imádkoznak és így teljesen bevezetődnek a vallási gyakorlatba. A vallásosság öntudatossá tételeére mindig rövid, az ifjúság igényeihez és előképzettségéhez mért előadások is tartatnak. Az előadások keretében természetesen a legfontosabb szerep jut annak a kidomborítására, hogy bármilyen nehéz a mai időben a sabbosz megtartása, ki kell tartani mellette, áldozatot kell érte hozni, bízni kell a Teremtőben, hogy a szombat megtartása mellett is megtalálhatja az ember a parnoszeját.

Koronája az egyesület működésének a „gemilusz chaszodin”, a jótékonyság és szeretet gyakorlása. Apátlan, anyátlan hadiárva, ki hitünk részére feltétlenül, de az egész emberiség részére is veszendőbe menne, itt felkaroltatik; sok más szegény gyermekkel

együtt bevezettetik a zsidó hitéletbe, előkészül a har-macsvoh-ra, kap tefilint s mindez teljesen díjmentesen. Itt *szereznek „napokat”* a vidékről feljövő s tanulni akaró szegény ifjaknak; elhelyezik azokat, akik a szombat szentségének megtőréseire anyagiakert nem hajlandók. Ezenfelül a beteg, a gyámoltalan, az elhagyott részint közvetlenül, részint közvetve anyagi támogatásban is részesül. Teszi pedig mindezt tisztán és kizárólag az egyesület önerejéből, anélkül, hogy akár a hitközségnek, akár egyeseknek terhere válne.

Aki az Ecz Chajim ifjú tagjai között megjelent és megfigyelte életüket, az megerősödik abban a hitben, hogy az egyesület atmoszférában felnövekedettek majdan az életben gyarapítani fogják a szombattartók seregét. Budapesten azt is tudja mindenki, hogy az egyesület עמוד הרוח főtámasza és pillérje *Baumann Dávid*, aki fáradságot nem ismerve, éjt nappallá téve, tanítja, irányítja, vezeti ezt az ifjúságot és minden bajos ügyében a leglisztább önzetlenséggel jár el — igazán I'sem somajim. A szombat megszenteléseért vívott küzdelemben őt is meg kell említeni.

Hirschler Izidor.

I-ten azt mondja Izraelnek: Fiaim szenteljétek meg a saboszt, vegyetek fel csak kölcsönt az én kedvemért, higgyetek nekem, én majd megfizetem.

(Beczo 15.)

STEINBERGER MÓR

BUDAPEST, VII., ROMBACH UCCA 13. — TELEFON: J. 380-27.

Pióküzlet: UJPEST, GRÓF KÁROLYI UCCA 19.

GYÁRI RAKTÁR:

Ferfi- és fiú-öltönyökben, gyermekkosztümökben, felöltőkben, női- és férfi-kabátokban.

GYÁRI LERAKAT:

Zeig- és szövet-árúknban, eső- és impregnált gummiköpenyekben, vásznokban és kanavászokban.

FOLYÓSZÁMLA:

Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál. — M. kir. Postatakarékpénztár 45679.

WEISZ MÓR

orth. כשר sütdéje

keksz-, teasütemény- és kétszersült
gyára

Budapest, VII., Dob ucca 22.

Telefon: József 423-65.

Gyárt:

elsőrendű teasüteményeket,
desszerteket, csokoládés csemegét,
piskótát és kétszersültet.

Nagybani árusítók részére
kivánatra árjegyzéket küldök.

Gyártmányaim az ország minden
részében kaphatók.

Cukrászkülönlegességek!

A Sabbosz nem marad adós.

Körülbelül 70 év előtt történt. S. fehérmegyei mezőváros akkor kezdett községgé fejlődni. Az újdonsült község elhatározta, hogy évenként négy vásárt és hetenkint kedden és szombaton hetivásárt fog tartani. A helyiségben akkor körülbelül 50—60 tagból álló vallásos orth. zsidó hitközség volt, melynek rasekolja egy fiatal, hitbuzgó balbósz, Franck Izsák volt. Papja pedig Abelesz Hermann, a világhírű R. Moses Perls tudós veje. Ezek belátták, hogy a zsidóságra nézve nagy csapás volna a szombati hetivásár, mely nagy kísértést jelent, melynek nem mindenki tud ellenállni. Azért a rabbi és a rasekol elhatározták, hogy elmennek Székesfehérvárra a főispánhoz és kérni fogják, hogy a hetivásárt péntekre tűzze ki. Gróf Zamárdy, a főispán barátságosan fogadta a sárbogárdi hitközség küldöttségét és megígérte neki, hogy megvizsgálja az ügyet és rövid időn belül határozni fog.

Élt akkor Székesfehérváron egy Bruckner nevű porcellánkereskedő, ki a herendi porcellángyár készítményeit hozta forgalomba és a megye arisztokrata családjainak szállítója volt. Bruckner nagy tudós és rendkívül vallásos ember volt, gazdagsága, ismert becsületessége és jótékonyága miatt közbecsülésnek örvendett.

Péntek este Bruckner haza jövet a templomból, barátságosan üdvözölte családját, egyenként bencsolta gyermekeit. Azután kidüst csinált és asztalhoz ültek. A vacsora a legkedélyesebb hangulatban folyt, amikor egyszerre csak jelenti a cseléd, hogy egy úr kíván a háziurral beszélni. Bruckner kiment, az idegen bemutakozott, hogy ő a főispán titkárja és kéri, hogy a főispán számára adjon el neki 4—5 finom porcellánszervizt. Bruckner kijelentette, hogy bármennyire is megtisztelve érzi magát a főispán rendelése által, de tekintve, hogy ma szombat van, nem szolgálhat. A titkár elment, Bruckner pedig folytatta a vacsorát. Nemsokára rá a titkár újból megjelent és levelet hozott a főispántól. A főispán sajátkezűleg azt írja, hogy elvárja, hogy a kívánt porcellánt megkapja, mert este 10 órakor nála nagy fogadás lesz és

a porcellánra nagy szüksége van; ha elküldi neki az edényt, akkor állandó vevője és jóakarója lesz, de ha nem, megvonja tőle a lakhatási engedélyt.

Bruckner nem sokáig gondolkozott és azt mondta: tessék a főispán úrnak megmondani: ma szombat van, azért nem írhatok és azért nem tehetek eleget kívánságának. A szombat szentségét semmiféle anyagi érdekből sem szeghetem meg. Ha a főispán úr maga erőszakkal elviteli, amire szüksége van, nem fogok ellenállni, de hogy én adjam oda, arra ma nem vagyok hajlandó.

— A főispán úr nagyon fel van háborodva, mert nagy zavarában van. A következményeket tulajdonítsa magának — szólt távozóban a titkár.

— Amint a jó I-ten akarja.

Szombat délelőtt egy városi hajdu idézést hozott Brucknernek, hogy hétfő reggel 9 órakor jelenjek meg a főispán előtt. Képzeltető, hogy mily nyomott hangulat uralkodott az egész házban. Csak Bruckner nem vesztette el nyugodtságát. „A jó I-ten segíteni fog, ne féljetek!”

Hétfő reggel pontosan megjelent a főispán előtt, ki nyersen ráfordult:

— Mondja zsidó! Miért szállt szembe akaratommal?

— Méltóságos Uram! Parancsoljon velem vagy vagyonommal, harmit szívesen megteszek, de azt ne tessék tőlem kérni, hogy vallásom parancsait megszegjem.

— Nyolc napon belül elhagyja nemcsak a várost, hanem az egész megyét, mert nem tűrök megyémben oly embert, ki velem szembeszállni merészel.

— Bármennyire is fáj Méltóságod ítélete, bármily nehezemre is esik itthagyni szülőhelyemet s kivándorolni új exisztenciát keresni, de alkalmazkodni fogok, mert I-ten segítségével minden jóra fordulhat.

— Nem úgy van, Bruckner! — szólt a főispán — itt marad és az én udvari szállítóm lesz, csak tréfa volt az egész, hithűségét akartam próbára tenni. Itt van ugyanis egy ybarátom és elmondtam neki, hogy a s.-i zsidók vallásukra hivatkozva kérik, hogy a hetivásár náluk ne szombaton legyen. „Ne ulj föl nekik” — felelte ő — „a zsidóknál az üzletérdek a fő, a vallásosság csak képmutatás.” Erre azt mondtam én, hogy Önön fogjuk ezt kipróbálni. Igazán örülök, hogy ily derekasan kitarlott hithűsége

mellett. Menjen békében haza, üzletét minden ismerősömnnek ajánlani fogom. És jóakaratomra mindenkor számíthat.

Hogy Bruckner mily boldogan ment haza, hogy otthon mily nagy volt az öröm, mikor elbeszélte élményeit, azt csak elképzelni lehet, de leírni nem. És rövidesen elment a megye rendelte, mely a helivásár idejét keddre és péntekre határozza meg. A Bruckner-család még most is épp oly vallásos, mint ősapja, Pinkász volt. A családban szállóige: A sabbosz nem engedi a károsodást.

S. B.

A kenyér.

Az ifjú holtápadt.
Apja arca komoly.
Anyjának szeméből
Dús könnypatakok omol.

Bücsüzik az ifjú . . .
. . . Háromszori ebéd
Inaszi s zsolttár
Nála semmi egyéb.

Bücsüzik az ifjú . . .
. . . Nem kíséri őt más.
Csak az Égek ura
S az apai áldás.

Kenyerét keresni.
Így indul el szegény
— Sorstól kényszerítve —
A fiatal legény.

Megy . . . Célt nem ér. Gátként
Útjában a „szombat”
. . . Erte: bár halom kincs,
Útjában nem nyomhat.

Eljárad . . . El-elfogy
Közben eledele
. . . Kétségbe esik: Jaj!
Mi történik vele?

Lélek és test harcban
All egymással szemben
. . . Egy perc . . . A lélek győz,
Nem vét „szombat” ellen.

Kenyer . . . ?! Hát miből él
Az erdőknek vadja?
. . . Aki a szombatot,
A kenyért is adja!

Rosenbaum Gyula.

KRAMER MÓR ÉS FIA

szobafestők, mázolók és tapétázók

Elvállalunk minden e szak-
mába vágó munkát jutányos
árban szavatosság mellett.

BUDAPEST, VI., Ó-ÚCCA 8—9. Telefon: Teréz 284-76.

MULT ÉS JÖVŐ

Szerkesztő Dr. PATAI JÓZSEF

Az egész világ zsidóságának legjobban szerkesztett, legszebb kiállítású, legtartalmasabb és legjobban olvasott havi folyóirata.

Hazai és külföldi sajtóvélemények a MULT ÉS JÖVŐ-ről:

„A *Mult és Jövő* a világ legelőkelőbb művészeti folyóiratai közé emelkedett. És nemcsak zsidó körökben, hanem azon túl is megtalálja a maga intelligens olvasóit, akik a szebbnél-szebb művészi reprodukciókat, gyönyörű fénynyomatokat és gazdag és változatos irodalmi értékű tartalmat méltányolni tudják.

A *Mult és Jövő*, amelyet dr. Patai József igaz művészi hozzáértséssel szerkeszt, úgy látszik minden egyes számmal újabb meglepetést hoz a művészelért lelkesedő közönségnek.”

AZ UJSÁG.

„A *Mult és Jövő* értékes irodalmi tartalmával és gyönyörű művészi kiállításával általános fellűnést kelt.”

PESTI HIRLAP.

„... Die Zeitschrift steht literarisch und künstlerisch auf solch hohem Niveau, dass wir dazu dem ungarischen Judentum nur gratulieren können. Kein einziges jüdisches Organ der Welt hat diese Höhe erreicht...”

„NORD UND SÜD”

Prof. Dr. Ludwig Stein.

„Eine solch prächtige, künstlerisch so hoch stehende jüdische Zeitschrift hat es noch nicht gegeben.”

DIE WELT.

„La revue *Mult és Jövő* (Passé et Avenir) est le plus beau, le plus splendide périodique juif qui exist au monde.”

(A *Mult és Jövő* a legszebb és legragyogóbb zsidó folyóirat a világon.)

Konstantinopel.

L'AURORÉ.

„There is probably no Jewry in any part of the world which can boast of an illustrated magazine of the beauty and splendor — typographically and artistically — of the *Mult és Jövő*.”

(Sehol a világon nem dicselkedhetik a zsidóság olyan gyönyörű művészi folyóirattal, mint a *Mult és Jövő* stb.)

New-York.

THE HEBREW STANDARD.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI., Révay ucca 14.

Előfizetési díj egész évre 24 pengő.

Telefon: L. 999—55.

A chaszidizmus mint világnézet

— Jegyzetek a rizsini rebbe „Szent Védőangyalok” (עירין קדישין) című könyvéhez.* —

Irta: Dr. Krausz Mór (Beszterce).

Azzal a felfogással szemben, mely a chaszidizmust a modern kultúra mérővesszőjével mérlegeli és benne egy olyan szellemi irányzatot lát, mely a zsidó vallási és kulturális életnek a törvény és a hagyomány korlátai alól való felszabadítását és annak regenerálását tűzte ki céljául, a „Szent Védőangyalok” című mű mutatja, hogy a chaszidizmus újszerűsége nem a vallási elvek megváltoztatásában, hanem azoknak új szempontok szerinti értékelésében nyilvánul.

Új utakat, új meglátásokat jelöl meg a múlt század első felében élő rizsini rebbe, rabbi Izrael Friedmann e műben, de az új irányjelölés korántsem jelenti a régítől való eltávolodást. Ami új benne, az a nézőpont, melyből a régi ösvényeket vizsgálja, a forma, melybe gondolatait önti, a meglátásnak és megérzésnek a közvetlensége és csudálatos varázsereje, mellyel az embert lebilincselni és öntudatlanul is misztikus rejtelmek mélységébe képes vezetni. A „Szent Védőangyalok” szerzője a Tan külső adottsága mellett kutatja annak belső, igazi értékét és megtanít bennünket arra, hogy kell a gondolat és áhitat erejével a hitet veszélyeztető kétségeket leküzdeni.

„A Tóra tettei és beszéde — mondotta valaha rabbi Jicchok Lurja — a testet, a benső áhitat pedig a lelket képezi.” Minél mélyebbre hatolunk a Tóra szellemébe — ez e mű alapeszméje is — annál szélesebb, szabadabb lesz előttünk a látókör. annál érzékelhetőbbek lesznek ránk nézve a véges és a végtelen közötti dimenziók, míg végül a létnek nevezett szürke ködfátyol teljesen eloszlik szemeink előtt és megpillantjuk a „Szent Védő-

* E 108 oldalas gyűjtőmű a rebbe följegyzései alapján lett összeállítva. Érdekes adatokat tartalmaz a rizsini rebbe életéről a „Kneszeth Jisrael” című könyv is.

angyalok“ birodalmát, melynek kapui előtt a halhatatlanság vén örci égi furulyájukon az örökkévalóság himnuszát zengik.

És mily kicsiknek, mily jelentékteleneknek látja a földi jelenségeket a szellemi világ végtelenségével szemben az, aki az állénergülésnek, a lelki megfeszülésnek ezt a folyamatát átélve a legmagasabb szellemi nézőponthól figyeli e gyarló földi életet! Életünknek maga a szellemi része, a Törvény, a Tóra is eme kiválasztottak szemében egy apró, homályos fénypontnak tűnik csupán szellemforrásának végtelen mennyiségű fénytartalmához viszonyítva. „Amint az Enszo, a Végtelen, áldott legyen, — mondja a rizsini Szent — kénytelen vala a világ teremtése végett fényét végtelen és cél nélküli tündöklésének és kiterjedésének nagysága miatt megfogvasztani, hogy a világ szükségletei számára üres tér maradjon s amint maga az Enszo, a Végtelen fényességének megfogvatkozott része is kénytelen volt világosságának káprázlató nagysága miatt méreteket, mennyiségeket és formákat öltetni és amint továbbá az egyes világok, az angyalok, a Szerafok, az Ofanok és a Szent Állatok világai csak annyit vehetnek föl a Végtelennek eme összezsugorodott, parányi fényrészecskéjéből, amennyit éppen elbirnak, hogy ílymódon a fényrészecske ragyogása az egyes fokozatokon és kategóriákon keresztül való terjeszkedése folytán mindinkább elgyengüljön és elhomályosuljon, míg végül megmaradt kevés fénye a bolygókon, csillagokon és Sorsokon végig való folytonos megfogvatkozások és elhomályosulások után e gyarló, anyagi és megsűrűsödött világra jutott, — épúgy kellett a szent Tórának is, — mely részét képezi maga az Áldott világosságának, s melynek segítségével az összes világok teremtetlek, minden egyes világ a saját fénye és ragyogása szerint. — különböző átalakulásokon átmennie, míg leszállott erre az anyagi és megsűrűsödött világra érzéki és összezsugorodott lesteivel és kénytelen vala a 613 parancsolat anyagi és érzékelhető ruháját magára öltetni, hogy az emberi észnek felfoghatóvá és érthetővé váljék.

*

Aki ebből a nézőszögből figyeli a földi jelenségeket, aki az élet eseményeinek mérlegelésénél a szellemi élet végtelen és mindent átfogó nagyságát tudja szem előtt tartani, annak egy-

részt nem eshetik nehezére a sors pillanatnyi csapásain, a szenvedéseken és nélkülözéseken túllennie magát, másrészt érzékellen lesz a csábító szenvedélyek, az életnek bűnre és kéjteljesre ösztönző kicsinyes örömei iránt, miután állandóan érzi maga fölött a Végtelenből kisugárzó nagy fényáradatot, melyhez képest az egész univerzum miriád bolygóival, csillagjaival és egyéb testeivel csak egy halvány elenyésző pontot képez és tudja azt, hogy minden ellentét, rang és fokozat és az azokból folyó vágyak, szenvedések és örömök arra szolgálnak, hogy általuk a Végtelen hatalmas fényözöne megfogytokozva és elhomályosulva az élő lények érzéki és értelmi szerveinek elviselhetővé és felfoghatóvá váljék.

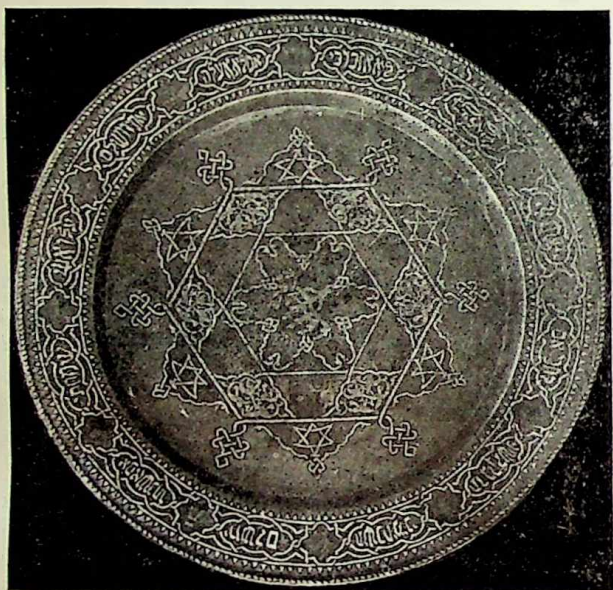
Innen ered a chaszidizmussal járó önmegtartóztatás és lemondás a múltó földi élvezetekről és gyönyörökről, az erkölcsi tanainak alapelvétől elfogadott szerénység és szelid önzetlenség, valamint a sors viszonylataiba való beletörődés és az abból eredő mély lelki nyugalom.

Ám a chaszidizmus követelte önmegtartóztatás és lemondás a földi örömről korántsem azonos a sztoikusok sötét rigorizmusával. A chaszidizmus nem követeli föltétlenül a világtól, a természetben megnyilvánuló szépségektől való teljes elfordulást, sőt elítéli ezt és bűnnek tartja a lelki gyötrődést az abból eredhető búskomorság és életuntság miatt, viszont az erények közé sorozza a nyílt, tisztá, egészséges és kedélyes jellemet. A chaszidizmus intó szava az anyagi élet gyarlóságát illetőleg csak határjelzés akar lenni, melyen túl az ember az élet örömeinek mérték-telen élvezete folytán elveszítheti a kapcsolatot a szellemi élettel, a Végtelennel. E határokon innen azonban a természetnyújtotta örömök és élvezetek nemesak megengedhetők, hanem kívánatosak és szükségesek is a szellem és az anyag, a véges és a végtelen közötti harmónia előmozdítása céljából. „Mert valóban, ahogy a végtagoknak (az anyagnak) szüksége van a fejre (a szellemre), épúgy van szüksége a fejnek is a végtagokra, mert ők tartják fenn a testet és az egész test rájuk támaszkodik.”

*

És amit megállapítottunk a szellem és az anyagi élet egymásrataltságáról, ugyanaz állítható az embernek a világegyetemhez való viszonyáról is. Az önmegvetés és általában az ember értékének teljes lebecsülése époly hiba, mint a gőgös önteltség

és önbizalom. Bármily parányinak tűnik is az emberi nem az univerzum alkotásának grandiózus méreteivel szemben, mégis megbecsülhetetlen értékkel bír az, mint a világegyetemnek egyik nélkülözhetetlen alkotórésze. Mint ahogy minden egyes testrésznek van befolyása az egész testre, ugyanígy gyakorol befolyást az embernek minden cselekedete, de még egy szava, egy lehellete is az egész világegyetemre. De ezt a megállapítást természetesen egy ember sem vonatkoztathatja önmagára, ez az igazság csak

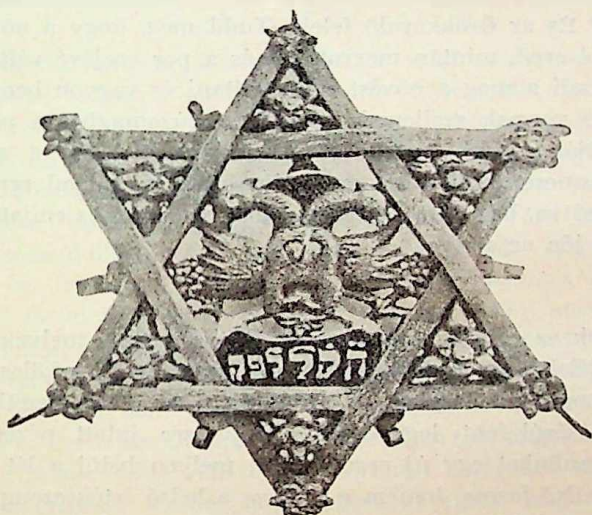
SZÉDERTÁL.

A Múlt és Jövő képéből.

általánosságban alkalmazható. „Minden egyesnek Izraelből — mondja a rizsini caddik — hinnie kell, hogy a Tóra és az ima szavaival világokat építhetne. Ha ő maga nem is áll ezen a fokon, mégis hinnie kell, hogy ez igazság. És ha valóban hinni fogja, hogy ez az igazság, akkor tudni és érteni fogja, milyen messze áll ő még attól és akkor megtörik majd a szíve belsejében. És ha a szíve megtörik majd belsejében emiatt, akkor el is érheti ezt a fokot.”

De a chaszid böles tovább hatol a mélysegek felderítésében. Értelmet szikrazó szemeivel átíveli az egész univerzumot és feleletet keres a világ szervi összetételére vonatkozó kérdésekre is.

Mi az — kérdezi — ami ezt a megszámlálhatatlan mennyiségű alkotott és egyben alkotó elemekből álló nagy világegycetemet egy egységes egésszé kovácsolja? Mi az, ami harmóniát teremt a világ végtelen sokaságú és látszólag egymással a legnagyobb ellentétben álló részecskéi között, s ami kontaktusban tartja e hatalmas, matematikai pontossággal működő gépezetet, hogy

TÓRADISZ.

A Mult és Jövő képeiből.

annak legparányibb csavara is megfelelő helyén működjön és abból egy porszemnyi se menjen veszendőbe?

Kétségtelen, hogy ezt az összhangot csakis egy a szerves, valamint a szervetlen elemeken áthaladó szellemi erő idézheti elő, az Enszoftól, a Végtelenből kiáradó, mindent magába olvasztó és mindent összekötő életfolyam, mely nemcsak az emberbe és a többi élőlényekbe, hanem a fába, az agyagba és a kőszirtbe is lelket araszt. Egy a Szent Védőangyalokban idézett legenda szerint „volt egy esztendő, melyben sok gonosz csapás sújtotta a világot. Ekkor megjelent Izraelnek egyik védőangyala a Mindenható előtt s kérte, hogy engedje meg, hogy egy esztendőig a

világot kormányozhassa. Az Örökkévaló teljesítette az angyal kérését, aki a világ összes szükségleteit a legjobb módon kielégítette. És abban az esztendőben igen bő termés vala gabonafélékben és a búza megőrlése után még nagyobb lön az áldás és fölötte nagy áldás vala a tésztlában is. Am miután megsütötték a kenyeret, az a homokhoz hasonló apró morzsákra porlódott szét és nem akart összetapadni. És az emberek emiatt nem valának képesek a kenyeret elfogyasztani. És ekkor megjelent az angyal az Örökkévaló előtt és kérdezé: Mi is lehet az, amit elhibáztunk és milyen erő az, ami a búzából hiányzik, hogy emiatt nem tud összetapadni? És az Örökkévaló felelt: Tudd meg, hogy a növes ereje a magból ered, miután megrothadt és a por erejévé változott. És ekkor kezdi a mag a növest előmozdítani és vagyon benne a por ereje. És vannak szellemek, melyek a búzamagból a por erejét kiválasztják, hogy ezáltal összetapadhasson. És e szellemek előtted ismeretlenek, mert ezek ninesenek az angyal rendelkezésére bocsátva, hanem a saját kezében vannak. És emiatt nagyon szomorú lön az angyal."

Ezek az egyszerűségükben is súlyos szavak, melyeket a természet lélektanának lehetne nevezni, igen nagy erkölcsi értéket tartalmaznak számunkra. A chaszidizmus a természeti elemek összetartásáról fenti legendában kifejezésre jutott nézetével bevezet bennünket egy új esznekörbe, melyen belül a lét kérdései nem a *külső forma*, hanem a *lényeg*, a belső érték szempontjából nyernek megoldást. A természet esirájában rejlő és annak egyes elemeit összekötő életerő által teremtet világegység gondolata önkéntelenül is felkelti az emberi szívben a *belső függés*, a szeretet érzését minden körülöttünk levő lény iránt. Minden ember életében vannak egyes pillanatok, mikor összedobban a szíve a világ szívével és lüktetni érzi belsejében „a por erejét“, a természet feszítő energiáit és mikor szeretettől eltelve átölelni szeretné a nagy érző és élő mindenséget, melyből lágyan csengő melódiák áradnak szívébe. Am a lelki elmélyedésnek eme ünnepélyes perceit, — melyek rendszerint nyomtalanul szoktak eltűnni a hétköznapi élet szürkeségében — a chaszidizmus egy megalapozott életrendszerre változtatta különösen az anyagiaktól való eltávolodást és a szellemi élettel való állandó érintkezést szolgáló lelki gyakorlatok révén. Az igazi chaszidnál a természet iránti

szeretet és belső rokonság érzése nem a szív pillanatnyi ellágyulásának következménye csupán, hanem egy minden teltében és gondolatában nyilvánuló lelki tulajdonság, mely tulajdonságot vallási felfogásának mélysége révén éri el. A vallási gyakorlat ugyanis nála nem egy kívülről jövő parancs teljesítését jelenti csupán, hanem egy belső szükségyszerűség nyilvánulását, egy élményt, mely az egész világrendszert átjáró életfolyamatból nyer táplálékot, s így a mindenséggel való egybeolvadás és együttérzés természetes előidézője.

✱

Chaszid felfogás szerint tehát a zsidó vallásnak a világ-egyetemmel szoros vonatkozásban álló, univerzális jellege van, ami azonban nem zárja ki azt, hogy az külső méreteiben mégis csak egy bizonyos határolt körre kiterjedjen. Mint már említettük, az Euszoftnak, a Végtelennek az anyagi elemekbe való összesűrűsödése, valamint a végtelen szellemnek a Tóra törvényeibe való összeszűkülése szükséges előfeltétele annak, hogy azok az emberi ész számára felfoghatóvá és érthetővé váljanak. De a Tóra szellemi tartalma még ebben a formájában is oly nagy, hogy a Gondviselőnek szűkebbre kellett szálnia azokat a köröket, melyek a Tóra törvényeit felölelik és melyeken belül azok érvényesülésre jutnak. A Tóra nem mehet át közvetlenül az egész emberiség birtokába, mert az számára elviselhetetlen és nagyrészt felfoghatatlan lenne. Azért kellett neki korlátolt határokat szorítkoznia és Izrael örökébe lépnie, hogy általa az egész emberiség közkinségé válhasson.

Bármily szorosra fűzi tehát a chaszidizmus a lelki köteleket a zsidóság és a világegyetem, különösen pedig az összemberiség között, mégis sokkal bensőbb viszonyt teremt saját népével szemben. Az igazi chaszidot a sors és faji közösségen kívül a szellemi élet végtelen finom szálai is kötik össze és sarkallják határtalan nagy szeretetre az összzsidóság iránt.

„Vannak emberek, — mondja a rizsini caddik — akik kérdezik tőlem, mily oknál fogva vagyok „jó zsidó” (jiddisül „giter jid”, a rebbek szokásos elnevezése). És a valóság az, hogy nem vagyok „jó zsidó”. Különösen a magam személyében nem vagyok az. Azonban csak az igazságot óhajtom. És aki beszél ellenem, mintha az Örökkévaló ellen beszélne. Meg vagyok az átkozva ezen és a jövő világon. És ezt nem a magam dicsőítésekép mondom.

I-ten ments. Higyjétek, hogy lelki része vagyok Izraelnek és ha, I-ten ments, fájdalma van valakinek Izraelből a világ végén, én azonnal megérzem azt."

Összefoglalva: a chaszidizmus nem jelenti a zsidó vallásnak egyszerű kultúrtényezővé való degradálását, illetve annak pozitív jellegétől való megfosztását, viszont nem jelenti az élet esetleges örömeinek és szépségeinek rideg elutasítását sem. Már a Talmud is megláttja az ablak nélküli házban való imádkozást, ami képletes kifejezése annak a nézetnek, hogy a világtól, a természettől való elzárkózás ellenkezik a zsidó vallási eszmével. A chaszidizmus jelentősége abban áll főleg, hogy kibővítette a Tóra és a hit szellemi kiterjedését a Végtelenség elképzelhetetlen határaitól az anyagi élet legparányibb porszeméig. A Tóra szerinte a végtelent a véggel összekötő nagy szellemi hid, mely alatt az élet folyama folydogál. Ez azonban csak úgy képzelhető el, ha a Tóra parancsolatait nemcsak teljesítjük, hanem éljük is, vagyis ha a Tórának a világorganizmust átölelő szellemi erejét megérezzük lényünkön keresztül. És mivel minden egyéni készség és hajlandóság a fajon keresztül fejlődik azzá, ennél fogva a chaszidizmus szerint a zsidóság és a Tóra egymást kiegészítő szerves egységeket képeznek, melyek végső fokon az Enszoftban, a Végtelenben esúcsosodnak össze. Ekként a rizsini rebbe tanításait követve, a chaszidizmus a szellemnek és az anyagnak, a gondolatnak és a tettnek oly szintézise, melyen belül megoldást nyernek a zsidóság társadalmi, vallási és etikai problémái.

Rabbi Simon b. Lokis tanította: „Sabboszkor az emberi lélek-szaporulat szállja meg, amely sabbosz kimenetekor elszáll belőle“.

(Béczó 15.)

SIDOC

fém-, ablak- és
márványtisztításra
a legalkalmasabb.

Kapható mindenütt!

A „Majsov Léczim“ padokról.

Emlékezés megdicsőült apámra.

A pesti városligetnek van egy specialitása, amelyről nem igen írtak: a „Majsov Léczim padok“. Majsov Léczim azt jelenti: „csufolódók tartózkodási helye“. S valóban így lehet nevezni a városliget aréna-uti környékén levő padokat. E padok megtelnek délutánonként nyugalomba vonult öregekkel, akik a város minden tájékáról odajönnek és szarkasztikusan vagy fölényeskedő pózzal megtárgyalják az eseményeket: Melyik rabbi hogy beszélt, a kántorok hogyan énekeltek? Minden közszereplő a kritika bonc-kése alá kerül. Szombat délután közűjük keverednek a környékbeli szombattartó kereskedők és hallgatják az öregeket.

1896-ban világkiállítás idejében a „csikágói“ negyed sok vallásos, vidékről jött zsidóval szaporodott. Az Ujvásártérnek, azaz Tisza Kálmán-térnek a Garay-térre való áthelyezése vallásos zsidók tömegeket kényszerített az odavaló letelepedésre.

Éppen ezért boldogult édesatyám, R. Sender Eckstein templomot rendezett be. Imaházunk vezetői csak szombattartók lehetnek. Az első előjárónak, A. J.-nek a Hernád-utcában szatócs boltja volt. Egyik szombaton A. J. nem jött a templomba. Boldogult édesapám imádkozás után látogatására indult, mert azt hitte, hogy beteg. Lehangolva jött vissza. Mikor kérdeztük A. J. hogy léte felől, azt mondta: „Testileg nincs baja, de lelkileg beteg lett“; boltjának egyik ajtaja nyitva van. Egy hétre rá már arról értesültünk, hogy mind a két ajtót kinyitotta és a feleségét is látták kiszolgálni. Néhány hét múlva őt maga is dolgozott a pult mögött.

Boldogult apám egy szombat délután sétára indult, a Majsov Léczim padok környékén leült és várta A. J.-t, beszélni akart vele. A. J. jött, de amikor meglátta apámat, ki akarta kerülni a padot. de apám felkérte, hogy legyen szíves melléje ülni. Az első kérdése az volt: „Hová jár mostan templomba?“ — „A Cserhát-utcába“ — volt a felelet. „Mi kifogásolni valója volt az én imaházam ellen?“ „Semmi“ — felelte — „csak rösteltem, mert kinyitottam boltomat szombaton.“ „Miért tette ezt?“ — szólt apám. „Egész heten“ —

felelte ő — rossz az üzletmenet, szombaton kapják a fizetéseket a munkások és így kényszerítve voltam kinyitni.” „Jobban megyen azóta?” — kérdezi apám. „Igen — felelte — „nagy gevürece van a jécer horának, első héten nem is mentem a boltba, a eselédet hagytam kiszolgálni, a következő héten már a feleségem is benézelt felügyelni a kiszolgáló lányra, hogy meg ne rövidítsen minket. Én magam kijártam ide a padokra és elbeszéltem bubánatomat ezeknek az öreg zsidóknak, akik közül sokan vannak, akik valamikor vallásosak voltak vagy vallásos vidékről jöttek fel Pestre és most is kényszerítve vannak gyermekeiknél élni, akik a sabboszt már rég feláldozták. J. bácsi, aki különben mint bentajre szerepel köztük, azzal vigasztalt, hogy nem fordul elő a Tizparancsolatban a tilalom, hogy a feleségnek nem szabad dolgozni. (Tudtam, hogy hamisan magyarázza a bibliát, de lelkem némi megnyugvást talált szavaiban.) Később, mikor elmondtam neki, hogy feleségem gyöngö a kiszolgálásra, az egyik azzal jött: „Menjen be egész bátran a boltba, hisz a vétel-eladás tilalmát a rabbik csak azért csinálták, mert félték” „sema jichtojv, talán írni fog”, vigyázzon és ne írjon! A jécer hora hajlott a szavakra és magam is bementem a boltba. Alig múlt el két szombat, többet hitelbe vásároltak és kényszerítve voltam felírni, hogy el ne felejtsem. „Látja milyen nagyok a bölcseink szavai, akik eltöltötték az adásvételt” — szólt az édesatyám. — „Kedves uram, látom, hogy Ön még nincsen elveszve, szégyeli magát és védekezik, keresi lelke megnyugvását, tegyen próbát, ha ezen a környéken nem tudja megtartani a szombatot, nézzen körül más környéken. A zsidóság áldozattal jár. Ha ön megszegi a sabboszt, gyermekei teljesen elvesztek a zsidóság számára. Az ön becsületes lelke sohasem lesz nyugodt, örökösen lelkiismeretfurdalásai lesznek, fogadjon nekem szót, adja el boltját és próbáljon máshol.”

A. J. meg is fogadta boldogult apám tanácsát, boltot nyitott a Szilágyi-utcában, amely jól bevált és sohasem volt többé látható a veszedelmes Majsov Léczim padok tájékán.

Eckstein N. Wolf.

Abaji azt tanította: Jeruzsálem összeomlott, mert megszenteléstelenítették benne a sabboszt.

(Sabbosz 119b)

A kőáblák hordozói.

„Teljesítjük parancsaidat!
Halljunk I-len a szavaidat!”

Szóltunk s jött egy égi háború,
„Szináj”-ra félelmetes ború.

Mennydörgések rettentő zaja,
Villámok ezer s ezer raja.

Velőtrázóan felharsan a
„Sofár”, az ós zsidó harsona.

S tüzes trónusán már megjelent.
Ki lát multat, jövőt és jelent.

Az égi hadaknak elején,
Kit nem szabad szólitnunk nevén.

S nekünk adta a szent ígéket,
A legeslegszebb ember-éket.

Akkor mind eggyé voltunk forrva
Most szerte-széjjel vagyunk szórva.

Számüzve, szabadságunk vesztve
Bohjongunk, de nem cell lévesztve.

Célunk van s megyünk a cél felé
Kőáblákkal a népek elé.

Viszünk szent „Iz parancsolatot”
S hozunk az Urnak hódolatot.

Rosenbaum Gyula.

Telefon :
József 424-17

Sürgőnycim :
Skrekszalámi.

SKREK LIPÓT

orth. כשר

SZALÁMI- ÉS KOLBÁSZÁRU GYÁRA BUDAPEST

GYÁR ÉS FŐÜZLET: VII. DOB-UTCA 27.

Gyártja az összes szalámi- és füstölthús-árakat,
libaszalámit, kolbászárukat, valamint különleges
virslit és füstölthús-féléket.

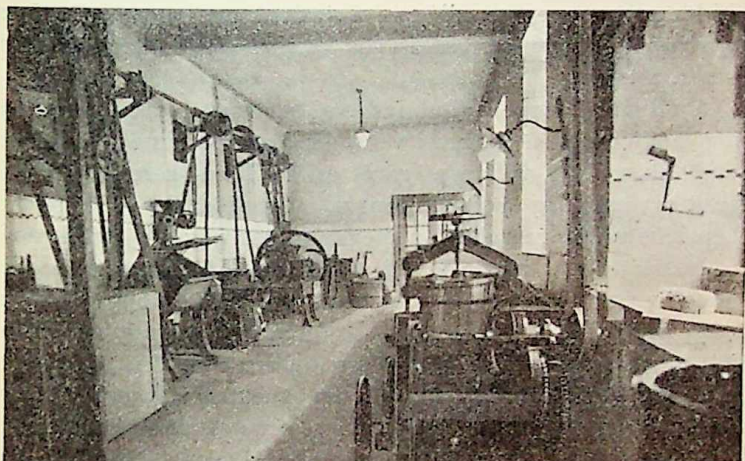
Főüzlet: VII., Dob-utca 27. sz. alatt.

AZ ORSZÁG LEGMODERNEBBEN BERENDEZETT SZALÁMIGYÁRA.

Gyártmányai minőség tekintetében versenyen kívül állnak.

A gyár főüzletében, amelyik berendezésével a fővárosban egyedül áll, pontos és figyelmes kiszolgálásban a legkülönbélebb felvágottak és díszített alkalmi tálak kaphatók.

Külön vidéki és helybeli en gros osztály.

A gyár gépterme.

Szalámigyártmányai különösen nagy közkedveltségnek örvendenek.

Utánvételes postacsomagszállítás vidékre és külföldre.

SZALÁMI EXPORT.

A cég gyártmányai az ország valamennyi nagyobb városában a jobb csemegeüzletekben kaphatók.

Vidéki viszonteladóknak az árut teljesen költség- és portómentesen szállítja. Tehát vidéki viszonteladói árak tekintetében még a fővárosi elárusítókkal is versenyképesek.

Még ma kérje a legújabb képes árjegyzéket, mely mindenről tájékoztatja.

A Tomché Jesivósz beszédes számai.

Irtá: Steiner Ede, a szombathelyi orth. hitközség elnöke.

A nagy világégés mindenütt a Tóra otthonainak meg-rázkódtatását, az egész világon a jesivák megrendítését okozta. Magyarországon azonban valóságos katasztrófális helyzetet terem-tett ezen a téren.

A szomorú tények által indítva és áthatva azon meggyőző-déstől, hogy nincs vesztegetni való idő, azonnal tenni kell valamit. összejöttek az igaz vallásosságáról és hő Tóra-szeretetről ismert dunántúli zsidóság reprezentánsai. Tanakodtak a teendőkről. mikép lehetne életre keltetni a megszűnt jesivákat, újakkal pótolni az elvesztetteket, gondoskodni azok felvirágoztatásáról: hogy lehetne visszahozni jesiváink régi fénykorát, hogy Magyar-ország, mint hajdanában, ismét a jesivák, a klasszikus jesivák. תורה ודעה a Tóra és a vallásosság nemes hona legyen. Aggódva a zsidóság jövőjéért, egy szívvel, egy lélekkel sikraszálltak szent Tóránkért és megalapították nagy anyagi hozzájárulással a „Tomché Jesivósz” egyesületet. Mint az egyesület egyetlen célját. „a Tóra-tanulás fellendítését” tüzték ki, jesivák alapítása, jesivák segélyezése és a hócherok erkölcsi és anyagi támogatása által. *Történet Gyűjtemény 5680. Nisan 4-én.* Nevezetes dátum a magyar hithű zsidóság történetében, megérdemli, hogy el ne felejtsük.

Az egyesület meg volt alakítva. Azonnal munkához kellett fogni. Sietni kellett. Menteni, amit még menteni lehet. Minden elmulasztott nap, egy elvesztett lelket jelenthet. Meg is kezdte még az alakulás napján a működését. Megindult a munka. Előbb a „Naásze”, a jesivák felélesztése, azután a „Nismá”, a harsona megfújása, a propaganda megindítása, a szervezés. Első tényke-dése volt, hogy azonnal a megalakulás után felajánlotta körlevél-ben még a szemeszter megkezdése előtt támogatását az ország összes hócherjainak. Életre kellett néhány régi, alapított néhány új jesivát, az összes támogatást kérő hócherokat pedig telterősen támogatta. Jellemző az akkori szomorú helyzetre, az egész ország-ban alig volt 70 hócher. Alig szereztek azonban a vallásos szülők

és a Tóra üdítő forrásaért — jesivák és anyagiak híján — tikkadtan epedő ifjaink tudomást az ujonnan alakult egyesület szent akcióiról, a reakövetkező szemeszterben már seregesen tödultak szomjukat csillapítani a Tomché Jesivósz által életre keltett és alapított jesivákba, több mint ötszörösére emelkedett a Tomché Jesivósz által a tanuló bócherok száma. A szervezés is gyors iramban és majdnem magától folyt. Hisz az alapítók fájdalma és aggodalma minden zsidó fájdalma és aggodalma volt. Minden zsidó szível az az egy gond bántotta, minden zsidó ajkat az az egy kérdés égette: mi lesz szent Tóráunkkal? Épedve várták, hogy történjék valami. Lelkes, igaz örömmel üdvözölték ezen fontos és hiányt pólló egyesület megalakulását. Jelenkeztek a tagok az ország minden részéből. Mindenfelől folytak az önkéntes, nagy adományok. Az áldozatkészség megható mozzanatai követték egymást. Alig egy év és több mint 500.000 korona — az akkori időben horribilis összeg — jött össze a Tomché Jesivósz szent céljaira. És látván az egyesület áldásos működését, elismeri mindenki, hogy a magyar zsidóság alig alkotott még szebbet és fontosabbat ezen egyesület megteremtésénél.

A Tomché Jesivósz azonban nem elégszik meg elért sikereivel. Nem akar babérain pihenni. Nem sajnálva pénzáldozatot, nem kímélve fáradságot és időt, méhszorgalommal téglát téglára hord, hogy felépítse jövőnk védő bástyáját. Gondosan és erősen, hogy sziklaszilárdan álljon nemzedékről nemzedékre. És munkáját a Mindenható áldása kíséri. A Tomché Jesivósz évről-évre erősödik. És eredményei valóban meglepők. Köteleket tenne ki, ha a Tomché Jesivósz hét évi minden munkájáról, küzdelmeiről és összes eredményeiről írnék. Dióhéjba tengert szorítani jelen-tené, mindezt egy cikk szűk keretében leírni. Ténykedéseinek csak egyes fontosabb állomásait akarom megemlíteni: 5681 első szemeszterében felállítja az első Jesiva-menzát az országban, a rákövetkező szemeszterben másik kettőt. Ezeket állandóan szaporítja. Ma már az ország legtöbb jesiváján van menza. 5682-ben vezető nagy rabbijaink bevezetik az, azóta az ország összes hitközségeiben szent szokássá vált „Tomché Jesivósz Sabbosz” rendezését. 5683-ban létrejön a Tomché Jesivósz tetterős közreműködése által Sátoraljaújhelyen, a régi időkre emlékeztető nagy jesiva. Ugyanabban az esztendőben bevezeti — a ma már minden zsidó lakodalomnál használatos — Tomché Jesivósz sürgöny megváltási blankettákat. 5685 Kiszlev 12-én Rakovszky Iván

belügyminiszter úr jóváhagyja az alapszabályokat. Mindenfelé Tomché Jesivósz helyi csoportok alakulnak. Niszan 27-én a Tomché Jesivósz országos nagygyűlést tart Győrött, mely a magyar zsidóság Tóra-szeretetének fényes manifesztuma volt. Akkor választotta 3 évre a jelenlegi vezetőséget. Elnök: *Spitzer Arnold* földbirtokos, Győr. Alelnök: *Donáth Samuel* kereskedő, Győr. Pénztárnok: *Steiner Salamon* szesznagykereskedő (Gyömöre) Győr. Ellenőr: *Paskusz Károly* földbirtokos, Csorna. Gondnok: *Steiner Hermann* szesznagykereskedő (Gyömöre) Győr. Központi bizottsági tagok: *Berger Benő* kályhagyáros, Beled, *Gestelner Gusztáv* léglagyáros, Győr, *Kohn Márton* fűzőgyáros, Győr és *Szoffer Mózes* kereskedő, Csorna. Az egyesület képviselő-testületében helyet foglalnak az ország minden vidékének hírhű zsidó notabilitásai. 5686-ban a nm. Pénzügyminiszter úr engedélyével sorsjegyeket bocsátott ki, mely újabb jövedelmel hozott a Tomché Jesivósznak. 5687 telen ruhaakciót indít és szétoszt több mint 1000 pár fehérneműt, 200 öltönyt és ugyanannyi pár cipőt a reászorult bócherok közt. A most folyó nyári szemeszter elején ösztöndíjpályázatot ír ki a jesivabócherok részére.

Hogy legalább nagy vonásokban képet alkothassunk a Tomché Jesivósz nagy munkájáról és fényes eredményeiről, ime egy kis statisztika, amelyhez az adatokat a Tomché Jesivósz érdemes vezetőségének előzékeny készségéből, az egyesület könyveiből és feljegyzéseiből merítettem.

ÉV	Jesivák száma		Bocherok száma		Tomché jesivósz Sabaszt rendező hitközségek száma	Jesivák támogatási összege
	I. félév	II. félév	I. félév	II. félév		korona
5680 (csorna évi)	—	8	—	68	—	23.824.—
5681	15	19	355	421	—	149.645.—
5682	19	25	570	723	42	1,184.535.—
5683	23	36	988	1.214	50	2,443.350.— öss. K. 550.000.—
5684	36	39	1.405	1.525	56	44,401.000.—
5685	40	42	1.586	1.646	159	163,477.700.—
5686	43	45	1.653	1.695	237	231,757.680.—
5687	62	66	1.852	1.953	309	— —

Az 5687-es év még nincs lezárva, a jesivák támogatási összege előreláthatólag jóval túl fogva haladni az előző év ily összegét.

E számok beszélnek. Ékesszólóbban a legszebb szonoklatnal. Beszédesen bizonyítják, hogy az egyesület lankadatlanul és cél tudatosan dolgozik a maga elé tűzött nagy és szent célok megvalósításán. A magyar zsidóság pedig remélhetőleg a Tomche Jesivoszt továbbá is és még fokozatosabban a megérdemelt támogatásában részesíti és minden — még a legkisebb — hitközségben is megalakul a Tomche Jesivosz helyi csoportja.

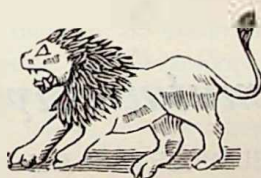
Ha minden zsidó részt vesz a zsidóság eme legnemesebb és legszentebb munkájában, úgy röviden a Tomche Jesivosz eléri kitűzött célját, hogy szent Törünk fényt visszaallítsa לְהַחֲיוֹת עֵצְרָא דְּתוֹרָתֵנוּ

וְלִשְׁמֹרֵתָהּ בְּכָל עֵת וּבְכָל מָקוֹם

A sabbosz egy hatvanad része a túlvilági üdvösségnek.

(Becco 57.)

Mindennemű
használt
szőrmeáruk
vétele és eladása,
esetleg cserélese.

Mindennemű
szőrmebőrök,
szőrme kabátok
és garnitúrák
raktára.

Alapított 1887. évhen.

BERGER HENRIK

saját készítésű szűcs- és szőrmeáru kereskedés

BUDAPEST,

VII., Király ucca 1. sz. (Orczy-ház)

Telefon: J. 373—31.

Műhely és raktár:

IV., Károly körút 17. sz. (az udvarban)

Fióküzlet: Belvárosi szőrmeáruháza.

IV., Kammermayer Károly ucca 4. szám.

Szombat és ünnepnap zárva.

ZSIDÓ UJSÁG

Alapította GROSZBERG LIPÓT
a hamisítatlan orthodoxia előharcosa,
az „Allgemeine Jüdische Zeitung” volt szerkesztő-kiadója.

A „ZSIDÓ UJSÁG”
az egyetemes orthodox érdekekért
küzdő, egyedüli magyarországi orth.-zsídó
sajtóorgánus. Szlovenszkoban és Erdélyben is el
van terjedve. **Orthodox családoknál
nélkülözhetetlen.**

Kérjen mutatványszámot.

ELŐFIZETESI DIJ:

egész évre 20.— pengő, felévre 10.— pengő.

A lap III. évfolyamában van s közkedveltsége folytan óriási
elterjedtségnek örvend, amiért is a lap hirdetései
bámulatos eredményt érnek el.

SZERKESZTI: GROSZBERG JENŐ.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VII, SIP UCCA 10.

Telefon: József 425—90

Postacsekkszám: 50.791

A szombat törvénye a Tórában.

— Pedagógiai összefoglalás. —

Irtá: Dr. Fürst Aladár.

Az elmúlt tanévben a IV. osztályban Mózes V. könyvét tanítottam. Magától adódott a szempont, hogy a Misné Tojro fordítása közben állandóan visszapillantottunk a Tóra előbbi könyveinek azon helyeire, amelyeken az illető tárgyról már szó esett. Az év végén azután összefoglaltuk ezeket a párhuzamos helyeket, úgy azokat, melyek történelmi eseményekre vonatkoznak, mint azokat, melyekben bibliai parancsolatok foglaltatnak. Egyes témákat, melyek többször is előfordulnak az Ötkönyvben, kiadtam egyes tanulóknak írásbeli referátumra, amikor ismét kiderült az az ismeretes tény, hogy *nincs szentséges Tóránknak még egy törvénye, mely annyiszor és annyi változatban szerepelne a Bibliában, mint a szabbosz parancsolata. A szombat a zsidóság életeleme: vele él, vele hal.*

A következőkben szívesen bocsátom a Szombat-Almanach tisztelt szerkesztőbizottsága rendelkezésére azokat a tanulságokat, melyeket a két legjobb dolgozat alapján levontam. Magam lehetőleg keveset adtam hozzá, saját megjegyzéseimet zárójelben közlöm.

Mózes Ötkönyvében 15 helyen van szó a szombatról: 1. A világ teremtésének befejezésekképpen az Alkotó — ha szabad így kifejeznünk — „pihen:“ „megáldja“ és „megszenteli“ a hetedik napot, mely ilyformán tulajdonképpen minden teremtetett lénynek, zsidónak-nemzsidónak, pihenőnapjává van rendelve.

(Valóban tudjuk is, hogy a kereszténység századokon keresztül ezt a napot ünnepelte és ma is több 100.000 tagot számlál az ú. n. „hetednap-adventisták“ felekezete, melynek egyik tudós hirdetője R. L. Conradi igen érdekes, hatalmas könyvet írt: „Die Geschichte des Sabbats und des Ersten Wochentages“ címmel. Hamburg, 1912. Benne kimutatja, hogy az ósatyák példái óta a világ legkülönfélébb

tájan „a legsötétebb korszakokban sem szüntek meg a szombatnak (nem zsidó) vallói, kik e szent pihenőnapot hívő lélekkel megünnepelték. (L. cikkemet az I. M. I. T. 1915-iki Évkönyvében: Szombat és szombatosság.)

2. Senojsz 16. fejezetében a Mannával kapcsolatban van ismét szó a szombatról. A sabbosz törvénye még nincs megadva, de máris érezteti hatását. Próbája volt a zsidó népnek: tud-e szót fogadni, tud-e bízni Isten szavában és lemondani a „kenyérkeresés“ mindennap szószerinl gyakorolt munkájáról. Az esemény emlékét őrzi a szombati „lechem misne.“

3. A Tízparancsolatok méltó helyre juttatják a szombati törvényt. Az első három parancsolat után, mely közvetlenül I-tenne vonatkozik és az utolsó 5 tilalom előtt, melyek az emberek közti társadalmi érintkezést szabályozzák, a középen foglal helyet a zochojr és כבוד אב ואם melyek ezeket amazokkal egybekapcsolják. A szombati pihenő megokolása: I-ten pihenője. Mi is érezzük az Ő adta hercho-t, mi is szenteljük meg az Ő adta kedüso-t. (Kiddus és havdölöval.)

4. A „Mispotim“ társadalmi intézkedései közben, ahol a 7. év mezőgazdasági pihenője is fel van sorolva, (Mózes II. könyve XXIII. 12.) egy mondat szól ismét a szombatról. Rasi szerint arra akar figyelmeztetni, hogy a szombat esztendejében sem szabad a heti szombatot megszüntetni, még a eselőség, az állat tiljan sem, melynek pihenője újra egyenlővé van léve a gazda pihenőjével.

(„Nimm es nicht leichter mit der Ruhe deines Knechtes, wie mit der eigenen“ — mint D. Hoffmann 77 kitűnő és sokat használt könyvében „Deuteronomium“ mondja.)

5. Mózes II. könyve XXXI. 12—17. mintán a pusztai sátor minden részletmunkája el van rendelve, művésze is ki van jelölve, a Szentírás szükségesnek tartja az intelmet: „Bármennyire iparkodtok, buzgólkodtok is a munkáztatók elkészítésében, szombatot el ne mellőzd mialta!“ Itt hangsúlyozza a Biblia először a szigorú büntetést (כרת és מיתת) a szombat megszenteltségtelenitéséért, itt nevezi a sabboszt először אֱלֹהִים-nak, a Világteremtés örök jelének és egyúttal כרת -nak, megmásíthatatlan, felbont-hatatlan köteléknek Isten és Izrael között.

6. Ugyanazon heti szidrának vége felé, a peszach és sovjojsz rövidreszabott megemlézése közben előfordul az intelem: כבוד אב ואם (M. II. k. XXXIV. 21.) A Talmud külön-

léle célzásokat lát benne, pl. a tojszefesz sabbosz-ra, vagy az „ojmer” vágásának kivételes engedélyére; egyszerű értelme valószínűleg az, hogy a mezőgazdasági munkálatok fődőszakában, tavasszal és nyáron, mikor a földeken forr a munka — akkor is pihenj szombaton!

7. Vajakhel elején a szentély felállításának megkezdése előtt Mózes újra felhívja a nép figyelmét a fenti (5. pontban) hirdetett tilalomra, hogy **בַּיּוֹמֵי הַמִּשְׁכָּן אִנּוּ דוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת**, ismétli a büntetést is, megpótolja egyúttal a **לֹא תַבְעֵר אֵשׁ** tilalmával, mely eddigelé nem tartozott a 39 „főmunka” közé.

8. Kedojsim szentség-törvényei elején, Móz. III. k. XIX. 3. (Hoffmann régibb forrás, a Midras rabba alapján rámutat arra, hogy itt a tizparancsolatok mindegyikére van célzás) a szülőkől való félelem van egybekapcsolva a szombat parancsolatával. Mindkettő I-ten megszentelésére vezet: a szülők, mint I-ten helyettesei, tanának tanítói érdemlik meg a felő tiszteletet, a szombat pedig ember-világ előtt hirdeti, hogy I-ten a mindenség mindenható Teremtője. Mégis, ha a szülők megparancsolnák, hogy ne tartsd meg a szombatot, a nagyobb Úr szava döntő: „apád és anyád is kötelesek az Én tiszteletemre”!

9. Ugyancsak ennek a fejezetnek végfelé, (Móz. III. k. XIX. 30.), a szombat a szentéllyel van egybekapcsolva. Közvetlenül előtte különféle „chükasz hagoj”-ról van szó; itt tehát szemben vannak állítva a zsidóságnak szent idei és helyei a pogány ünnepekkel és személyekkel: ezeket tartsuk meg, azoktól tartsuk távol magunkat!

10. Az **אֶמֶר**-beli **בְּיַמֵּי הַמִּעֲרֵים** bevezetésében tudvalevőleg szintén meg van említve a szombat.

(Egyes magyarázók (Ibn Ezra) ugyan a szombatot a **בְּיַמֵּי הַמִּעֲרֵים** sorozzák, míg a többi ünnep **בְּיַמֵּי הַמִּעֲרֵים** (a nép ünnepei), azonban az elfogadott értelmezés szerint a **שַׁבָּת** nem **בְּיַמֵּי הַמִּעֲרֵים** hisz nem függ a szanhedrin kihirdetésétől.)

A szombatról szóló mondat (Móz. III. könyv XXIII. 3.) tulajdonképpen közbeszúrás és arra akar tanítani, hogy a szombat szintén szentség hirdetése, megünneplésének módja szinte azonos az ünnepekével (**אֵין בֵּין שַׁבָּת לַיּוֹם מִיּוֹם**), de hogy viszont, ha az ünnepnap szombatra esik, nincs megengedve a „melech esz ojchel nefes.”

11. A „szinkenyer” szombatról-szombatra kieserélendő.

(Móz. III. k. XXIV. 8.) szintén „örök szövetség” annak jelzésére, hogy Izrael kenyerét csak Istentől várja és kérje.

12. A **בדר** hetiszakaszában (Móz. III. k. XXV. fej.) többszörösen említett sabbosz értelme szerint természetesen a hetedik esztendőt jelenti, ellenben a szidra utolsó mondata (XXVI. fej. 2.) szószerint isméli a 9. alatti keltős tilalmat. A „sabszojszáj” alatt itt a szöveggel való összefüggésben a semito értendők, a „mikdosáj tiroü” alatt pedig a templomnak megadandó tiszteletéről (amint a Targum Onkelosz fordításából is kiviláglik), ellentétben az előző mondatokban megtiltott különféle pogány kultuszformákkal.

13. Barmidbor könyvének XV. fejezetében egy előfordult esettel (**מקושש עצים**) kapcsolatban a szombatnak egy új törvényét nyilvánítja ki a Szentírás a hagyomány szerint: a szombati határ tilalmát.

14. Pinchosz szidrájában a többi ünnepi áldozat előírásai között természetesen a **קרבן שבת** is szerepel.

15. Végül a Devorim Tizparancsolatjának szombati előírásáról kell még szólni.

Amint az Ötkönyvön végig láttuk, hogy a törvények ismétlése legtöbbször a Szentföldre való érkezésre és a leendő szentföldi életre van tekintettel, úgy itt is. A szombat a pusztában csak emléknap volt (zochojr), ezentúl a nép köteles lesz meg is tartani (somojr). Ami eddig általános emberi parancs volt, az i-teni pihenőnek utánzata, az most nemzeti jelentőséget nyer: a nép emlékezzék vissza multjára Egyiptomban, mikor nem volt (vagy más hagyomány szerint szintén volt) munkától szabad napja. Ezzel az emlékeztetéssel kapcsolatban hangsúlyozza ez az ismétlés a törvény szociális, emberbaráti fontosságát: **למען ינוח** a saját országában pihenjen a gazdájával együtt a családja, családsege, sőt az igavonó állat is, melyek Mózes II. könyvében nem voltak még megemlítve, mivelhogy a népnek akkor a pusztában igavonó állatja nem volt, vagy nem volt szüksége rá. A szombat megünneplésének módzatait, a tiltott munkák felsorolását persze ez a hely sem tartalmazza; csak rámutat a **באשר צוך** említésével a szóbeli hagyományra, a „szóbeli Tórára”, mely a szombattal tudvalevőleg legrészletesebben foglalkozik.

Hogy védte meg Rebbe Reb Mendel a talmudot?

— *Chosid legenda.* —

I. Miklós cár a XIX. század derekán erőszakkal akarta a felvilágosodást terjeszteni a zsidók között. Egyesek elhitették vele, hogy erre a legjobb út lesz: a talmud elllítása. Ki is adta tehát az ukázt, hogy a talmudot és az egész rabbinikus irodalmat meg kell semmisíteni. A zsidók összegyülekeztek és elhatározták, hogy könyörgő küldöttséget menesztenek a cárhoz. A küldöttség vezetője a Lubawitschból való *R. Mendel* volt, akit korában az oroszok „félelemgerjesztő zsidónak” nevezték, imponáló fellépéséért.

Midőn a küldöttség a császár előtt megjelent, először is alázattal megkérdezték, hogy mi volt az oka ennek a zsidóságra oly végzetes rendeletnek.

A cár azt felelte, hogy egy beadványt intéztek hozzá, mely szerint a talmud erkölesrontó, bahunás, zavaros könyv. Egy iratot is elővett a császár, amely több talmudhelyet olvasott fel csodálattekről és különös dolgokról. Felolvasta ezenkívül egy teológiai kollégium véleményét, mely szerint a talmud a jelenkor szégyene, egy fanatikus kor maradványa.

A küldöttség tagjai mélyen megrendülve állottak. Úgy látták, hogy minden kérelmük a rendelet visszavonásáért hiábavaló lesz. Csak Rabbi Mendel nem veszítette el lélekjelenlétét. Könyörögve megszólalt: engedje meg neki a császár, hogy minden bahunának tűnő talmudi helyet megmagyarázhasson. A császárt nagyon megindította a rabbi meleg könyörgése és teljesítette kérését.

Elővette a Bovo Baszro traktátusban olvasható Rabbo bar bar Chono legendáinak orosz fordítását és megkérdezte a rabbit, igaznak tartja-e ezeket a történeteket.

Rabbi Mendel szólt: „Felséged meg lehet győződve, hogy ezek a látszólag valótlan történetek igaz tanúságok a zsidó nép ama korbeli élményeiről és viszontagságairól. Bőlcseink az akkori állapotokat és az elszenvedett üldözéseket akarták elmondani, de nyíltan nem tehették, mert féltek a kormányok üldözésétől;

hogy tehát élményeik bizton az utókorra jussanak, legendás történeteket kellett elmondaniok, ezek a legendák azonban mely és gondolatokban gazdag képei azoknak az eseményeknek, melyeken a zsidóság szétszórtságában és megléptettségében keresztülment."

„Tudja meg Fenséged, hogyha a rendeletet a talmud megsemmisítéséről és szent irodalmunk eltiltásáról nem vonják vissza, erről a szerencsétlenségről irandó könyvemben magam is hasonlóképp fogom tudósítani az utókort: el fogom mondani, hogy 1856-ban volt egy császár, ki szájának egy lehetetével kioltott egy méceszt, mely milliónyi vándornak már kétezer éve világított tuskés útján és hogy néhány csöpp tintájában, melyet papírra öntött, milliónyi emberéletet oltott ki. A mostani nemzedék jól fogja tudni, hogy miről van szó, az eljövendők azonban nem fogják megérteni. De mindenesetre el fogják hinni azt, amit én mint kortárs és szemtanú írtam. Ugyanez áll a talmudi legendákról. Igazak mind, mint a nap, de ma már nem tudhatjuk, milyen nagy eseményeket jeleznek."

A császárt meghatolta a rabbi böhesége és azonnal elrendelte, hogy a talmud ellen kiadott ukázt visszavonják.

A budapesti orthodox iskola.

A budapesti orth. iskola keletkezésének szálaí arra az időre vezethetők vissza, amikor az eredménytelen kongresszus után a konzervatívek külön hitközséggé tömörülve, külön hitközségi intézményeikkel együtt iskolájukat is megteremtették. Az elemi fiúiskola legelőször az 1873-4. évben az Andrássy-út és Dobó-utca sarkán levő Krausz-féle palota helyén álló háznak 1. emeleti kétszobás lakásában talált hajlékot. E ház lebontása után, mint-hogy megfelelő helyiség nem volt kapható, az iskolát az Orczy-templom bal és jobb női karzatára, az ú. n. „Weiberschul“-ba telepítették át. Innen a Szerecsen- (Paulay Ede-) és Laudon-utca sarkán ma is álló házba rendeztek be helyiséget az iskola céljaira. A tanulók számának növekedése miatt azonban az iskolát ismét át kellett helyezni. Az új helyiség a Király-utca 5. szám alatt, majd később a Kazinczy-utca 52—54. számú házban volt, mely azonban iskola céljaira szintén alkalmatlan volt. Az első megfelelő helyiség, mely valamikor fővárosi iskola helyiségéül is szolgált, a Gyár-utca 14. számú házban volt. Innen a hitközség Kazinczy-utca 27—29. szám alatt levő saját házába telepítették. Ennek helyére építették később a gyönyörű új templomot, míg az iskolát, a hitközség anyagi erejét jóval meghaladó költséggel a templom melletti telken építették fel. A 12, tág tantermes (60—70 férőhellyel), a higiéné minden követelményének megfelelő modern épületet 1911-ben adták át rendeltetésének.

Habár az iskola térbeli fejlődése belső életére, az oktatói és nevelői munka eredményére feltétlenül kedvező hatással volt, a haladás iránya és mértéke mindig az iskolavezető egyéniségétől függött. Ebből a szempontból az iskola történetében három korszakot látunk:

Az első korszak alatt, mely az iskola megnyitásától 1898-ig tart, a tanítási nyelv — mint akkor a Terézvárosban mindenütt — német volt, a magyar nyelv csak mint tantárgy szerepelt. Pedagógiai szempontból az iskola csak kis lépéssel haladt előre, mert

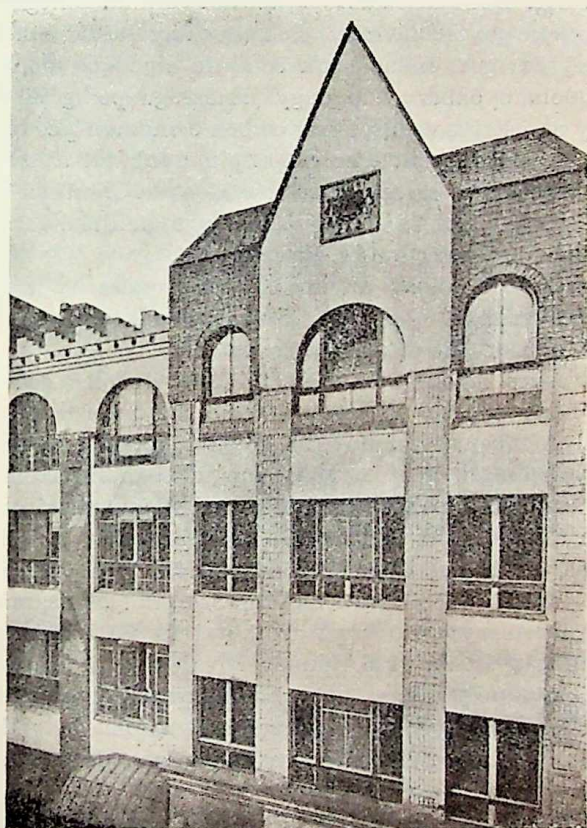
a munka a régi mederben folyt és az e téren történő újításokat figyelmen kívül hagyták. Kivételt csak az az idő képez, amikor Geller Mór, az iskola első tanítói oklevéllel rendelkező tanítója lett az igazgató, aki sokoldalú, képzett és jóhírnevű pedagógus volt. Geller az iskola munkáját rendszeresebbé tette és alapos oktatásáért felettes hatósága mindenkor a legnagyobb dicsérettel halmozta el. Egyébként e korszaknak úgyszólván egyetlen kimagasló eseménye 1893-ban volt, amikor Reich Koppel főrabbi iniciatívájára, az elemi iskola negyedik osztályát végzett tanulók számára „Tojrasz Emesz” jesiva előkészítő-tanfolyamot létesítettek. Ez időtől fogva alig volt Magyarországon oly jesiva, hol a budapesti „Tojrasz Emesz” végzett növendékei nem a legkiválóbb növendékek között lettek volna. Így lett a „Tojrasz Emesz” a zsidó hitélet melegágya, az orthodoxia „ben tojre”-kat nevelő dédelgetett intézménye és fennmaradásának biztosítója.

A második korszak 1898-ban veszi kezdetét, mikor dr. Zsengeri Samu, a hitközség megbízásából a „Tojrasz Emesz” mellé polgári iskolai tanfolyamot szervezett, melyet kiváló szaktudásával, példás erélyével és fáradhatatlan szorgalmával oly fokra emelt, hogy azt a tanfelügyelő már első iskolalátogatása alkalmával bármely nyilvános iskolával versenyképesnek deklarálta. Ez a szép eredmény birta a hitközséget arra az elhatározásra, hogy az elemi iskola reorganizációját is rá bizza.

Dr. Zsengeri Samu, mint az iskola igazgatója már működése elején arra törekedett, hogy az iskola a haladó kor igényeit kielégítő épülethez jusson. Mikor ezt a törekvését siker koronázta, több évtizeden át tartó pedagógiai munkássága alatt szerzett értékes tapasztalataival a tanfolyam munkájának az iskolai fegyelem és pedagógia szempontjából új irányt szabott, amivel érdemeit elévülhetetlenné tette. E nemes munkájában megértő pártfogókra talált néhai óbudai Freudiger Mózes volt hitközségi elnök személyében, aki az iskola legbuzgóbb gyámoltója, az újjászervezés kezdeményezője és az új iskolaépület megteremtője volt, valamint dr. Tótsz Vilmos és dr. Rakonitz Gyula volt iskolaszéki elnökök személyében, akik az iskolaszék életét élénkebbé tették és az újjászervezés munkáját számos életrevaló eszmével támogatták. Az elemi leányiskola felállítása is ebben a munkás korszakban, 1917-ben történt.

A harmadik korszak akkor kezdődik, mikor dr. Zsengeri Samu nyugalmába vonulása után a hitközség 1920-ban összes

iskoláinak igazgatójává dr. Deutsch Adolf volt kosteli rabbit választotta meg, amivel az iskola története a fejlődés szempontjából jelentősegteljes fordulóponthoz jutott és oly irányba terelődött, hogy a hazai orthodox tanügy egyik kiváló intézménye

A BUDAPESTI ORTH. ISKOLA ÉPÜLETE.

lett. Az új igazgató nehéz feladatra vállalkozott, mert az 1920-ig létesített iskolákon kívül az az évben megnyitott nyilvános polgári fiúiskola munkáját is neki kellett irányítani és az 1921-ben fokozatosan megnyitandó — azóta megnyitott — polgári leányiskola gondjai is előrevetették árnyékukat. Az új igaz-

gatót már eddigi hivatása predesztinálta arra, hogy a „Tojrasz Emesz” iskola az ő vezetése alatt új életerőre kapjon. Ezen iskola érdekében kifejtett működésének eredményét az az öröndetes tény is dokumentálja, hogy a különböző jesiváknak évente 150 olyan növendéke van, akit a „Tojrasz Emesz”-be készített elő a jesivára. Dr. Deutsch Adolf a tanítói munka megbecsülésével megteremtette az iskolavezető és tantestület között azt a harmóniát, mely az igazi haladáshoz *conditio sine qua non*-ja, hit és világi tudományokban való nagy jártassága pedig lehetővé tette azt, hogy az iskolát vallásos szellemben a modern pedagógia útján vezesse. Az igazgatónak ezen szép építőmunkáját a székesfőváros kir. tanfelügyelője is méltányolta, midőn dr. Deutsch Adolfot „a rábízott iskola gondos vezeléséért és a tanítás fejlesztéséért” megleghangú elismerő irattal tüntette ki.

Az iskola hatalmas fejlődését már csupán az is bizonyítja, hogy megnyitásakor csak 2 tanerővel rendelkezett, ezzel szemben a tantestületnek jelenleg 50 tagja van.

Az egyes iskolatípusok elhelyezését illetőleg jelenleg az a helyzet, hogy az iskola túlnőtte kereteit. Ez a körülmény, továbbá tagjaival szemben érzett morális kötelessége arra készítette a hitközség vezetőségét, hogy a Magdolna-utcában fiúiskolát nyitasson. Az 1924. szeptemberében felavatott fiókiskola irányítása központilag történik, vezetőtanítójává az iskolaszék az iskolánál a tanítói pályán legrégebben működő tanítót Wirth Henrik c. igazgatót nevezte ki. A külteleken lakó hitközségi tagok számát tekintve megvan a remény arra, hogy az idővel viruló intézménnyé lesz. Az elemi leányiskola 1926. január havában a hitközség Kertész-utca 32. számú házában nyert elhelyezést. Vezetőtanítója: P. Krausz Margit. A gyönyörű felszerelésű iskola helyiségei minden tekintetben megfelelnek a mai kor és a pedagógia követelményeinek.

A rabbinárus, élén Reich Koppel kir. tanácsos, felsőházi tag, főrabbi, az iskola valamennyi tagozatával szemben mindenkor a legjobb megértéssel és támogató jóindulattal viseltetett.

Nagy elismerés illeti meg az orthodox hitközség széleslátókörű, érdemes elnökét, *óbudai Freudiger Abrahámot*, akinek elnöki működését és vezetői hivatottságát az áldásos intézmények egész sora dicséri. A budapesti orthodox hitközség életében ama fényes és termékeny korszaknak, mely *óbudai Freudiger Abrahám* elnökségéhez fűződik, az új iskolák a legszebb virágai.

A hatalmas iskola és kultúrprogramm megvalósítása nemcsak áldozatkészségre, hanem a hitközség vezetője részéről kulturális érzékre, koncepcióra, valamint a zsidó iskola hivatásának megfelelő értékelésre és átértékelésre vall. Enélkül az iskolaprogramm útjába gördülő súlyos anyagi akadályokat sem lehetett volna elhárítani. Ugyancsak elismeréssel adózunk Klein Márkus iskolaszéki elnöknek is, aki mint a tanítóság pártfogója és igaz barátja meleg szeretettel támogat minden oly törekvést, mely az iskola fejlődését vonja maga után. Hitközségi és iskolaszéki elnök szociális érzékre valló, közös érdeme, hogy az állami illetmények fizetésével, mely súlyos anyagi terhek vállalását jelenti, sikerült az iskola békés és eredményteljes munkáját biztosítani.

A budapesti orthodox iskola továbbra is a modern pedagógia által kijelölt úton fog haladni, modern eszközökkel, de szigorúan vallásos szellemben. A szép múlt biztosítéka a múltnál is szebb jövőnek!

Speiser Ignác.

A síró gyermek.

A krzemieniei rabbinak, R. Jákov Jiszroélnek fiai és leányai minden „Kolnidré“ előtt összegyülekezének apjuknak házában, hogy megáldja őket.

Történt azonban, hogy egyik leánya megkésélt egyszer és mikoron látta, hogy a rabbit nem találja többé otthonában, futott egész az imaház ajtajához, hogy ott a belépése előtt adja rá áldását a caddik. Karján pedig legifjabb gyermekét tartotta, — háromesztendős fiucska volt ez. Mikor a rabbi megérkezett, az imaház előtt állva könnyek között látta meg leányát és az anyja karján ülő fiucska is zokogott. A rabbi kérde: „Miért sírsz?“ És a fiucska felelt: „Az anyám könnyezik, hát én hogyan sírnék.“

És R. Jákov Jiszroél bemene az imaházba és odalépett a tóraszekrény elé s könnyezve mesélte el híveinek a történetet. És imígyen szólott: „A fiucska sírt, mert anyját könnyezni látta. És mi — nem érzitek talán lelkünk, hogyan zokog a sechina, az Ur száműzött glóriája? ...“

Erős sírás fogta el a közönséget . . .

A budapesti Orthodox Nőegylet működése.

1910 január 30-án hívták össze *dr. Deutsch Emil* ügyvéd és *Korein Dezső* nagykereskedő hilközségünk nemeslelkű asszonyait, hogy tömörüljenek. Az összejövetelen természetesenek találták, hogy *dr. Schächter Jakabné*, aki a gemilűsz cheszed terén addig egymaga végezte egy egész jótékonyági egyesület tevékenységét, lesz a nőegylet elnöke. Azóta, tehát immáron 17 éve vezeti az egyesületet oly irányban, hogy az orthodox felekezeti jóléti munkának egyik kiváló tényezője.

Az egyesület az elmúlt évben húszezer pengő segélyt utalt ki készpénzben. A készpénzsegélyek legnagyobb részét peszach. roshasono és chanuko előtt osztja ki. Peszachra évenként 100 liter bort ajándékozik *Glanz Sámuelné*. Az elmúlt évben 70 mázsa krumpoli is került kiosztásra Peszach előtt a Korein Dezső közbenjárására nyert szubvencióból.

A gemilűsz cheszed minden válfajában igyekszik a nőegylet nagy feladatának eleget tenni. Özvegyeket, árvákat istápol. Szegény menyasszonyokat nemcsak pénzzel, hanem a legszükségesebb berendezéssel lát el. A szegénysorsú gyászolókat a sívo alatt étellel és pénzzel látogatja. Igen nemes célja van a *Meisner Izidorné* emlékére alkotott alapítványnak: a kórházból kikerültek segélyezése. Van egy alapítvány apró kölcsönök nyújtására is. Szociális érzekről és egyben igazi jótékonyagságról tesz tanúságot az az intézkedés, hogy szegény asszonyok varrógépeket kapnak kölcsön bizonytalan időre. A nőegylet csendes mindennapi munkáján kívül rendkívüli alkalmakkor is feladata magaslatán áll, ami a Szombat-Almanach címjegyzékében feltüntetett vezetőség érdeme. Háború alatt a menekülteket pénteken barchesszel és gyertyával látta el. A Kazinczy-utcai templom gyönyörű nertomid-ja azt mutatja, hogy asszonyaink hívek maradtak ama bibliai „bölcs-lelkű” asszonyok példájához, akik a *miskon*, a pusztai szentély körül buzgólkodtak. Mikor a budapesti orth. hilközség megnyitotta a *Biró Dániel*-féle gyógyintézetet, a nőegylet a hozzávaló fehérnemű berendezést adományozta.

Igen áldásos tevékenységre tekinthet vissza a nőegylet kebelében működő „Gyors-segély” intézmény *Krausz Manóné* és *Sternberg Z. I.-né* vezetése mellett.

Platschek Zsigmond, ügyv. titkár.

Hétfői bérfizetés és szombattartás.

A zsidó kereskedők és iparosok egy része azzal indokolja a szombaton való üzletnyitást, hogy szombat a hét legforgalmasabb napja, mert akkor kapja a munkás a hetibérét, amelyet el is költ aznap, fel kell tehát használni az alkalmat. Evvel az ürüggyel szemben hiába hozzuk fel azt, hogy hiszen sok olyan zsidó testvérünk van, ki üzletét szombaton zárva tartja, nem használ. „Hja! ők tehetik, mi nem.” Pedig ők is megtehetnék, csak nincs bennük בטח 1-telbizalom és önbizalom, egzisztenciájukat féltik a szombati zárvatartástól s tartanak a konkurrenstől is, aki aznap esetleg nem zárja be üzletét. De nem tudnánk-e mi ezeknek hóna alá nyúlni s legalább azokat, akik bizonyos okok megszüntetésével nagyobb bátorsággal mernék üzletüket szombaton bezárni? A szombati bérkifizetés igaz, nagy forgalmat csinál, de igaz az is, hogy a korezmák is akkor telnek meg. Nagy szociális s a mi szempontunkból a szombat megtartására serkentő és nevelő hatása volna annak, ha ezt meg tudnók változtatni. Lehetne is, de csak vállvetett, közös, intenzív munkával.

Néhány év előtt vonaton utazva, megismerkedtem egy zagrebi nagy gyártelep egyik tisztviselőjével, aki elmondta, hogy náluk vasárnap részeg embert alig látni, aminek egyszerű oka az, hogy a munkabéreket nem szombaton, hanem hétfőn este fizetik ki. Az asszony már ott várja urát a gyár kapujában, átveszi a pénzt, ő vásárol be s férjürem nem részegedhetik le, mert másnap korán reggel már megint munkába kell állnia. Ez tehát a hétfői munkabérkifizetés szociális, jó oldala. Miért nem lehetne ezt nálunk elérni?

A Somre Sabosz Bizottság keressen érintkezést az ország összes, mindhárom árnyalatú hilközségének elnökségével, hogy milyen akció volna szükséges a munkabérkifizetésnek szombatról hétfőre való áttételéhez. Azt hiszem, hogy ezt céltudatos munkával el lehet érni még előbb, mint a vásároknak szombatról való eltolását, melynek elérése a Somre Sabosz egyik főprogram-pontjának kell lennie.

Ne legyen vásár szombaton, ne legyen bérkifizetés szombaton s akkor könnyebben lehet a sabhoszi megtartani!

Spitzer Jakab.

VIGYÁZAT!UTÁNOZZÁK!

Csak

BARBIEN

szőrtelenítő port kérjen és fogadjon el!

Mindenütt kapható!**Barbien Vegyipar Budapest,**

VII., Nagydíófa ucca 5.

Telefon: Teréz 143-82.

**Parókák, copfok,
transformatiók**legjobb, legolcsóbb és legfinomabb
kivitelben kaphatók.**FLOH JÓZSEF**BUDAPEST,
VII., ROMBACH UCCA 15.**Javítások**
legpontosabban
eszközöltetnek.

Az orthodoxia aktivitása.

Irta: *Dr. Deutsch Adolf*, a budapesti aut. orth. izr. hitk. tanintézeteinek igazgatója, az országos képviselőség tagja.

Közügyeinket tárgyaló megbeszéléseken, sébeinket feltáró ujságcikkekben sok és általános a panasz a magyar orthodox zsidóság passzivitása ellen. Szóban és írásban felhangzik a vád, hogy a régente jogosan megcsodált aktivitást és harcikészséget közöny és nemtörődömség váltotta fel az egész vonalon. Fásultság üli meg a lelkeket, sehol semmi nyoma az értelmet megkapó átgógó gondolatnak, a szíveket magával ragadó lendítő erőnek. Bágyadtság és alélttság jellemzi egész közéletünket, fáradt egyének és tehetetlen tömegek járják az orthodox zsidóság országútját. A különböző választások felverik ugyan néha-napján egyes hitközségek siri csendjét, de ezen lokális izú csatározásoknak országos viszonylatban nincs nagy jelentőségük. Általában sivár és kietlen a zsidó közélet jelene, hiányzik a megértés, az érdeklődés a közösség nagy problémaival szemben és szinte ajkunkra kívánczik a költő sóhaja „Régi dicsőségünk hol késel az éji homályban“.

Igazak-e a vádak, jogosak-e a panaszok, dekadenciában van-e valóban a magyar orthodox zsidó közélet?

Vannak sokan, akik a sötét színekkel festett képet hűnek találják, azonban ahelyett, hogy a tünetekből vádakot kovácsolnának, megelégesznek azon szomorú tény leszögezésével, hogy az orthodox zsidó közélet útja — legalább egyenlőre — lefelé tendál. Szerintük a mostani passzivitás nem más, mint az utolsó évtizedek nagyfeszültségű akciójának a reakciója. A magyar orthodoxia ugyanis a közelmúltban egy nagy, motorikus erejű gondolatot termelt ki magából, a különválás, a különállás teóriáját. Ezen nagyjelentőségű idea szolgálatába állította évek hosszú során át minden erő kifejtését és fegyverzetét, ezen kérdés körül forgott az utolsó évtizedek minden ideológiája és terminológiája. Az orthodoxia, a neológiával vívott nehéz küzdelmekben „kifutotta formáját“, felőrölte energiáját és hosszú időre képtelen nagyformá-

lumú akarásokra. A jelen időpontban — ide konkludál e csoport véleménye — hiábavaló minden nógató szó, minden serkentő szózat. A mostani nyugalmi periódus törvényszerű kifolyománya az eseményeknek. Ne zavarjuk a természetes lefolyású processzust, melynek befejezése után a helyzetenergia minden különösebb impulzus nélkül magától átalakul mozgási energiává.

A másik tábor nemcsak a „minden reményről lemondók” tézise ellen tiltakozik, hanem a vádak jogosságát, a panaszok realitását is tagadásba vonja. Az orthodoxia sohasem élt, fejlődött, virágzott olyan tempóban és mértékben, mint éppen most úgynevezett nyugalmi korszakában. Igaz, nem tagadható, hogy az orthodox közelet csendes és eseménytelen egy kissé, de ez a nyugalom nem a passzivitás jele, hanem a célludatos és kilarító munka előfeltétele és velejárója. Miként a lenger sína lükre alatt eleven, vibráló élet folyik, akként a zsidó közelet csendes frontja mögött is serénykednek a dolgoztató kezek. Talmud-Tóra és jesiva, szombat és kasrusz talán sohasem voltak nagyobb becsben, talán sohasem találtak megértőbb talajra, mint éppen napjainkban.

A passzivitás vádját, mely látszatokból tevődik össze, megsemmisítik az aktivitásból fakadó tények és valóságok.

Igy érvel egymással szemben a két tábor és a lánjékozatlan szemlélők tépelődve kérdik egymástól, kinek is van hát igaza ebben a zsidóság jövőjét érintő nagy perben? Vajjon azoknak-e, akik szerint *nem lehet* most dolgozni, mert minden nekilendülés úgyis hiábavaló, vagy pedig azoknak, akik szerint *nem kell* különösebb aktivitást kifejteni, mert hiszen az orthodox berkekben rendben van minden.

Ha objektivitással, hideg megfontolással mérlegeljük a helyzetet, megállapíthatjuk, hogy bizonyos fokig mindkét tábornak igaza van. Egyes hitközségek kebelében valóban eleven és mintaszerű zsidó élet folyik, de a zsidó közelet mégis sápadt és vészegény. Magukra hagyatott kisebb közösségek lelkesedéssel művelik az Úr szólejtét, izolált egységek szeretettel melengetik az ősi hit minden szabványát és szokását, azonban a dicséretreméltó buzgalom, az odaadó, de elszigetelt munkásság nem igen tudja megeleveníteni a bágyadt zsidó közéletet. *Hiányzik az a centripetális erő, mely a lelkekben szunnyadozó terveket közös nevezőre hozza és tettekbe öntse.* Hiányzik az a központi leadóállomás, mely a szétszórt fellelvőhelyeknek irányítást és útmutatást adjon. *Hiányzik az az átfogó szerv, mely az elágazó akarásokat egysé-*

gesíti és a ludal alatti törekvéseket felszínre hozza. Egységes ambíciót, lobogó lendületet, fiatalos munkakedvet kell belevinni minden egyes orthodox hitközség életébe, még pedig az orthodox központi iroda révén. Minden más szervezet és alakulat a mi speciális viszonyainknál fogva „állam az államban“ jellegével bír és végeredményben erőgyűjtés helyett, erőszétforgácsolódásra vezet. Tartós siker és maradandó eredmény csakis az orthodox központi iroda munkájához tapadhat, mert minden más oldalról jövő kezdeményezés vagy surlódási felületet okoz, vagy pedig a csendes kimulás bús sorsára van kárhozlatva. Az idők mulandóságában egyetlen fix pontként az orthodox központi iroda maradt meg, ekörül kell tehát kialakulni, ekörül kell kifejeződnie a közelet megújulásának. Valamint a neológiával vívott küzdelmeket csakis a központi iroda céltudatos irányítása mellett tudjuk sikeresen végigharcolni, úgy a benső kiépítés és szerves továbbfejlesztés csendes munkáját is csak az iroda egyöntetű vezetésével tudjuk eredményesen befejezni. Az orthodox központi irodának nemcsak a közösség, hanem a saját jól felfogott érdekében is magához kell ragadni a vezérést az egész vonalon, mert máskülönben elszakad a való élettől és a mostani politikai szélcsend idejében másodrendű bürokratikus szervvé degradálódik. A központi iroda tartsa állandóan kezét a magyar orthodox zsidóság útőerén és ne elégedjék meg azon fontos, de alapjában véve mégis improduktív munkakörrel, mely a hitközségi cselekvések nyilvántartásában és elsimításában éli ki magát. Ha a központi iroda nemcsak formailag, hanem lényegileg is első fórum és faktor akar maradni, akkor kötelessége kezdeményezésével és leleményességével a napról-napra megújuló problémák megoldását a kezébe venni. Egyszóval, a központi irodának át kell venni a belügy (általános és községi politika), a külügy (Palesztina, stb.), a kultusz (jesiva, talmud-lóra, iskola) és a népjóléti (árvaház, szombattartás) minisztérium hatáskörét, ha dicső múltjához képest továbbra is „tettekkel tényező“ akar lenni a magyar orthodox zsidóság életében.

Tudjuk, hogy propozíciónkat sokan kivihetetlennek és aggályosnak tartják. Az érvényben levő alapszabályok nem nyújtanak lehetőséget a központi hatáskör kibővítésére, mondja az egyik, a jelenlegi adminisztrációs keret szűk és nincs kellőleg felkészülve a sokoldalú munkára, argumentál a másik. Ezekre az „ellenérvekre“ csak azt válaszolhatjuk, hogy az alapszabály nem szinaji

kinyilatkoztatás, tehát módosítható és a meglevő adminisztráció nem nebántsvirág, tehát megfelelő szekciók beállításával kibővíthető. Mindenütt az adminisztráció alkalmazkodik az élethez és nem megfordítva.

Komolyabban kell vennünk azt az ellenvetést, mely az iroda omnipotenciájában, a központ mindenhatóságában az abszolutizmus veszélyét, az önkényuralom rémét látja. Ez a veszély tagadhatatlanul fennáll, azonban ha a parlament — a tizes és százas bizottság — komolyan veszi majd az ellenőrzés munkáját, akkor könnyen elejét lehet venni minden abszolutisztikus szárnypróbálgatásnak . . .

A magyar orthodoxia életösztone, összetartása, fegyelmezettsége és politikai iskolázottsága révén történelmi szerepre van hivatva. A *Somre Sabosz Bizottság* komoly propagandája, a *Tomche-Jesivosz* széles alapokra fektetett mozgalma, mindmégannyi beszédes jele a magyar orthodoxia élni akarásának és életrevalóságának. Tervszerűen átgondolt irányítás mellett ezen rügyecek terebélyes fákká lombosodhatnak. Szeretnők hinni, hogy az orthodoxia nagykonceptiójú aktivitása nem marad a múlt emléke, hanem mihamarább a jelen valóságává válik.

III a sabbosz, itt a nyugalom.

(Szanh. 38.)

HERKULES Cégtulajdonos: **SCHÖNBERGER FÜLÖP**

Saját készítményű

férfi- és gyermek-ruhák raktára

és nagybani eladása.

Állandó nagy választék GYERMEK-KOSZTÜMÖKBEN.

Vizszontelárusítók legolcsóbb beszerzési forrása

BUDAPEST, VII., ROMBACH UCCA 1/c. sz.

Harc a szombat érdekében.

Irla: Korein Dezső.

Hogy mennyire összefügg a mi szombatunk a modern szociálpolitikával és hogy mily kihatással vannak egyes ily tendenciájú törvényhozási intézkedések a szombatra, eklatánsan bizonyítják az ipari munkának munkaszünetéről, az üzletek zárórájáról, a heti és országos vásárok megtartásáról szóló törvények és rendeletek. Jelen cikk kerete szűk ahhoz, hogy abba az összes felsorolt törvényeknek a szombathoz való viszonyát ismertessem. Csupán a legfontosabbhoz fűzök néhány reflexiót, főleg azért, hogy *hittelvéreim megismerjék azt az eminens érdeket, amely vallási törvényünk alappilérével, a szombattal oly szoros vonatkozásban van.* Egyben adalékkal akarok szolgálni arról az immár három évtizednél hosszabb és állandó küzdelemről, amelyet a hazai szombattartó zsidóság a teljes vasárnapi munkaszünet ellen oly kitartással és a mozgalmat irányító férfiak dicséretre méltó önzetlen munkájával folytatott és még ma is folytat.

És itt ez alkalommal tisztelettel és kegyelettel kell megemlékeznem az orth. Központi Iroda nagynevű és boldog emléktudós elnökéről, *Lipschitz Lipót főrabbiról*, akinek hivatalos működése keretébe esik a vasárnapi munkaszüneti mozgalom társadalmi akciója és aki felkérésünkre 1904. évi augusztus hó 15-én az összes hazai orth. hitközségeket adatgyűjtésre hívta föl, mely rendkívül érdekes adatok és a hitközségek részéről befolyt jelentések ma is birtokomban vannak és Nagymagyarország szombattartó zsidóságának hű tükrét mutatják.

Kiváló érdemeket szerzett országos központi irodánk jelenlegi illusztris elnöke *Frankl Adolf*, aki a törvénnyel kapcsolatban felismervén a szombat gyengítésének nagy veszedelmét, elsőnek lépett sorompóba egy társadalmi mozgalom élén, a szombattartó kereskedők és iparosok egzisztenciális érdekében. Frankl Adolf 1891-től 1903-ig, tehát tizenkét évig vezette ezen mozgalmat, amikor is e sorok írója vette át a küzdelem irányítását a fentemlített Lipschitz-féle körlevél kibocsátásával.

Ekkor alakult meg eg yországos nagygyűlés keretében a „Szombattartó Kereskedők és Iparosok Országos Bizottsága”, amelynek nevében és képviselésében a novellának módosítása céljából többször megtartott minisztériumi ankéteken képviseltem fontos ügyünket az államhatalom előtt.

Álláspontomat erősen alátámasztották a nagymagyarországi összes orth. hitközségek által rendelkezésemre bocsájtott statisztikai adatok, amelyek az ország területén lévő szombattartó kereskedők és iparosok hiteles jegyzékét tartalmazták.

1904-től kezdődőleg, a mindenkori kereskedelemügyi miniszterekhez, nevezetesen Hieronymi Károly, Kossuth Ferenc, Beöthy László, ennek akkori államtitkára, Sztéryni Józsefhez, utóbb báró Harkányi Jánoshoz terjedelmes nyomtatott emlékiratot terjesztettünk fel, amelyekben, részben közgazdasági, főleg hazai specielis mezőgazdasági indokokat, részben pedig a vallás szabad gyakorlásának közvetlen megsértését hoztuk fel a folyton megújuló általános és teljes vasárnapi munkaszünet tervezete ellen.

Tudvalevőleg az eredeti „Az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről” szóló. Baross Gábor által életbeléptetett 1891. évi XIII. t.-c. csak a főbb elvek megállapítására szorítkozott, magát a tulajdonképeni szabályozást rendeleti útra hagyta. Az első 14.837/1892. szám alatt kelt ily miniszteri rendelet kellő kimélettel és a szükséges óvatossággal valószínűleg meg a törvény intencióját, amennyiben a kereskedelmi alkalmazottak jogos igényei is kellő kielégítést nyertek, mert a pihenés és a szórakozás céljaira a vasárnap délutáni és esti órák teljesen rendelkezésükre állottak. Ezen első rendelet értelmében az üzletek vasárnap déli 12 óráig voltak nyitva tarthatók.

Teljes tizenkét évig volt hatályban ezen rendelet, melynek határozmányait a kereskedők és kereskedelmi alkalmazottak épügy. mint a fogyasztó közönség lassan megszokták és az ekként statuált vasárnapi munkaszünet annyival inkább kielégített minden igényt, mert Angliát kivéve, egy európai államban sem biztosított a törvényhozás hosszabb szünetet a kereskedelmi alkalmazottaknak. 1903-ban, Lang Lajos akkori kereskedelemügyi miniszter 28.559/903. sz. alatt egy egyoldalú vélemény figyelembe vétele mellett, a vasárnapi, addig gyakorlatban levő déli 12 óráig való nyitvatartást délelőtti 10 órára redukálta, ami az még vidéken ma is érvényben van.

Ezen Láng-féle rendelet visszavonása ellen kemény harcot indítottam a szombathelyi Kereskedők Társulata révén, amelynek körfelhívásához hazánk legtekintélyesebb kereskedelmi testületei csatlakoztak, azonban, sajnos a kormány álláspontja és az ellenünk küzdők láborának kitartása miatt nem sikerült a 12 óráig való nyitvatartást kiharcolnunk és így azóta csak a meglevő Láng-féle rendelet fenntartását tudtuk, az állandóan felszínre került teljes vasárnapi munkaszünet követelésével szemben stabilizálni.

Kegyelettel kell itt megemlékeznem az azóta elhunyt kitűnő

TEMPLOMI DÍSZ

A Halott és Jövő képéből

barátain és munkatársaimról, akik őszinte lelkesedéssel és támogatással állottak mellém ezen évtizedes kemény küzdelemben. Elsősorban bold. dr. Schächter Jakab, a budapesti orth. hitközség elnökhelyetteséről és minden igaz zsidó ügyért harcoló hittestvérünkről, továbbá bold. Ullmann Sándor barátomról, a nagyváradi orth. hitközség nagytehetségű és sajnos oly korán elhunyt elnökéről, végül néhai Groszberg Lipót lapszerkesztőről, aki az ő közismert mely zsidó érzésével tartotta a kérdést állandóan felszínen.

Hálával emlékezem meg dr. Jezsovits János jelenlegi kereskedelmi miniszteri államtitkár úrról, aki ezen reánk nézve oly életbevágó kérdésben annyi jóindulatot és teljes megértést tanu-

sított, ami kétségtelenül az államtitkár úr széles látókörű államférfiúi bölcsességére és európai műveltségére vall. Nagy mulasztást követnék el, ha meg nem emlékeznék *dr. Hegedűs Loránt* ny. pénzügyminiszter úr őszinte barátságáról és nagy szolgálatairól, aki néhai *Frey Kálmán* esztergomi országgyűlési képviselővel, *Mócz Kálmán* szentesi, *Brachfeld Vilmos* kecskeméti, *Rudolf Mihály* esztergomi, *Omke* és kereskedelmi testületek elnökeivel egyetemben aláírták azt a fontos meghívót, amelynek alapján az ország összes kereskedelmi kamarái és testületei egy kongresszusra jöttek össze, amelyből kifolyólag húsz országgyűlési képviselő és negyven kereskedelmi testületi elnök élén tisztelegtem az ügy érdekében *Hieronymi Károly*, akkori kereskedelemügyi miniszternél.

Ezen küldöttség eredményeként újabbi ankét hívatott egybe a kereskedelemügyi minisztériumba, amelyen érdekeltségünk képviselésében vellem részt.

A harci készséggel ellenünk felvonult szociáldemokraták és ezen kérdésben velük fegyverbarátságot kötött keresztény szocialistáknak nem sikerült az általuk oly türelmetlenül propagált „általános és semmiféle kivételt nem ismerő teljes vasárnapi munkaszünetet” kieroszakolni.

Farkasszemet néztek így a kulisszák mögött az ellenfelek és csak időközönként próbálkoztak a teljes vasárnapi munkaszünet fanatikusai a kereskedelemügyi minisztérium kapuit döngetni. Így kapóra jött nekik *Kossuth Ferenc* minisztersége alatt *Szterényi József* akkori államtitkárnak kezdeményezésére megindult revíziós mozgalom, amely már nemcsak a kifejezetten szociálpolitikai irányú vasárnapi munkaszünetről, hanem *valóságos keresztény jelekezeti jelleggel* „az ipari munkának vásár- és ünnepnap szüneteléséről” szólt. Midőn, mint az ez ügyben tartott mindenkori ankétok valóságos habitúje, ezen új törvényjavaslatot és az ankétra szóló meghívót kézhez kaptam, az értelmi szerző személyével kapcsolatban önkéntelenül kitört belőlem a próféta szava: *mehorszajich umachriwaich miméich jéczeü*. Szerettem volna ezen ankétra magam mellé meghívatni bold. Schächter Jakab és Ullmann Sándor barátaimat, hogy ott erőteljesebb képviselést nyerjünk és barátaink hathatós támogatásaival nagyobb erőt fejthessünk ki. Azonban az erre vonatkozó külön beadványomra csupán Ullmann Sándor jelenlétét engedélyezték.

A nyolc napig tartó szaktanácskozáson, valamint az utána

következett külön eljárások során sikerült ezen veszedelmes előadói tervezetet ad acta lételnünk.

Álláspontunkat védelmező emlékiratainkban plasztikusan kiemeltük azon igazságot, hogy mi szombattartó kereskedők és iparosok a törvény ama helyes követelményének és intenciójának, hogy az elcsigázott emberi fizikum hetenként egy napi pihenőt tartson és a munkaadó alkalmazottait is pihentesse, a szombati nyugnapunkkal már évezredek óta teljesen megfelelünk. Igazságtalan tehát bennünket még egy nap pihenőre kényszeríteni és nemzetgazdasági szempontból is helytelen a kereskedő- és iparososztály egy nagy kontingensét kétszeres pihenő napra szorítani. Felterjesztéseinkben utaltunk arra, hogyha a minden kivétel nélküli teljes vasárnapi munkaszünet a szombattartókra való tekintet nélkül megvalósíttatik, előáll az a helyzet, hogy mi, akik immár az egész világ közkincsét képező Tízparancsolat által a szombati nyugalommal a világi törvény intenciójának már megfeleltünk, kénytelenek leszünk péntek délutántól hétfő reggelig, tehát egyhuzamban két és fél napig pihenni és a gazdasági versenynek napról-napra való kíméletlen fokozódásával és egyenlőtlen voltával végromlásba jutni.

Már pedig semmikép sem lehet az állam érdeke, hogy adófizető polgárainak ezreit egy igazságtalan intézkedéssel koldusbotra juttasson. Meri ahhoz kétség sem fér, hogy egy jogállamban mint hazánk, a lelkiismereti szabadságot, az emberi jog eme klenodiumát tiszteletben kell tartani és módot kell nyújtani a vallás-erkölcsi alapon álló munkás-polgárok ezreinek, hogy vallásuk épségben tartása mellett, becsületes existenciájukban is megmaradhassanak.

A Harkányi-féle emlékiratunkban többek között azt írtuk, hogy „a hithű zsidó, ki kénytelen a szombat szentségét megszegni, megtagadja a zsidó vallás alapgondolatát és lelki életét nagyjelentőségű erkölcsi javaktól fosztván meg, magát és gyermekeit a vallástalanság romboló befolyásának teszi ki. Ott, hol a szombat szentsége, a zsidó vallás ezen vára az anyagi életszükségletek követelményeinek áldozatul esik, a zsidó egyén és család életéből egy konzervatív vonás a másik után vész ki és lassanként a lelki sivárságnak útja egyengettetik, amit az államférfiúi bölcs belátás ép oly kevésbé tarthat kívánatosnak, mint a gazdasági téren való elgyengülést”.

Ily és hasonló igazságos érvekkel óhajtottuk az állam-

kormányzatot jogos kérelmünkről meggyőzni és ezek alátámasztásául becsatoltuk az Északamerikai Egyesült Államok, Hollandia, Franciaország és Anglia idevonatkozó és a szombattartók részére statuált kivételes rendelkezéseit, amelyek, amint arról e cikk megjelenése előtt, az illetékes konzulatusoknál személyesen meggyőződtem, még mai napig is érvényben vannak.

A kulisszák mögött évtizedek óta ezen kérdésben állandó küzdelem folyik, én azonban a teljes nyilvánosság barátja vagyok, mert ügyünk oly tiszta és igazságos, hogy minden művelt ember, még ha nem is szombattartó zsidó, sőt, ha nem is tartozik hitfelekezetünkhöz, de türelmes mások vallásával szemben, kell, hogy mellénk álljon és keserves egzisztenciális küzdelemünkben bennünket támogasson.

A Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Jókai, a Tisza országában nem lehet tisztességes munkás polgárokat azon kínos dilemma elé állítani, hogy vagy kiszakítják lelki értéküket, azaz eldobják maguktól legdrágább erkölcsi támaszukat, vallásukat, vagy pedig egyszerűen koldusbotra jutnak. Hogy ez meg ne történhessék, küzdenünk kell minden rendelkezésünkre álló törvényes eszközzel a teljes vasárnapi munkaszünet életbeléptetése ellen és itt a jövő generációra még igen nagy feladat vár.

Aki a szabbost gyönyörrel üli meg, szíve kívánságait teljesíti majd az I-ten.

(Szabbosz 118.)

Alapítva 1888. évben

REITMANN MANÓ **SZŰCSMESTER**

Budapest, V., Oróf Tisza István u. 7. (volt Fürdő u.)

TELEFON: T. 102-03.

Az előkelő közönség bevásárló helye.

Visszapillantás az 5687. évre.

Amikor a misna leírja a megváltást megelőző nehézségeket, azzal végzi „nincs nekünk kire támaszkodnunk, csak égi Atyánkra“. Amikor ez elmúlt 5687. esztendő kerekét gondolatban visszafelé fordítjuk és az eseményeket újra lepergetjük magunk előtt s látjuk az egyetemes zsidóság különféle problémáját, visszas helyzetét, sokféle szenvedését és törekvését, ugyanaz a szó tolul lehat ajakunkra. A békeidők zsidó kérdéseit a háború csak összezavarta.

I. A kelet-zsidó kérdés.

Már a háború előtt az úgynevezett zsidó-kérdés veleje az volt, hogy a zsidóság egy tekintélyes része, a *keleteurópai zsidóság*, azaz: Lengyelország, Galicia, Oroszország zsidó rétege a leghetetlenebb politikai és gazdasági viszonyok között él és számára nincs más út, mint a kivándorlás. A háború után a helyzet annyiban rosszabbodott, hogy az eddigi kivándorlási terület legfontosabbika: Amerika elzárta kapuit a bevándorlók előtt és így a kérdés még égetőbb lett. Palesztina pedig, amely predestinálva volna a kivándorlók befogadására, a kivándorlók egynéhány százalékát fogadhatja csak be. A bajt betelöltte Európa térképének változása, a forradalmak nyomán dühöngött és családok ezrei teljesen tönkretévő pogromhullám, amelynek nyomán mérhetetlen szenvedés és nyomor jár. Gondviselészerű esemény tehát, hogy mindjárt a háború után megalakult Amerikában a háború áldozatainak felségélyezésére a Joint Distribution Committee, amelyet röviden *Joint*-nek neveznek. A Joint intézményesen akar a mai nyomoron segíteni ipariskolákkal, klinikákkal, fürdőkkel, hitelszövetkezetekkel.

II. A krimi telepítés.

A Jointnek és vele karöltve dolgozó több, amerikai pénzen szubvencionált szervezetnek egyik legfontosabb munkája Szovjetországban folyik. A szovjet rendszere teljesen kenyértelenné tette a zsidó kiskereskedők, ügynökök, kisiparosok ezreit s mivelhogy kivándorlás nem lehetséges, felmerült a gondolat, hogy földterületet kell adni a zsidóságnak, amelyet azután a külföldi zsidó szervezetek pénzével s részben állami támogatással megszerzett berendezéssel meg fognak dolgozni. Így létesült a Krim félszigeten és Oroszország egyéb területén nagyarányú letelepülés, ahol körülbelül 25.000 család dolgozik. Az orosz zsidók mezőgazdasági letelepítésének grandiózus tervében igen sok a bizonytalan momentum. Nem tudni, nú lehet a szovjet célja a zsidóság tömeges letelepítésével. Nem-e sakkhúzás Anglia ellen, akinek a palesztinai mandátum révén esetleg nagy befolyása lesz a zsidóság tömegé-

ben? S mi lesz a telepek sorsa, ha a szovjet-rendszer összeomlik? Nem lesznek-e céltáblái egy ellenforradalmi pogromnak?

Mindezek a kérdések igen megokoltak, de egyelőre tény, hogy sok ezer zsidó ember menekült meg az éh-haláltól eme akció útján. Egyelőre a letelepülés útja felfelé ívlik s ez tartani fog, amíg az amerikai pénz rendelkezésre fog állni. Amerikában pedig az ügy igen népszerű. Amerikai megbízásból állandóan beutazzák a telepeket és igen kedvező jelentéseket adnak le. A zsidó sajtó azonban Amerikában egyre hangosan követeli, hogy a Joint vezetősége követelje a szovjettől a telepeken való szabad vallásgyakorlatot. A szovjet ugyanis tiltotta a vallásianitást, nem engedélyezi vallásos tartalmú könyvek kinyomtatását, börtönre veti azokat, akik jesivát mernek tartani és így félni lehet, hogy egy eleddig páratlan és zsidólan típus fog kialakulni az új telepeken.

III. A lengyel-zsidó megegyezés.

Az amerikai segélyakciónak széleskörű működési területe Lengyelország. Az új lengyel állam politikailag és gazdaságilag akarja a nagyszámú zsidóságot elnyomni. Ez a harc folyik immár nyolc éve. Mivelhogy a parlamentben is tekintélyes számú és kimondott zsidó programmal megválasztott képviselő állandóan napirenden tartja a zsidóság sérelmeit, a lengyel kormány most megegyezést létesített a zsidósággal, amelynek értelmében a kormány támogatni fogja a héber és a jiddis iskolákat, állami hiteleket, trafikokat is kaphatnak a zsidók. A jövő fogja megmutatni, mi fog ezekből az ígéretekben megvalósulni. A gazdasági nyomor az elmúlt évben olyan nagy volt, hogy a kereskedők között valóságos öngyilkossági járvány ütött ki, úgy, hogy a varsói rabbinárus kénytelen volt közhírré tenni, hogy az öngyilkosnak nem engedi meg a végtiszlesség méltó formáját.

IV. Államnélküliek.

A háború egészen átalakította Európa térképét. Ez a helyzet óriási mértékben „az államnélküliek” számát megszorította, azaz sok ezer ember van most Európában, aki nem tudja, milyen állam polgára, mert máshol született, máshol lakik és születési helye most más állam területén fekszik mint lakhelye. Ennek folyamánaképpen nem kap útlevelet, soha sincs biztonságban, mert a hatósági közegek mindenünnen kintasíthatják. Kongresszusok foglalkoznak e lehetetlen állapottal, de az államok közötti gyűlölet olyan nagy, hogy nem lehetett eddig a háború eme áldozatai számára modus vivendi-t találni. Az államnélküliek egy nagyrésze zsidó, aki nem tudja, vajjon orosz, lengyel, litván, finn, román állampolgár-e?

A békekötésnél sokat beszéltek kisebbségi jogokról. Minden állam kötelezte magát, hogy semmiféle területén élő vallási vagy nemzeti kisebbséget nem fog megakadályozni kulturális fejlődésében, sem polgári jogaiban. Het év mult el immár a békekötés óta, de egész Európa telve van a kisebbségek panaszától és sérelmeitől. A kisebbségek sorában a zsidók így tekintélyes helyet foglalnak el és ezért Londonban előkelő

zsidók megalakították a *Joint Foreign Committee* az egyesült külügyi bizottságot, amely célul tűzte ki, hogy a zsidó kisebbség ellen elkövetett jogtalanságokat kiküszöbölje, az illető ország zsidó kisebbségének tudta nélkül, sőt sokszor akarata ellen is. Sok munkát adott e bizottságnak *Románia*, amelynek zsidósága számára az elmúlt év a lealázásoknak, üldözéseknek szakadatlan láncolata lett. A megbukott Averescu kormány belügyminisztere nyíltan lámogatta az atrocitásokban megnyilatkozó antiszemita akciókat, amelyeknek előcsatárai az egyetemi hallgatók voltak. Az egyetemről kiszorították a zsidókat. A vonatokról ledobálták a békés zsidó utasokat. Román suhancok beverték egy zsidó templom ablakait, amire a megbotránkozott hívek megverték őket — a bíróság felmentette a suhancokat és súlyos kártérítésre ítélte a zsidókat. — Egy román diák lelőtt egy zsidó diákot. Kérkedett is tetteivel, de a nemzeti hősként ünnepezt gyilkost felmentették. Közben a román király nő Amerikába ment kölesönt szerezni, de eredménytelenül, mert az amerikai sajtó folyton szemére hányta a zsidók üldöztetését. Az Averescu-kormány bukásával a helyzet némileg javult, de soká fogják megemlégetni az elmúlt évet a romániai zsidók.

V. Zsidók Nyugat-Európában.

A nyugateurópai országok mentek maradtak az antiszemita kitörésektől. Németországban ugyan napirenden voltak apró tüszúráások, sirgalyázások, sechila-ellenes mozgalmak, de a német fegyelem és rend lehetetlenné tesz minden brutális kitörést. Németország egynehány államférfia bele akarván kapcsolódni az egyetemes zsidóság külügyi vonatkozású ügyeibe, megalakította a Pro Palestina Szövetséget gróf Berendorff volt nagykövét vezetése mellett. Ugyanílyen bizottság alakult Franciaországban, Olaszországban és nálunk is.

A francia zsidóság érthető érdeklődéssel tekint a Schwarzbart-héle tárgyalás elé. Schwarzbart órásmester lelőtte a Párizsban élt *Pelljura* orosz ellenforradalmi tábornokot, mert ő okozta és tűrte az ukrainai nagy pogromokat, amelyek közel százezer zsidó életét oltották ki. A védelem most azon igyekszik, hogy kimutassa Pelljura bűnösségét és így Schwarzbartnak tette a megsértett jogrend egyik fanatikusának a legnemesebb motivumból eredő bosszúállása.

VI. Anglia és Palesztina.

Anglia mint mandatárius hatalom, a palesztinai államot ki akarja építeni és eleget akar tenni egyrészt az arab többség kívánalmainak, másrészt az 1917-ben kiadott Balfour deklarációt akarja megvalósítani, amely deklaráció a zsidó nemzeti otthon kiépítését helyezi kilátásba. Az angol kormányzat természetesen az egyik felét sem elégíti ki teljesen. Az arabok cionistabarát politikát vetnek Anglia szemére, a cionisták azt panaszzolják, hogy Anglia a zsidó letelepedés érdekében legfeljebb passzív jóindulatot tanúsít és nem ad semmi hatalmat a Jewish Agency (juidzszenszi = „zsidó ügyvivőség”) névvel felruházott Cionista Szervezet-

nek. Ugy Anglia poliókaja, mint a Jewish Agency kérdése volt a most Baselen lefolyt XV. cionista kongresszusnak legfontosabb tárgyalási anyaga.

Palesztinában az elmúlt év második felében nagy volt a munkanélküliség krízise és ez bénítólag hatott az egész gazdasági helyzetre. A pár hét előtti földrengés több száz arab áldozatot szedett, de egy zsidó emberélet se pusztult el. Az arab nyomor enyhítésére a zsidók szellek legelőször. Ez a tény alkalmas lesz a zsidó-arab feszült viszony megjavítására. A földrengéssel kapcsolatban egész regék keletkeztek egyes zsidók megmeneküléséről és egy hivatalos zsidó hirdetmény is egyesenes i-teni csodákról beszél. Az anyagi kár azonban így is nagy, különösen az orthodox zsidók, a kólél tagjai szenvedtek nagy károkat, sok háza a hatóság leromboltatott és a benne lakó családok hajléktalanná lettek. A zsidó környöörületelességre vár a feladat, hogy ez ősi szent földön élő testvéreken segítsen.

A hazai orthodox központi iroda által kezdeményezett segélyezési akció már eddig is szép eredményeket mutat fel, ugyancsak az iroda közbenjárására engedte meg a belügyminiszter a „Rabbi Meir Baal Nesz” perselyeiben való gyűjtést.

VII. Vallási törekvések.

Amint látjuk politikai és társadalmi szempontból a zsidóság helyzete elég borús és komor. Vallási szempontból némileg enyebb a kép. A zsidó hagyományban rejlő értékek megbecsülése általános lesz. Intézményesen akarják a zsidó valláosságot és Tóratanulást megerősíteni. E tekintetben felemelő az Amerikában folyó munka. Nemcsak adományoznak a külföldi jesivák és talmudtörák segélyezésére, hanem Amerika területén is keletkeznek jesivák. Igen érdemes munkát végzett a vallásos szellem ébrentartására az *Agudasz Jisroel* orthodox világszervezet, amelynek ifjúsági csoportjai az ifjúságot tömörítik vallástörvényi alapon való társadalmi életre. Az Aguda jesivákat támogat és a jesivából kikerültek között ébren tartja a tanulás szükségletét. Szervezeteinek egy része keresztlüvette a *daf jojni* intézményét, azt, hogy „napi egy lap” penzumot vegyenek át a talmudból. A palesztinai zsidók hitközségi szervezetének rendezésénél sikerült kivívnia, hogy az orthodoxiának joga van a sechita és egyéb vallási szükségletek kiegészítésére külön kongregációkat szervezni. Igen fontos az Aguda által irányított „Bész Jakob” בית יעקב mozgalom, amelynek célja a leányok vallásos nevelését biztosítani, és ennek a modern viszonyok mellett való lehetővé tételére: *vallásos tanítónőket* képezni a leánynevelés szolgálatában. Ez a törekvés rendkívül kedvező fogadtatásra talált Lengyelországban, ahol tekintélyes rabbik állnak mellette, tudatában lévén annak, hogy a nőnevelés döntő fontosságú a zsidóság jövődjére. Az Aguda egyik oszlopa dől ki a most elhunyt dr. Breuer Salamon frankfurti főrabbi elhunytával. Utódlása körül viszály ütött ki, de mindkét párt ragaszkodik ahhoz, hogy a község a különálló orthodoxia alapján megmaradjon, amint ezt Breuer propagálta, miután előbbi működése helyén, Pápan meggyőződött a külön orthodox szervezet áldásos voltáról.

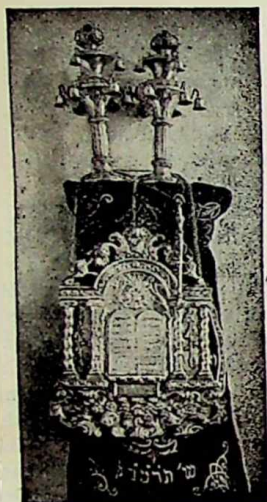
VIII. A hazai orthodoxia.

A magyar orthodoxia szervezete példaképpen áll a külföld zsidósága előtt. Ezért siettek az utódállamok orthodoxai, hogy mintájára megszervezkedjenek. Ilyen irányban működik a szlovenszkói központi iroda Pozsonyban és az erdélyrészi orthodox iroda Besztercén, Ruszinszkóban az orthodoxia nem tudott megszervezkedni, a községek közötti kapocs meglazult. A hitközségi viszály szomorú képét mutatja a munkácsi villongás, ahol Spira főrabbi hívei állandó harcot vívnak a belziekkel. A harc a hitközség kettészakadásával fenyeget.

A magyar orthodox szervezet betelözését jelenti, hogy az 1926. évi XXII. t.-c. alapján az orthodox hitfelekezetet is választhatott felsőházi képviselőket. Az orthodoxia fegyvermezzel *Reich Koppel* pesti főrabbi mellé állt. A kongresszusi szervezet alapján álló neológok között a felsőházi képviselőt igen nagy viszályra adott alkalmat, amely szemben állította a pesti hitközséget a vidéki neológiával. *Löw Immánuel* megválasztásával a harc némileg elült, de a megürült országos irodai elnöki szék betöltése körül még nagy viszályok várhatók. Ezzel szemben az orthodoxia táborában béke uralkodik. E békés szellennak köszönhető, hogy a pápai rabbiszéket sikerült évtizedes harcok után, méltó férfival betölteni. Az orthodoxia táborában uralkodó harmoniának oka nagyrészt az a feltétlen bizalom, amelyet az orthodox központi iroda vezetősége vívott ki magának. Ezért komoly megdöbbenés velt erőt az illetékeseken, amikor az iroda elnöke, *Frankl Adolf* bejelentette egészségi okokból való távozását és *Hartstein Lajos* ügyvezető alelnök állásának megtartását az elnök személyéhez fűzte. A kritikus helyzetben a budapesti orthodox hitközség elnöksége kezdeményezésére, az ország összes orthodox hitközségei határtalan bizalmukról biztosították az elnököt és kérték továbbra is áldásos működését. *Frankl Adolf* elnök erre feláldozta a közóhajnak a nyugalma, mint mindig.

A magyar zsidóság külső helyzete, sok kívánni valót hagy hátra, bár a konszolidáció szemmel láthatólag haladt. A numerus klauzus változatlanul fennáll, ami a magyar zsidóság helyzetét külföldön igen siralmas megvilágításba helyezi. Ebben az ügyben többször interveniált Genfben a Joint Foreign Committee, a magyar zsidóság tiltakozása ellenére. A céltalan és zaklató szerencsi és abaujszántói razziák se emelték hazánk jó hírét külföldön.

Ezzel szemben öröندهlesebb képet nyújt a belső élet. Nagyvonalú koncepciók ugyan nem észlelhetők, de élénk munka folyik a jesivák támogatása és fejlesztése terén, ahol a „Tomché Jesivosz” áldásosan működik. Ha a gazdasági helyzet nem volna olyan kedvezőtlen, az orthodox áldozatkészség még többet tehetett volna. A vallási élet intenzívitására alakított „Machziké Hadosz” újra megkezdte munkáját. A „Somré Sabosz” pedig a szombatartók tömörítésével akarja a sabbosz megtartását előmozdítani. Sok téren még nem látjuk az eredményt, még csak erőgyűjtés folyik, hogy kedvező körülmények mellett a Tóra megerősítését és a vallási élet gyakorlását elősegítsék. És ebben találta a magyar orthodoxia mindenkor létjogosultságát és életcélját.

Legolcsóbb bevásárlási forrás

a zsidó vallás keretébe
tartozó szertartási
cikkekből.

Imakönyvek egyszerű és díszkötésben — סידורים

Ünnepi imakönyvek סידורים

Taliszok, — טליתות selyem- és gyapjúból
gyári áron

Tefilin, mezüzez — תפילין, מזוזה

Templomi aranyhímzések — פרובת חופה מאנמפל.

Öreg templomi himzések átdolgozása.

Áranylatok díjtalanul.

NEUMANN BENŐ

KÖNYVKERESKEDÉSE

BUDAPEST, VI., KIRALY UCCA 8. SZ.

MAGYARORSZÁG
SZOMBATTARTÓ KERESKEDŐINEK, IPAROSAINAK ÉS
GYÁROSAINAK

CIMJEGYZÉKE

ADRESSEN-VERZEICHNIS
DER SABBATHALTENDEN KAUFLEUTE, GEWERBE-
TREIBENDE UND FABRIKANTEN UNGARNS

BUDAPEST

*

VIDÉK — PROVINZ
ABAUJSZÁNTÓ—ZIRC

A szakmanévsor előtt az illető orth. hitközségeknek és intézményeiknek
vezetősége van feltüntetve.

*Vor dem Register ist die Leitung der betreffenden orth. Gemeinde
und der Institutionen angeführt*

ÖSSZEÁLLÍTOTTA:
FRIEDMANN ALFRED
A BUDAPESTI „SOMRE SABOSZ” BIZOTTSÁG TITKÁRA

*Magyarország szombattartó kereskedőinek, iparosainak és gyárosainak címjegyzéke ezuttal **először** kerül sajtó alá.*

A kötetben előforduló nevek élő dokumentumai a magyar zsidóságban rejlő nagy vallási értékeknek.

A cimanyag összeállítása — tekintettel a munka uttörő volta — igen sok fáradsággal és utánjárással járt. Az esetleges címváltozásokat, tévedéseket és pótlásokat kérjük a következő címre beküldeni:

SOMRÉ SABOSZ BIZOTTSÁG

BUDAPEST

VII., Wesselényi ucca 13, félemelet.

SOMRÉ SABOSZ BIZOTTSÁG

VII., WESSELENYI UCCA 13.

Célja: a szombat szentségének érvénybejuttatása a zsidó val-
lasuak gazdasági életében.

A Somré Sabosz Bizottság e
célből tömöríteni akarja Magyar-
ország szombattartó iparosait,
kereskedőit és gyárosait.

A Somré Sabosz Bizottság se-
gítségére óhajtván lenni a szom-
battartó alkalmazottaknak, in-

gyenes munkaközvetítést létesí-
telt.

A Somré Sabosz Bizottság a
szombattartók társadalmának a
megerősítésére *Szombat-Alma-
nachot* ad ki évenként.

Minden szombattartó munka-
adó, minden szombattartó alkal-
mazott küldje be címét a Somré
Sabosz Bizottságnak.

T I S Z T I K A R :

ELNÖK:

KOREIN DEZSŐ

TÁRSELNÖK:

Dr. STERN SIMON

ÜGYV. ELNÖK:

WEISZ MÓR

ELŐJÁRÓSÁGI TAGOK:

Dr. DEUTSCH ADOLF

HIRSCHLER IZIDOR

Dr. GROSZMANN FRIGYES

SCHLESINGER ADOLF

Dr. STEIN ARTUR

TITKÁROK:

ECKSTEIN N. WOLF

FRIEDMANN ALFRED

Országos Orth. Szervezet.

a) Autonom orthodox izr. hitfelekezet központi irodája Budapesten, VI., Eötvös-utca 19.

Elnök: *Frankl Adolf.*

Alelnök: *Hartstein Lajos.*

Jogtanácsos: *dr. Reiner Imre,*
ügyvéd.

Titkár: *Eisner Jenő.*

b) A központi bizottság:

Rabbi-tagjai:

Reich Koppel kir. tan., felsőházi tag, Budapest.

Benedikt Márk, Szombathely.

Grünfeld Sim., Büdszentmihály.

Rosenbaum Mózes, Kisvárdá.

Silberstein Józsuá, Vác.

Strasser Salamon, Debrecen.

Világi tagjai:

Bernfeld Samuel, Debrecen.

őbudai Freudiger Abrahám,
Budapest.

őbudai Freudiger Lipót Budapest.

Friedmann Hermann, Mándok.

Hartstein Mayer, Sátoraljaújhely.

Korein Dezső, Budapest.

Lipschitz Adolf, Sátoraljaújhely.

Mandula Mór, Miskolc.

Paschkusz Károly, Csorna.

Schwarcz Izidor, Győr.

Steiner Vilmos, Pápa.

Weisz Gáspár, Tiszafüred.

c) Az országos képviselőség (100-as bizottság)

Rabbi-tagjai:

Austerlitz Samuel, Miskolc.

Bródi Emauel, Nagykálló.

Cseh József, Mezőkeresztes.

Csillag Emauel, Földes.

Friedländer Hermann, Olasz-
liszka.

Friedmann Miksa, Berettyó-
ujfalu.

Grossmann M. Lajos, Hejőcsaba.

Grünfeld Sim., Büdszentmihály.

Grünwald József, Nyírvaja.

Jungreis Izidor, Mezőkövesd.

Kohn Farkas, Csorna.

Kohn József, Bonyhád.

Meisels David, Sátoraljaújhely.

Pollák Sándor, Soltvadkert.

Rosenbaum Lipót, Tállya.

Rosenbaum Mózes, Kisvárdá.

Rosenberg Ignác, Hajdubátház.

Rosenberg Saul, Újfehértó.

Schreiber József, Hajdusámson.

Schreiber Simon, Eger.

Silberstein Aron, Beled.

Snyders Bernát, Győr.

Schnück Manó, Szikszó.

Szófer Simon, Paks.

Tannenbaum Marton, Putnok.

Teitelbaum Naftali, Nyírbátor.

Widder Sulem, Nyíregyháza.

Winkler Lipót, Hegyaljamád.

Vorhand Mózes, Makó.

Pótlagok:

Gottlieb Samuel, Pápa.

Halpert Salamon, Hajdunánás.

Katzburg Miksa, Ózd.

Löblövis Bernát, Kiskörös.

Teitelbaum David, Nagyecsed.

Világi tagjai:

Berger Benő, Beled.

Biermann Hermann, Büdszent-
mihály.

Blasz Ede, Debrecen.

Deutsch Adolf dr., Budapest.

Feldmann Mór, Miskolc.

Frei Samuel, Szombathely.

Frenkel Dezső, Tokaj.

Freund Lajos, Paks.

Friedmann Izidor dr., Budapest.

Friedmann Izidor, Sopron.

Gestetner Izsák, Pápa.

Gold Vilmos, Várpalota.

Grünwald Kálmán, Békéscsaba.
 Hirschfeld Aron, Vác.
 Kecskeméti Izidor, Kecskemét.
 Klein Ignác, Debrecen.
 Klein Izidor, Celldömölk.
 Klein Márkusz, Budapest.
 Kornitzer Salamon, Szerencs.
 Krausz Mór, Debrecen.
 Lefkovits Jenő, Nyíregyháza.
 Lefkovits Miksa, Kiszvárd.
 Löw Jeromos, Miskolc.
 Marton Ign. L., Pápa.
 Nemeli Sándor, Nyíregyháza.
 Neumann Ede, Mezőkövesd.
 Neustadt N., Szombathely.
 Rauchwerger Mór, Salgótarján.
 Schiff Ödön, Sopron.
 Schlesinger Adolf, Budapest.
 Schwarz Adolf, Sárvár.
 Schwarz Ede, Nyíregyháza.
 Spitzer Arnold, Györsziget.
 Steiner Salamon, Gyömöre.

Szoffer Jenő, Pulnok.
 Szoffer Mór, Csorna.
 Teitelbaum Lipót, S.-A.-Ujhely.
 Ungar Salamon, Paks.
 Weinberger Izsák, S.-A.-Ujhely.
 Weisz Ármin, Balassagyarmat.
 Weisz Herzog, Pulnok.
 Weisz Károly, Balassagyarmat.
 Weisz Samuel, Paks.
 Zipszer Henrik, Hegyaljamád.

Pótlagok:

Kornitzer Imre, Budapest.
 Krausz S. J., Bonyhád.
 Lamm Arnold, Kémecse.
 Löwinger Sándor, Vác.
 Reiner Soma, Eger.
 Schlesinger Samu, Szarvas.
 Schreiber S., Budapest.
 Stern József, Nagykovács.
 Szafir Jakab, Gebe.
 Weisz Mózes, Makó.

GIZELLA GŐZMALOM R.-T.

BUDAPEST, IX., SOROKSÁRI UT 16.

Évi gyártás: 140.000,000 kg.

LEÁNYVÁLLALATAI:

Olasz-Magyar Rizshántoló Részv.-Társ., Budapest,
 IX., Soroksári ut 16.

Export Malomipar R.-T., Szombathely

Gyöngyösvidéki Gőzmalom R.-T., Gyöngyös

Moara Gizella S. A., Pecica.

Budapesti

AUT. ORTH. IZR. HITKÖZSÉG
VII., Dob-utca 35.

Főrabbi: Reich Koppel, királyi
tanácsos, a magyar országgyű-
lés felsőházának tagja.

Rabbik: Sussmann Viktor,

Steif Jonathan, Grosz József.

Elnök: óbudai Freudiger Abra-
hám.

Th. elnökök: Frankl Adolf,

óbudai Freudiger Lipót.

Alelnökök: Deutsch Géza,

Schreiber Samuel W.

Pénztárnok: Bárkány Armin.

Ellenőr: Stern B. Samuel.

~~Elnökök:~~ Klein Márkusz,

Schlesinger József.

Gondnokok: Friedmann Alfred,
Ratzesdorfer Lipót, Reitmann
Manó, Spitzer Jakab, Tauber
Mihály, Tauber Simon, Weisz
Mór.

Főtítkár: Löffler Henrik.

Títkár: Dr. Papai Márton.

Titkárhelyettes: Stern Hermann.

ORTH. SASZ CHEVRA

VII., Király-utca 1.

Elnök: Klein Márkusz.

Alelnök: Feldmann Izsák.

Pénztárnok: Weisz Péter.

Ellenőr: Löwy Izsák.

Títkár: Strauszmann Dániel.

Egyesületek és jótékonyági intézmények

BUDAPESTI „MACHZIKE
HADASZ” EGYESÜLET

Elnök: Reich Koppel.

Ügyv. elnök: Sussmann Viktor.

Társelnökök: óbudai Freudiger

Lipót, Ausch Ignác, Bonyhád.

Pénztárnok: Klein Márkusz.

Ellenőrök: Weisz Mór, Fisch-

mann Pinkász, Jászkarajenő.

Főtítkár: dr. Deutsch Adolf.

Elöljárósági tagok: Steif Jo-

nathan, rabbi, óbudai Freudi-

ger Ábrahám, Kahan Frankl

Samu, Silberstein D. L. váci

rabbi, Rauchwerger Mór,

Salgótarján, Ungar S. Paks.

CHEVRA KADISA

VII., Kazinczy-utca 41.

Elnök: Friedmann Izidor dr.

Alelnök: Schlesinger Adolf.

Gondnokok: Berger Samuel, Filut

Beinisch, Kornfein Ábrahám.

Pénztárnok: Reitmann Manó.

Ellenőr: Weinstock Vilmos.

Főtítkár: Abrahamsohn Armin dr.

AGGOKHAZA

X., Rezső-ter 2.

Elnök: Dr. Friedmann Izidor.

Vezérlo' bizottsága: Berger Sá-

muel, Bárkány Armin, Deutsch

Géza, Filut Beinisch, Kornfein

Ábrahám, Krausz Manó, Reit-

mann Manó, dr. Sebestyen

Antal, Schlesinger Adolf, Stern

B. Samuel, Weinstock Vilmos.

ORSZAGOS „BIKUR CHOLIM”
BETEGEKET GYÁMOLÍTÓ
EGYESÜLET

VI., Dessewffy-utca 23.

Elnök: Dr. Sebestyen Antal

Alelnök: Dr. Stern Simon.

Ignatörök: Kornfein Dávid, Deutsch

Vilmos.

Pénztárnok: Schlesinger József,

Ellenőr: Weisz Mór.

Jogtanácsos: Dr. Rakonitz Dezső.

Iskolakönyvek az ország összes iskolái
részére kaphatók Müllernél, Laudon
utca 2. מלתכס, מלתכס, מלתכס

GEMIUSZ CHESZED (kamatmentes kölcsönt nyújtó) **BIZOTTSÁG**
VII., Dob-utca 35.

Elnök: *Deutsch Géza.*

Alelnök: *Weintraub Vilmos.*

Pénztárnok: *Weisz Mór.*

Ellenőr: *Roth Henrik.*

Elöljárósági tagok: *Csillag Ignác, Löwy Izsák, Mayer Miksa, dr. Rakonitz Dezső, Reilmann Manó, Schlesinger Adolf, Stern B. Samuel.*

ORTHODON ZSIDÓ NÉPASZTAL EGYESÜLET

VII., Wesselényi-utca 13.

Elnök: *Berger Samuel.*

Diszelnökök: *őbudai Freudiger Abrahám, Korein Dezső.*

Ügyvezető elnök: *Weisz Mór.*

Alelnök: *Weisz Péter.*

Pénztárnok: *Schweitzer Oszkár.*

Ellenőr: *Tauber Vilmos.*

Gondnok: *Müller Oszkár.*

Titkár: *Bohrer Albert.*

TIFERESZ BACHURIM

orth. izr. ifjak ököpözegegyesülete
VII., Kazinczy-utca 52.

Elnök: *Stern Ödön.*

Alelnökök: *Kollmann Zsigmond, Molnár Dénes.*

Pénztárnok: *Heiden Géza.*

Ellenőr: *Günsberger Jenő.*

Gondnok: *Kohn Béla.*

Könyvtáros: *Katz Lipót.*

Főtítkár: *Spiegel Andor.*

HIZOHARU (jesivákban tanuló budapesti ifjakat támogató) **BIZOTTSÁG**, VII., Dob-utca 35.

Elnök: *őbudai Freudiger Abrahám.*

Elöljárósági tagok: *Sussmann Viktor, Steif Jonathan, Grosz József rabbi, dr. Deutsch Adolf, Kahan Frankl Samu, Klein Dávid, Klein Márkus,*

Roth Henrik, Schlesinger Adolf, Weinstock Vilmos.

„**ECZ CHAJIM**“ orth. izr. ifjak köre, VII., Kazinczy-utca 29.

Vezető: *Baumann David.*

Diszelnök: *Weisz Mór.*

Elnök: *Farkovits Arnold.*

Gondnokok: *Weisz Emil, Preisz Mór.*

Pénztárnok: *Szandel Armin.*

Ellenőr: *Pollák Jenő.*

HANNA GYERMEKVÉDELMI EGYESÜLET, VII., Kazinczy-u. 51.

Elnök: *Heiden Dóra.*

Gazdasági vezető: *Tauber Emil.*

Titkár: *Fleischmann Piroska.*

Ellenőr: *Blumenthal Andor.*

ORTH. ZSIDÓ NÖEGYLET

VII., Kazinczy-utca 52—51.

Elnök: *Dr. Schächter Jakabné.*

Társelnökök: *Abelesz Emilné, Präger Samuné.*

Alelnökök: *Tauber Ignácné, Blau Abrahámné, Klein Jakabné.*

Pénztárnok: *Weisz Jakabné.*

Ellenőr: *Schreiber W. Samuelné.*

Titkár: *Blau Károlyné.*

Ügyvezető titkár: *Platschek Zsigmond.*

Kézimunka-előnyomda,
géphímzés,
függönyök, ágyterítők

izléses és szakszerű készítését hozott anyagból is a legolcsóbban. Csipkék nagy választékban gyári áron

ECKSTEIN HERMAN
Budapest, VII., Akácfa u. 14

KÖZOKTATÁS

Iskolaszék:

Elnök: Klein Márkus.

Alelnök: Dr. Stern Simon.

Gondnokok: Rosenbaum Gyula,
dr. Zsoldos Zsigmond, Singer
Lipót.

Jegyző: Tauber Emil.

Tanintézmények:

Elemi fiiskola, VII., Dob-u. 35.
Elemi leányiskola, VII., Kertész-
utca 32.

(Vezetője: P. Krausz Margit.)

Elemi fiú- és leányiskola, Mag-
dolna-u. 29.

(Vezetője: Wirth Henrik.)

Polgári fiiskola, VII., Dob-u. 35.

Polgári leányiskola, VII., Dob-
utca 35.„Törász Emesz“ Talmud Tóra,
VII., Kazinczy-utca 27.

Jesiva előkészítő tanfolyam.

(Vezetője: Welcz Izrael rabbi.)
VII., Király-u. 1.Az osztanintézmények igazga-
tója: Dr. Deutsch Adolf.Központi igazgatóság: VII., Dob-
utca 35.KERÜLETKÖZI TALMUD TÓRA
EGYESÜLET

VII., Vörösmarty-utca 11a.

Elnök: Korein Dezső.

Társelnökök: Kahan Frankl Sa-
muel, Zucker Henrik.

Alelnök: Schwartz Samuel.

Taufelügyelő: Dr. Deutsch Adolf.

Pénztárnok: Klein Adolf.

Ellenőr: Kiss Márton.

Főtáskár: Niszel Lipót.

Elöljárósági tagok: Gelb Herman,
Grosz Péter, Katz Miksa, Kezes
Sándor, Klein Hermann, Klein
Ignác, Schück Jenő, Stern A.
Samuel, dr. Stern Simon,
Weinstock Vilmos.

KÓRHÁZ

Budapesti aut. orth. izr. hitközség

„Bíró Dániel“ kórháza

Városmajor-utca 61.

Elnök: óbudai Freudiger Lipót.

Alelnök: Dr. Friedmann Izidor.

Igazgató-főorvos: Dr. Rosenak
Miksa.

Belgy. főorvos: Dr. Dach Sándor.

Rendelő orvosok:

Nőgyógyász: Dr. Nagy Tivadar.

Ideggyógyász: Dr. Goldberger
Mark.Laboratóriumi vezető: Dr. Sul-
czér Andor.

Röntgen-vezető: Dr. Haas Lajos.

Alorvos: Dr. Eppler Henrik.

Segédorvos: Dr. Weinberger

Ödön.

Gondnok: Lusztig Lajos.

Ellenőr: Barla.

A budapesti aut. orth. izr. hitközség
nyilvános rendelőintézete (szegény
betegek részére)

VII., Kertész-utca 32.

Igazgató főorvos: Dr. Rosenak
Miksa.

Rendelő orvosok:

Belgyógyász: Dr. Dach Miklós,
dr. Józsa Jenő.Orv., torok, gége és fül: Dr. Po-
gány Ödön.

Bőrgyógyász: Dr. Csillag Jakab.

Urologus: Dr. Fillenz Károly.

Gyermekegyógyász: Dr. Witt
Márton.

Nőgyógyász: Dr. Fischl Armin.

Helyettes rendelőorvosok:

Dr. Bartók Imre, dr. Frankl
Samu, dr. Hahn Dezső.

SCHMELCZ EMIL

Üveges és képkeretező, üveg és porcellán-
gyári raktár. Állandó zománc- és háztar-
tási cikkek raktára.

Budapest, VII., Rákóczi-út 47.

Telefon: József 361-05.

Alkalmi nésszájándékok. Vidéki megren-
delések pontosan eszközöltetnek.

SZOMBÁTTARTÓK

Dr. Farkas Miklós, VI., Csengeri-
utca 76.
Dr. Groszman Frigyes, VI., And-
rassy-ut 19.
Dr. Krusztz Béla, V., Falk Miksa
utca 3.
Dr. Krusztz József, IV., Magyar-
utca 52.
Dr. Rakonitz Dezső, VI., Király-
utca 86.
Dr. Schwartz Ignác, VI., Andrássy-
ut 13.
Dr. Stein Arthur, VI., Hajós-
ut 12.
Dr. Stern Simon, VII., Akácia-
ut 34.
Dr. Thub Armin, V., Wekerle San-
dor utca 5.
Dr. Ungar Lipó, V., Vilmos csa-
szár-ut 76.
Ablak- és lakésszabók
(Fenster-scheibeu- und Wohnung-
rehtiger):
Brand Náhán, VII., Dob-
utca 34.
Hansen Efrim, VII., Dob-
utca 34.
Ágyanemlőgyár (Bettzeugfabrik):
MAGYAR ÁGY- ÉS FEJÉR-
HANGYÁR, FREUDIGER
MOZS FIAL, VI., Dessewffy-
ut 21. Telefon: T. 229—75, 279—76.
Ágyanemlőkészítő (Bettzeugh):
Löffler Simon, VIII., Lujza-
utca 23.
Asztalosok (Tischler):
Baumgarten Ignác, VII., Dob-
utca 27.
Glaser Áron, VIII., József-
utca 8.
Glaser Baruch, VIII., Feske-
utca 12.
Mendelovits Adolf, VIII., Aggteleki-
utca 12.
Rimmer Samu, VIII., Bezecdy-
utca 8.
Rosenberg Antal, VI., Reva-
utca 8.
Pollak Hermann, VI., Nagymező-
utca 8.
Spiegel David, VIII., Kalvária-
utca 21a.
Ungar Jakab, VIII., Magdolna-
utca 20.

Földbírtokosok (Grundbesitzer):
id. Blau Lipót, VI., Szegfű-
utca 3.
Friedmann Jenő, VIII., Citus-
utca 28.
Gross József, IX., Haday-
utca 13.
Holländer David, VI., Nagymező-
utca 7.
Maahtner Henrik, V., Balhory-
utca 3.
Neumann Jakab, VI., Podmaniczky-
utca 77.
Weisz Mór, VI., Izabella-
utca 85.
Szőlőbirtokosok (Weingartenbesitzer):
Binet Gyula, VII., Nefelejcs-
utca 40.
Orvosok (Ärzte):
Dr. Bach Miklós (belgy.), V., Vil-
mos császár-ut 16.
Dr. Bach Sándor (seb. belgy.) V.,
Vilmos császár-ut 16.
Dr. Eppler Henrik, V., Lipó-
utca 20.
Dr. Fischer Arnold, VI., Karta-
utca 27.
Dr. Friedmann Izidor (fog.), VI.,
Andrássy-ut 28.
Dr. Kohn László (fog.), V., Sas-
utca 5.
Dr. Mayer Mór, IV., Magyar-
utca 23.
Dr. Neumann Sára, VII., Király-
utca 13.
Dr. Reiner Áron, VI., Benczur-
utca 33.
Dr. Ringwald Fanny (szem.), VII.,
Klauzál-utca 16.
Dr. Tegze Gyula (gyermek), VII.,
Király-utca 13.
Dr. Ungar Sándor (szaj. es fog.),
VI., Terecz-körút 19.
Czyvedek (Advokaten):
Dr. Alt Zsigmond, VII., Wessclényi-
utca 18.
Dr. Dach Géza, V., Vilmos császár-
ut 16.
Dr. Deutsch M. Emil, VI., Paulay-
utca 13.
Dr. Ehrenfeld Bertalan, I., Maros-
utca 6b.

Bádogos és szerelők

(Spengler und Monteurs):

- Fried Márton, VII., Baresay-u. 8.
 Klein Ignác, VIII., Kálvária-u. 24.
 Nussbaum Miksa, VII., Murányi-
 utca 28.
 Stiller Bertalan, V., Báthory-u. 3.

Bank- és tőzsdébizományosok

(Bank- und Börsenkommissionäre):

- Deutsch Vilmos, V., Nádor-u. 27.
 Telefon: Terez 230—82.
 Krausz Samuel, V., Wekerle Sándor
 utca 13.

Bánya (Bergwerk):

- Homokterenyei Kőszénbánya R.-T.,
 VII., Dohány-u. 92.

Baromfikereskedők (Geflügelh.):

*A budapesti aut. orth. izr. hűlköz-
 ség rabbitságának felügyelete alatt:*

- Auster Salamon, VII., Péterffy San-
 dor utca 42.
 Büchler és Szántó, VII., Klauzál-
 utca 34.
 Eisler Lajos, VI., Laudon-u. 3.
 Fenákel Jónás, VII., Kazinczy-
 utca 52—54.
 Gecovits Salamon, VII., Kertész-
 utca 41.
 Gecovits Vilmos, VII., Dob-u. 35.
 Glück Dávid, VII., Dohány-u. 92.
 Grosz Béla, VIII., Teleky-tér 8.
 Klein Abraham, VII., Péterffy
 Sándor utca 37.
 Kratz Juda, VIII., Teleky-tér, nyilt
 piac.

**ÖZV. KRAUSZ IGNÁCÉNÉ, VII.,
 Garay-tér 17.**

**Özv. Löffler Edéné, VII., Rotten-
 hilller-u. 64.**

Löwy Lajos, VII., Dob-u. 16.

**Mandel Eliás, VII., Garay-u. 48. és
 V., Visegrádi-u. 8.**

**Neumann Izsák, VII., Rombach-
 utca 16.**

**Weisz Izsák, VII., Garay-tér, nyilt
 piac.**

[felügyelet nélkül:]

- Ausch Vilmos, VII., Dob-u. 52.
 Bernstein Samuel, VII., Dob-u. 39.

Günsberger Miksa, VI., Hunyadi-
 tér 7.

Kaufmann Selig (elö), VII., Dob-
 utca 71.

Lissauer Kálmán, VII., Kisdiófa-
 utca 9.

Silberberg Mór, VI., Ó-utca 30.

Orth. baromfivágóhelyek

(Orth. Geflügel-Schlachthäuser):

- II. Margit-körut 7.
 V. Sölyom-utca 24.
 VII. Dob-utca 35.
 VII. Hernád-utca 16.
 VIII. Magdolna-utca 29.
 IX. Tompa-utca 17a.

Bélésárú (Futterstoffe):

lásd posztó- és bétesárúk alatt.

Bétkereskedők (Darmhändler):

Schmalhausen Lipót, VIII.

Rákóczi-tér 16.

Dr. Sebestyén Antal, VI., Lovag-
 utca 22.

Bérkocsivállalatok

(Mietwagen-Unternehmer):

- Berger Armin, VIII., Balassa-u. 11.
 Berger Jakab, VIII., Szerdahelyi-
 utca 4.
 Berger Mózes, VIII., Koszorú-u. 28.
 Fried Ignác, X., Egressy-út 91.
 Fried József, X., Egressy-út 37.
 Grosz Bernát, VIII., Szigony-u. 25.
 Kamcher Jakab, VI., Palóc-u.
 Klein Béla, VIII., Karpfenstein-
 utca 31—33.
 Klein Boldizsár, VIII., Szigetvári-
 utca 26.
 ifj. Klein József, IX., Szvetenay-u. 4
 Klein Vilmos, VIII., Staffenberger-
 utca 18.
 Lichtmann Kálmán, VIII., Szerda-
 helyi-utca 11.
 Mayer David, IX., Bokréta-u. 17.
 Mayer Ede, VIII., Óriás-u. 23.
 Noé Jenő, VIII., Koszorú-u. 28.

Betegápolási cikkek

(Krankenpflege-Artikel):

- Liehermann Izidor, VIII., Öllői-
 út 10.

Biztosítási ügynökök

(Versicherungsgesellschaften):

BLAU JÓNÁS, GENERALI

TRIESTI ÁLT. BIZT. R-T. FÜGYÖNKSEGE, VII., Wesselényi-utca 13. Telefon: József 425—60.
Kollmann M. W., VII., Király-u. 17.
Edelstein Izsák, VIII., Dugonics-utca 14.

Borbély és fodrász

(Barbier und Friseur):

Flob József, VII., Rombach-u. 15.

Borbizományosok és ügynökök
 (Weinkommissionäre und Agenten):
Felsenburg Henrik, VIII., Aggteleki-utca 16.

Glück Vilmos, VII., Rózsa-u. 33.
Goldberger Dávid, VII., Barcsay-utca 11.
Herzog Adolf, VII., Thököly-út 167.
Kornfein Abrahám, VII., Rombach-utca 11.
Mózes B. Manó, VIII., Küris-u. 6.
Schreiber Sándor, VII., Akácfa-utca 43.
Strauszmann Dániel és Árpád, VII., Csányi-utca 3.

Borkereskedők (Weinhändler):

Binét Gyula, VII., Nefelejts-u. 49.
Burger Mór, IX., Gát-u.
Duschinsky M. A., VI., Felsődör-sor-utca 35.
Fischl Viktor, VII., Dob-u. 5.
Gecovits Vilmos, VII., Klauzál-lér 16.
Groszmann Mór, VII., Kazinczy-utca 49.
Issmann Viktor, VI., Király-u. 6.
Krausz Zsigmond, VI., Király-u. 32.
Mandel Ignác, VII., Akácfa-u. 62.
Neugewürtz Lipót, VI., Paulay Ede-utca 26.
Reich József, VIII., Teleki-tér 3.
Rosenbaum Ernő, VI., Izabella-utca 90.
Roth Henrik, VIII., Rákóczi-út 59.
Spiegel Simon, VII., Kazinczy-u. 51.
Steiner Gyula, VIII., Mátyás-tér 14.
Weisz Mendel, VII., Wesselényi-utca 20.
Zucker Mózes, VII., Rombach-u. 5.

Bornagykereskedők

(Weingrosshändler):

Epstein Mór, V., Visegrádi-u. 19.
Glanec Samuel, VI., Hegedüs Sándor-utca 15.
Kecskeméti Adolf, VII., Kertész-utca 43.
Tauber Simon és Bernát, VII., Rombach-utca 8.
Tauber Vilmos, VI., Révay-u. 36.

Bőrkereskedők (Lederhändler):

Ansclovits Simon, IX., Páva-u. 39.
Grünhut Marton, IX., Ferenc-körút 19—21.
Kepes Sándor, IX., Mester-u. 12.
Löwinger Sándor, VII., Dob-u. 36.
Mannheim Miksa, VI., Vasvári Pál-utca 1.
Rosenbaum Gyula, VI., Lázár-u. 11.

Bőrönd- és bőrdíszműárúgyárak
(Taschen- und Ledergalanteriewarenfabriken):

Löw Jakab, V., Vilmos császáru-út 33.
Löw Leó, VIII., Mátyás-tér 14.
Moskovits Emil, VIII., Rákóczi-út 9.

Burgonyakereskedő (Kartoffelh.):
Gombó Mayer, VII., Nefelejts-u. 51.

Bútorkereskedők (Möbelhändler):

Blau Géza, VI., Podmaniczky-u. 18.
BLAU JÓNÁSNE, VII., Wesselényi-utca 18. Iroda: VII., Wesselényi-utca 13. Telefon: J. 425—60.
Kisin Manó, VII., Nagydiófa-u. 3.
Klein Adolf, VII., Wesselényi-u.
Renner Testvérek, VII., Wesselényi-utca 55.

Gyertyatartók,

serlegek, szelencék, ridikálok, díszárgyak és mindennemű ékszerek készítése és javítása, valamint aranyozás, ezüstözés és nikkelezési munkák a legelőszöbbsen készölnek

SPIRÓ MIKSA

galvanizáló és ékszerjavító intézetében

VII. Holló ucca 5. sz.

Cipészek (Schuhmacher):

- Deutsch Zsigmond, VI., Podmaniczky-utca 6.
 Fülöp Lipót, VIII., Alföldi-u. 5.
 Gránát Samu, VI., Kazár-u. 3.
 Grosz David, VII., Kazinczy-u. 14.
 Krämer Samu, VIII., Dobozi-u. 11.
 Márk Ábrahám, I., Szarvas Gábor utca 7.
 Mitzner Henrik, VIII., Lujza-u. 21.
 Popper Jakab, VII., Dob-u. 23.
 Roth Izidor, VII., Dob-u. 4.
 Roth Márk, VI., Ó-utca 30.
 Rubin Pinkász, VII., Holló-u. 1.
 Schnitzler Hermann, VIII., Erdélyi-utca 12.
 Schwartz Jakab, VI., Hunyadi-tér 10.
 Steinfeld Sámuel, VIII., Tisza Kálmán tér 26.
 Stern S., VI., Vasváry Pál u. 7.

Cipéskellékek nagykereskedése
 (Grosshändler für Schuhmacher-Bedarfsartikel):

- Spiller Ernő, VI., Kazár-u. 1.

Cipőfelsőrészkészítő

(Schuhoherteilzuschneider):

- Bandel Hermann, VII., Elemér-u. 19.

Cipőgyárak és üzemek

(Schuhfabriken und Betriebe):

- Blatt Sámuel, VII., Szegényház-tér 3.
 Klein Ignác és Fia, VII., Rombach-utca 2c.
 Weisz Dávid, VII., Rombach-u. 5.

Cipőkereskedők (Schuhhändler):

- Braun Salamon, VI., Király-u. 16.
 Frank József, VI., Király-u. 16.
 Friedmann Mór, VI., Király-u. 16.
 Glück Márton, VII., Dob-u. 23.
 Moskovits Efraim, VI., Podmaniczky-u. 57.
 Moskovits Lajos, VI., Hungária-körút 77.
 Neumann Antal, VII., István-út 20.
 „Renaissance“ Cipőáruház, cégt.:
 Roth Sándor, VI., Nagymező-u. 36.
 Sonnenschein A. Jakab, IX., Üllői-út 81.
 Schmelzer Illés, VIII., Lujza-u. 3.

Traubkatz Ignác, VI., Vasváry Pál utca 8.

Traubkatz Izrael, VI., Király-u. 16.

Csipekereskedő (Spitzenhändler):

Sputz Sándor, VII., Wesselényi-utca 13.

Cukorkaárnyár

(Kanditenfabrik):

Roth Daniel, VIII., Práter-u. 67.

Cukorka- és esokoládékereskedők

(Kanditen- u. Schokoladenhändler):

Berger Hermína, VI., Vilmos császár-út 3.

Berkovits Gyula, I., Horthy Miklós út 16—18.

Dinner A. Emil, VII., Dob-u. 18.

Dinner Mór, VII., Sip-u. 17.

Fürst Armin, VII., Almásy-tér 1.

Gruher R., VII., Dob-u. 22.

Herskovits Armin, IV., Károly király út 4.

Kosztelbaum József, VI., Szív-u. 3.

Propper Lajos, VIII., Népszínház-utca 26.

Strausz Salamon, VII., Dob-u. 31.

Trebitsch Gyula, VI., Vilmos császár-út 15.

Weisz Márton, VII., Wesselényi-utca 24.

Cukrászkellékek

(Zuckerbäcker-Bedarfsartikel):

Fischer Armin, VI., Paulay Ede utca 10.

Cukrászati különlegességek

(Zuckerbäckerspezialitäten):

Weisz Mór, VII., Dob-utca 22.

Telefon: József 423—65.

ELVÁLLALOK

saját vagy hozott szövetből elegáns

uriruhák készítését

בגדי שטיף

a legújabb divat szerint, modern szabással, jutányos áron!

Ugyszintén átalakítások, fordítások, javítások és vasalások pontosan készíttetnek.

INDIG ZSIGMOND

Budapest, VII., Holló ucca 13.

Deligymöleskereskedők

(Südfrüchtenhändler):

Eiland Lipót, IV., Fővám-tér 2.

Ernst Fülöp, VII., Rákóczi-út 8a.

Divatárkereskedők (Modewarenh.):

Burkó Izrael, VIII., Lujza-u. 5.

Fraenkel Lipót, VII., Király-u. 17.

Hirsch Fülöp, VII., Károly király út 5.

Judenfreund Mózes, VI., Király-
utca 16.

Schmelcz Testvérek, VII., Király-
utca 77.

Ungar Adolf, VII., Dob-u. 25.

Divatszalon (Modsalon):

Weiser Mihályné, V., Bálvány-u. 4.

Dobozgyár (Schachtelfabrik):

Rollenberg Abraham, VII., Ama-
zon-utca 6—8.

Dohányzócikkek (Rauch-Artikel):

TAUSZKY ARTHUR, VII., Akácfa-
utca 13. Telefon: József 446—86.

Drogériacikkek képviselője

(Vertretung für Drogerieartikel):

Miklós Elek és Társa, a „Diana“
keresk. R-T. képviselője. VI.,
Lovag-u. 20.

Edény- és üvegárakereskedők

(Geschirr- und Glaswarenhändler):

(lásd üveg- és porcellánárú alatt is)

Herezog Lipót, VII., Klauzál-u. 29.

Herskovits Lajos, VII., Akácfa-
utca 20.

Löwy Samu, VII., Akácfa-u. 41.

Morgenstern Jakab „Viktória

Edényáruház“, VII., Klauzál-u. 24.

Müller Nándor „Edénykirály“,

VII., Klauzál-tér 13.

Zelmanovits Ignác, VII., Csányi-
utca 2.

Edényárképviselő

(Geschirrwaren-Vertretung):

Müller Oszkár,

alumíniumárú, edény- és háztar-
tási cikkek külföldi gyárak kép-
viselője, VII., Wesselényi-u. 15.

Ekszerészek (Juweliere):

Goldblatt Simon, VII., Király-u. 23.

Glück Sándor, VII., Dob-u. 23.

Kellemen Gábor, VII. Erzsébet-
körút 9—11.

Hilferding Lipót, VI., Hunyadi-
tér 1.

Nick Sándor, IV., Váci-u. 16.

Ratzersdorf Lipót, VI., Király-u. 2.

Stieffried József, VII., Kertész-
utca 43.

Schulhof Sándor, VI., Eötvös-u. 20.

Élelmiszerkereskedők

(Lebensmittelhändler):

Beinhacker Dávid, VI., Dálnok-
utca 24.

Reich Lázár, IX., Mester-u. 34.

Építési vállalkozók

(Bauunternehmer):

Fejér és Dános, V., Falk Miksa u. 3.

Müller László, V., Csáky-u. 14.

Ernyőgyártás (Schirmfabrikation):

Weil Mózes, VIII., Népszínház-
utca 26.

Értékpapirkereskedő

(Effektenhändler):

Havas Izor, IX., Ferenc-körút 24.

Ézüstműves (Silberschmied):

Graner Márton, VII., Wesselényi-
út 51.

Fakereskedők (Holzhändler):

Adler Vilmos, V., Korall-u. 11.

Dunamenti Fakereskedelmi R-T.,
V., Váci-út 13.

Ehrenfeld Zsigmond, IX., Ferenc-
körút 20.

Ehrenfeld Sándor és Fiai, VII.,

Vörösmarty-u. 13.

Groszmann Jenő, VI., Nagymező-
utca 32.

Kallus Adolf, V., Pozsonyi-út 33.

„Karpátia“ Általános Fakereske-
delmi R-T., VII. Thököly-út 14.

Pollák József, V., Korall-u. 9.

ifj. Rebenwurz Izidor, VI.,

Paulay Ede u. 24.

Schwartz Béla, VII., Király-u. 51.

Spiegel Menyhért, VII., Hajtsár-
út 56.

Stern A. Sámuel, VII., Kertész-u. 22.

Tauszky Félix, VI., Gróf Zichy
Jenő u. 37.

Weinstock Fakeskedelmi R.-T.,
VII., Hársfa-u. 43.

tüzifa és szén

(Brennholz und Kohle):

Deutsch Albert, VI., Nagymező
utca 28.

Freund Abrahám, V., Csáky-u. 9.

Königsberg Abrahám, VI., Paulay
Ede utca 43.

Kramer E. M., VI., Ó-utca 8.

Petyán Adolf, VI., Laudon-u. 3.

Stein Márkus, VII., Rombach-u. 16.

Tauber Mihály, VI., Király-u. 70.

Weisz Adolf, VI., Révay-u. 24.

Fa-ügynökök (Holzagenten):

Braun Samuel, VII., Csányi-u. 3.

Epstein Ignác, VII., Károly király
út 19.

Fejér Géza, V., Falk Miksa u. 3.

Gewürz Lázár, VII., Akácfa-u. 13.

Goldberger Kálmán, VII., Bethlen-
utca 41.

Teszler Géza, V., Berliini-tér 5.

Fehérneműgyár

(Weisswäschefabriken):

**MAGYAR AGY-, FEHÉR- ÉS
RUHANEMŰGYÁR, FREUDIGER
MÓZES FIAI.** VI., Dessewffy-
utca 34. Tel. T. 229—75, T. 279—76

Klein Samu, V., Sas-u. 12.

**Fehérnemű, munkásruha-üzemek
és kereskedések**

(Weisswäsche, Arbeiterkleider-
Betriebe und Handlungen):

Braun Izsák, VII., Rombach-u. 14.

OPPMANN SAMU

DIVATKOTÓDÉJE

BUDAPEST, VII., KISDIÓFA U. 9

(Király u. mellett)

Állandó raktár:

**Mellények, pulloverek,
kabátok stb.**

**Mérték utáni megrendeléseket és
bérmunkát vállalok.**

Hartmann Miklós, VII., Rombach-
utca 10.

SCHÖNWALD ALADAR, VII., Kis-
diófa-u. 3. Tel. József 428—08.

Szabo Simon, „Star Fehérnemű-
üzem”, VI., Paulay Ede u. 11.

Weingarten Arminné, VII., Rom-
bach-u. 15.

Weingarten Salamon, VII., Dob
utca 5.

Weingarten Zsigmond, VII., Rom-
bach-u. 8.

Festék- és háztartási cikkek

(Farbwaren u. Haushaltungsart.):

Bernstein Hermann, VI., Király-
utca 20.

Goldstein M. Samuel, VII., Wesse-
lényi-u. 11.

Haas György, VI., Váci-út 28.

Kasser Zsigmond, IX., Gát-u. 36.

Özv. Klein Jenőné, IX., Viola-u. 21.

Salamon Lajos, VII., István-út 47.

Festők (Maler):

Kramer Ignác, VI., Kazár-u. 8.

cimfestő (Schildermaler):

Sternberg Soma, VIII., Karpfen-
stein-utca 26.

szobafestők és mázolók

(Zimmermaler und Anstreicher):

Davidovits Hermann, VI., Király-
utca 10.

Friedmann József, VIII., Népszin-
ház-utca 53.

Kramer Benjamin, VI., Király-
utca 28.

Kramer E. M. VI., Ó-utca 8.

Lanker Izráel, VIII., Alföldi-u. 5.

Roth Hermann, VI., Vasváry Pál
utca 9.

Scheermann Adolf, VII., Dem-
binszky-utca 41.

Füvésvelőintézet

(Knabenerziehungsanstalt):

Schück Jenő, VII., Kertész-u. 32.

Fürdők (Bäder):

(rituális)

I., Hadnagy-utca 8—10.

VII., Erzsébet-körút 49.

VIII., Magdolna-utca 29.

Fűszer-, gyarmat- és vegyesárú-
kereskedők (Spezerei-, Kolonial- u.
Gemischtwarenhändler):

Amstel Simon, VII., Dob-u. 28.
Bandel Izsák, VII., Akácfa-u. 34.
Binét Manó, VII., Almácss-tér 17.
Blau Bernál, VI., Laudon-u. 1.
Özv. Bruckenstein Ignác, VII.,
Dob-utca 10.
Özv. Brunn Zsigmondné, VIII.,
Karpfenstein-utca 1.
Domány Ernő, VI., Izabella-u. 69.
Ehrenfreund Eliás, VII., Wesse-
lőny-utca 13.
Falkenstein Adolf, VII., Baross-
tér 13.
Farkas Dávidné, IX., Lónyay-u. 13a.
Fesztinger Hermann, VII., Dob-
utca 36.
Fesztinger Hersch, VII., Dob-u. 33.
Fischler Gyula, VII., Klauzál-tér 14.
Földes Gyula, VII., Garay-téri
nyílt piac.
Grünfeld Izsó, VI., Kazár-u. 7.
GRUNWALD DEZSŐ, VIII.,
Karpfenstein-utca 12.
Grünwald Manó, VIII., Lujza-u. 36.
Guthlob Zsigmond, VI., Paulay
Éde utca 28.
Hermel, VII., Dob-u. 21.
Herezog Mór, III., Öröm-u. 34.
Özv. Hunwald I.-né, cégtul. Schück
Mór, VI., Jász-utca 62.
Jakubovits Áron, VIII., Dobozi-
utca 17.
Katz Mayer, VII., Rombach-u. 3.
Keller Ignác, VII., Dob-u. 57.
Klein Sándor, VI., Vasváry Pál u. 6.
Klein Zsigmond, VIII., Lujza-u. 14.
Kleimann Lipót, VI., Pelneházy-
utca 62.
Kollmann Juda, VII., Kazinczy-
utca 52—54.
Lakker Mózes, VIII., Magdolna-
utca 42.
Lusztig Izidor, VII., Károly király-
út 5.
Mendelovits Salamon, VII., Dohány-
utca 26.
Muncsik Gyula VII., Kazinczy-u. 38.
Muncsik Izidor, VII., Vörösmarty-
utca 25.

„C E R E S”

kóser ételzsír

H U T T E R

kóser étolaj

H U T T E R

kóser mandulaszappan

a szokott kiváló minőségben min-
den fűszer-, csemege- és élelmiszer-
üzletben kapható.

HUTTER JÓZSEF SZAPPANGYÁR —
Olajipar r.-t.

BUDAPEST VII.,
ERZSÉBET KÖRUT 6. SZÁM.

TELEFON:

József 461—92, 461—93, 461—94,
József 408—92.

Reiner Ferenc, VII., Nefelejts-u. 47.
Papper Dezső, VII., Dob-u. 19.
Salczér Testvérek, V., Visegrádi-
utca 26a.
Scheer Ferenc, VII., Kisdíófa-u. 8.
Özv. Schlanger Bertalané, VI.,
Laudon-utca 7.
Schlesinger Simon, VII., Rombach-
utca 3.
Schwartz Béla, VIII., Főherceg
Sándor utca 18.
Schwarz Sámuel, IV., Szarka-u. 4.
Steinmetz Manó, VII., Klauzál-u. 20.
Özv. Szandel J. H.-né, VI., Próféta-
utca 9.
Szántó Jenő, VII., Dob-u. 38.
Szurolovits Ignác, VII., Kertész-
utca 42—44.
Ungar Blanka, V., Lipót-körut 4.
Wachter Márton, VIII., Népszínház-
utca 45.
Weisz D. Dezső, VI., Ó-utca 1.
Weisz Izidor, V., Váci-út 26.
Weisz Mór, VII., Murányi-u. 17.
Weisz Salamon, VII., Dob-u. 76.

Fűszer- és gyarmatarúügynökök
(Spezerei- und Kolonialwaren-
agenten):

Klopfer Manó, VI., Kazár-u. 5.
Schwalb Menyhért, IX., Lónyay-
utca 15.
Widder Ignác, VII., Erzsébet-
körút 15.

Gabona- és terményügynökség
(Agentur für Getreide und
Produkten):

Ilj. Braun Ignác, V., Hold-u. 23.

Galvanizáló intézet

(Galvanisieranstalt):

Spiró Miksa, VII., Holló-u. 5.

Gombgyár (Knopffabrik):

Widder Adolf, VII., Ilka-u. 36.

Gyapjúkereskedők (Schafwollh.):

Bárkány Emil és Fia, VII., Erzsé-
bet-körút 38.

Böhm Jakab, VII., Nefelejts-u. 15.

Gyapjuügynökök és bizományosok
(Schafwollagenten und Kommissio-
näre):

Diamant Jakab és Társa, VI.,
Andrássy-út 19.

Friedmann József, VI., Aradi-u. 29.

Gyémánt- és drágakövesizelő

(Diamant- und Edelsteinschleifer):

Brünner Lipót, VII., Rombach-u. 2c.

Gyula- és vegyitermék

(Zündholz und chemische

Erzeugnisse):

Deutsch Pál, VII., Wesselényi-u. 8.

Hajkereskedő (Haarhändler):

Altschüler Eisig, VI., Király-u. 36.

KATZ IZSAK, VII., Kazinczy-u. 52.

Silber Leó, VI., Király-u. 14.

Halkereskedő (Fischhändler):

Neumann József, IX., Központi
vásárcsarnok.

Hangszerkellékek

(Musikinstrumenten-Bedarfartikel):

Rosenwasser Testvérek, VII.,

Dembinszky-utca 31.

Hetilapok és folyóiratok

(Wochen- und Zeitschriften):

Egyenlőség, VI., Terezh-körút 25.

Szerkeszti: Szabolcsi Lajos dr.

Magyar Zsidó Szemle, IV., Váci-
utca 85. Szerkeszti: Blau Lajos dr.

Múlt és Jövő, VI., Révay-utca 14.

Szerkeszti: Patai József dr.

Országos Egyetértés, IV., Dalmady

Győző u. 3. Szerk.: Pintér Miksa.

„Remény” ifjúsági folyóirat, IV.,

Magyar-utca 3. Szerkeszti: Mol-

nar Ernő dr.

Zsidó Szemle, VI., Király-utca 52.

Szerkeszti: Schönfeld József dr.

ZSIDÓ UJSÁG, VII., Sip-utca 10.

Szerkeszti: Groszberg Jenő.

Hirdetési iroda

(Annoncenbureau):

Blau Jakab, VII., Király-u. 43-45.

Löwinger Jakab, VII., Kertész-u. 27.

Hordókereskedők (Fasshändler):

Klein Arnold, VII., Klauzál-tér 8.

Krausz Zsigmond, VI., Király-u. 32.

Húsmagvágók (Grossfleischer):

Herez Vilmos, V., Bálvány-u. 20.

Juer Jakab, IX., Csarnok-tér 4.

Ingatlanügynökségek

(Immobilien-Agenturgeschäfte):

Ernszt Márkusz, VII., Klauzál-u. 35.

Weisz Ignác, V., Sas-u. 20-22.

Jég szekrénygyár

(Eisschrankfabrik):

Mendelovits Farkas, saját talál-
maz. szelészedhető amerikai jég-
szekrények és hűtőkészülékek
gyára, VII., Rákóczi-út 64. Tele-
fon: József 360-67.

Kalapkereskedő (Huthändler):

Korn Abraham, VIII., Népszínház-
utca 43.

Kolapszalonok (Hutsalons):

Boxhorn Sarolta, VI., Király-u. 52.

Rapaport Erzsé, VII., Kisdíófa-u. 14.

Weisz, VII., István-út 14.

Kárpitosok (Tapezierer):

Löffler Jakab, VIII., Karpfenstein-
utca 10.

Mayer Ignác, VII., Klauzál-u. 17.

Katonai cikkek

(Militär-Bedarfsartikel):

Kraholetz Ferenc és Társa, V.,
Wekerle Sándor utca 17.**Kávémerések (Kaffeeschänke):**ÖZV. KLEIN IZSAKNE, VII., Dob-
utca 22. Telefon: József 423—65.
Kohn Salamon, VII., Kazinczy-u. 55.
Niszel Lipót, VII., Rombach-u. 16.
Popper Albert, VII., Rombach-u. 15.Orth. Istvánok gyári árban.*Bel és külföldi sajtók. Képező, felfutó.
Nyitva reggel 5-től este 11-ig vasárnap, is.
Schwarz Gábor, Népszínház-u. 42-44. Tel.: J. 378 69***Kéte- és seprőnyersanyagok**

(Bürsten- u. Besenrohstoffe):

Braun Illés, VIII., Erdélyi-u. 7.
Lindenfeld Bernát, VII., István-út 7.**Keksz- és kétszersültgyár**

(Keks- und Zwiebackfabrik):

WEISZ MÓR VII., Dob-u. 22.
Telefon: József 423—65.**Kelmefestő és ruhatisztító**

(Färberei und Kleiderreiniger)

Bokor Róza, VIII., Népszínház-u. 40.

Kendőárúkereskedők

(Tücherwarenhandler):

Blau és Kaisler, V., Szent István
ter 9.
Glück Dezső, VII., Rombach-u. 15.
Glück Mór, V., Wekerle Sándor-u. 14.
Kovács J. Jenő, V., Sas-u. 16.
Rosenberg I. Lipót, V., Sas-u. 4.
Schön és Kemény, VI., Király-u. 6.**Képeslapok (Ansichtskarten):**„Novitas“ Sternberg S., VI., Anker-
köz 3.**Kereskedelmi ügynökök**

(Handelsagenten):

Farkas Abrahám J., VII., Király-
utca 11.
Gyárfás Vilmos, VII., Dob-u. 32.
Lampl Ignác, V., Báthory-u. 18.
Paschkus Mór, VII., Ilka-u. 22.
Stern Saul, VI., Paulay Ede u. 28.**Kézmunka előnyomda**

(Handarbeiten-Vordruckerei):

Adler Károly, VII., Rombach-u. 10.

ECKSTEIN HERMANN, VII.,**Akácfa-utca 14.**Frank Testvérek, VII., Rákóczi-út
14., VIII., Rákóczi-út 53., IX., Ol-
lói-út 21.

Lindenfeld József, VI., Király-u. 89.

Lindenfeld Salamon, VI., Izabella-
utca 41.

Neumann Samu, VII., Akácfa-u. 64.

Weisz Sándor, VI., Király-u. 16.

Kézmunkaipar

(Handarbeiten-Industrie):

Goldberger Fülöpne, VII., Klauzál-
utca 26—28.**Kézműárúkereskedők**

(Manufakturwarenhändler):

(lásd: posztó-, bélés- és kézmű-
árúk alatt is)Bialazurker Jakab, VI., Király-
utca 16.Blumenthal Ferenc, VII., Király-
utca 41.Braun Testvérek, VI., Paulay Ede
utca 1.Breitner és Blumenfeld, VI., Vil-
mos császár-út 5.

Fülöp David, VII., Rombach-u. 17.

Groszberg és Roth, VII., Dob-u. 10.

Groszmann és Blumenthal, V., Szent
István ter 2.Grünbaum Jakab, V., Wekerle Sán-
dor utca 7.Grünwald Lipót, VII., Rombach-
utca 15.Győri, Widder és Neumann, V.,
Wekerle Sándor u. 2.Hartstein és Társa, VI., Paulay
Ede utca 1.Horovitz és Bauer, V., Vilmos csá-
szár-út 10.Klein, Friedmann és Társa, VI.,
Paulay Ede utca 1.Klein Márkus, V., Wekerle Sándor
utca 7.

Klein Mátyás, VII., Rombach-u. 1c.

Kohn J. Hermann, VII., Király-u. 9.

Kohn és Kövesi, VII., Rombach-
utca 14.Leb Izidor, V., Vilmos császár-
út 12.

Lilienthal Alfred, V., Sas-u. 5.

Markovits és Lichtschein, VI.,
 Király-utca 6.
 Müller Lipót, VI., Vilmos császár-
 út 5.
 Nagler József, V., Vilmos császár-
 út 8.
 Id. Nagler Testvérek, V., Vilmos
 császár-út 8.
 Reinitz Miksa, VII., Rombach-u. 5.
 Rosenberg, Klein és Garai, V., Sas-
 utca 4.
 Rosenfeld Gyula, VI., Laudon-u. 3.
 Schön és Fischer, V., Wekerle Sándor
 utca 5.
 Schreter Testvérek, VI., Király-
 utca 14.
 Schwartz Mór, VI., Király-u. 6.
 Spitzer Emil, V., Vilmos császár-
 út 6.
 Spitzer Testvérek, V., Vilmos csá-
 szár-út 6.
 Weinstein Dávid, V., Vilmos csá-
 szár-út 8.

Kifőzések (Garküchen):

Özv. Salamon Hirschné, VI., Király-
 utca 8.
 Winkler Hermann, VII., Király-
 utca 1.

Konfekteió (Konfektion):

Salamonovits Manó, V., Sas-u. 25.
 Tauszky és Kiss, V., Miatyánk-u. 2.

Kocsmárosok (Gastwirte):

Blau Miksa, VII., Dob-u. 32.
 Büchler József, VII., Kisdíófa-u. 5.
 Büchler József, VII., István-út 40.
 Büchler L., VI., Laudon-u. 8.
 Fisch Jakab, VI., Vasváry Pál u. 5.
 Jakubovits Aron, VIII., Dobozi-
 utca 17.
 Kassierer Salamon, VII., Akácfa-
 utca 57.

Kosárárúügynökség

(Agentur für Korbwaren):

Lock Jenő, V., Visegrádi-u. 17.

Kőfaragók (Steinmetze):

Adler Jakab, VII., Károly király-
 út 7.
 Weisz Bernát, VIII., Vas-u. 3.
 Weisz Jenő, VII., Nagydiófa-u. 16.

Könyvnyomda (Steindruckerei):

Kalmár Mór, VI., Ó-utca 40.

Könyvkereskedők (Buchhändler):

Müller Dávid, VI., Laudon-u. 2.
 Müller József, VII., Dob-u. 19.
 Neumann Benő, VI., Király-u. 8.
 Schlesinger József, VII., Király-
 utca 1. Telefon: József 414—97.
 Weisz Lipót, VII., Wesselényi-u. 3.

Könyvkötő (Buchbinder):

Heimberg Mór, VII., Sip-u. 10.

Könyvnyomdák (Buchdruckereien):

Cóbel, VIII., Nagyfüvaros-u. 26.
 Deutsch Samuel, VI., Aradi-u. 1.
 Eisler Jenő, VII., Klauzál-tér 16.
 Katzburg Testvérek (speciális he-
 ber berendezés, (Spezial, hebr.
 Einrichtung) VII., Akácfa-u. 45.

Kötélárúkereskedő

(Seilerwarenhändler):

Duschinsky Márkus, VII., Rom-
 bach-utca 8.
 Klein Zoltán, VI., Paulay Ede u. 11.

Kötőüzemek (Webereien):

Günsberger I. VII., Rombach-u. 8.
 Günsberger Mórné, VII., Rotten-
 biller-utca 66.
 Oppmann Samu, VII., Kisdíófa-u. 9.
 Weiser Izidor, VII., Nagydiófa-u. 34.
 Widdler Chaskel, VII., Dob-u. 34.

Kötői- és szövöttárúkereskedők:

(Wirk- und Textilwarenhändler):

Ehrenstein Salamon, V., Balvány-
 utca 15.
 Goldmann Salamon, VI., Revay-u. 6.
 Goldmann és Abelesz, V., Vilmos
 császár-út 14.
 Grossmann, VI., Paulay Ede u. 6.
 Gultmann Mór, VI., Vilmos császár-
 út 5.
 Schleifer Zoltán, V., Vilmos csá-
 szár-út 10.
 Weisz György, VII., Dob-u. 11.

Lisztnagykereskedő

(Mehlgroßhändler):

Horn, VII., Wesselényi-utca 13.
 WEISZ MÓR, VII., Dob-u. 22.
 Telefon: József 423—65.

Lisztügynök és bizományos

(Mehlagent und Kommissionär)

Kabán Aron, VII., Akácfa-u. 43.

Lőszórkereskedők
(Rosshaarhändler):

Herold Salamon, VII., Wesselényi-
utca 28.

Mohrer M. David, VII., Király-u. 3.

Makulatura (Makulatur):

Langer Mórné, VI., Király-u. 10.

Malom (Mühle):

Bernáth Armin, IV., Városház-u. 6.

Marhakereskedők (Viehhdler):

Keller Adolf, VI., Kazár-u. 16.

Keller Izidor, VII., Nagydíófa-u. 27.

Kellner Simon, VIII., Pál-u. 2.

Krausz Sámuel, VIII., Karpfen-
stein-utca 2b.

Marhaügynök (Viehagent):

Gansel Gyula, VII., Dob-u. 24.

Mázolók (Anstreicher):

lásd festők alatt.

Mérnök (Ingenieur):

Lindenbaum Lipót (vegyésszm.),
VII., Király-utca 93.

Mészárszékek (Fleischhallen):

(a budapesti aut. orth. izr. hitköz-
ség saját kezelésében)

II., Margit-körül 7.

V., Solyom-utca 24.

VI., Paulay Ede utca 15.

VII., Hernád-utca 16.

VII., Kertész-utca 35.

VII., Wesselényi-utca 18.

VIII., Magdolna-utca 29.

IX. Tompa-utca 17a.

Munkásruhák (Arbeiterkleidung):

(lásd fehérnemű és munkásruhák
alatt)

Norinbergi áruk

(Nürnberger Waren):

Özv. Goldstein Salamonné, VII.,
Garay-utca 18.

Katz Hermann, VII., Garay-u. 48.

Katz Sámuel, VII., Cserhát-u. 5—7.

Plessner Oszkár, VII., Garay-u. 25.

Schlesinger Armin, VI., Király-
utca 14.

Schlesinger József, VI., Paulay Ede
utca 12.

Schmelcz Bernát, VIII., Népszin-
ház-utca 28.

Szántó Fivérek, VI., Ó-utca 4.

Nyakkendőgyártás

(Krawattenfabrikation):

Klein II., VII., Nagydíófa-u. 32.

Nyersbőrkereskedő

(Rohhäutenhändler):

Elfer Testvérek, VII., Rombach-
utca 8.

Órásk és ékszerészek

(Uhrmacher und Juweliers):

Friedmann Benő, VIII., Lujza-u. 23.

Gansel Saul, VII., Klauzál-u. 21.

Lehovits Náthán, VII., Kazinczy-
utca 38.

Feig Testvérek, VI., Király-u. 38.

Heiden Leó, VII., Király-u. 21.

Hoffmann Mendel, VII., Kazinczy-
utca 3.

Lampel Mór, VIII., Rákóczi-út 21.

Markovits Adolf, V., Csanádi-u. 13.

Schwarz Zsigmond, VII., Wesse-
lényi-utca 30.

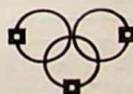
Abeles Emil

Budapest, V., Váci út 88.

Vas-, gép- és szerszámraktár.

Modern transzmissziórészek.

Kazánok, felstabilgépek.

Nagy raktár mindennemű gép-
tisztító anyagokban.

Sürgőnycim: **BARSEL**

Telefon: Lipót 909—23 és 909—24

Öszeresek (Trödler):

- Eidlitz Jenő, VIII., Teleki-tér 3.
 Felder Berisch, VIII., Karpfenstein-
 utca 2b.
 Fischer Zsigmond, VIII., Karpfen-
 stein-utca 21.
 Fodor Mór, VII., Király-utca 19.
 Freiser Rafael VIII., Lujza-u. 21.
 Friedmann Náthán, VIII., Teleki-
 téri bódé 131.
 Geyer Hersch, VIII., Dobózi-u. 7.
 Goldschmied Salamon, VIII., Er-
 délyi-utca 7.
 Grosz Henrik, VIII., Dobózi-u. 23.
 Gruber Eber, VIII., Magdolna-u. 44.
 Himmelfarb Salamon, VIII., Tisza
 Kálmán tér 2.
 Hoffer Isachar, VIII., Karpfen-
 stein-utca 2b.
 Korn Samuel, VIII., Karpfenstein-
 utca 4.
 Katz Eliás, VIII., Magdolna-u. 38.
 Morgenstern Ferdinand, VIII., Ma-
 dách-utca 36.
 Mózes Izsák, VIII., Dobózi-u. 7—9.
 Nagler Salamon, VIII., Dobózi-u. 3.
 Neumann Béla, VIII., Magdolna-
 utca 42.
 Neuwirth Sándor, VIII., Magdolna-
 utca 44.
 Özv. Schullmann Izraelné, VIII.,
 Dobózi-utca 27.

Osztálysorsjegyfőelárusítók

(Klassenlotteriekollekteure):

- Schlesinger Samu, VI., Király-u. 70.
 Weisz Béla és Társa, VII., Dob-u. 9.

Sorsjegyügynök

(Agent für Lose):

- Salczer Zsigmond, VI., Szív-u. 16.

Papírkereskedők (Papierhändler):

- Acs Mihály, II., Margit-körút 52.
 Bein Mór, VIII., Dobózi-u. 7—9.
 Goldsand L. Leó, VII., Akácfa-u. 49.
 Gringlinger Joáchim, VII., Wesse-
 lényi-utca 36.
 Sinoreich Zsigmond, VII., Király-
 utca 53.

Papíráru Nagykereskedők

(Papierwarengrosshändler):

- Binetler Jenő, VI., Andrássy-út 86.
 Ifj. Práger Samu, Ó-utca 6.
 Schächter Ármin, VII., Nagydiófa-
 utca 5.
 Schein Ármin és Társa, VII., Dob-
 utca 5.
 „Novitas” cégl. Sternberg S. VI.,
 Anker-köz 3.

Papíráruügynökségek

(Papierwarengenturen):

- Bachmann Mór, VIII., Kender-u. 6.
LEBOVITSCH LIPÓT, VI., Paulay
 Ede utca 11.

Paplangyár (Bettdeckenfabrik):

- Blau Mór, VII., Király-u. 19.

Parafadugógyárak

(Korkstöpselfabriken):

- Guth Ignác és Társai, VII., Rózsa-
 utca 27.
 Guth Miksa, IX., Ráday-u. 22.
 Lissér Simon, VII., Nefelejts-u. 19.

Parókakészítők (Perückenerzeuger):

- Altschüler Eisig, VI., Király-u. 36.
 Katz Izsák, VII., Kazinczy-u. 52.
 Frank Mórné, VII., István-út 45.
 Reif Mór, VII., Dob-utca 4.
 Weintraub Lajos, VII., Kisdíófa-
 utca 17.
 Weintraub Saul, VII., Akácfa-u. 6.
 Wisó Márkné, VII., Király-u. 1.

Pékműhelyek (Bäckereien):

- Özv. Brünn Zsigmondné, VIII.,
 Karpfenstein-utca 1.
 Diamant és Klein, VII., Garay-u. 33.
 Engländer Jenő, VIII., Aggteleki-
 utca 16.
 König, VII., Dob-u. 33.
WEISZ MÓR orth. kóser sütődeje,
 VII., Dob-utca 22. Tel.: J. 423—65.

FISCH JAKAB
 orth. פיש בורמערעס

**Elsőrendű
 hegyaljai fajborok**

VI., Vasváry Pál ucca 5.

Porcellánkereskedők

(Porzellanwarenhändler):

lásd edény-, valamint üveg- és
porcellánkereskedők alatt.

Posztó-, bélés- és kézműárúkeres-
kedők (Tuch-, Futterstoffe u. Manu-
fakturenwarenhändler):

(lásd Kézműárúk alatt is)

Barna és Klein, Paulay Ede u. 7—9.
Bein Testvérek, V., Vilmos császár-
út 14.

Blitz S. Sándor, VII., Rombach-
utca 14.

Blum és Klein, VI., Király-u. 6.

Bohrer Testvérek, VII., Dob-u. 41.

Eisensthal A. P., VII., Király u. 3.

Feldmann Testvérek, Rombach-
utca 13.

Fischer Lajos, VI., Király-u. 16.

Ifj. Herzog József, V., Erzsébet-
tér 13.

Irsai Lajos, VII., Király-u. 13.

II. udvar.

Loden Posztógyár R-T., VII., Ki-
rály-utca 3.

Seidner Lipót, VII., Kertész-u. 43.

Weidler Mór, Akácfa-u. 47.

Weisz Dezső és Társa, VII., Király-
utca 13.

Weisz és Filut, VI., Király-u. 14.

Posztóhulladék (Tuchabfälle):

Bodnár Dezső, VII., Kazinczy-u. 27.

Puncz A. Samu, VII., Kazinczy-
utca 49.

Spinngold Ignác, VIII., József-u. 9.

Spira Samu, VII., Holló-u. 1.

Régiségkereskedések

(Antiquitätenhandlungen):

„Antikart“ régiség, szőnyeg- és
műkereskedelmi r-t. Dob-u. 31.

Feldmann Izsák, VII., Dohány-
utca 16—18.

Silbermann Jakab, VII., Dohány-
utca 20.

Schlesinger S. Jakab, VI., Vilmos
császár-út 19.

Sternberg és Friedmann, VII., Dob-
utca 6.

Sternberg A. „Prompt“ bizományi
üzlet, V., Bülvány-utca 23.

Strausz Mór, V., Wekerle Sándor
utca 4.

Reklámcikek (Reklameartikel):

Szigeti Armin, VI., Nagymező-
utca 22—24.

Rőföskereskedők

(Schnittwarenhändler):

(lásd textil alatt is)

Knöpfler Bernát, VII., Garay-u. 48.

Török Zsigmond, VII., Thököly-
út 30.

Rövidárúkereskedők

(Kurzwarenhändler):

Schmelez David, VI., Király-u. 77.

Tauszig Sándor, VI., Paulay Ede
utca 1.

Rövidárú ügynök

(Kurzwarenagent):

Bródy Lajos, VI., Podmaniczky-
utca 39.

Ruhárúgyár (Kleiderwarenfabrik):

Deutsch Mór és Fiai, V., Vilmos
császár-út 6. Detail-üzlet: IV.,

Károly király-út 28.

Ruhakereskedők (Kleiderhändler):

Adler Ignác, VIII., Rákóczi-út 65.

Eieth Margit, IV., Károly király-
út 10.

Filut G. Hermann, VIII., Dobozi-
utca 3.

Freuden Salamon, VIII., Teleki-
tér 3.

Freund Solemné, VIII., Kun-u. 7.

Friedmann Márton, VIII., Dobozi-
utca 3.

Friedmann Márton, VII., Kisdíófa-
utca 7.

Hahn Gerzon, VIII., Teleki-tér 4.

Liehmann Sándor, VIII., Teleki-
tér 3.

STÜHMER

Bonbon csokoládé
kakaó

legkliválóbb gyártmány

Neumann Simon és Fia, VI.,
 Király-u. 34.
 Plattner Ignác, IV., Károly király
 út 24.
 Práger Mór, VIII., Teleki-téri
 bódé 106.
 Rottenberg Samuel, VI., Paulay
 Ede u. 46.
 Rottenberg Wolf, VII., Akácfa-u. 65.
 Schmelezer Henrik, VIII., Teleki-
 téri bódé 28.
 Schönberger Fülöp, „Herkules”,
 VII., Rombach-u. 1c.
 Schönbrunn Samuel, VIII., Szilágyi-
 utca 5.
 Schwarcz Eizig, VIII., Lujza-u. 1b.
 Schwarcz S. Jakab, VIII., Teleki-
 tér 3.
 Stieber Samuel, VIII., Dobozi-
 utca 15, Teleki-tér 3.
 Szobel Elkáne, VIII., Dobozi-u. 15.
 Szobel Izsák, VI., Hungária-kr. 101.
 Weinstein Antal, VII., Kazinczy-
 utca 38.
 Zwiebel Selig, VIII., Teleki-tér 23.

Ruhanagykereskedők
 (Kleidergrosshändler):

Frankfurter Mihály, VIII.,
 Rákóczi-út 65.
 Garfunkel Salamon, VII., Király
 utca 11.
 Neumann A. Izsák, VIII., Nép-
 színház-u. 46.
 Salamonovits Géza, VI., Vilmos
 császár út 15.
 Sauerteig Jónas, VIII., Népszínház-
 utca 26.
 Steinberger Mór, VII., Rombach-
 utca 13.

Sajt, vaj és esemege

(Käse, Butter und Delikatessen):
 Illovits Jenő, VII., Rombach-u. 2c.
 Mandel Ignác, VII., Király-u. 15.
 Zelig Henrik, VII., Dob-u. 25.

WEISZ IZSÁK

kóser **מאכלים**
baromfi kereskedése.
Naponta friss vágás.

Budapest, VII., Garay-térl nyílt piac

Sapkakészítés

(Kappenverfertigung):

Alföldi Salamon, VI., Király-u. 8.
 Bart Siegfried, VII., Dob-u. 25.
 Hirschhorn L. Zsigmond, VIII.,
 Népszínház-u. 28.
 Landsmann Samu, VII., Rombach-
 utca 4.
 Schönberger Sándor, VII., Rákóczi-
 út 82.
 Schwarcz Lipót, VIII., Teleki-tér 3.
 Zucker Eliás, VIII., Népszínház-
 utca 37.

Selyemáruház

(Seidenwarenhaus):

Spitz Hermann, VII., Erzsébet-
 körút 34.

Sírkövek (Grabsteine):

ADLER J., VII., Károly király út 7.
 Margitta Salamon, I., Erdő-út 16.
 Rosner Armin, VIII., Fiumei-
 út 12a.

Sírkővésnök (Grabstein-Graveur):
 Rosenzweig Mór, VIII., Vas-u. 3.

Szabók (Schneider):

Dávidovits B., VII., Nyár-u. 14.
 Dávidovits Lázár, VII., Sip-u. 7.
 Dávidovits Mózes, VII., Király-
 utca 19.
 Berkovits Samu, VII., Akácfa-u. 43.
 Blaustein Samu, VII., Dob-u. 20.
 Blum Miksa, VIII., Magdolna-u. 43.
 Burechovits József, VII., Akácfa-
 utca 11.
 Eggert Jenő, VII., Akácfa-u. 16.
 Eichel Eliás, VII., Sip-u. 8.
 Gerendási Lipót, VII., Murányi-
 utca 50.
 Goldstein Leib, VIII., Magdolna-
 utca 34.
 Grosz Lipót, V., Vadász-u. 15.
 Herskovits Jenő, VII., Dob-u. 27.
 Hoffer József, VIII., Teleki-tér 22.
 Horovitz Miksa, VII., Király-u. 17.
 Indig Jakab, VII., Kazinczy-u. 6b.
 Indig Zsigmond, VII., Holló-u. 13.
 Katz Ferenc, VIII., Vas-u. 12.
 Katzburg Simon, VII., Rombach-
 utca 4.
 Kertész Vilmos, VII., Nagydíófa-
 utca 18.

Klein Adolf, VI., Podmaniczky-
utca 11.
Löwinger Samu, VII., Akácfa-u. 10.
Präger Izsák, VII., Rombach-u. 4.
Rubin O. Baruch, VIII., Dohózi-
utca 15.
Ruttner Salamon, VIII., Conti-u. 5.
Schlesinger Hermann, VIII.,
Népszínház-u. 22.
Schönfeld David, VIII., Dohózi-
utca 27.
Schwarcz Antal, VIII., Tisza
Kálmán tér 6.
Schwarcz Benjámin, VIII.,
Karpfenstein-u. 18.
Schwarcz Mór, VII., Király-u. 1.
Szlurlovits József, VII., Akácfa-
utca 57.
Ullmann Samuel, VII., Rombach-
utca 1b.
Weinstein Antal, VII., Kazinczy-
utca 38.
Weisz Lipót, VI., Aréna-út 55.
Weisz Hermann, IV., Kaas Ivor u. 9.
női szabók (Damenschneider):
Katz József, VI., Király-u. 8.
Stein Abrahám, IV., Vámbáz-kr. 4.
Szabó- és varrókellékek kereskedés
(Schneider- u. Nähbedarfsartikel):
Bohrer Jakab, VIII., Teleki-tér 4.
Szalámigyárak (Salamifabriken):
Rebenwurz Izidor és Salamon,
VI., Laudon-u. 3.
Skrek Lipót, VII., Dob-u. 27.
Szállító (Spediteur):
Schwarcz és Salgó, cégtul.: Salgó
Jakab, VII., Dohány-u. 10.
Szappangyár (Seifenfabrik):
Hungária vegyszeti gyár (kóser)
VIII., Vay Adám u. 8.
Szálloda (Hotel):
Tauber Adolfné, VII., Rombach-
utca 16.
Szénbánya (Kohlenbergwerk):
Homokterenyeci Kőszénbánya R.-T.,
VII., Dohány-u. 92.
Szénkereskedők (Kohlenhändler):
lásd fa és szén alatt.
Szeszgyár (Spiritusfabrik):
Klein Ármán, VI., Eötvös-u. 24.

Szikkvízgyár (Sodawasserfabrik):
„Millenium“, Löwy Izsák, VII.,
Rombach-u. 1c.
Szivarkapapírgyártás
(Zigarettenpapierfabrikation):
Rabinek Zsigmond, VI., Lázár-u. 6.
Szörmekereskedések
(Pelz- u. Rauhwarenhandlungen):
Berkovits Ernő, VII., Király-u. 7.
Berger Henrik, VII., Király-u. 1.
BERGER SAMUEL, VII., Rombach-
utca 1b. Telefon J. 321—51.
Boxhorn Mózes, VI., Király-u. 8.
Felsenburg Norbert, V., Deák
Ferenc utca 12.
Offenhütter Farkas, VII., Vörös-
máthy-u. 4.
Reitmann Manó, V., Gróf Tisza
István u. 7.
Schwarcz Izidor, IV., Muzenut-
körül 11.
Szűcs (Kürschner):
Stein S., VII., Dob-u. 4.
Takarmány és termék
(Fouragen u. Produkte):
Málík József, VIII., Kenyérmező-
utca 5.
Teasüteménygyár (Teegebäckfabr.):
WEISZ MÓR, VII., Dob-utca 22.
Telefon: J. 423—65.
Tejgazdasági berendezések
(Molkereieinrichtungen):
Fleischmann, VII., Sip-u. 27.
Tej és tejtermékek
(Milch und Molkereiprodukte):
Budapesti Állalános Központi Tej-
csarnok 115. számú fiókja, VII.,
Dob-utca 35.
Niszel Lipót, VII., Rombach-u. 16.
Schwarcz József, VI., Kazár-u. 31.
Tej és Tejtermék Forgalmi R.-T.
31. számú fiók, VII., Garay-téri
nyílt piac.

KLEIN SÁNDOR
VI., VASVÁRY PÁL U. 6.

Legmegbízhatóbb orth. kóser
fűszerárak, sajt, vaj, valamint
olaj és kókuszvaj. — Naponta
friss saját pörköltész kávé.

Terménykereskedő (Produktenh.):
Deutsch Vilmos, V., Nádor-u. 27.

Terményügynökök
(Produktenagenten):
Ehrenthal Jenő, VII., Garay-tér 16.
Fischl Mór, VI., Hajós-u. 31.
Grünbaum Dávid, VIII., Lujza-u. 5.

Textilárugyar (Textilwarenfabrik):
FREUDIGER MÓZES FIAI, VI.,
Dessewffy-utca 34.
Telefon: T. 229—75, 279—76.

Textilárkereskedők
(Textilwarenhändler):
Adler Mór, VII., Hernád-u. 6.
Benedikt Áron, VII., Garay-u. 45.
Blau Sz. és Társa, VII., Rombach-
utca 8.
Brach és Glück, V., Wekerle Sándor
utca 14.
Csillag Ignác, V., Vilmos császár-
út 10.
Eichmann Izsák, VII., Nefelejts-
utca 16.
Ernst Izidor, VII., Szövetség-u. 22.
Eisner Samu, V., Wekerle Sándor
utca 4.
Federer Ferenc, VI., Király-u. 6.
Fedrit Testvérek, VI., Anker-köz 2.
Frenkel Dezső és Fia, VI., Laudon-
utca 8.
Freund Mózes, VI., Paulay Ede u. 1.
Friedmann Zsigmond, VII., Garay-
tér 9—11.
Goldsmann Emil, V., Vilmos csá-
szár-út 10.
Grünwald Gusztáv, VII., Dob-u. 24.
Hirtenstein Samu, V., Gróf Tisza
István u. 11.
Izsák Jenő, VI., Király-u. 6.
Katz Lipót, VI., Laudon-u. 5.
Klein Dávid, VI., Paulay Ede u. 4.
Klein Makusz, V., Wekerle Sándor
utca 7.

KOREIN DEZSŐ, VI., Paulay Ede
utca 12. Telefon: Teréz 115—80.
Mayer Testvérek, V., Wekerle
Sándor utca 13.
Pál Fülöp, VII., Rombach-u. 6.
Schächter S., VII., Király-u. 15.
Stern Sámuel, VI., Paulay Ede u. 8.
Sussmann Adolf, VI., Paulay Ede
utca 8.
Szőke József, VII., Károly király-
út 7.
Weisz David, IX., Lónyay-u. 15.
Weisz Péter, VII., Dob-u. 4.
Weisz Testvérek, VI., Laudon-u. 8.
Zacher Ignác, VII., Károly király-
út 17.

Textilügynökök
(Textilwarenenagenten):
Eckstein Béla, VI., Podmaniczky-
utca 57.
Hirschberger Ödön, VII., Wesse-
lényi-utca 29.
Kőrösi Ignác, V., Kálmán-u. 25.
Kőrösi Mór, IV., Aranykéz-u. 6.
Szilágyi Pál, VI., Király-u. 40.
Weisz Dezső, VI., Teréz-körút 27.

Tojáskereskedők (Eierhändler):
Gerstenfeld Mór, VII., Klauzál-
tér 10.
Kupfer Abrahám, VIII., Nagyfuva-
ros-utca 16.
Schwarz Jakab, VII., Klauzál-
tér 16.

Tollkereskedők (Federhändler):
Gancz Hermann, VI., Paulay Ede
utca 11.
Klein J. Izsák, VII., Nagydíófa-
utca 32.
Lindenfeld Nánán, VII., Dob-u. 24.
PERL S. VII., Nagydíófa-u. 26.
Rösler Adolf, VI., Király-u. 38.
Schächter F. Lázár, VIII., Kender-
utca 6.
Schächner Mór, VIII., Koszorú-
utca 11.
Spiegel Sámuel, VII., Dobozi-u. 31.
WEISZ MÓR, ágytoll-, hely- és
dísztollkereskedő, VIII., Népszin-
ház-utca 32. Telefon: J. 325—29;
és Népszínház-utca 36. Telefon:
J. 412—77.

Parókák, copfok, transformálók

a legjobb kivitelben
(kifésült hajból is)

VISSÓ M.-nél

Budapest, VII., Király u. 1. kaputók

Tóra-író תורא

Berkovits J., VII., Hársfa-u. 31.
Kohn Samuel, VII., Dob-u. 10.
Lax Naftali, VI., Szabolcs-u. 30.

Ügynökök (Agenten):

Bruck Sándor, VII., István-út 8.
Benyovits Bernát, VIII., Vas-u. 14
Berger Vilmos, VII., Wesselényi-
utca 46.
Bodanszky József (ingatlan), VII.,
Peterdi-utca 37.
Braun Lipót, VII., Wesselényi-u. 65.
Farkas Abrahám I., VII., Király-
utca 11.
Friedmann Simon, VI., Király-u. 6.
Fischl Márkusz, V., Visegrádi-u. 43.
Fodor Armin, VI., Csengery-u. 76.
Fuchs Ignác, VIII., Népszínház-
utca 47.
Gansel Náthán, V., Nádor-u. 11.
Gärtner Sándor, VIII., Népszínház-
utca 46.
Goldfarb S. Manó, VII., Kertész-
utca 35.
Goldstein Antal, V., Zrinyi-u. 9.
Groszberg Juda, VI., Paulay Ede
utca 26.
Grüszgott Hermann, VII., Dohány-
utca 2.
Händler Adolf, VIII., Népszínház-
utca 27.
Katz Moric, VII., Dohány-u. 83.
Keszenbaum Marton, VII., Király-
utca 21.
Kiss Marton, VII., Dohány-u. 57.
Kornitzer Imre, VII., Károly ki-
rály-út 11.
Krausz János, VIII., Teleki-tér 10.
Paller Miksa, V., Sziget-u. 25.
Perlstein Mózes, VII., Dob-u. 4.
Rath M. B. VII., Rózsa-u. 57.
Rosenbaum Arnold, VII., Dohány-
utca 37.
Rosenberg Henrik, Klauzál-utca 10.
Roth Jakab, VII., Akácfa-u. 5.
Schlesinger József, VII., Klauzál-
utca 32.
Schlesinger Gábor, VII., Rózsa-
utca 18b.
Schönfeld Armin, VI., Fóti-út 25.
Schwarcz Nándor, VIII., Nap-u. 19.
Singer Lipót, VIII., Erdélyi-u. 19.
Steiger N. Nándor, VII., Csányi-u. 4.

Weber Márkusz, VIII., Bezerédy-
utca 11.
Weiser Mihály, V., Bálvány-u. 4.
Weisz Mór, III., Örömi-u. 34.
Wohl Mór, II., Iskola-u. 56.

Üveges (Glaser):

Schönberger Adolf, VIII., Teleki-
téri bódé 179.
Schlesinger Albert, VI., Paulay
Ede u. 33.

Üveghulladékok (Glasabfälle):

Kaldor Albert, VII., Csengeri-u. 10.

Üveg- és porcellánkereskedők

(Glas und Porzellanwarenhändler):

Engel Henrik, VII., Kertész-u. 29.
Engelmann Mór, VIII., Baross-u. 98.
Klein Izidor, VII., Nagydiófa-u. 5.
Lichtenstein Samu, IX., Tüzoltó-u. 1.
Weisz Adolf, VII., Király-u. 1.
Zucker Henrik, VII., Akácfa-u. 32.
Üveglakásörüldek (Glasschleiferein:
Grausz Lipót, VI., Király-u. 112.
Grünfeld Ignác, VII., Wesselényi-
utca 20.

Üvegárúügynökök

(Glaswarenageanten):

Gellért Lipót, VI., Szondy-u. 31.
Hochberger Sándor, VI., Király-
utca 28.

Varrónők (Näherinnen):

Katz Eszter, VI., Király-u. 50.
Mandl Nővérek, VII., Király-u. 35.

Vaskereskedők (Eisenhändler):

Felix Benő, V., Lipót-körut 18.
Friedmann Simon, VIII., József-
körut 69.
Katz Jakab, VIII., Népszínház-u. 38.
Katz Testvérek, cégl. Weisz Eliás,
VII., Klauzál-tér 8.
Mandel Jenő, IX., Bokréta-u. 7.
Schweid Mayer, VII., Kisdíófa-
utca 4.
Seiler Henrik, VIII., Népszínház-
utca 47.

FÜGGÖNYÖK,

ágyterítők, csipkék

legelőcsóbban

FRANK, BUDAPEST

VIII., RÁKÓCZI ÚT 53. SZÁM.

Vas- és fémárúkereskedők (écska)

(Eisen- und Metallwarenh.) (Alt):

Abelesz Emil, V., Váci-út 88.

Berner Salamon, VIII., Erdélyi-
utca 17.

Lang Ignác, VIII., Tömö-u. 44.

Friedler Bernát, Pesterzsébet, Uri-
utca 18.

Frost Hermann, VIII., Magdolna-
utca 44.

Ehrenthal Gyula, VI., Bajnok-u. 27.

Klein Ignác, VIII., Vay Ádám u. 8.

Salgó József, VI., Bajnok-u. 25.

Schmutz Izsák, IX., Tömö-u. 44.

Sussmann Dezső, VII., Dob-u. 53.

Tyrnauer Náthán, VIII., Dobozi-
utca 33.

Vászonárúképviselet

(Leinenwarevertretungen):

Rabinek Bernát, VI., Király-u. 34.

Rabinek Lipót, VI., Vilmos császár
út.

Vászonkereskedők (Leinenwarenh.):

Bodek Jakab, VII., Erzsébet-
körtút 30.

Deutsch Adolf, VI., Anker-köz 1.

Vegyszerek (Chemikalien):

„Barbien” vegyipar, VII., Nagy-
diófa-utca 5.

Orth. köser

Vendéglősök (Gastwirte):

Fränkel Ignác, VII., Rombach-u. 12.

Goldmann, VII., Kazinczy-u. 57.

Hoffmann N. VI., Révay-u. 10.

Kohn Salamon, VII., Kazinczy-u. 55.

Rosenbaum Gy., VII., Rombach-
utca 2a.

Stern Márton, VII., Rombach-u. 6.

Weinberger Mayer, VII., Dob-u. 12.

Weisz Mendel, VII., Wesselényi-
utca 20.

Weisz Salamon, VII., Rombach-u. 6.

Villanyszerelők (Elektromonteur):

Gelb Hermann, VIII., Karpfenstein-
utca 4.

Katz Lipót, VIII., Baresay-u. 8.

Zöldseg- és gyümölcskereskedő

(Grünzeug und Obsthändler):

Popovits, VII., Dob-u. 25.

Zsák- és ponyvakereskedők

(Säcke- und Plachenhändler):

Bernfeld Kálmán, VI., Vilmos csá-
szár-út 17.

Kárpát József, VII., Nyár-u. 25.

Mayer Ignác, VII., Klauzál-u. 17.

Ungár S. utóda, VI., Király-u. 6.

Weisz Antal, V., Vilmos császár-
út 26.

**Megrendeléseknél hivatkozzék a Szombat-
Almanach címjegyzékére. Nekünk is, az ügynek
is, de Önnek is csak használ.**

SIREMLÉKEK

legolcsóbban szerezhetők be

MARGITTA S.

siremlék-rektárában, a farkas-
réti zsidótemetővel szemben.

BUDAPEST, I., ÉRDI-ÚT 16

Vidékre csomagolás. — Közkívánatra
r a j z o k k a l díjmentesen szolgálók

ABAUJSZÁNTÓ

Főrabbi: *Jungreis Pál.*

Elnök: *Blau Zoltán.*

Alelnökök: *Fried Menyhért,*

Róth Ignác.

Pénztáros: *Klein Sámuel.*

Ellenőr: *Engel Lajos dr.*

Elöljárók: *Schwarz Nándor,*

Weisz Arnold.

Titkár: *Stern Adolf.*

Chevre Kadisa, elnökök:

Tronstein József, Feldmann

Benjamin.

Talmud Tóra, elnökök: *Rosenberg*

Manó, Fried Menyhért.

Bikur Cholim, elnökök: *Klein*

Sámuel, Schwarz Nándor.

Mathis Arumim, elnökök: *Engel*

Lajos dr., Stern Adolf.

Jesuas Achim, elnökök: *Glück*

Dezső, Goldmann Lipót.

Szombattartók

Földbirtokos (Grundbesitzer): *Zim-*

mermann Jakab.

Bádogos (Spengler): *Lederer Sándor.*

Bőrkereskedők (Lederhändler): *Rosen-*

berg Márton, Rosenzweig Sándor,

Weisz Gyula.

nyersbőrkereskedő (Rohbhäutler):

Hartmann Vilmos.

Bőrtőrkerekedő (Möbelhändler): *Klein*

Simonné.

Cipőkereskedők (Schuhhändler): *Bár-*

dos Samu és Glück Jenő, Róth

Hermann.

Divatárkereskedő (Modewaren-

händler): id. Blau Jenő.

Ecetgyár (Essigfabrik): *Rosenberg*

Manó és Fried Menyhért.

Fakereskedő (Holzhändler): *Weisz*

Arnold.

Fűszer-, gyarmatár- és vegyes-

kereskedők (Spezerei, Kolonial-

und Gemischtwarenhändler): Blau

Jakab, Feldmann Benjamin, For-

gács Mihály, Friedmann Mihály,

Friedmann és Schwarz, Glück

Dezső, Goldmann Lipót, Gold-

stein Ignác, Klein Sámuel,

Markusz Ella, Schwarz Adolf,

Spira Henrik, Tronstein József,

Waldmann Lipót, Weisz Pál.

Mész- és cementkereskedő (Kalk-

u. Zementhändler): Spitz Sámuel.

Nyomda- és papirkereskedő (Dru-

ckerei und Papierhändler): For-

gács Lajos.

Órá- és ékszerészek (Uhrmacher

und Juweliere): Fried Hermann,

Friedmann Salamon.

Rőfőskeresek. (Schnittwarenhdlr):

Fuchs Bornát, Glück Ignác,

Neumann Bertalan, Szász Sándor.

Ruhakereskedő (Kleiderhändler)

Klein Hermann.

Szeszkereskedők (Spirituosenhdlr):

özw. Feuerstein Lajosné, Rosen-

berg Manó.

Szabók (Schneider): *Fogel Izidor,*

Frankfurter Hermann, Pollák

Mór, Rosenzweig Ignác, Schwarz

Éliás.

Terménykereskedő (Produktenhdlr):

Guttmann Mór.

Textilárkereskedők (Textilwaren-

hdlr): Auerbach Lipót, Bardos

és Glück, Klein Simonné.

Vas- és gépkereskedők (Eisen- und

Maschinenhdlr): Blau Vaskeres-

kedelmi R-T., Blumenfeld Si-

mon, Feuerstein Lajosné, Rosen-

blüth Lajos.

Üveg- és porcellánkereskedő (Glas-

und Porzellanwarenhdlr): Fried-

mann Simon.

ASZÓD

Bőrkereskedő (Weinhdlr): *Englän-*

der Dezső.

Cukorka és esemege (Kanditen u.

Delikatessen): Friedmann Alajos.

Fakereskedő (Holzhändler): *Leng-*

gyel Testvérek.

Gabonakereskedők (Getreidehdlr):

Herskovits Mór, Lengyel Testv.

Koresmáros (Wirt): *Feuermann H.*

Vegyeskereskedő (Gemischtwaren-

händler): Löwy Jakab.

Vaskereskedő (Eisenhändler): *Eng-*

länder Dezső.

ACS

Főrabbi: *Krausz Simon*.
Elnök: *Klein Arnold*.
Alelnök: *Fränkel Jenő*.
Titkár: *Hajos József dr.*

Chevra Kadisa, elnök:
Fleischmann Lajos.
Gondnok: *Kellner Benő*.

Szombattartók

Földbirtokosok (Grundbesitzer):
Fleischmann József, Fleischmann Lajos, Kemény Armin, Klein Armin, Klein Arnold, Klein Mór, Klein Sándor, Kohn Márton, Stern Lipót.

Cipész (Schuhmacher): *Kellner B.*
Épület- és tűzifakereskedő (Bau- u. Brennholzhdlr.): *Fränkel Jenő*.

BALASSAGYARMAT

Főrabbi: *Deutsch David*.
Rabbihelyettes: *Herschkovits Abraham*.
Elnök: *id. Schwarcz David*.
Alelnökök: *Holló Dezső dr., Weisz Károly*.
Elöljárók: *Weisz Miksa, Berczeller Armin*.
Gondnokok: *Federer Salamon, Schirmann Lipót*.
Pénztárnok: *Klein David*.
Ellenőr: *Büchler József*.

Chevra Kadisa, elnök:
Weisz Károly.
Besz-Hamidrosch Egylet, elnök:
Lázár Mihály.
Talmud Tóra Egylet, elnök:
id. Weisz Armin.
Elemi isk. igazgató: *Adler Samu*.
Miesesz Dalim Egylet, elnök:
Klein Mór.
Ifjusági Egylet, elnök:
Klein Béla.
Nőegylet, elnök:
özv. Szilágyi Mórné.

Leányegylet, elnök:
Salgó Gaborné.

Szombattartók

Asztalos (Tischler): *Steiner József*.
Bazár és illatszertárosok (Basar und Parfümerien): *Radnai Márton, Werner Gyula*.
Borbély (Barbier): *Iezkovics Vilma*.
Bőrkereskedők (Lederhdlr.): *Apfelbaum Ignác, Berczeller Armin, Löwy Bernát, Rubinstein Károly, Weisz Kálmán*.
Butorkeresk. (Möbelh.): *Schulcz M.*
Cipészek (Schuhmacher): *Engel Miksa, Nográd Dániel, Nikolszburger Mátyás, Platzner Miksa, Schichtauer Gábor, Weisz Hermann, Weisz Rezső*.
Divatárkereskedők (Modewarenhdlr.): *Klein József, Ungár Béla, Weisz Oszkár*.
Esztergályos (Drechsler): *Hirschberg Fülöp*.
Fakereskedő (Holzhdlr.): *Haas Gy.*
Fűszer-, gyarmatáru- és vegyeskereskedők (Spezerei-, Kolonial- u. Gemischtwarenhdlr.): *Albert A., Berger Hugóné, Breiner Kálmán, Breiner Kálmánné, Fischer János, Grünbaum Samu, Heksch Armin, Heksch Imre, Heksch Samu, Hirschberg Fülöp, Kohn Ferenc, Kohn Simon, Kovács József, Mátrai Simonné, Schwarcz Emanuel, Schwarcz Herm., özv. Singer Sebestyénne, Spitzer Simon, Steinberger Miksa, Susitzky Henrik, id. Weisz Armin, Weisz Rezső*.
Gabonkereskedők (Getreidehdlr.): *Id. Haas Gyula, id. Weisz Armin*.
Gépkereskedők (Maschinenhändler): *Kohn Dezső, Moskovits Salamon*.
Kereskedelmi társaságok (Handelsgesellschaften): *Balassagyarmati áruforgalmi r. t., Balassagyarmati kereskedelmi r. t.*
Kézimunka (Handarbeiten): *Id. Grosz Mór, Wallesz Rudolf*.
Lisztkereskedők (Mehlhdlr.): *Domán David, Engel Samu, Gerő Testvérek, özv. Simon Izidorné, Schreiber Miksa*.

Mészárosok (Fleischer): Elfer Izidor, Roth Adolf, Szécsényi Samu, Weisz Bertalan.

Mészkereskedők (Kalkhndlr): Füredi Sándor, özv. Quittner Mórné. **Norinbergi áruk (Nürnberger Waren):** Bornstein Samu, Elfer Izsák, Elfer Jenő.

Órás és ékszerészek (Uhrmacher und Juweliere): Alferguth Adolf, Klein Jenő, Löwy V., Schwarz Gábor, Wetzler Manó.

Papir- és könyvkereskedők (Papier- und Buchhndlr): Deutsch Manó, Kondor Sándor, Székely Samu.

Pékühelyek (Bäckereien): Buchler Ernő, özv. Lehr Ferencné, Troszler Vilmos.

Ruha- és cipőkereskedők (Kleider- und Schuhhndlr): Bodor Samu, Hercz Izidor, Kovács M., Steiner Armin, Ungar Salamon, ifj. Weisz Armin.

Rőtőskereskedők (Schnittwarenh.): Baumgarten Sándor, Eckstein Henrik, Fischer Henrik, Gansel József és testvére, Himler Bertalan, Himler Lajos, Kalmár Mór, Klein Béla, Löffler és Ungár, Netzer Lipót, Roth Nándor, Sutzengel Sándor, Strausz Emil, Weinberger Sándor.

Sírkövek (Grabdenkmäler): Rosenberg Dávid.

Szabók (Schneider): Braun Armin, Klein Samu, Kohn Márkusz, Neufeld Mór, Schiffer Jenő, Schwarz Áron, Steinberger és Schiffer.

Szalámgúyarak (Salamifabriken): Elfer Izidor, Simon Izsák.

Vas- és edénykereskedők (Eisen- u. Geschirrhndlr): Hirschfeld Jenő, Kálmán Joel, Nadel Ede, Rübner Manoné.

Vendéglősök (Gastwirte): Schirrmann Lipót, Weisz Dávid.

BALATONFÜRED

Főrabbi: Goldstein Ezra.

Elnök: Singer Zsigmond.

Alelnök: Löwinger Miksa.

Pénztárnok: Oblatt Sándor.

Chebra Kadisa, elnök:

Hirschfeld Samu.

Szombattartók

Föld- és szőlőbirtokosok (Grund- u. Weingartenbesitzer): Oblatt Árpád, Oblatt Rudolf, Volák Simon, Weisz Péter.

Borkereskedő (Weinhndlr): Oblatt Sándor.

Cipész (Schuhmacher): Pollak V. **Fűszer- és vegyesárukereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.):** özv. Schlesinger Mórné, Singer Zsigmond, Weisz Péterné.

Koresmáros (Wirt): özv. Reinerné.

Mészáros (Fleischer): Volák Simon.

Rőtőskereskedők (Schnittwarenh.):

Nagy Jenő, özv. Pollák Dávidné.

Vendéglős orth. kóser (Gastwirt):

Pollák és Weisz.

BALKÁNY

Főrabbi: Lichtenstein Kisziel.

Elnök: Csillag Benő.

Alelnök: Klein Samuel.

Gondnok: Reinitz Kálmán.

Pénztárnok: Horovitz Ignác.

Ellenőr: Klein Simon.

Jegyző: Berkovits Lajos.

Chebra Kadisa, elnök:

Reinitz Menyhért.

Talmud Tóra, gondnok:

Klein Jakab.

Elemi iskola, iskolaszéki elnök:

Reinitz Menyhért.

Árvaház és tanoncolthoz, elnöke:

Főrabbi.

Szombattartók

Bádogosok (Spengler): Reichmann Gusztáv, Wertheimer Hermann.

Cementárugyárak (Zementwarenfabrik): Reinitz Menyhért, Roth S.

Cipészek (Schuhmacher): Hochmann Vilmos, Klein Simon.

Cipőfelsőrészkészítők (Schuhober- teiltzuschneider): Deszberg Jenő, Fried Mayer.

Fakereskedők (Holzhndlr): Klein és Lichtmann, Rosinger Jakabné.

Fűszer- és vegyesárúkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): Berkovits Lajos, Bokor Ferenc, Czizler Adolf, özv. Fried Izidor-né, Grosz Abrahám, Holländer Hermann, Horovitz Ignác, özv. Horovitz Jenőné, Horovitz Sámuel, Klein Jakab, özv. Popper Mór-né, Reinitz Menyhért, özvegy Renner Józsefné, Salgó Béla, Schnitzler Hermann, Teller József, Vinyig Ignác.

Kereszmárosok (Wirt): Berkovits Bernát, Deutsch Ignác, Klein David, Reinitz Kálmán.

Meszkerekedő (Kalkhdler): Frankfurt Mór.

Szomda (Druckerei): Wohlberg II.

Rőfűskereskedő (Schnittwarenh.): Grünberger Lajos.

Szabók (Schneider): Mandel Armin, Popper Armin.

Talisz-szövőde (Talisz-Weberei): Liechtenstein K-né.

Vaskerekedő (Eisenhändler): Roth Miklós.

BALMAZUJVAROS

Főrabbi: Fried Menyhért.

Elnök: Markovits József.

Gondnok: Fohn Benő.

Pénztárnok: Ornstein Dezső.

Ellenőr: Gréger Jenő.

Jegyző: Szigeti Rezső.

Szombattartók

Rőfűskereskedők (Schnittwarenh.): Fohn Benő, Steinberger Emil.

Szabók (Schneider): Ornstein Jenő, Zöldhelyi Henrik.

Vegyeskereskedők (Gemischtwarenhändler): Greger Jenő, Markovits József, Spitzer Jenő.

Vendéglős orth. kóser (Gastwirt): Friedmann József.

BÉKÉSCSABA

Elnök: Markovits Zsigmond.

Alelnökök: Grünwald Mór.

Silberstein Izrael.

Gondnokok: Frisch Ferenc.

Blattberg Sándor.

Pénztárnok: Braun Béla.

Ellenőr: Weisz Salamon.

Jegyző: Singer Manó.

Chevra Kadisa, elnök:

Grünwald Kálmán.

Szombattartók

Földbirtokosok (Grundbes.): Neumann Mózes, Weisz Lipót.

Földbérlok (Grundpächter): Grab Gyula, Havas Hermann, Klein I.

Orvos (Arzt): Dr. Eisenberg Bert.

Baromfikereskedők (Geflügelhdler): Goldstein Bernát, Grünwald Armin, Grünwald Béla, Grünwald József, Grünwald Ödön, Zinner Gusztáv, Zinner Jenő, Zinner Kálmán, Zinner Sándor.

Búdógosok (Spengler): Feldmesser Márton, Feldmesser Mór.

Bétkerekedő (Darmhdler): Weisz I.

Bőrkereskedők (Lederhdler): Apfel Henrik, Gusztáv Ernő, Katz Ernő, Oberländer Salamon, Weber I.

Cementárúkereskedők (Zementwarenhdler): Grünwald Benjámín, Perlroth Abrahám.

Cipészek (Schuhmacher): Grünberger Lázár, Rosenberg Sámuel, Weiszberger József.

Divatárúkereskedők (Modewarenhändler): Rosenbaum Samu-né, Silberstein Izidor, Silberstein S.

Fakereskedők (Holzhdlr): Grünwald Abrahám, Grünwald Kálmán, Grünwald Manó, Grünwald Mór, Weisz József.

Fehérneműkeresek (Weisswäscheln.): Weinberger B-né, Weinberger Dániel.

Fűszer- és vegyesárúkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.):

KOHN-féle אברהם כהן
kávémérés és étkezde

Izletes háziokoszt és sutedmény különlegességek

Budapest, VIII., Kazinczy uoca 55.

BELED

Alexander Mórné, Berta Jenő, Fisch Abrahám, Frisch József, Frisch Miklós, Frisch Salamon, Grünfeld Mórné, Heimlich Mór, Klein Jenő, Schwarcz Ernő, Stern Izidor.

Fűzők (Korsette): Zuckermann E. Gabonakereskedők (Getreidehdlr.): Hirsch Mór, Rosenberg Izsó, Stern Armin, Stern Henrik, Stern Illés.

Gyümölcskeresk. (Obsth.): Schwarcz Hermann.

Körösmárosok (Wirt): Adler Mór, Friedmann Ferenc, Grünwald Dávid, Schneek Armin, Stern József.

Nürnbergiárkereskedők (Nürnbergwarenhdlr.): Weisz Salamon, Weisz Simon.

Nyomda (Buchdruckerei): Holländer Izidor.

Órá és ékszerészek (Uhrmacher u. Juwelire): Mausskopf Izrael, Mausskopf Mór.

Pék (Bäcker): Wieder Izidor.

Rűföskereskedők (Schnittwarenh.): Alexander Adolf, Blattberg Sándor, Fonfeder Mózes, Fonfeder Nálhán, Fonfeder Sámuel, Fonfeder Vilmos, Schwarcz Emánnel, Schwarcz Nálhán.

Ruhakereskedő (Kleiderhdlr.): Gold Sándor.

Szabók (Schneider): Buttermann Dávid, Farkas Mór, ifj. Grünwald József, Rosenberg Izidor, Schön Hermann, Weisz Jenő.

Szállító (Spediteur): Weitzner Mór. Textilárkereskedő (Textilwarenhandler): Frisch Ferenc.

Tollkereskedők (Federnhdlr.): Markovits Fülöp, Markovits Miksa, Markovits Zsigmond.

Cgynökök (Agenten): Duschnitz Vilmos, Fisch József, Grünwald Benő, Odzó Ignác, Sajó Béla, Sobel Jakab, Zuckermann Bernát.

Cveg- és porcellánkeresk. (Glas- u. Porzellanwarenhdlr.): Berger és Lipschitz, Herskovitz Adolf.

Varrónő (Näherin): Eckstein M.-né. Vendéglős orth. kóser (Gastwirt): Holländer I.

Főrabbi: Silberstein Aron.

Elnök: Weiner Zsigmond.

Alelnök: Krausz Gyula.

Gondnokok: Schwarcz Ignác.

Stern Mór.

Pénztárnok: Löwenstein József.

Ellenőr: Rosenberg Lajos.

*

Chevre Kadisa, elnöke: Stern H. Talmud Tóra, vezetője:

Berger Benő.

Elemi iskola, igazgató-tanító:

Donath Dávid.

Szombattartók

Bádogosok (Spengler): Frankl Izidor, Kohn József.

Bőrgyár (Lederfabrik): Singer Lázár.

Bőrkereskedő (Lederhdlr.): Spitzer Zsigmond.

Fakereskedő (Holzhdlr.): Frieber József.

Fűszer- és vegyeskereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenhdlr.): Heimler Márkusz, Stern Jakab, Ungár Jakab, Zechmeister Lajos.

Mészkereskedő (Kalkhdlr.): Frieber Pál.

Pékek (Bäcker): Hoffmann József, Zechmeister Lajos.

Rűföskereskedők (Schnittwarenhdlr.): Appel Izsák, Krausz Gyula, Stern Mór, Wollstein Gyula.

Rűfös- és ruhakereskedő: Weiner Zsigmond.

Rövidárkereskedő (Kurzwarenhändler): Goldstein Sándor.

Téglagyár (Ziegelfabrik): Schwarcz Ignác.

Tésztaárugyár (Teigwarenfabrik): Berger Arzén.

Tojáskereskedő (Eierhdlr.): Reichmann Samu.

Cveg- és porcellánárkeresk. (Glas- und Porzellanwarenhdlr.): Goldstein Sándor.

Vaskereskedő (Eisenhdlr.): Berger Benő.

BERCEL (Nógrád)Főrabbi: *Jungreis Jakab.*Elnök: *Mühlrad Ignác.*Ügyv. elnök: *Blumenthal Simon.*Gondnokok: *Gansel Aron.**Weisz Jenő.*

Chevra Kadisa, vezetése:

*Gansel Izrael, Mühlrad Mór.***Szombattartók****Földbirtokosok** (Grundbesitzer):*Blumenthal Benő, Blumenthal S.,**Gansel Izrael, Jakubovits Bernát,**Mühlrad Ignác, Mühlrad Mór.***Földbérlet** (Grundpächter): *Deutsch**Adolf, Gansel Simon, Blumenthal**Soma.***Cipész** (Schuhmacher): *Katz József.***Fakereskedők** (Holzhändler): *Gansel**Aron, Löwy Miksa.***Fűszer- és vegyesárúkeresek** (Spe-*zerei- und Gemischtwarenhändler):**Blumenthal Falk, Lőrincz Zsig-**mond, Schweitzer Samuel, ifjabb**Weisz Jenő, Weisz Samuel.***Gabonakereskedők** (Getreidehändler):*Goldstein Miksa, Heksch József,**Löwy Miksa.***Malmok** (Mühle): *Gansel Mór, Ja-**kubovits Bernát.***Mészáros** (Fleischer): *Adler N.***Pék** (Bäcker): *Gansel Ignác.***Tojáskereskedő** (Eierhändler): *Eisler.***Vasarúkereskedő** (Eisenwarenhändler):*Blumenthal Márk.***BERCEL (Szabolcs m.)**

adatok nem érkeztek be.

BERETTYÓÚJFALUFőrabbi: *Friedmann M.*Rabbihelyettes: *Blum Ignác.*Elnök: *Asztalos József.*Alelnökök: *Liebstein Lázár.**Kepes Lajos.*Pénztárnok: *Stark Hermann.*Ellenőr: *Kohn Samuel.*Tanácsnokok: *Schvéd Antal.**Liebstein Lajos.*Gondnokok: *Schäffer Ignác.**Weisz Jakab.*

Chevra Kadisa, elnök:

Farkas Móric.

Talמוד Tóra Egylet, elnök:

Farkas Móric.

Elemi iskola, iskolaszéki elnök:

*Spernát Dezső dr.***Szombattartók****Földbirtokos** (Grundbesitzer): *Far-**kas Móric.***Földbérlet** (Grundpächter) *Lieb-**stein Lajos.***Asztalosok** (Tischler): *Moskovits**Mór, Strauszmann Fülöp.***Bádogosok** (Spengler): *Friedmann**Samuel, Schwarcz Mór, Weisz**Sándor.***Rodega:** *Fränkel Izsák.***Borkereskedők** (Weinhändler): *Dá-**vid József, Kepes József.***Bőrgyár** (Lederfabrik): *Bauer M.***Borkereskedő** (Lederhändler): *Gács M.***Cipész** (Schuhmacher): *Leuchter**Hermann.***Cipőkereskedő** (Schuhhändler): *Rosen-**berg Ferenc.***Cementlapgyár** (Zementplattenfab-*rik): Liebstein Lázár.***Ecetgyár** (Essigfabrik): *Klein Gy.***Fakereskedők** (Holzhändler): *Braun**Ferenc, Kepes Lajos.***Fűszer-, gyarmat- és vegyeskeres-****kedők** (Spezerei-, Kolonial- und*Gemischtwarenhändler): Asztalos H.,**Asztalos Mihály, Bleier József,**Berger L., Bernáth Izrael, Braun**Adolf, Goldstein Márton, Grün-**stein N., Kohn Simon, Kovács**Sándor, Mezei Áron, Reich Dá-**vid, Schäffer Ignác, Schwarcz Jó-**zsef, Schwéd Testvérek, Singer**Bernát, Stark Herman, Steiner**Ignác, Weisz Béla, Weisz Her-**mann, Weiszberg Ábrahám.***Gépkereskedő** (Maschinenhändler):*Weisz Arthur.*

Koresmárosok (Wirt): Glück Ig-

nác, Vadász Gyula.

Olajkereskedő (Ölhdrl): Kepes J.

Órás és ékszerészek (Uhrmacher und Juweliere): Fränkel Hermann, Fisch Mihály., Schwarz E., Weisz Jakab.

Rőfőskereskedők (Schnittwaren-händler): Feldmann Antal, Fodor Sándor, Friedmann Testvérek, özv. Hoffmann Mártonné, Klein József, özv. Kurecz Mórné, Rosenfeld Hermann és fia, Rosenfeld József, Roth Sámuel.

Ruhakeresk. (Kleiderhdrl): Frankfurter Sámuel.

Papirkereskedő (Papierhdrl): Adler Béla.

Pékek (Bäcker): Fränkel Farkas, Ungar S.

Sírkő (Grabstein): Steif Salamon.

Szabók (Schneider): Datner Mór, Farkas J., Mandelbaum Vilmos, Rosenfeld Ignác, Schwed Antal, Schwed József, Stern Dezső.

Szeszgyár (Spiritusfabrik): Kepes Albert.

Terménykereskedők (Produkten-händler): Liebstein József, Salamon Dezső.

Tollkereskedők (Federhdrl): Asztalos Béla, Kohn Sámuel, Rosenberg Ignác.

Üvegárkereskedő (Glaswarenh.): ifj. Reich József.

Vaskereskedők (Eisenhdrl): Blau Péter, Kohn Albert, Kohn Ignác, Nyul Testvérek.

Óeskavaskereskedő (Alleisenhdrl): Friedländer Ignác.

Zsák- és kötélárkereskedő (Säcke- u. Seilenwarenh.): Weisz Barna.

BERETTYÓSZENTMARTON

Vegyeskereskedő (Gemischtwaren-händler): Kohn Izraelné.

PAPPER DEZSŐ orth. כשר fűszerkereskedő

Naponta la teavaj. Valódi svajci doboz és emmenthali sajtok. Naponta friss pörköltkave. — Bor, szilvafülem, tearum.
BUDAPEST, VII., DOB-U. 19

BIHARKERESZTES

Főrabbi: Fuchs Lipót.

Elnök: Groszmann Sámuel.

Elöljárók: Ungar Mór, Weisz J.

Szombattartók

Bohánytűzde (Tabakverschleiss): Kovács Jakabné.

Fakkereskedő (Holzhdrl): Kohn G., Ungar Testvérek.

Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): Friss Testvérek, Geiger D. Dezső, Groszmann Sámuel, Nagy Zoltán, Schwarz József.

Kifőzés (Garküchen): Groszmann S. Koresmáros (Wirt): Ungar Sándor.

Mészáros (Fleischer): Weisz József.

Pékek (Bäcker): Datner S. és

Sachs Imre.

Rőfőskereskedő (Schnittwarenh.): Schönberger Belané.

Szabók (Schneider) Mandelbaum Ignác, Schönberger Albert.

Terménykereskedők (Produktenh.): Datner Jenő, Groszmann és Ungar, Kohn Benő, Nagy Sándor, Winkler Gábor.

Tollkereskedők (Federnhdrl): Datner Andor, Löwy N.

Vendéglős (orth. köser (Gastwirt): Ungar Lévi.

BIHARNAGYBAJOM

Főrabbi: Briszik Ferenc.

Elnök: Mohr József.

Alelnök: Frank Jakab.

Pénztárnok: Schlesinger Sándor.

Gondnok: Klein Adolf.

Jegyző: Goldberger József.

*

Chebra Kadisa, elnök:

Marmorstein Izidor.

Talmud Tóra, gondnok:

Lázár Adolf.

Tiferesz Bachurim, elnök:

Farkas József.

Szombattartók

Badagos (Spengler): Éliás Mór.

Cipész (Schuhmacher): Schnitzler I.

Fakereskedő (Holzhdlr): Frank J.
Fűszer- és vegyesárúkeresk. (Spezerei- und Gemischtwarenhdlr): Blau Lajos, Frank Sándor, Klein Izidor, Klein Marton, Klein Salamon, Lázár Adolf, Marmorstein Izidor, Móhr Andor, Schlesinger Sándor, Schönfeld Adolf.
Gyapju- és nyersbőrkeresk. (Woll- und Rohhäutenhändler): Móhr József.
Malom (Mühle): Klein Sándor.
Pék (Bäcker): Feltmann Mór.
Szikkvizgyár (Sodawasserafabrik): Klein Adolf.
Terménykereskedő (Produktenhdlr): Farkas József.
Ügynök (Agent): Citrom Márton.

BIHARUDVARI

adatok nem érkeztek be.

BODROGKERESZTUR

adatok nem érkeztek be.

BONYHAD

Főrabbi: *Pressburger Aron.*
Rabbihelyettes: *Pollák Abraham.*
Elnök: *Galandauer Ignác.*
Alenök: *Guttmann Vilmos.*
Gondnokok: *Engelmann Antal,*
Steiner Lázár.

Chebra Kadisa, gondnokok:
Kohn Aron, Steiner Lázár,
Krausz Mózes.

Talmud Tóra, gondnokok:
Ausch Izsák, Márkus József,
Schick M.

Elemi iskola, gondnok:
Brick Miksa.

Szombattartók

Baromfi-kereskedő (Geflügelhdlr): Ullmann Lipót.
Bor- és sörkereskedők (Wein- und Bierhändler): Galandauer Ignác, Kritzler Lipótné és fia.

Bőrkereskedők (Lederhdlr): Hesser Miksa, Strausz David.
Cipészek (Schuhmacher): Berkovits Manó, Erbsz Gyula, Fröhlich S., Zeif Gyula.
Címfestő (Schildermaler): Bárány S.
Divatárúkereskedő (Modewarenh.): Schönberger József.
Ecetgyár (Essigfabrik): Singer Salamon és Sándor.
Fakereskedők (Holzhändler): Ausch Izsák, Ausch Samuel, Krausz Salamon.
faszén (Holzkohle): Herman Mózes.
Fűszer-, gyarmatárú- és vegyeskereskedők (Spezerei-, Kolonial- u. Gemischtwarenhändler): Davidovits Testvérek, Hirschfeld Testvérek.
Gabona- és lisztkeresk. (Getreide- und Mehlhändler): Deutsch Adolf, Friedenthal Samu, Kohn M. József, Márkus Sándor és fia, Schwarcz Abraham, Schwarcz M. Hermann, cégt. özv. Schwarcz Bernátné.
Kékfestőde (Blaufärberei): Löwy Ignác.
Könyvnyomda (Buchdruckerei): özv. Weisz Jakabné.
Kőfaragó (Steinmetz): Schönberger József.
Mechanikus (Mechaniker): Kohn J. Olajgyárak (Ölfabriken): Kohn Á. és fia, Kohn J. Mózes.
Órás és aranyműves (Uhrmacher und Goldarbeiter): Bermann Mór.
Papirkereskedő (Papierhdlr): özv. Weisz Jakabné.
Rőfűs-kereskedők (Schnittwarenh.): Bárány Miksa, Engelmann Adolf, Grosz Samu, Hesser Arthur, Hirschfeld Miksa, Kohn Szerén, Krausz Sándor, Kun Ferenc, Litzmann Miksa, Pelczér Róza, Rosenfeld Hermann, Sajó Jenő.
Rüvidárúkereskedők (Kurzwarenhändler): Bárány Simon, Hirschfeld Testvérek.
Ruhakereskedő (Kleiderhändler): Schäfler Gyula.
Szeszgyár (Spiritusfabrik): Stern Ferenc.

Tégla gyárak (Ziegelfabrik.): Ausch Izsák, Ausch Samuel, Krausz Salamon.

Terménykereskedők (Produktenhändler): Brick Miksa, Fröhlich Simon és fiai, Guttmann Vilmos, Krausz Mózes.

Tojáskereskedők (Eierhändler): Feldmann és Sauber, Kaff Mór.

Üveg- és porcellánárúkereskedők (Glas- u. Porzellanwarenhändler): Ausch József, Engelmann Antal.

Zöldsegereskedők (Grünzeughändler): Glattstein Ignác és Pollak Gyula.

BÚDSZENTMIHÁLY

Főrahbi: Grünfeld Simon.

Elnök: Löwy Géza.

Gondnok: Biermann Henrik.

Pénztárnok: Braun Márton.

Ellenőr: Kohn Gusztáv.

Elöljárók: Berger Sámuel.

Gold Ferenc, Rosenberg Jakab,

Schwarz Bernát, Schwarz

Hermann, Schwarz Márton.

Szombattartók

Asztalosok (Tischler): Berger Zsigmond, Guttmann Samuel, Teitelbaum Mihály.

Bádogosok (Spengler): Groszmann Béla, Klein Ernő, Neumann Bern.

Bőrkereskedő (Lederhändler): Rosenberg Jakab.

Cipészek (Schuhmacher): Berger Miksa, Grünwald Ignác, Zichermann Jenő.

Dívatáru (Modewaren): Kresch F.

Fakerek. (Holzhändler): Löwy Testv.

Fűszer- és vegyesárúkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.):

Adler Hermann, özv. Berger Mártonné, Burger Miklós, Kern

Lina, Friedmann Armin, Goldberger Mátyás, Goldmann Márton,

Goldmann Vilmos, Grosz Ernő, Grosz Miksa, özv. Grünfeld

Abrahámné, Hartmann Sámuelné, Hartmann Mórné, Irom

Izrael, Klein Izsák, Kohn Gusztáv, Lichtmann Márton, Moskovits

Emil, Ornstein Ignác, Olbaum Adolf, özv. Schwarz Abrahámné, Schwarz Bernát, Schwarz Emánnel, Schwarz Hermann, Tischler Sámuel.

Koresmárosok (Wirte): Berger Samuel, Braun Márton, Schwarz Márton.

Malom (Mühle): Weinberger Mór és Társai.

Nyomda (Druckerei): Schächter M.

Óráások (Uhrmacher): Bodek Mór, Feig Márton.

Papírkerekedők (Papierhändler): Schächter Mózes.

Pékek (Bäcker): Auspitz Béla, Klein Bernát.

Rőfőskereskedők (Schnittwarenh.):

Biermann Henrik, Frank Adolfné,

Gold Ferenc, Kirsch Jenő, Kirsch

Salamon, Rothmann Zsigmond,

Wiesner Mayer.

Szabók (Schneider): Engelmann

Mór, Feier Salamon, Klein Her-

mann, Klein Jakab, Klein József,

Krausz Lajos, Schliesser Sámuel.

Szikvizgyárak (Sodawasserfabriken):

Braun Sámuel, Weinberger

Dávid.

Terménykereskedők (Produktenh.):

Adler József, Burger Béla, Gold-

mann Vilmos, Hefersohn Ernő,

Löwy Géza, Weil Dániel.

Tűzfakerekedők (Brennholzhändler):

Groszmann Mendel.

Vaskerekedők (Eisenhändler): Rein

Aron, Schwarz Mór, Wiesner

M. és Társa.

ROYAL
KÉZIMUNKA IPAR
BUDAPEST, VII.,
KIRÁLY U.
89

Függönyök, ágyterítők, klóppel-
csipkék és egyéb a szakmába
vágó cikkek óriási választékban.

Előnyomda **Előnyomda**

CELLDÖMÖLK

Rabbi: *Grünberger Abrahám.*

Elnök: *Klein Izidor.*

Alelnök: *Marton Pál.*

Gondnokok: *Hoffmann Mór.*

Bass Vilmos.

Pénztárnok: *Szegall Vilmos.*

Titkár: *Heiman József.*

Chevra Kadisa, elnöke:

Gottlieb Izidor.

Alelnök: *Glück Herman.*

Talmud Tóra, elnök:

Neustadt Samu.

Alelnök: *Deutsch Béla.*

Elemi iskola, iskolaszéki elnök:

Fischer Emil.

Tomche Ewjonim, gondnok:

Kluger Manó.

Szombattartók

Földbirtokosok (Grundbesitzer):

Klein Béla, Klein Izidor, Klein Vilmos.

Földbérlet (Grundpächter): *Spitzer Adolf.*

Szőlőbirtokos (Weingartenbesitzer): *Marton Pál.*

Búdogos (Spengler): *Löwy Dezső.*

Borkereskedők (Weinhdlr): *Steiner Samuel, Schwarcz Jakab.*

Borkereskedők (Lederhdlr): *Brandl Sándor, Brandl Testvérek, Deutsch Béla, Fischer Emil.*

Fakereskedők (Holzhdlr): *Breuer Samu, Glück Hermann, Lessinger Ottó.*

Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- u. Gemischtwarenh.): *Bass Vilmos, Buchsbaum Béla, Kluger Manó, Neustadt Samu, Roth Izidor.*

Fuvaros (Fuhrverker): *Weltner B.*

Gabonakereskedők (Getreidehdlr):

Hoffmann Mór, Segall Vilmos, Spitzer Gyula.

Kárpitos (Tapezierer): *Rosenthal József.*

Kifűzés (Garküche): özv. *Goldschmiedné.*

Marhakereskedők (Viehhändler):

Klein Béla, Klein Izidor, Klein V.

Mészáros (Fleischer): *Weiler József.*

Rőtőskereskedők (Schnittwarenh.):

Deutsch Mór, Kohn Jenő, Politzer Jenő, Roth Dezső, Roth Mór,

Weiler Rudolf, Weiler Simon.

Rövidárkereskedő (Kurzwarenh.): *Kosztolitz Adolf.*

Üveg- és porcellánárkereskedők (Glas- und Porzellanhdlr): *Friedmann Salamon, Kosztolitz Mór, Kerpel Dávid.*

Vasárkereskedő (Eisenwarenh.): *Singer Béla.*

CIGAND

Főrabbi: *Neumann David.*

Gondnok: *Feuerstein Ignác.*

Pénztárnok: *Müller Géza.*

Ellenőr: *Guttmann József.*

Chevra Kadisa, elnöke:

Berger Armin.

Fiferész Bachurim, elnöke:

Glück Jakab.

Szombattartók

Földbirtokosok (Grundbesitzer):

Berger Lajos, Glück Samuel.

Asztalosok (Tischler): *Ecker Ignác, Kirez Ignác.*

Cipész (Schuhmacher): *Feuerstein Ignác, Schwarcz David.*

Fakereskedő (Holzhdlr): *Schreiber Ernő.*

Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.):

Dicker Ign., Mandel Béla, Müller Samuel, Rosenfeld Dezső, Schreiber Nándor, Stark Ignác, Weisz

Miklós.

„WESILLA“

őnműködő mosószer
a legideálisabb.

Gyártja a

MAGDOLIN VEGYIMŰVEK

Budapest, III. Tavasz ucca 5.

Keresk. ügynökök (Handelsagenten):
Glück Jenő, Guttman Jenő.

Kereszmárosok (Wirtle): Bleier A.,
Ifj. Ecker József, Roth Miksa.

Malom (Mühle): Berger Armin és
Sichermann Andor.

Mészárosok (Fleischer): Heimlich
Ignác, Roth Miksa.

Szabók (Schneider): Frischmann
Hermann, Kircz József.

Terménykereskedő (Produktenh.):
Schreiber Béla.

CSECSI

adatok nem érkeztek be.

CSENGER

az adatok hiányossága folytán
nem volt feldolgozható.

CSORNA

Főrabbi: Kohn Farkas.

Rabbi: Klein Bernát.

Elnökhely.: Fleischmann Izidor.

Elöljárók: Deutsch Mór, Berger
József, Paschkus Károly, Hoff-
mann Jakab, Halász Manó dr.,
Weisz Máttyás, Rehberger M.

*

Chevre Kadisa, elnök:

Gestetner Ignác.

Ecz Chájim, elnök:

Paschkus Károly.

Bikur Cholim, elnök:

Szofer Mózes.

Tíferez Bachurim, elnök:

Klein Mihály.

Szombattartók

Földbérlet (Grundpächter): Schle-
singer N.

Bodega (orth. kóser): Fuchs Armin,
Neumann B.

Borkereskedő (Weinhdler): Klein M.

Bőrkereskedő (Lederhdler): Klein
Adolf, Koth Dávid.

Bútorkereskedő (Möbelhdler): Szof-
fer Mózes.

Cipészek (Schuhmacher): Winkler
Mór, Wittmann Béla, Weisz Fülöp.

Cipőfelsőrészkészítők (Schuhoher-
teilmzuschneider): Löbl Albert,
Spielmann Dávid.

Cipőkereskedő (Schuhhdler): Grün-
wald A.

Ecetgyár (Essigfabrik): Weisz és
Klein.

Fakereskedő (Holzhdlr): özv. Grün-
wald Imréné.

Fűszer- és vegyesárkereskedők
(Spezerei- und Gemischtwarenh.):

Deutsch Kálmán, Gestetner Ig-
nác és Fiai, Handelsmann Izidor,

Klein Izidor, Moskovits Nathán,
Schwarz Hermann, Stern A., Un-
gár Adolf, Zelmanovits J.

Gépkereskedő (Maschinenh.): Weisz
Lipót.

Pék (Bäcker): Ungár Adolf.

Ponyvakölcsönző (Plachenverleiher)
Löwy N.

Pótkávégyár (Kaffeeersatzfabrik):
Paschkus Károly.

Rőtőkereskedők (Schnittwarenh.):
Fleischmann Izidor, Frank Si-
mon, Galandauer József, Keszler

Marton, Kollmann József, özv.
Porjesz Albinné, Spitzer Ch.

Rővidáru (Kurzwaren): Paschkus
Lipót.

Szabó (Schneider): Weisz Henrik.

Tojáskereskedő (Eierhdler): Weisz
József, Weisz Lipót.

התאחדות elsőrendű tejaskonyha,
naponta friss teavaj **מחיר**
"מאכלי orth. főrebbi felügyele: alatt
VII., Rombach ucca 16, az udvarban
Olcsó árak **Figyelmek kiszolgálás**

N I S Z E L.

SIRKÖVEK

מצבות

"legolcsóbb árban kaphatók

ADLER J.

sirkőraktárában

BUDAPEST, VII.,

Károly-körút 7. sz.

DEBRECEN

Főrabbi: *Strasser Salamon.*Rabbik: *Rosenberg Farkas,**Rosenberg Emánuel.*Elnök: *Bernfeld Samuel.*Alelnökök: *Blasz Ede,**Reichmann Vilmos.*Pénztárnok: *Schreiber Jakab.*Ellenőr: *Altmann Hermann.*Gondnokok: *Katz Áron,**Neumann Gyula, Weisz Ignác.*Tanácsnok: *Weinstock Henrik.*Jegyző: *Krausz Abrahám.*

Talmud Tóra, elnök:

Schreiber Jakab.

Elemi iskola, iskolaszéki elnök:

Dr. Lengyel Zoltán.

Poel Cedeck, elnök:

Mondschein Jenő.

Tiferesz Bachurim, elnök:

Strasser Simon.

Szombattartók

Földbirtokosok (Grundbesitzer):

Farkas József, Miklós-u. 37.

Fülöp Jenő, Varga-u. 19.

Gelberger Dávid, József kir. her-
utca 52.

Goldstein Aladár, Piac-u. 7.

Özv. Goldstein Henrikné, Hatvan-
utca 30.

Özv. Klein Ignácné, Péterfia-u. 22.

Mondschein Jenő, Bethlen-u. 12.

Stern Sándor, Rákóczi-út 14.

Özv. Szép Józsefné, Bethlen-u. 14.

Weisz Ferenc, Széchenyi-u. 25.

Widder Ignác, Széchenyi-u. 3.

Szőlőbirtokos (Weingartenbesitzer):

Blasz Ede, Simonffy-u. 29.

Földbérlet (Grundpächter):

Özv. Berger Jakabné, Széchenyi-
utca 27.

Feuer Menyhért, Széchenyi-u. 44.

Frischmann Salamon, Csillag-u. 77.

Grünfeld Zoltán, Jókai-u. 1.

Grosz Jenő, Arany János-u. 57.

Hönig Benő, Kölcsey-u. 7.

Klein Samuel, Deák Ferenc-u. 1.

Özv. Kupferstein Béláné, Darabos-
utca 20.

Lang Ferenc, Rákóczi-út 58.

Leitner Dezső, József kir. herc-u. 37.

Lichtmann Mayer, József kir. her-
utca 38.

Rosenzweig Sándor, Bellegelő 53.

Schwarz Adolf, Szív-u. 11.

Schwarz J. Bösörmenyi-út 10.

Orvosok (Ärzte):

Dr. Bodnár Lajos, Vár-u. 10.

Dr. Gács Jenő, József kir. herc-
utca 1—3.

Ügyvédek (Advokaten):

Dr. Faragó Béla, Piac-u. 44.

Dr. Fried Lajos, Hatvan-u. 11.

Dr. Grünberger Jakab, Piac-u. 58.

Dr. Lengyel Zoltán, József kir.
herceg utca 6.

Dr. Weisz Aladár, Simonffy-u. 42.

Asztalosok (Tischler):

Grosz Samuel, Otmalom-u. 9.

Jakab Zoltán, Hatvan-u. 61.

Klein Armin, Külső vásártér 22.

Strauszmann Dávid, Simonffy-u. 34.

Streger Márton, Pesti-u. 6.

Szöbel Armin, Széchenyi-u. 19.

Weisz Imre, Reáliskola-u. 6.

Baromfikereskedők (Geflügelhändler):

Berger Márton, Simonffy-u. 19.

Blau Adolf, Hatvan-u. 49.

Freireich Henrik, Hatvan-u. 22.

Goldberger Samuel, Hatvan-u. 49.

Heisz Farkas, Széchenyi-u. 26.

Hirsch Salamon, Simonffy-u. 27.

Kohn Hermann, Csokonai-u. 29.

Kornhauser Adolf, Széchenyi-u. 8.

Knöpfler Dezső, Simonffy-u. 29.

Schwarz Ferenc, Simonffy-u. 5.

Schwarz József, Csokonai-u. 32.

Schwarz Mór, Hatvan-u. 36.

Schönwald M., Külső vásár-tér 16.

Bazár (Basar):

Wassermann Hermann, Kórház-u. 9.

Büdögosok (Spengler):

Citrom Lajos, Teleki-u. 88.

Frischmann Lipót, Garay-u. 25.

Hammermann Salamon, Piac-u. 52.

Hartmann Lőrinc, Arany János-u. 7.

Löbl Izidor, Hatvan-u. 61.

Schreier Gyula, Eötvös-u. 85.

Bodega:

Salamon Dezső, Csapó-u. 23.

Borbély (Barbier):

Lusztig Márton, Arany János-u. 52.

Börkereskedők (Weinhändler):

Bermann Dávid, Külső vásár-tér 16.

Epstein Baruch, Darabos-u. 19.

Fränkel Henrik, Hatvan-u. 6.

Friedländer M., Széchenyi-utca 33.

Friedländer Testv., Hatvan-u. 37.

Greger Andor, Szepességi-u. 37.

Özv. Greger Kálmánné, Bethlen-u. 9.

Grosz József.

Hauer Izidor, Szív-u. 17.

Krausz Mór, Ferenc József-út 58.

Krausz Mór, Piac-u. 58.

Ohlbaum Izidor, Darabos-u. 19.

Ohlbaum Jenő, Simonffy-u. 24.

Teitelbaum Izrael, Hatvan-u. 35.

Ungar Árpád, Bethlen-u. 10.

Waldmann Albert, Széchenyi-u. 37.

Weinberger Bernát, Péterfia-u. 17.

Borügynökök (Weinagenten):

Klein Lajos, Vár-u. 10.

Rosenberg Emánuel, Szepességi-
utca 14.**Börkereskedő (Lederhändler):**

Blass Testvérek, Hatvan-u. 1.

Farkas Hermann, József kir. her-
utca 69.

Feldmann Samuel, Bethlen-u. 9.

Fisch Izák, Hatvan-u. 31.

Fohn Ede, Szepességi-u. 30.

Friedmann David, Varga-u. 2.

Gottlieb Benő, Simonffy-u. 45.

Goldstein Mór, Jókai-u. 36.

Grünherger Frigyes, József kir. hg-
utca 69.

Kohn Hermann, Arany János-u. 23.

Kohn Márton.

Mandel és Schwarczopf, Csapó-u. 19.

Schwarcz Ernő, Garay-u. 6.

Schwarcz Fülöp, Hatvan-u. 49.

Süsskind Manó, Csokonai-u. 5.

Weisz Miklós, Bethlen-u. 24.

Böründös (Taschner):

Feuermann Bernát, Vendég-u. 58.

Butorkereskedők (Möbelhändler):

Fenyvesi Emánuel, Kossuth-u. 41.

Hausner Salamon és Károly,
József kir. hg. utca 22.**Schulek Sándor** *műkéses mester***Budapest, VII., Király u. 3. Telefon: József 123-19**

Chalofim valódi angol acélból, a legszebb tükörfénnel, réz-
baknival, csontnyállal. — Minden darabért teljes
garancia. — Élesítő kövek. — Mohel műszerek. —
Javítások olcsón és gyorsan készülnek.

BOHRER JAKAB

Budapest, VIII., Teleki-tér 4.

Szabókellékek, szövet- és
bélésárak legmegbízhatóbb és
legolcsóbb bevásárlási forrása

Telefon: József 343-67.

Lefkovits Jakab, József kir. hg-
utca 36.

Weinstock Henrik, Hatvan-u. 17.

Cementgyár (Zementfabrik):

Krausz Albert, Nyugati-u. 26.

Cipész (Schuhmacher):

Berger Samuel, Hatvan-u. 61.

Blonder Béla, József kir. hg-u. 38.

Dickmann Samuel, Hatvan-u. 6.

Feldmann Ignác, Hatvan-u. 49.

Fischer Menyhért, Hatvan-u. 1.

Fried Mór, Széchenyi-u. 11.

Gelb Jakab, Szepességi-u. 19.

Gelber Dávid, Hatvan-u. 24.

Gleichmann Árpád, Széchenyi-u.

Goldstein Lipót.

Jakab Samuel, Nyugati-u. 24.

Jakabovits Sándor, Nyugati-u. 24.

Liener Izidor, Hatvan-u. 39.

Márton Mihály, Csokonai-u. 3.

Pollák Ignác, Halköz-u. 4.

Salamon Eliás, Csokonai-u. 7.

Silber Adolf, Teleki-u.

Ungár Zsigmond, Széchenyi-u. 50.

Weisz Áron, Lónyay-u. 7.

Weisz József, Csokonai-u. 41.

Cipőfelsőreszkészítők

(Schuhoberteilzuschneider)

Schwarz Mór, Hatvan-u. 60.

Weisner Jenő, Arany János-u. 59.

Weisz Mór, Jókai-u. 46.

Cipőgyárak (Schuhfabriken):

Klein Ernő, Garay-u. 24.

Klein Salamon, Garay-u. 24.

Weinberger L. Farkas, Csapó-u. 58.

Weintraub Márton, Csapó-u. 58.

Cukorkagyár (Kanditenfabrik):

Berger Farkas, Nyugati-u. 48.

Cukorkakereskedő (Kanditenh.):

Schiffmann Ábrahám, Délsor 2.

Cukrász (Zuckerbäcker):

Farkas Ignác, Pásti-u. 6.

Díszműűru (Galanteriewaren):

Binéth V. és Armin, Hatvan-u. 1.

Divatáru (Modewaren):

Kertész Jenő, Ferenc József u. 19.

Weiszkrón József, Ferenc József
utca 7.

Eetkereskedő (Essighändler):

Dancziger Lajos, Simonffy-u. 10.

Eruyőkészítő (Schirmmacher):

Grosz Sándor, Simonffy-u. 5.

Fakereskedők (Holzhändler):

Fischer Elek, Károly Ferenc u. 18.

Glück Kálmán, Miklós-u. 55.

Grosz József, Bösörmenty-u.

Grossmann Márton, Simonffy-u. 18.

Katz Béla, Széchenyi-u. 9.

Schiffmann Armin, Pesti-u. 3.

Schiffmann Gyula, Pesti-u. 3.

Schiffmann Salamon, Pesti-u. 3.

Schwarz Bernál, Hatvan-u. 36.

Singer Hermann, Hatvan-u. 1.

Stark Jenő, Csokonai-u. 17.

Strasser Mark, Csokonai-u.

Strasser Simon, Kozraktár.

Fatermelés (Holzproduktion):

Schwarz Mayer, Piac-u. 77.

Fuvarosok (Fuhrwerker):

Brück Jakab, Hatvan-u. 64.

Fenyvesi Miklós, Hatvan-u. 42.

Fränkel Lipót, Erzsébet-u. 25.

Friedmann Zsmond, József királyi
hóceg-u. 60.

Sauerbrunn Mária, Zsák-u. 11.

Schwarz Jakab, Hatvan-u. 39.

Fűszer- és vegyesárukereskedők

(Spezerei- u. Gemischtwarenhdlr.):

Adler Benjamin, Csokonai-u. 13.

Adorján Jenő, Arany János u. 46.

Berger Adolf, Szoboszlai-út 2.

Bihari Ernő, Bethlen-u. 40.

Friedmann Simon, Zsák-u. 3.

Grosz Izidor, József kir. hg. u. 47.

Grünbaum Pál, Erzsébet-út 22.

Hartstein Hermann, Nyugati-u. 38.

Klein Béla, Erzsébet-út 25.

Klein Ignác, Jókai-u. 1.

Kupfer Jakab, József kir. hg. u. 23.

Mandel Jenő, Hatvan-u. 50.

Mayer Lajos, Hatvan-u.

Steinberger Vilmos, Hatvan-u. 61.

Steinmetz Mózes, Hatvan-u. 18.

Weisz Bertalan, Vörösmarty-u. 24.

Weisz Ignác, Hatvan-u. 72.

Weisz Sándor, Széchenyi-u. 23.

Zafr Lipót, Jókai-u. 13.

Fűszernagykereskedők

(Spezereigrosshändler):

Eisenberg Hermann, Hatvan-u. 35.

Grünberger és Glück, Csapó-u. 16.

Ulmann Salamon R.-T., Ferenc

József utca 69.

Fűzők (Korsette):

Hoffer Lajos, Miklós-u. 5.
Horovitz József, Reáliskola-u. 10.
Géplakatos (Maschinenschlosser):
Weisz Mór, Csokonai-u. 21.

Gyümölcskereskedők

(Obsthändler):

Goldberger Mór, Csapó-u. 19.
Gutfreund Izidor, Hatvan-u. 39.
Gutfreund Ferenc, Fűvészkert 5.
Herskovits Samuel, Hatvan-u. 9.
Kohn Márton, Zugó-u. 7.
Kohn Mór, Csapó-u. 6.

Halkereskedők (Fischhändler):

Goldstein Bernát és Adolf,
Simonffy-u. 19.

Kohn Sándor, Cserepes-u. 8.

Harisnyakútó (Strumpfwirker):

Herskovits Simon, Csokonai-u. 41.

Kalapos (Hutmacher):

Kohn Ignác, Piac-u. 79.

Kárpitosok (Tapezierer):

Glattstein Ignác, Piac-u. 71.
Précs Benő, Hatvan-u. 43.
Silberstein Béni, Széchenyi-u. 42.

Kávéházak (Kaffeeshänke):

Adlovits Adolf, Nyugoti-u.
Glück Gyula, József kir. hg.-u. 38.

Kefegyár (Bürstenfabrik):

Bürger Jenő, Csokonai-u. 10.

Kefekútó (Bürstenbinder):

Fried Bernát, József kir. hg.-u. 58.

Kelmefestő (Stoffärber):

Weisz Salamon, Arany János-u. 11.

Kézműárkereskedők

(Manufakturhändler):

Bernfeld Samuel, Hatvan-u. 1.
Rosenbaum és Fonföder, Király-
utca 4.

Koreszmárosok (Wirt):

Iegifj. Altmann Hermann, Károly
Ferenc-u. 12.

Angyal Ferenc, Csapó-u. 19.
Berger Hermann, Salétrom-u. 2.
Danczinger Lajos, Simonffy-u. 16.
Danczinger Miksa, Szabó Kálmán
utca 27.

Deutsch M. Léb, Hatvan-u. 61.

Dickmann Vilmos, Mester-u. 45.

Fisch Hermann, Böszörményi-út 69.

Friedmann Salamon, Olajirtó.

Fülöp József, Ispotáj-u. 1.

Gottlieb Frigyes, Hatvan-u. 45.

Grünfeld Józsefné, Nyugoti-u. 30.

Hartstein Adolf, Hatvan-u. 71.

Kandel Mártonné, Nyugoti-u. 22.

Kandel Mór, Pesti-u. 47.

Krausz Adolf, Bocskay-tér 9.

Moskovits Lipót, Kazinczy-u. 2.

Roth Márton, Erzsébet-u. 5.

őzv. Rothmann Dávidné, Déli-sor 25.

Rothmann Márton, Déli-sor 25.

őzv. Schwarz Lipótné, Hatvan-
utca 99.

Weiser Nálán, Petöfi-tér 2.

Kosárkötő (Korbinder):

Brandt Salamon, Kossuth-u. 25.

Könyv- és papirkereskedők

(Buch- u. Papierhändler):

Braun Miklós, Hatvan-u. 15.

Klein Armin, Hunyadi-u. 15.

Moskovits A., Ferenc József-út 56.

Ösztreicher Simon, Pesti-u. 5.

Könyvkötők (Buchbinder):

Gottesmann Jakab, Csokonai-u. 15.

Perl Aron, Simonffy-u. 31.

Lakatos (Schlosser):

Roth Mór, Zugó-u. 6.

Lisztkereskedők (Mehlhdlr):

Gyémánt Dezső, Simonffy-u. 17.

Gyémánt Salamon, Csapó-u. 75.

Guttmann Mózes, Arany János-u. 57.

Kupler Ignác, Bádogos-u. 5.

Kupfer Samu, Bádogos-u. 5.

Löwy Hermann, Eötvös-u.

Mandel Samu, Hatvan-u. 61.

Schwarz Mór, Hatvan-u. 28.

Weitzner Jakab, Széchenyi-u.

Malmok (Mühle):

Grünfeld Salamon, Károly Ferenc
József utca 30.

Hercz Ignác, Diószegi-u. 20.

Mészárosok (Fleischer):

Abraham Mendel, Simonffy-u. 9.

Gelberger Lajos, Csetete-u. 7.

Guttmann Bernát, Csonka-u. 18.

Guttmann Ignác, Darabos-u. 21.

Guttmann Samuel, Csapó-u. 19.

Hercz József, Erzsébet-u. 3.

Lindenfeld Ignác, Szepességi-u. 14.

Nussbaum Ferenc, Barna-u. 5.

Kohn József, Nyomtató-u. 15.
 Schneck László, József kir. herceg-
 utca 58.
 Schwarz Ignác, József kir. hg.-u. 62.
 özv. Vass Izidorné, József kir.
 herceg-utca 67.
 Vass Jenő, József kir. hg.-u. 67.
 Weisz Ignác, Diószegi-u. 12.
 Weisz Lajos, Diószegi-u. 18.

Mészkereskedő (Kalkhändler):

Weisz Salamon, Boeskey-u. 2.

Nyomdák (Druckereien):

Deutsch Jenő, Zsák-u. 5.
 Deutsch Mór, Csokonai-u. 14.
 Dicker Lipót, Hatvan-u. 36.
 Grosz Emil, Nyil-u. 115.
 Grosz József, Honvéd-u. 5.
 Herskovits Miklós, Hatvan-u. 39.
 Liebermann Geza, Piac-u. 79.

Olajkereskedő (Ölhändler):

Klein Sándor, Külső vásár-tér 17.

Órásk és ékszerészek

(Uhrmacher und Juweliere):

Braun Mózes, Hatvan-u. 35.
 Licht Bernát, Simonffy-u. 27.
 Pollak Mór, Arany János-u. 8.
 Schiffmann Zoltán, Vendég-u.
 Silber Salamon, Degenfeld-tér 4.
 Wertheimer Hermann, Hatvan-u. 31.

Paplankészítő

(Belldackenerzeuger):

Klein Lipót, Széchenyi-u. 14.

Parókakészítő

(Perückenerzeuger):

Dávid Márton, Széchenyi-u. 6.

Pékek (Bäcker):

Beck Mór, Csokonai-u. 38.
 Citrom Adolf, Mester-u. 39.
 Deutsch Ignác, Széchenyi-u. 37.
 Grünfeld Ferenc, Hatvan-u. 48.
 Herschkovits Emanuel, Szepességi-
 utca 27.
 Horovitz Dávid, Késes-u. 12.
 Keszler Bernát, Csapó-u. 75.
 Kohn Lajos, Homok-u. 3.
 Kohn Ödön, Széchenyi-u. 17.
 Márton Vilmos, Kápolnási-u. 2.
 Pécz Ferenc, Miklós-u. 34.

Pipakészítő (Pfeiffenschneider):

Goldstein Lajos, Hatvan-u. 63.

Posztókereskedők

(Tuchwarenhändler):

Adler Jenő, Kossuth-u. 2.
 Feldheim Dezső, Ferenc
 József út 67.
 Kupfer Jenő, Kistemplom-u. 6.
 Silberstein Jenő, Kossuth-u. 2.
 Weisz Emil, Mester-u. 14.
 Weisz Ignác, Arany János-u. 30.
 Weisz Mór, Arany János-u. 16.

Régiségkereskedő

(Antiquitätenhändler):

Dr. Brüll Henrik, Piac-u. 28.

Rőfőskereskedők

(Schnittwarenhändler):

Altmann A. Mór és Társai, József
 kir. herceg-utca 1.
 Brandtwein Szender, Csapó-u.
 Friedländer Samuel, Simonffy-u. 59.
 Grosz Izidor, Csapó-u. 47.
 özv. Groszmann Adolfné, Hatvan-u.
 Gottlieb Jenő, Bethlen-u. 38.
 Guttman Dávid, Csapó-u.
 Guttman Eliás.
 Guttman Izák, Csapó-u. 1.
 Guttman Mór József, Hatvan-u. 15.
 Hornstein Lázár, Bethlen-u. 9.
 Katz Bernát, Hatvan-u.
 Rose Jenő, Arany János-u. 24.
 Singer Vilmos.
 Stern Bernát, Hatvan-u. 16.
 Teichmann Béla, Ferenc
 József út 83.
 Teitelbaum Antal, Csapó-u.

Rövidárukereskedők

(Kurzwarenhändler):

Dávid Ferenc, Hatvan-u. 1.
 Dávid Salamon, Hatvan-u. 15.
 Einzig Bernát, Csokonai-u. 15.
 Holländer Henrik, Hatvan-u. 20.
 Klein Ernő, Degenfeld-tér 6.
 ifj. Leiner Dezső, Hatvan-u. 2.
 Lindenfeld és Schwarz, Simonffy-
 utca 5.
 Mayer Manó, Simonffy-u. 1.
 Popper Testvérek, Hatvan-u. 13.

Ruhakereskedő

(Kleiderhändler):

Glück Hermann, Bádogos-u. 5.

Sapkakészítő (Kappenmacher):

Parkas Izák, Ferenc József-út 81.

Sírkövek (Grabsteine):

Schreiber Jakob, Hunyadi-u. 14.

Sókereskedő (Salzhändler):

Pollák Zsigmond, Miklós-u. 13.

Sörkereskedő (Bierhändler):

Fränkel Jenőné, Arany János u. 60.

Szabók (Schneider):

Blau Dávid, Arany János u. 5.

Blitzer Ignác, Simonffy-u. 19.

Ehrenfeld Elemér, Simonffy-u. 26.

Eisner Imre, Hatvan-u. 33.

Feldheim Sámuel, Degenfeld-tér 4.

Fellner Ferenc, Kossuth-u. 58.

Felmann Márkusz, Kötvös-u. 1.

Friedmann József, Simonffy-u. 59.

Kelemen József, Gyöngyvirág-u. 2.

Klein Párkás, József kir. hg. u. 24.

Klein Ferenc, Jókai-u. 30.

Klein Ignác, Hatvan-u. 6.

Lebovits Dezső, Hatvan-u. 18.

Lebovits Sándor, Kötvös-u. 1.

Löff Lázár, Hatvan-u. 9.

Lowy Benjámin, Kazinczy-u. 4.

Lusztig Béla, Miklós-u. 50.

Mayer Ignác, Simonffy-u. 27.

Moskovits Bernát, Szepességi-u. 20.

Reich Lajos, Csokonai-u. 12.

Roll Márkusz, Bethlen-u. 4.

Schindler Mózes, Széchenyi-u. 25.

Schwarz Sámuel, Vendég-u. 18.

Steier Mór, Piac-u. 40.

Sugár Samu, Varga-u. 24.

Schwarz József, Arany János u. 7.

Szabó Dezső, Csokonai-u. 42.

Weisz Izidor, Hatvan-u. 1.

Weisz Márton, Beresényi-u. 37.

Wieder Leopold, Csapó-u. 1.

Szalámigyár (Salamifabrik):

Paneth Testvérek, Bethlen-u. 11.

Szállodák (Hotels):

özv. Herskovits Mendelné, Homok-

kert-u. 127.

Igaz József, Boszorményi-u. 69.

Szappangyár (Seifenfabrik):

Goldstein Benj., Szepességi-u. 12.

Szatócso (Krämer):

Biró Vilmos, Buda Eziás u. 37.

Breuer Ignác, Simonffy-u. 17.

Deutsch Emil, Vendég-u. 54.

Dicker Lajos, Hatvan-u. 41.

Ellenhogen Lajos, Hatvan-u. 39.

Engel Dezső, Csapó-u. 73.

Fogel L. Ignác, Sas-u. 3.

Friedmann Ignác, Hatvan-u. 33.

Grosz Jenő, József kir. hg. u. 2.

Grosz Mayer, Szepességi-u. 47.

Kalz József, Beresényi-u. 60.

Katz Lajos, Széchenyi-u.

Sirul Bernát, Halom-u. 9.

Szaharecz Ignác, Halom-u. 5.

Treitel Izidor, Cegléd-u. 4.

Winkler Henrik.

Szeszkereskedő (Spiritus Händler):

Reichmann Vilmos, Széchenyi-u. 22.

Szénkereskedő (Kohlenhändler):

Grünfeld Leopold, Csapó-u. 16.

Szikvízgyárak (Sodawasserfabr.):

Dancziger Dezső, Homok-u. 140.

Fuchs Lajos, Piac-u. 56.

Grünfeld Mór, Csapó-u. 7.

Klein Bernát és Ignác, Csokonai-
utca 15.

Neumann Béla, Hatvan-u. 28.

Szerényi Adolf, Barna-u. 2.

Szobafestők (Zimmermaler):

Breuer Hermann, Zugó-u. 6.

Kohn Sándor, Hatvan-u. 47.

Lichtmann Sámuel, Csokonai-u. 11.

Wieder Mór, Csokonai-u. 17.

Eckstein Lajos, Csapó-u. 19.

Weisz Mór, Hatvan-u. 52.

W. Weisz Mór, Hajnal-u. 27.

Zucker Jakob, Hatvan-u. 62.

Szőrmekereskedő

(Pelz- und Rohwarenhändler):

Katz Zsigm., Ferencz József út 77.

Szücsök (Kürschner):

Altmann Jenő, Vendég-u. 84.

Rubin Dávid, Bethlen-u. 8.

Takarmánykereskedő (Fourogenh.):

Ida Mendel, Árpád-tér 15.

Tejkereskedő (Milchhändler):

Salamon Jakab, Nyugoti-u. 36.

Takarmánykereskedő (Fouragenh.):

Fränkel Miklós, József kir. hg. u. 58.

Fränkel Samu, Arany János u. 16.

Fried Samu, Hatvan-u. 69.

Friedländer Jenő, Hatvan-u. 25.

Grünzweig Sámuel, Vendég-u. 34.

Jakab Mór, Zugó-u. 6.

Kohn Mór, Erzsébet-u. 23.

Weissenberg V., Nyugoti-u. 38.

Textilkereskedők (Textilwarenh.):

Altmann A. Mór, Garay-u. 10.
 Altmann Bernát, Darabos-u. 20.
 Altmann Hermann, Darabos-u. 22.
 ifj. Altmann Hermann, Hatvan-u. 56.
 Belgrádi Antal, Csonka-u. 11.

Timar (Lohgerber):

Gelb Samuel, Széchenyi-u. 56.

Tollkereskedők (Federnhändler):

Basch Miksa, Szepességi-u. 34.
 Berger Miksa, Szoboszlai-u. 12.
 Feldmann Jónás, József kir. hg. 15.
 Goldstein Ferenc, Varga-u. 31.
 Katz Áron, Hatvan-u. 72.
 Klein Ferenc, Vendég-u. 23.
 Knöpfler Frigyes, Pásti-u. 5.
 Kohn Samuel, József kir. hg. 15.
 Landau Vilmos, Hatvan-u. 71.
 Lebovits Ármán, Hatvan-u. 48.
 Wiesel Mendel, Vendég-u. 8.
 Wiesner Bernát, Jókai-u. 46.

Turógyár (Kuhkäsefabrik):

Gottlieb Manó, Nyugoti-u. 16.

Ügynökök (Agenten):

Bergmann Miklós, Hatvan-u. 56.
 Berliner Emil, Csokonai-u. 15.
 Brenner Bernát, Hatvan-u. 45.
 Deutsch Andor, Zsák-u. 5.
 Droth Mór, Bethlen-u. 58.
 Ebenstein J., Arany János u. 16.
 Farkas Vilmos, Csokonai-u. 52.
 Fábán Viktor, Hatvan-u. 5.
 Fekete Mór, Vendég-u. 45.
 Fisch Izidor, Varga-u. 11.
 Fischbein József, Csokonai-u. 36.
 Fried Adolf, Hatvan-u. 31.
 Friedmann Benjamin, Zugó-u. 7.
 Friedmann Jenő, Széchenyi-u. 8.
 Gelbermann Emil, Varga-u. 30.
 Goldmann Jenő, Szepességi-u. 10.
 Goldstein Hermann, Nyomtató-u. 2.
 Goldstein Nándor, Hatvan-u. 40.
 Gottlieb Mihály, Simonffy-u. 37.
 Gottlieb Samuel, Zsák-u. 3.
 Groszmann Samuel, Széchenyi-u. 10.
 Grünberger József, Piac-u. 58.
 Grünwald Béla, Hatvan-u. 19.
 Gutfreund Menyhért, Hatvan-u. 59.
 Holländer Antal, Piac-u. 50.
 Jakab Károly, Hatvan-u. 61.

Jakab Mihály, Varga-u. 30.
 Jungreis Jakab, Hatvan-u. 28.
 Jurovits Abrahám, Garay-u. 8.
 Keller Áron, Calvin-tér 14.
 Klein Izák, Hatvan-u. 67.
 Klein Lajos, Vár-u. 10.
 Kohn Dezső, Szalkai-u. 6.
 Kosztelit Mór, Patai-u. 16.
 Kupfer Adolf, Késes-u. 13.
 Lang Adolf, Rákóczi-u. 2.
 Lang Samuel, Agárdi-u. 4.
 Leichtmann F., József kir. hg. 36.
 Lichtmann Simon, Darabos-u. 15.
 Lindenfeld Géza, Hatvan-u. 61.
 Lindenfeld Mátyás, Szepességi-u. 6.
 Lipschitz Herm., Szepességi-u. 11.
 Löwy Dezső, Kinizsi-u. 43.
 Maller Márton, Teleky-u. 68.
 Rosenbaum József, Simonffy-u. 49.
 Roth Jenő, Széchenyi-u. 31.
 Sáfrán Jakab, Szepességi-u. 27.
 Schiffmann M., Deák Ferenc u. 22.
 Schwarz Emil, Bethlen-u. 21.
 Schwarzkopf Zoltán, Arany
 János u. 46.
 Spitz Béla, Teleky-u. 96.
 Szolovits J., József kir. hg. u. 64.
 Teszler Samuel, Simonffy-u. 40.
 Trebits Ignác, Csók-u. 3.
 Unsorfer Hermann, Hatvan-u. 64.
 Weisz József, Hatvan-u. 12.
 Wiesel Albert, Széchenyi-u. 24.

Üveg- és porcellánkereskedők

(Glas- und Porzellanwarenhändler):
 Berger Zsigmond, Piac-u. 66.
 Braun Ármán, Kölcsey-u. 5.
 Knöpfler Henrik, József kir. hg.
 utca 48.
 Siehermann Samuel, Csapó-u. 19.

Vaskereskedők (Eisenhändler):

Farkas Áron, Darabos-u. 10.
 Klein Béla, Szepességi-u. 25.
 Weissenberg Testv., Szepességi-u.
 Würdiger Béla, Késes-u. 90.

Vegyszerek (Chemikalien):

Földes Antal, Hatvan-u. 13.
 Lustig Samuel, Simonffy-u. 29.

Vendéglősök orth. kóser**(Gastwirte):**

Hammormann Salamon, Piac-u. 52.
 Hartstein Vilmos, Hunyadi-u. 24.

Vendéglosók (Gastwirte):

Adler Miklós, Royal.
 Özy. Herskovits Sámuelné,
 Erzsébet-út.
 Kohn Ignác, Piac-u. 19.
 Rosenzweig Samu, Erzsébet-u. 113.

Vízvezetékészre

(Wasserleitungsmonteur):

Gyenes Antal, Arany János u. 35.

Zöldégerkedő

(Grünzeughändler):

Weisz Mendel, Csapó-u. 40.

Zsákkerkedők (Sackhändler):

Berger Dezső, Darabos-u. 23.
 Braun Ignác, Jókai-u. 16.

DERECSKE

Főrabbi: Kohn Hermann.

Elnök: Grossmann Lipót.

Elöljárásági tagok: Rubin Salamon, Weinberger Eliás, Basch Izidor, Luszlig Sámuel, Sternberger Mór, Horovitz Béla, Kohn Béla, Klein Sámuel.

✱

Chevre Kádisa, elnöke:

Moskovits Izidor.

Gemilasz Cheszed, elnöke:

Rubin Salamon.

Szombattartók

Orvos (Arzt): dr. Berger Arthur.

Allatorvos (Tierarzt): Tokayer Bernát.

Ügyvéd (Advocat): dr. Kardos G.
 Földheltő (Grundpächter): Fogel Andor.

Asztalos (Tischler): Moskovits D.
 Bádógosok (Spengler): Bauer Jenő, Bauer Viktor.

Bor- és sörmagykerkedő (Wein- u. Biergrosshändler): Breuer Dezső.

Bőrkerkedő (Lederhändler): Weisz Dezső és Benő.

Cipészek (Schuhmacher): Farkas Albert, Farkas Mór, Farkas Sám., Goldstein Béla, Liener Sándor.

Fakerkedők (Holzhändler): Berger

Vilmos, Klein Mór és Sámuel, Rubin Salamon és Lajos.

tüzifa (Brennholz): Gold József.

Fűszer- és vegyesárkerkedők (Spezerei- u. Gemischtwarenh.): Gold Zsigmond, Luszlig Sámuel, Spitz Ignác.

Kőműves (Maurer): Némethi Károly.

Koresmáros (Wirt): Rosenthal J.

Malom (Mühle): Ritter Ferenc.

Mészárosok (Fleischer): Grosz Gy., Schönfeld Ignác, Steiner József.

Órás (Uhrmacher): Berkovits Jenő.

Rőfőkerkedők (Schnittwarenh.):

Berkovits Béla, Ganz Mózse, Katz Hermann és Dezső, Lefkovits Sámuel, Meisel József, Weinberger Eliás és Jenő, Weinberger Márton és Sámuel, Weinstein E.

Rövidárkerkedő (Kurzwarenh.): Grossmann Adolf.

Szalók (Schneider): Abrahám A., Áron Jakab, Guttman Miklós, Weisz József és Fülöp.

Szatócsok (Krämer): Adler Bertalan, Blum József, Feldmann Ignác, Herezberg Izrael, Jung Simon és Pál, Kohn Ferenc és Béla, Siehermann Ferenc.

Terménykerkedők (Produktenh.):

Friedmann Ferenc, Margittai Gy. és Hermann, Moskovits Izidor és Lajos, Moskovits Jakab és Társa.

Tollkerkedők (Federhändler): Basch Izidor, Horovitz Béla.

Vasárkerkedő (Eisenwarenh.): Meisnel Sámuel.

Vendéglos orth. kóser (Gastwirt): Csillag Mayer.

DÉVAVÁNYA

adatok nem érkeztek be.

DIÓSGYŐR

az adatok hiányossága folytán nem volt feldolgozható.

RATZERSDORF LIPOT

ÉKSZERÉSZ

BUDAPEST, VI. KIRÁLY U. 2

ANKER PALOTA

Telefon: Teréz 124-28

DOMBRÁD

Főrabbi: *Leichtag Efraim*.

Elnök: *Goldmann Samu*.

Alelnök: *Márkus Izrael*.

Pénztárnok: *Schwarz Mór*.

Ellenőr: *Klein Ignác*.

Szombattartók

Asztalos (Tischler): *Herschkovits Lajos*.

Bűdogos (Spengler): *Salamon Hermann*.

Borkereskedő (Weinhdlr): *Hoffstätter Armin*.

Cipész (Schuhmacher): *Klein Dezső*.

Cipőkereskedő (Schuhhdlr): *Lefkovits Mór, Márkus Izrael*.

Fakereskedő (Holzhdlr): *Goldmann Samu*.

Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- u. Gemischtwarenh.): *Deutsch Ignác, Klein Ignác, Márkus Lajos, Rosenbaum Ferenc, Rosenberg József, Schwarz Mór, Schwarz Samu, Weisz Emil*.

Mészkereskedő (Kalkhdlr): *Reisz Izrael*.

Mészárosok (Fleischer) *Dancziger Mór, Rosenbaum Adolf*.

Nyersbőrkereskedő (Rohhäutehdlr): *Schwarz Ignác*.

Ruhakereskedők (Kleiderhändler): *Fellmann Márton, Reisz Jenő*.

Szabók (Schneider): *Ganzfrier Lajos, Weiszfeld József*.

Szikkvízgyár (Sodawasserfabrik): *Dancziger Mór*.

Terménykereskedő (Produktenh.): *Altmann Mór, Czeisler Lipót, Kornfeld Izidor*.

Órás (Uhrmacher): *Blum Sándor*.

Pék (Bäcker): *Czeisler Lipót*.

DUNAFÖLDVÁR

Rabbihielyettes: *Adler Adolf*.

Elnök: *Adler Adolf*.

Pénztárnok: *Binéth Salamon*.

Ellenőr: *Herczl Simon*.

Elöljárók: *Adler Arnold, Adler Nándor, Eckstein N. Wolf, Raab Frigyes*.

Szombattartók

Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): *Adler Adolf, Adler Arnold, özv. Wilhelm Mórné*.

Nyersterménykereskedő (Rohproduktenhdlr): *Ekstein N. Wolf*.

Nyomda (Druckerei): *Raab Frigyes*.

Rőfűkereskedők (Schnittwarenh.): *Adler Nándor, Binéth Salamon*.

Rum- és likörgyár (Rum- u. Likörfabrik): *Herczl Simon*.

EGER

Főrabbi: *Schreiber Simon*.

Elnök: *Reiner Adolf*.

Alelnök: *Deutsch Aron*.

Pénztárnok: *iff. Schwarz Béla*.

Ellenőr: *Katz Salamon*.

Gondnokok: *Grünfeld Jakab*.

Groszmann Károly.

*

Chevra Kadisa, elnök:

Lusztig Ignác.

Bikur Cholim, elnök:

Deutsch Aron.

Jeszode Tóra, elnök: *Deutsch A.*

Sász Chevra, elnök:

Rosenberg Ignác.

Szombattartók

Bűdogosok (Spengler): *Frisch István, Grossberg Emánuel, Grünfeld Jakab, Schwarz Soma*.

Bazáráru (Basarwaren): *Schwarz Ignác iff.*

Borkereskedők (Weinhdlr): *Daucz E., Klein Mór, Rosenberg Ignác, Rosenberg Sándor*.

Börgyár (Lederfabrik): *Rosenberg Lipót*.

Bőrkereskedők (Lederhdlr): *Kohn Jenő, Rosenberg Ignác, Weisz Gy.*

Cipészek (Schuhmacher): *Grünspan Bernát, Schwarz József, Schwarz Sámuel, Stern Sámuel*.

Cipőkereskedő (Schuhhdlr): *Schnee-weisz Ignác*.

Fakereskedők (Holzhändler): *Gross-*

mann Sándor, Reiner Adolf, Schwarcz David, Ungár Vilmos. tűzifa és szén (Brennholz und Kohle): Ábrahámovits M., Fischer Menyhért, Klein Lajos.

Fuvaros (Fuhrwerker): Stark Sám.

Fűszer- és vegyesárukereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): Balázs Gyula, Berg Vilmos, Blass Jenő, özv. Birn Józsefné, Bornstein Sándor, Braun Zsigmond, Burger Ignác, ifj. Fischer Lajos, Franck Adolf, Goldmann Miksa, Grossmann Ernő, Grossmann Károly, Grünfeld Izidor, Hirsch Dénes, Hoch Lajos, Klein Lipót Pál, Körösy Sándor, Löwinger Eliás, Schwarcz Jakab, idősebb Schwarcz Ignác, Schwarcz Jakab, Stern Bernát.

Halkereskedő (Fischhändler): Händler József.

Kalapkereskedő (Huthändler): Deutsch Károly.

Kézimunka (Handarbeiten): Batumölh Salamon.

Könyvkereskedés (Buchhandlung): Engländer Adolf.

Körmárvárosok (Wirt): Fischer Géza, Friedmann Hermann, Rosenfeld József, Schwarcz Herm., Schwarcz Márton.

Kútesinálómester (Brunnenbauer): Braun József.

Lisztkereskedők (Möhlh.): Deutsch Mihály, Krausz Gyula.

Műszerész (Mechaniker): Fried Vil.

Órás és ékszerészek (Uhrmacher u. Juweliers): Fischer László, Klein Hermann, Weiser Dezső.

Őszerekek (Trödler): Deutsch Lajos, Koff Lipót, Lusztig Ignác, ifj. Weisz József.

Pékek (Bäcker): Bieber Mór, Goldner Mór, Blumberger József.

Rőfőskereskedők (Schnittwarenh.): Braun Menyhért, Deutsch Izrael, Goldstein József, Grünwald Lipót, ifj. Klein Sámuel, Kultsár Mór, Kultsár Samuel, Markstein Sándor, Pollák Fülöp és Társa, Roth Miksa, Schächter Ignác, id. Schwarcz Béla, ifj. Schwarcz

Béla, Schwarcz Ede, Weisz Ign. Sóraktár (Salzlager): özv. Schwarcz Sománé.

Szabók (Schneider): Berkovits J., Grossmann Vilmos, Izsák Jenő, Stern Hermann.

Szállító (Spediteur): Schwarcz Istv.

Szobafestő (Zimmermaler): Kohn Adolf.

Szikvizgyár (Sodlawasserfabrik): Friedmann Farkas.

Tejkereskedő (Milchhändler): Grünzweig József.

Terménykereskedők (Produktenh.): ifj. Fischer József, Grosz Adolf, Schwarcz István, Webermann B. Tollkereskedő (Federnhändler): Sauber Hermann.

Veges (Glaser): Pollák Ignác.

Varrógépkereskedő (Nähmaschinenhändler): Goldstein Dezső.

Vaskereskedők (Eisenwarenhändler): Schwarcz és Deutsch, Schwarcz Sándor.

Vendéglősök orth. kóser (Gastwirts): özveggy Klein Samuné, Rosenberg A. Joachim.

ERDÖBANYA

adatok nem érkeztek be.

FEGYVERNEK

adatok nem érkeztek be.

FEHÉRGYARMAT

Főrabbi: Jungreis Ábrahám.

Elnök: Weisz Sándor.

Alelnök: Deutsch Jenő.

Gondnok: Gerendás Ábrahám.

Pénztárnok: Kaufmann Ede.

Szombatlartók

Földbérlet (Grundpächter): Farkas Vilmos.

Bédogások (Spengler): Klein Béla, Klein Juda, Klein Zsigmond.

Bőrnagykereskedők (Weingrossh.): Friedmann Vilmos, Goldstein Dezső.

Bőrkereskedők (Lederhändler): Berger Armin, Schwarcz Adolf, Weisz Sándor.

Cipészek (Schuhmacher): Bleier Salamon, Braun Sámuel, Klein Hermann, Mayer Sámuel, Simon Hermann.

Cipőfelsőreszkesztő (Schuhoberteilzuschneider): Blau Sámuel, Grosz Mór, Keizler Jenő, Salamon A.

Divatárkereskedők (Modewarenh.): Grünfeld Vilmos, Mátyás Adolf, Paskesz Hirsch.

Ecetgyár (Essigfabrik): Grünbaum Károly.

Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- u. Gemischtwarenh.): Fischer Mór, Frank Jenő, Grosz Dezsőné, Grossmann Hermann, Hercz Márton, Ilkovits Mór, Sackermann Sánd., özv. Schwarcz Mórné.

Kárpitos (Tapezierer): Weisz Henr.

Koreszmáros (Wirt): Keizler Adolf.

Liszt- és sókereskedő (Mehl- und Salzhändler): Weinberger Izsák.

Mészkereskedő (Kalkhändler): Klein Abrahám.

Mészárosok (Fleischer): Grosz Farkas, Mermerstein Ignác.

Órás és ékszerész (Uhrmacher u. Juwelier): Frank Sándor.

Rőfőszárkereskedők (Schnittwarenhändler): Grünstein Elek, Spitz Tóbiásné, Schwarcz Arm., Weisz Mór.

Rövid- és textilárkereskedő (Kurz- und Textilwarenhändler): Deutsch Jenő.

Sörnagykereskedő (Biergrosshändler): Friedmann Vilmos.

Szabó (Schneider): Fischer Benő.

Szappangyár (Seifenfabrik): Blau Dávid.

Szikvizgyár (Sodawasserfabrik): Weisz Antal.

Terménykereskedő (Produktenh.): Goldstein Mayer.

Timár (Lohgerber): Fisch Adolf.

Üveg-, porcellán- és vasárkereskedők (Glas-, Porzellan- und Eisenwarenhändler): Feltmann Dávid, Goldstein Samu, Kepecs Salamon, Roos Lajos, Weisz Náthán.

Varrógépkereskedők (Nähmaschinenh.): Szabó József.

FÖLDES

Főrabbi: Csillag Emanuel.

Elnök: Grosz Sámuel.

Alelnökök: Feldmann Ede.

Weinberger Lipót.

Gondnokok: Holländer Mózes.

Pláner Mór.

Elöljárósági tagok: Berger Zoltán, Reichmann Ignác, Nyul

Márton, Kolchier Aron, Léb

Ferenc, Farkas Albert.

Jegyző: Klein Emil.

Chevre Kadisa, elnök:

Farkas Albert.

Talmud Tóra, elnök: Pláner Mór.

Elemi iskola, vezetősége: A hitközségi előljárásság.

Szombattartók

Asztalos (Tischler): Löwy József.

Baromfi-kereskedő (Geflügelhändler): Grosz Vilmos.

Bazárárkereskedő (Basarwarenhändler): Feldheim Emanuel.

Cipész (Schuhmacher): Löwy Salamon.

Cukorkakereskedő (Kanditenhändler): Rosenberg Sámuel.

Élelmiszerkereskedők (Geschirrhändler): Steiner Béla, Nyul Márton.

Fakereskedő (Holzhändler): Feldmann Ede.

Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- u. Gemischtwarenh.):

Fülöp József, Grosz Sámuel, özv.

Holländer Hermanné, Heisz S.,

Leichter Mihály, Leitner Péter,

özv. Mautlinger Adolfné, Maut-

linger Ferenc, Reichmann Ignác,

Reichmann Jenő, Roth Bernát,

Schwarcz Dezső, özv. Schwarcz

Kálmánné, Weinberger Lipót,

Weinberger Vilmos.

Kéményseprő (Rauchfangkehrer): Winternitz Sámuel.

Kereskedelmi ügynökök (Handels-Agenten): Léb Ferenc, Mann Hermann, Roth Mátyás.

Koresmárosok (Wirtle): Farkas Albert, Holländer Mózes, Weinberger Lipót.

Lisztkereskedő (Mehlhändler): Leitner Hermann.

Malom (Mühle): Berger Zoltán.

Mészárosok (Fleischer): Grünberger Sándor, Steiner Ferenc.

Mészkereskedő (Kalkhändler): özvegy Reichmann Józsefné.

Óráások (Uhrmacher): Csillag Ferenc, Tubák Mór.

Rőfűsárukereskedők (Schnittwarenhändler): Feldmann Albert, Katzender Henrik, Kolchier Aron, Ungar Ignác, Ungar József.

Szabók (Schneider): Hornstein Sámuel, Nyul Dezső, Spitzer Mór, Weisz Lipót.

Szíkvízgyár (Sodawasserfabrik): özv. Glück Ignácné.

Terménykereskedők (Produktenh.): Feldmann Armin, Feldmann Vilmos, Reichmann Ferenc, Roth Zsigmond.

Tollkereskedők (Federnh.): Feuerwerker Abraham, Fried Zsigmond, Friedmann József, Habermann Sámuel, Pláner Mór.

Vasárukereskedő (Eisenwarenh.): Weisz Miksa.

FORRÓ

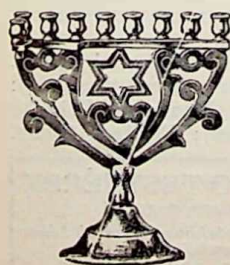
adatok nem érkeztek be.

GAVA

adatok nem érkeztek be.

GÖRBÖPINCEHELY

adatok nem érkeztek be.

Menorák — gyertyatartók

sárgarézből
gyárt és gyári
áron árusít

MIKA fémárúgyár

Budapest, VII., Kazinczy ucca 47.

Telefon: József 428-27.

GYÖMÖRE

Főrabbi: Steiner Ignác.

Elnök: Schwarcz József.

Pénztárnok: Rosenberger Zsigm.

Ellenőr: Grosz Lajos.

Szombattartók

Bádogos (Spengler): Deutsch Ign.

Cipészek (Schuhmacher) Gelbmann

Jenő, König József.

Fűszerkereskedők (Spezereiwarenhändler): Gróf Mór, Grosz Lajos.

Szabó (Schneider): Lang Vilmos.

Likörgyár, szesz- és bornagykereskedő (Likörfabrik, Spiritus- und Weingrosshandlung): Steiner Lázár fia.

Pék (Bäcker): Hoffmann Adolf.

GYÖNGYÖS

Főrabbi: Jungreis Antal.

Elnök: Berkovits Soma.

Alelnök: Róth Mór.

Pénztárnok: ifj. Berkovits Soma.

Ellenőr: Lichtmann Miksa.

Gondnok: Jakobovits Salamon.

Talmud Tóra, elnökök:

Kaháni Márton, Krausz József.

Bikur Cholim, elnök:

ifj. Klein Sámuel.

Tiferesz Bachurim, elnök:

Lichtig Jenő.

Szombattartók

Asztalosok (Tischler): Csonka József, Grünstein Hermann.

Bazárok (Basare): Kohn Jakab, Salezer József.

Bazár, háztartási s kosárukereskedő (Basar, Haushaltungs- und Korbwarenhändler): Kahani Márton.

Bádogosok (Spengler): Márton A., Schwarcz Soma.

Bodega: ifj. Klein Sámuel.

Borkereskedők (Weinhändler): Éliás Abraham, Grünfeld Benő, Jakobovits Salamon, Káhn Márkusz és Mihály, Roth Mór, Steiner Emil.

Bőrkereskedők (Lederhdlr): Abraham Mór, Braun Dávid, Boxhorn Izidor, Eckstein Hermann, Rosenthal Nándor, Schütz Bernál.

Cipőkereskedő (Schuhhdlr): Salczer Izidor.

Cukorkakereskedő (Kanditenhdlr): Iczkovits Ármin.

Csipe- és szalagkereskedő (Spitzen- und Bänderhdlr): Hannofer Mór.

Ecetgyár (Essigfabrik): id. Berkovits Soma.

Fakereskedők (Holzhdlr): Hermann Zsigmond és fia, Stekler József.

Festékáru (Farbwaren): Trepper Márton.

Fűszer- és vegyesárukereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): Hoffer Sándor, Jungreis Sándor, Lichtmann Miksa, Löwy Gyula, Silberkrausz Dezső, Steiner Emil, Steiner Leó, Szilágyi Dezső, Waldner Mór, Weisz Jenő, Weisz Gábor, id. Weisz Gyula.

Gabonakereskedők (Getreidehdlr): Present Dávid, Ungerleider József, Weisz Jakab.

Kelekötő (Bürstenbinder): Neumann Dávid.

Kocsigyártó (Wagner): Trepper S.

Korcsmáros (Wirt): Feldmann Mór.

Mészáros (Fleischer): Czeichner J.

Órás és ékszerész (Uhrmacher- und Juwelier): Salczer Sándor.

Petroleumkereskedő (Petroleumh.): Steinreich Simon.

Pék (Bäcker): Fried Lipót.

Rőtőskereskedők (Schnittwarenh.): Ádám Dávid, ifj. Berkovits Soma, Braun Miklós, Eisenberger Sándor, Fischer Sándor, Ganz Lipót, Grünbaum Nándor, Guth és Domány, Hercz és Trencsényi, Herskovits Manó, Kesztenbaum Jakab, Protovin Adolf, Raab Salamon, Schönberger Miksa, Spiegel S., Waldner Gyula, Wieder Abraham, Weisz Nándor.

Rövidáru (Kurzwaren): Gelbmann Manó.

Ruhakeresk. (Kleiderhdlr): Darvas

Sándor, Goldner David, Waldner Ernő, Waldner Mihály.

Sórraktár (Bierlager): id. Berkovits Soma.

Szatócások (Krämer): Abraham M., Berliner Samu, Feldmann Mór, Hoffmann Henrik, id. Klein Márton, Kohn Lajos, Mandl Jakab, Rosenberg Ignác, Grünfeld Mihály, id. Hermann M., Löwy A.

Szoba- és éimfestő (Zimmer- und Schildermaler): Hoffmann Bernál.

Terménykereskedők (Produktenh.): Mandl Márton, Mandl F.

Üveges (Glaser): Heifeld Mihály.

Üveg- és porcellánáru (Glas- und Porzellanwaren): Blau Miklós, Welt Ignác özv. és Társa.

Vaskereskedők (Eisenhdlr): Frank Henrik, Östreich Dezső.

őcskavaskereskedő (Alteisenhdlr): Fischer Oszkár.

GYÖNK

Elnök: *Engelmann Vilmos.*

Pénztárnok: *Politzer N.*

Titkár: *Rothausz Illés.*

*

Chevre Kadisa, elnök:

Lorsy Béla.

Szombattartók

Bőrkereskedő (Lederhdlr): Engel I.

Ecetgyár és fakereskedés (Essigfabrik und Holzhandlung): Aulich Mór fia.

Fűszer- és vegyesárukereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): Adler Izrael, Aulich Benő, Löwy Béla, özv. Pollákné, Rosenberg Emil, Weisz S.

Nyomda (Druckerei): Engel József.

Rőtőskereskedők (Schnittwarenh.): Adler Vilmos, Neuhausz Pál.

Szabó (Schneider): Politzer Gyula.

KATZBURG TESTVÉREK

KÖNYVNYOMDA

Magyarország legjobban felszerelt héber nyomdaüzeme

Budapest, VII., Akácfa ucca 45.

Meghívók (héber, magyar, német) azonnal készülnek.

GYŐR

Főrabbi: *Snyders Bernát.*
 Rabbi: *Wachster Efraim.*
 Elnök: *Schwarz Izidor.*
 Alelnökök: *Wachster Dávid.*
Fischer Hugó.
 Gondnokok: *Koppel Zsigmond.*
Zimmermann Adolf.
 Pénztárnok: *Frankl Ferenc.*
 Ellenőr: *Deutsch Lázár.*

Talmud Tóra, elnök:
Steiner Salamon.
 Elemi iskola, elnök:
Raab Márton.
 Bikur Cholim, elnök:
Gestetner Benő.
 Tiferesz Bachurim, elnök:
Snyders Jakab.
 Öögylet, elnök:
Wachster Dávidné.

Szombattartók

Földbirtokos (Grundbes.): *Schwarz Izidor.*
 Rélyegzőgyár (Stempelfabrik): *Gestetner Adolf.*
 Birkakereskedők (Schafhändler): *Grünwald Jakab, Grünwald Zsigm.*
 Borkereskedő (Weinhändler): *Deutsch Jakab.*
 Bőrkereskedők (Lederhändler): *Raab Testvérek, Stern Márkusz.*
 Cipész (Schuhmacher): *Schwarz Márkusz.*
 Edénykereskedők (Geschirrhändler): *Fischer Hugó, Grünweig József.*
 Élelmiszerkereskedő (Lebensmittelhändler): *Gestetner Adolf.*
 Építési anyagkereskedő (Baumaterialienhändler): *Neuhansz és Gestetner.*
 Fűszerárkereskedők (Spezereiwaren-händler): *Koppel Zsigmond, Salezer Testvérek.*
 Fűzőkészítő (Korseltenerzeuger): *Kohn Márton.*
 Haltenyésztő (Fischzucht): *Schwarz Izidor.*

Kőfaragók (Steinmetze): *ifj. Gestetner Testvérek.*
 Mészárosok (Fleischer): *Fleischmann Jakab, Spiegel Ferenc.*
 Nádgyárak (Rohrfabriken): *Gestetner Testvérek, Schwarz Izidor.*
 Nyomda (Buchdruckerei): *Grosz Gusztáv.*
 Óráások és ékszerészek (Uhrmacher und Juweliero): *Deutsch Lázár, Gestetner Imre.*
 Óskavas és rongynagykereskedő (Alteisen-, Lumpen- und Hadern-grosshändler): *Beran Hermann.*
 Papírárukereskedők (Papierwarenhändler): *Fischer Armin, Grosz Lipót.*
 Pék (Bäcker): *Braun Márkusz.*
 Rőfösárukereskedő (Schnittwarenhändler): *Grünwald Jakab.*
 Rövidárukereskedő (Kurzwarenh.): *Donáth Mór.*
 Szeszárugyár (Spirituosenfabrik): *Frankl és Zimmermann.*
 Szesznagykereskedő (Spiritusgrosshändler): *Steiner Lázár fia.*
 Téglagyár (Ziegelfabrik): *Schwarz és Gestetner.*
 Terménykereskedő (Produktenh.): *Wechsler Dávid.*
 Textilárukereskedő (Textilwarenh.): *Gestetner Sámuel.*
 Vegytermékek (Chemikalien): *Furtenbach Ferenc utóda, Vegyipari és kereskedelmi részv.-társ.*
 Vendéglő orth. kóser (Gastwirt): *Weisz Hermann.*

GYŐRSZENTMARTON

adatok nem érkeztek be.

HAHÓT

adatok nem érkeztek be.

HAJDUBÖSZÖRMÉNY

adatok nem érkeztek be.

Bőrröndök, bőrdixműsruk.
 iskola-, piaci táskák
 legolcsóbban a készítőnél

LÖW JAKAB ÉS TÁRSA

Budapest, VI., Vilmos császár út 33.

Eladás nagyban és kicsinyben.

HAJDUDOROG

Főrabbi: *Czitrón Farkas*.
 Elnök: *Szender Farkas*.
 Alelnök: *Goldstein Hermann*.
 Pénztárnok: *Rubinstein Zs*.
 Ellenőr: *Stulberger Izidor*.

Talmud Tóra, elnök:
Strasser Nálhán.

Szombattartók

Földbérlok (Grundpächter): Bleier
 Farkas, Felhermann Sándor,
 Kupferstein Jenő.
 Búdogosok (Spengler): Grünwald
 Márton, Klein Ignác.
 Baromfikereskedő (Geflügelhändler):
 Kohn Áron.
 Borkereskedők (Weinhdlr.): Fisch
 Lajos, Fisch David.
 Cipészek (Schuhmacher): Leicht J.
 Schlesinger Jenő.
 Cipőkereskedő (Schuhhdlr.): Róth J.
 Fakeskedők (Holzhdlr.): Frenkel
 József, Kelemen Marton (tüzifa).
 Fuvaros (Fuhrwerker): Friedl.
 Koesmárosok (Wirt): Berger József,
 Bleier Farkas, Grün Zsigmond,
 Lőrincz Ábrahám, Roth Salamon,
 Roth Simon.
 Lisztkereskedő (Mehlh.): Roth L.
 Mészárosok (Fleischer): Izrael Á.,
 Schwarcz Jenő.
 Órás (Uhrmacher): Rosenberg M.
 Pamutszövőde (Baumwollweberei):
 Citron Ezekiel.
 Pék (Bäcker): Kelemen Jenő.
 Szabók (Schneider): Eisenberger
 Jakab, Fülöp József, Gleichmann
 József, Grosz Vilmos, Katz József,
 Rosenfeld Jakab, Rosenfeld
 Sámuel.

Szikvizgyárak (Sodawasserfabriken):
 Braun Zsigmond, Wiesel I.
 Szobafestő (Zimmermaler): Eisenberger
 Sámuel.
 Terménykereskedő (Produktenhdlr.):
 Taub Hermann.
 Tollkereskedők (Federnh.): Grünberger
 Hermann, Kelemen Izsák,

ifj. Kelemen József, Kelemen Károly,
 Kelemen Mór, id. Kelemen Mór,
 Roth Hermann, Spitz S.
 Vegyeskereskedők (Gemischtwaren-
 händler): Kaufmann Samuel,
 özv. Eisenberger Bernátné, Frenkel
 Mór, Goldstein Hermann,
 Grünfeld Hermann, Izsák Károly,
 özv. Klein Ignácné, Klein Samuel,
 Reichmann Emánuel, Reichmann
 Mór, Roth Ernő, Roth József,
 Rothmann Péter, Rubinstein Zs,
 Szender Farkas.

HAJDUHADHÁZ

Főrabbi: *Czitrón Farkas*.
 Elnök: *Horovitz Sámuel*.
 Alelnök: *Grünstein Mayer*.
 Gondnok: *Braunstein Jakab*.
 Pénztárnok: *Horovitz Éliás*.
 Ellenőr: *Goldstein Emánuel*.
 Ülnökök: *Bónis Ignác, Fellmann
 Ferenc, Krausz Adolf, Löwy
 Ignác*.

*

Orth. kóser

EMMENTHÁLI
 VIKTORIA KÖVÉR SAJT
 TEAVAJ
 TEHÉNTÚRÓ és
 KENŐSAJT

a legjobb minőségben
 állandóan kapható

Viktória Sajtgyárnál, Ölbő
 (Vas megye). *Hechscher*
 sárvári orth. izr. hitköz-
 ség rabbinátságától.

Talmud Tóra, gondnokok: *Horovitz Adolf, Koffler Ferenc.*

Szombattartók

Földbirtokosok (Grundbes.): Csillag Hermann, id. Horovitz Lajos.
 Asztalosok (Tischler): Berkovits Lajos, Krausz Bertalan.
 Bádigosok (Spengler): Frenkel David, Weisz Menyhért.
 Bazár (Basar): König Bence.
 Bőrkereskedők (Lederhändler): Grünstein Mayer, Lichtenstein B.
 Cipészek (Schuhmacher): Feltmann Armin, Grün Mór, Jónász Leop., Schwarz Farkas, Schwarz Ign.
 Értégyárak (Essigfabriken): Einhorn Samuel, Friedmann Izsák.
 Építési anyag-kereskedő (Baumaterialienhändler): Löwy Ignác.
 Fuvarosok (Fuhrwerker): Grosz Armin, Weisz Jakab, Weisz József, Weisz Márton, id. Weisz Sándor, ifj. Weisz Sándor.
 Kézimunka (Handarbeiten): Rosenberg József.
 Kereszmárosok (Wirt): Bónis Ignác, Goldstein Jenő, Horovitz Eliás, Klein Ferenc, Koffler Sám.
 Könyvkötő (Buchbinder): Wohlberg Salamon.
 Líztkereskedő (Mehlhändler): Koffler Ferenc.
 Marhakereskedők (Viehthändler): Aufrecht Jenő, Jónász Mátyás.
 Málnaszörpgyár (Himbeersaft Fabrik): ifj. Horovitz Lajos.
 Mészkereskedők (Kalkhändler): Fürst Dezső, özv. Fürst Ignácné.
 Mészárosok (Fleischer): Grosz Hermann, Jónász Menyhért.
 Óráások (Uhrmacher): Grosz Mór, Winzelberg Samuel.
 Pékek (Bäcker): Klein Sándor, Kohn Ferenc, Kohn Márton.
 Pálinkafőzők (Branntweinbrennereien): Goldstein Menyhért, Goldstein Mór.
 Rőfőskereskedők (Schnittwarenh.): Goldberger Sándor, özv. Grünfeld Ignácné, Horovitz Béla, ifj. Horovitz Mór, Horovitz Samuel.

Szabók (Schneider): Grün Lajos, Grünbaum Samuel, Lindenfeld D.
 Szappangyár (Seifenfabrik): Krausz Adolf.

Szatócások (Krämer): Blumberger Vilmos, Bónis Ignác, Braunstein Jakab, Deutsch Alter, özv. Eckstein Morné, Feltmann Ferenc, Freilich Ignác, Glück M., Goldstein Abrahám, Goldstein Ferenc, Goldstein Jenő, Goldstein Samuel, Gottlieb Samuel, özv. Heimovits Jakabné, Horovitz Adolf, Horovitz Eliás, Horovitz Ferenc, özv. Horovitz Gáborné, Horovitz Hermann, Horovitz Mór, Koffler Samuel, Leichter Miksa, Löwy Mór, Sorger Samuel, Steinberger Alter.

Szikkvízgyárak (Sodawasserfabriken): Fuchs Abrahám, Grünfeld Mayer.

Tollkereskedő (Federnhändler): Weisz Samuel.

Tűzfűkereskedők (Brennholzhändler): Aufrecht Sándor, Stern Lajos, Wohlberg Samuel.

HAJDUNADUDVAR

adatok nem érkeztek be.

HAJDUNÁNAS

Főrabbi: *Halpert Salamon.*

Elnök: *Katz H. Ernő.*

Elöljárósági tagok: *Bunczel Izsák, Szender Hermann, Rosenberg Dezső, Róth Géza, Sófár Izrael, Berkovits Márton.*

Chevra Kadisa, gondnokok: *Cziment Farkas, Frommer Mózes.*

Mizgow-Ladach, gondnokok: *Heller Emánnel, Hornstein Salamon.*

Misnő Chevra, elnöke: *Deutsch Mór.*

Szombattartók:

Asztalos (Tischler): Teitelbaum Mihály.

Búdogos (Spengler): Brenner Ábrahám, Pollatsek Jakab.

Baromfikereskedők (Geflügelhändler): David Samuel, Fogel Mór, Fogel Salamon.

Bazárárkereskedők (Basarwarenhändler): Fried Mór, Pollatsek Dániel.

Cipészek (Schuhmacher): Bleier A., Fischer József, Kohn Mátyás, Rein Gyula.

Cipőkereskedők (Schuhhändler): Stern David, özv. Klein Lajosné.

Fakereskedők (Holzhändler): Angyal Ernő, Stark József.

tüzifa (Brennholz): Berkovits Emanuel, Friedländer Józsefné, Markovits Márton, Welkovits Józsefné.

Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- u. Gemischtwarenh.):

Baumann Salamon, Berkovits Márton, Biermann Salamon, Brach Ch., Deutsch Mór, Ellbogen Józsefné, Fried Ábrahám, Fried Salamon, Frisch József, Frommer Mór, Glück Izsák, Glücklich David, Glücklich Hermann, Glücklich Izrael, Glücklich Mendel, Goldberg Zoltán, Gottdiener Ede, Grosz Ferenc, Grosz Ignác, Heller Emanuel, Klein Hanui, Kupferstein Izsák, Leicht Jakab, Leib Mendel, Leitner Ferenc, Márton Hermanné, Sófár Béla, Samuel József, Schreiber Ferenc, Schreiber Mór, Schwarz Hermann, Schwarz Mór, Spitzer Ábrahám, Steinbach Farkas, Szamel Mártonné, Weiszberg Adolf.

Halkereskedők (Fischhändler): Kupferstein Ábrahám, Schwarz D.

Korcsmárosok (Wirt): özv. Cziment Mártonné, Ellbogen Józsefné, Glück Izsák, Glücklich David, Glücklich Emánuelné, Glücklich Erzsébet, Glücklich Hermanné, Gottdiener Ede, Gottdiener Samuel, Hajmási Lipótné, id. Sindler József, Weiszberg Adolf.

Mészkereskedők (Kalkhändler): Cziment Farkas, Friedländer József, Grünfeld Salamonné, Kupferstein Pinkász, Roth Jakab.

Órások és **ékszerészek** (Uhrmacher und Juweliere): Rosenberg Adolf, Rosenberg II. Dezső.

Rőfűsárkereskedők (Schnittwarenhändler): Bunczel Izsák, Breuer Lajos, Glücklich József, Izsák Jenő, Izsák Márton, Izsák Samuel, Katz II. Ernő, Katz Mihály, Klein Ábrahám, Klein Mór.

Rövidárkereskedő (Kurzwarenhändler): Klein Jenő.

Szabók (Schneider): Eisenberg Jenő, Fisch Hermann, Gleichmann Mór, Glück Mór, Goldstein József, Hammer Jenő, Kepecs Jenő, Klein Ignác, Lefkovits Baruch, Lefkovits Salamon, Sáfár Izrael, Sáfár Hermann, Schindler József, Singer Salamon, Schlosser József, Schlosser Jenő, Weinstein Márton, Weisz Salamon.

Szalmakalapgyárak (Strohhuftabriken): Glück Baruch, Goldstein és Katz, Herbst Jakab, Hornstein József, Spitzer Miksa, Szender Hermann.

Szalmakalapkereskedők (Strohhuftändler): Glück Lajos, Klein Nathan, Östreicher Fülöp, Schwarz Kálmán, Serna Salamon.

Szikkvízgyár (Sodawasserfabrik): Sófár Hermann.

Terménykereskedő (Produktenh.): Cziment Samuel, Glücklich Géza, Kupferstein Lajos, Weisz Sám.

Tollkereskedők (Federnhändler): Baumann Sándor, Berkovits Emánuelné, Berkovits Samuel, Fried Sándor, Grosz Ábrahám, Klein Lipót, Klein Márton, Schlisser Sándor, Schwimmer Sándor, Welkovits Hermann.

Tükörgyár (Spiegelfabrik): Herbst E.-né.

Üveg- és porcellánkeresek. (Glas- u. Porzellanwarenhändler): Davidovits Bernat, Deutsch Bence, Freireich Samuel, März David, Schlosser J.

Vendéglősök orlt. kóser (Gastwirts): Katz Kálmán, Kohn L.
Villanyszerelő (Elektromonteur):
Dicker László.

HAJDUSÁMSOS

Főrabbi: Schreiber József.
Elnök: Lefkovits Béla.
Gondnok: Promer Izidor.
Pénztárnok: Wertheimer Frigyes.
Ellenőr: Weisz Lajos.
Jegyző: Weisz Ignác.

Szombattartók

Asztalos (Tischler): Löwy Benjámin.
Cipészek (Schuhmacher): Goldstein Hermann, Goldstein Jenő, Goldstein Zsigmond, Luszitig Frigyes, Stern Rudolf, Weisz Lajos.
Fakereskedő (Holzhändler): Burger Aladár.
Kerékgártók (Wagner): Grünberger Vilmos, Wertheimer Márton.
Kocsmárosok (Wirts): Lefkovits Béla, Lefkovits Menyhért, Wertheimer Frigyes.
Lisztkereskedők (Mehlhdlr): Ferenc Sámuel, Klein Mór, Lefkovits Bernát.
Malom (Mühle): Weisz Lajos.
Mészáros (Fleischer): Klein L.
Rőtöskereskedők (Schnittwarenh.): Nebenzahl Ignác, Weisz Ignác.
Szabók (Schneider): Bleier Hermann, Frommer I., Weisz Sámuel.
Vegyeskereskedők (Gemischtwarenhändler): Friss Márton, Lefkovits Béla, Lefkovits Menyhért, Luszitig Dezső, Kremer József, Spitz József, özv. Wertheimer Dávidné, Wertheimer Frigyes.

HAJDUSZOBOSZLÓ

Főrabbi: Katz Armin.
Elnök: Stahler Dániel.
Gondnokok: Lichtmann Dezső, Weinberger Gábor.
Pénztárnok: Engel Jakab.
Ellenőr: Reisfeld Elek.
Elöljárósági tagok: Ezry Adolf, Grosz Lajos, dr. Grosz József, Aron Lajos, Grosz Ernő, Spitz Lipót, Schwarcz Ignác, Licht Sámuel.

Chevre Kadisa, elnök:
Fülöp Hermann.
Eleini iskola, iskolaszeki elnök:
Aron Lajos.
Talmud Tóra, elnök: Főrabbi.

Szombattartók

Földbérlet (Grundpächter): Bleier Bernát.
Asztalos (Tischler): Ehrenfeld Hermann.
Bádogos (Spengler): Landesmann Ferenc, Wielheim Ede.
Bazárosok (Basare): Deutsch Henrik, Lehner Lajos.
Bőrkereskedők (Lederhdlr): Friedmann Frigyes, Lichtmann Dezső.
Divatárkereskedő (Modewarenh.): Löwy Jenő.
Ecetgyár (Essigfabrik): özv. Grosz Sándorné.
Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): Auspitz Sámuel, Brody Jenő, Fülöp Hermann, Feldmann Vilmos, özv. Gleichmann Ferencné, özv. Grosz Sándorné, Grünfeld Hermann, Klein Ignác, Landesmann Sándor, Leitmann Lipót, Newirth József, Schwarcz Ignác, Silber Jenő, Silber Mór, Spitz Lipót, Weinberger Gábor, Weisshaus József.
Gyapjúkereskedő (Schafwollhdlr): Stahler Dániel.

בשר אצל baromfi-üzlet

Mindenféle felvágottak.

Mindennap meleg liba.

Özv. KRAUSZ IGNÁCNÉ

Budapest, VII., Garay tér 17.

Könyvkötő (Buchbinder): Wohlberg Mihály.

Rőfűskereskedők (Schnittwarenh.): özv. Bonis Józsefné, Ezry Adolf, Geller Sándor, Grosz Ernő, Grosz Lajos, Reiszfeld Elek, Rosenfeld Jenő, Schiffer Ignác, Schwarcz Izidor.

Sörkereskedő (Bierhdlg.): Klein J. Szabó (Schneider): Spitz Lipót.

Terménykereskedők (Produktenh.): Bonis József, Engel Jakab, Lichtmann Armin, Neumann József.

Tollkereskedők (Federhdlg.): Hirsch Salamon, Klein Izrael, Rosenblüth Salamon.

HEJŐCSABA

Főrabbi: Groszmann M. Lajos.

Elnök: Landau Zoltán.

Alelnök: Preis József.

Gondnok: Krémer Izidor.

Eldőljárók: Groszmann Mór, id. Flamm Sámuel, Reich Bernát, Kertész Ignác.

Chevre Kadisa, elnök:

id. Flamm Sámuel.

Talmud Tóra, elnök: Sauber Ign.

Szombattartók

Bádogos (Spengler): Schwarcz J.

Cipészek (Schuhmacher): Friedmann Henrik, Frommer Henrik, Halpern Aron.

Épület- és tűzfakereskedők (Bau- u. Brennholzhdlg.): Heimfeld József, Weiszberg Hermann.

Fűszer- és vegyesárukereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): özv. Breuer Abrahámné, Krémer Izidor, Landmann Zoltán, Lusztig Adolf, Reich Bernát, ifj. Róth Hermann, Róth Miksa.

Korcsmárosok (Wirt): Czeisler József, id. Flamm Sámuel, Friedmann Miksa, Sauber Ignác, özv. Ungerleider Mayerné.

Mészárosok (Fleischer): Glück Lázár, Groszmann Mór.

Nyersbőr- és tollkereskedő (Rohleder- u. Federhdlg.): Klein Herm. Pécek (Bäcker): Liebermann Mór, Rozmann Gábor.

Rőfűskereskedők (Schnittwarenh.): Desser Lázár, Desser Mór, Seelenfreund Adolf, Schwarzkachel A.

Szikvizgyár (Sodawasserfabrik): Preisz József.

HÖGYÉSZ

Főrabbi: Goitein I. Salamon.

Elnök: Weisz Jenő.

Alelnök: Ransburg Ede.

Gondnokok: Schwarcz S., Gottlieb L.

Pénztárnok: Strausz Jakab.

Chevre Kadisa, elnök:

Engelmann Jenő.

Talmud Tóra, elnöke: Goldberger M.

Szombattartók

Bor- és sörraktár (Wein- und Bierlager): Strausz Jakab.

Bőrkereskedő (Lederhdlg.): Binéth Gyula.

Fakereskedő (Holzhdlg.): Fleischmann és Gottlieb Testvérek.

Fűszer- és vegyesárukereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): Goldberger Mark, Ransburg E., Engelmann Jenő.

Gabona- és lisztkeres. (Getreide- u. Mehlhdlg.): Schwarcz Sám., Weisz J. Jenő.

Mészáros (Fleischer): Rosenthal M. Rőfűsárukereskedő (Schnittwarenhändler): Schwarcz Árpád.

Téglyagyár (Ziegelfabrik): Rosenbaum József.

Textilárukereskedő (Textilwarenh.): Tojáskereskedő (Eierhdlg.): Friedmann Mór.

Vendéglős orth. kóser (Gastwirt): Friedmann Mór.

JÁNOSHALMA

Elnök: *Beck Emil*.
 Alelnök: *Domán Aladár*.
 Pénztárnok: *Frankl Gáspár*.
 Gondnokok: *Kohn Samuél*.
Rosenfeld Jenő.
 Jegyző: *László Izsák*.

Szombattartók

Baromfikereskedő (Geflügelhdlg):
Osterreicher Samuél.
 Borkereskedők (Weinhdlg): *Schmel-*
czér Hermann, Schwarcz Ferenc.
 Bőrkereskedő (Lederhdlg): *Frankl*
Bernát.
 Fakereskedő (Holzhdlg): *Domán A.*
 Gabonakereskedő (Getreidehdlg):
Katz Abrahám (Felsőszentiván).
 Értgár (Essigfabrik): *Rosenfeld*
Jenő.
 Órás (Uhrmacher): *Rosenfeld Jenő*.
 Vas- és vegyesárkereskedő (Eisen-
 und Gemischtwarenhdlg): *özvegy*
Rosenfeld Bernátné.

JÁNOSHÁZA

Főrabbi: *Rubinstein József*.
 Elnök: *Kohn Ignác*.
 Tanácsosok: *Sebestyén Izidor*.
Sándor Jenő.
 Gondnokok: *Reiner Naftáli*.
Weisz Salamon.
 Pénztárnok: *Falzer József*.

*

Chebra Kadisa, elnök:
Reiner Naftáli.
 Talmud Tóra, elnök: *Főrabbi*.
 Malbis Arunim, elnöke:
Kohn Arnold.
 Nőgyűlés, elnök:
Sándor Jenőné.

Szombattartók

Asztalos (Tischler): *Krausz Jenő*.
 Bádógosok (Spengler): *Bergstein*
Sándor és veje, Deutsch Vilmos,
Holczér László, Löwinger Jenő.
 Bőrkereskedők (Lederhdlg): *Apfel*
Kálmán, Frankl Testvérek, Hoff-
mann Adolf.

Bútorkereskedő (Möbelhdlg): *Weisz*
Zsigmond.

Cipészek (Schuhmacher): *Holczér*
Pál, Kasztl Miksa, ifj. Stern La-
jos, Stern Miksa.

Fakereskedők (Holzhdlg): *Schlesin-*
ger Rudolf, Zollner József.

Fűszer- és vegyesárkereskedők
 (Spezerei- und Gemischtwarenh.):
Falzer Bernát és veje, Grünwald
Testvérek, Kohn Hermann, Kohn
Sándor, Krausz Miksa, Krausz
Rudolf, Márton Kálmán, Reiner
Naftáli, Salzberger Gáborné és
fia, Singer Sándor.

Gabonakereskedők (Getreidehdlg):
Breiner Mátyás, Deutsch Jenő,
Deutsch Károly, Rosner József.

Lakatosok (Schlosser): *Klein Béla,*
Schönauer Ede, Weisz Kálmán.

Malom (Mühle): *Sándor Testvérek*.

Marhakereskedők (Viehhdlg): *Lö-*
winger Alfréd, Löwinger Ignác,
Löwinger Mór.

Mészkereskedő (Kalkhdlg): *Schönauer*
Lipót, Weisz Jenő.

Nyersbőrkereskedők (Rohhautehdlg):
Holczér II., Löwinger Emil.
 Nyomda és könyvkereskedés (Buch-
 druckerei u. Buchhandlung): *Mar-*
kovits Hermann.

Pák (Bäcker): *Klein Adolf*.

Rőfűskereskedők (Schnittwarenh.):
Holczér Ödön, Krausz Miksa, Lö-
winger Dezső, Samuél Emil és fia,
Salzberger Mór, Schwarcz Rudolf,
Sebestyén Aladár, Steiner Ignác,
id. Stern Lajos, Zoltán Lajos.

Rövidárkereskedő (Kurzwarenh.):
Falzer József.

Szűcs (Kürschner): *Bauer József*.

Szikkvízgyár (Sodawasserfabrik):
Benedek Albert.

Szabók (Schneider): *Gáspár J.,*
Gözl Béla, Holczér Lipót, Pol-
lák Mór.

Tégलगyár (Ziegelfabrik): *Sándor*
Testvérek.

Tajáskereskedők (Eierhdlg): *özvegy*
Kohn Samuél, Róth Benő.

Üveg- és porcellánárkereskedő
 (Glas- und Porzellanwarenhdlg):
Hoffmann Ignác.

Vaskereskedő (Eisenhändler): Kohn Testvérek.
Vendéglősök (Gastwirte): Löwy Dávid, Weisz Ignácné.

KABA

adatok nem érkeztek be.

KANTORJANOSI

adatok nem érkeztek be.

KAPUVÁR

az adatok hiányossága folytán nem volt feldolgozható.

KARCAG

Főrabbi: *Schuck Mór.*
 Elnök: *Vértes Jakab.*
 Alelnök: *Reiner Zsigmond.*
 Gondnokok: *Steiner Mór,*
Stern Lajos.
 Pénztárnok: *Kerlész József.*
 Ellenőr: *Wiener Samu dr.*
 Ülnökök: *Rosinger Mór,*
Schneller László.
 Jegyző: *Sztrimber Antal.*

Chevra Kadisa, elnök: *Edelstein Armin dr.*
 Gondnok: *Schwarz Sándor.*
 Elemi iskola, iskolaszéki elnök: *Edelstein Armin dr.*
 Ózer Dalim, elnökök: *Reiner Zsigmond, Grosz Ignác.*
 Nőegylet, elnökök: *Zucker Izsné, Schneller Lászlóné.*
 Leányegylet, elnökök: *Stern Ilonka, Edelstein Ilonka.*

Szombattartók

Bádogos és szerelő (Spengler und Monteur): *Grosz Ignác.*
 Cipészek és cipőkereskedők (Schuhmacher und Schuhhändler): *Gleichmann Sámuel, Klein Mór, Matheser Károly, Stern Sámuelné.*
 Épület- és tűzfakereskedő (Bau- und Brennholzhändler): *Weinberger Sámuel.*

Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): *Grünbaum Béla, Matheser József, Miselbach Gyula, Münz Simon, Strimber Fehán, Weiszbrunn Jónás.*

Órás és ékszerész (Uhrmacher und Juwelier): *Wiegler Armin.*

Rőtűskereskedők (Schnittwarenh.): *Grosz József, Klein Mór, Klein Pál, Nuszbaum Albert, Steiner Simon, Unterberger Hermann.*

Szabók (Schneider): *Balogh József, Fogel Hermann, Herschkovits Sámuel, Kelemen Sándor, Kövesi Ignác, Nuszbaum Ignác, Wurezel Lipót.*

Szobafestő (Zimmermaler): *Pollacsck N.*

KECSKEMÉT

Főrabbi: *Sussmann Viktor.*
 Elnök: *Kecskeméti Izidor.*
 Elöljárók: *Bunzlau Vilmos, Katz Mór, Steinherz Adolf, Sisa A.*
 Jegyző: *Singer Mór.*

Talmud Tóra, elnök:

Schlesinger Vilmos.

Gemilusz Chesced, elnök:

Steinherz Adolf.

Szombattartók

Szőlő- és földhirtokosok (Weingarten und Grundbesitzer): *Bunzlau Vilmos, Steinberg Adolf, Kecskeméti Mihály.*

Asztalos (Tischler): *Strauszmann Samu.*

Bádogos (Spengler): *Schreiber M.*

Borkereskedők (Weinhändler): *Bunzlau Vilmos, Fraktusz R.-T., Grünfeld Gyula, Ickovits Mór, Kecskeméti Forgalmi R.-T., Kecskeméti Herz, Merkur R.-T.*

Fakereskedő (Holzhändler): *Ickovits Mór.*

Nyomdák (Druckereien): *Ábrahám Márton, Fischl Dávid.*

Órás és ékszerészek (Uhrmacher u. Juweliere): *Goitein Artur, Goitein Jónás és fia.*

Röföskezeskedők (Schnittwarenh.): Grossberger Henrik, Kain Farkas.
Szeszáru (Spirituswaren): özvegy Klein Rudolfiné.
Vaskereskedők (Eisenhdlr): Langermann József, özv. Langermann Samuné, Schlesinger Vilmos.
Vendéglős orth kóser (Gastwirt): Katz Mór.

KEMECSE

az adatok hiányossága folytán
nem volt feldolgozható.

KISKÖRÖS

Főrahbi: Löblowitz Bernát.
Elnök: Schwarcz Sándor.
Alnelökök: Szaboles Salamon,
 Csöngös Antal dr.
Gondnokok: Rotschild Antal,
 Schwarcz Armin.
Pénztárnok: Szekulesz Mór.
Ellenőr: Schwarcz Samu.
Jegyző: Menczer M.

Chebra Kadisa, elnök:
 Goldberger Adolf.
Talmud Tóra, elnök:
 Lang Arnold.
Sász Chebra, elnök: Klein Jakab.
Noegylet, elnök:
 Schwarcz Samuné.
Leányegylet, elnök:
 Goldmann Klára.

Szombattartók

Földhírtokosok (Grundbes.): Klein Jakab, Schwarcz Sándor.
Bazáráru (Basarwaren): Lehovits Vilmos.
Borkereskedők (Weinhdlr): Bernát Adolf, Haus Simon, Klein Jakab, Schwarcz Armin, Schwarcz Oszkár, Teichner Lajos.
Bőrkereskedők (Lederhdlr): Dobó Jenő, Fogler Emánuel.
Cementárugyár (Zementwarenfabrik): Lang Arnold.
Cipészek (Schuhmacher): Heiszler Mór, Schnitzer Arnold.

Divatáru (Modewaren): Weisz Testvérek.
Ecetgyár (Essigfabrik): Poll Samu.
Edénykereskedő (Geschirrhändler): Berger Mór.
Fakereskedők (Holzhdlr): Hetényi Lipót, Lang Arnold.
Fűszer- és vegyesárukereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): Bergl Mihály, Gerő Arminné, Goldberger Adolf, Grosz Adolf, Grosz Endre, Grosz István, Klein Jakab, Langermann Gábor, Lusz-tig Mórné, Rotschild Lipót, Rotschild Marton, ifj. Schwarcz Armin, Spiegel Béla, Szabó Ábrahámné, Szekulesz Mór, Szendrői Testvérek, Szilágyi Ignác, Teichner Samu, Vajda Samu, Weisz Béla, Weisz Hermanné.
Kélekötő (Bürstenbinder): Kertész Dezső.

Munkásköpeny.

SCHÖNWALD ALADÁR

BUDAPEST
VII., KISDIÓFA U. 3.

TELEFON:
József 428-08.

GYÁRT:

Munkásruhákat
mindenféle kivitel-
ben, férfi- és női
munkásköpenye-
ket, frotír fürdő-
köpenyeket,
finom férfifehér-
neműeket.

Vállal
bérmunkát is.

Reklámár 8 pengő.

Könyvkötő (Buchhinder): Szaboles József.

Lisztkereskedő (Mehlhändler): Rot-schild Antal.

Malom (Mühle): Gottlieb Ignác.

Marhakereskedő (Vielhändler): Fleischer Imre.

Mészkereskedő (Kalkhändler): Bernát Adolf.

Nyomda és könyvkereskedés (Buch-druckerei und Buchhandlung): Szaboles Testvérek.

Órák és ékszerész (Uhrmacher u. Juwelier): Sugár Vilmos.

Pálinkafőzde (Branntweinbrennerei): Schwarz Vilmos.

Pék (Bäcker): Dávidovits Samu.

Rőtőskereskedők (Schnittwarenh.): Gárdos Márton, Grosz Rezső, Grün Albert, Herzl Armin, Öst-reicher Zsigmond, özv. Teichner Gáspárné.

Ruhakereskedők (Kleiderhändler): Grosz Lipótne, Lukács József.

Sírkövek (Grabdenkmäler): Goldmann Mór.

Szabók (Schneider): Bettelheim Dezső, Kottler Miklós, Szaboles

Lajos, Szaboles Salamon, Szaboles Sándor.

Szikkvizgyár (Sodawasserfabrik): Szekulesz Samu.

Szobafestők (Zimmermaler): Lukács Rudolf, Vörös Dezső.

Szűcsök (Kürschner): Reh Gyula, Spiegel Arthur.

Teknőkészítő (Trogmacher): Lebovits Lajos.

Terménykereskedők (Produktenh.): Heisler Árpád, Heisler Ignác, Koos Ignác, Mihály Károly, Szaboles Dezső, Vörös Simi, Weizenfeld Mór.

Tollkereskedők (Federhändler): Ganz Salamon, Ruder Mór.

Vendéglős orth. kóser (Gastwirt): Samuel S.

KISKUNFELEGYHAZA

Frank Ignácz és fia. Textilárúkereskedők r.-t.

KISKUNHALAS

adatok nem érkeztek be.

Uj év, uj szerencse!

On is nyerhet

500.000 pengőt

ha nálunk rendel osztálysorsjegyet.

WEISS BELA és Tsa

Budapest, VII., Dob ucca 9.

Minden második sorsjegy nyer.

Sorsjegyek:

Egész	Fel	Negyed
P 40.—	P 10.—	P 5.—

GECZOVICS VILMOS

borpinceje ארטה כתר

Budapest VII., Klauzál-tér 16

BAROMFIKERESKEDESE

VII., Dob-ucca 35.

Telefon: J. 414-69

Legjobb és legmegbízhatóbb
bevásárlási forrás!!

SIDOC

Kapható mindenütt!

fém-, ablak- és
márványtisztításra
a legalkalmasabb.

KISVÁRDA

Főrabbi: Rosenbaum Mózes.

Elnök: Dr. György Sándor.

Alelnökök: Lefkovits Miksa.

Kesztenbaum Hermann.

Pénztárnok: Kellner Mór.

Ellenőr: Klein Márkusz.

Gondnokok: Eichler Mór.

Feldmann Béla, Fülöp Ferenc.

Tanácsnok: Kun Ferenc.

Szombattartók

Asztalosok (Tischler): Benyovits Márton, Nebel Pinkász, Orustein Mór, Scher Simon, Schwarcz Mór.

Bádogosok (Spengler): Burger József, Ellenbogen Adolf, Klein Izidor, Klein József, Klein Lipót, Schwarcz Armin, Schwarcz Sám.

Bodega: id. Weisz Sámuel.

Borkereskedők (Weinhdlr): Pollák Sándor, Spitz Henrik.

Borbély (Barbier): Wiesler Eman.

Bőrkereskedők (Lederhdlr): Burger Emanuel, Burger Hermann, Fleischmann Izrael, Friedmann Dávid, Guttman Bertalan, Kálmánci Ernő, Scher Abraham, ifj. Scher József, Weisz Dezső.

Burgonyakereskedők (Kartoffelh.): Ackermann Sándor, Berger Ignác, Berger Sámuel, Klein Márkusz, Schatter S.

Butorkereskedők (Möbelhdlr): Hochmann Mór, Prerau Ignác.

Cipészek (Schuhmacher): Ackermann Lipót, Ackermann Nándor, Apagyi Vilmos, Atlasz Menyhért, Dancziger Ignác, Dancziger Samu, Fleischer Mór, Fleischer Zsigmond, Katz Abraham, Kaufmann Lajos, Klein József, Lux Hermann, Politzer Salamon, Rosenthal Mór, Roth Hermann, Roth Sándor, Schächler Fischel, Salamonovits Dávid, Scher Adolf, Schwarcz Mór, Weisz Vilmos.

Cipőfelsőrészkesztő (Schuhher-teilzurichter): Trattner Andor.

Cipőkereskedők (Schuhhdlr): Hochmann Mór, Fleischmann Dániel,

Prerau Ignác, Reismann Mór, Reismann Sándor.

Divatárkereskedők (Modewarenh.):

Elek Dezső, Klein Adolf, Klein Antal, Kroó Andor, Kupferstein Ignác, Simlovits Dezső.

Dohánytőzsde (Tabakverschleiss): Grosz Jenő.

Építési anyagkereskedők (Baumaterialienhdlr): Friedmann Számi, Schönberger Ignác.

Építész (Architekt): Friedmann S. Esztergályos (Drechsler): Schwarcz Dávid.

Fakereskedők (Holzhdlr): Deutsch Abraham, Eichler Vilmos Grünfeld Zsigmond, Hartmann Henrik, Kain József, Rosenbaum Sámuel, Stern Mózes, ifj. Schwarcz Farkas, Weinstock Gyula és Ignác, Weisz Jenő.

Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): Berkovits Bertalan, Eichler Mór, Fränkel Bernát, Fried Lajos, Fried Miksa, Fried Sándor, Grosz Jenő, Grünfeld Hermann, Hartmann Adolf, ifj. Hartmann Adolf, Herskovits Simon, Katz Sámuel, Kellner Mór, Klein Eliás, Klein Mór, Lefkovits Miksa, Lőrincz Márton, Radó Adolf, Rosenbaum Jenő, Rosenbaum Leó, Steinberger Elemér, Stern Mihály, Scharf Adolf, Nádasz Dezső és Mór, Weinberger Samu.

Gyümölcskereskedők (Obsthändler):

Auszländer Sámuel, Kornstein J.

Hagymakereskedő (Zwiebelhdlr): Weinberger Sámuel.

Illatszertár (Parfümerie): Fränkel Mór.

Kárpitosok (Tapezierer): Fried Abraham, Neumann László.

Koreszmárosok (Wirtle): Lefkovits Antal, Markovits Jenő.

Könyvkeres. (Buchhändler): Klein Gy., Preisz Vilmos, Weisz Béla.

Könyvkötő (Buchbinder): Landau Emanuel.

Lisztkereskedők (Mehlhdlr): Ehrmann Eliás, Markovits Eliezer, Schwarcz Benő.

- Lókereskedő** (Pferdehändler): Weisz J.
- Lakatosok** (Schlosser): Berger Elemér, Schwarcz Márton, Schwarcz Miklós.
- Sírkövek** (Grabsteine): Taub David.
- Sörkereskedők** (Bierhändler): Katz Menyhért, Stark Jenő.
- Szabók** (Schneider): Braun Károly, Csillag Dezső, Csillag Izidor, Eichler Vilmos, Ekker Sándor, Engländer Hermann, Feldmann Simon, Fleischer Mór, Friedmann Jenő, Friedmann Márton, Friedmann Salamon, Glück Sámuel, Gottlieb Dezső, Grosz Eliás, Grosz Farkas, Grosz Henrik, Herskovits Hermann, Klein József, Krebs József, Messinger Vilmos, Roth József, Spitz Abris, Schwarcz Henrik, Schwarcz Hermann (magyar sz.), Schwarcz Lajos, Venyige Sándor, Weisz Adolf.
- női szabók** (Damenschneider): Adler Mór, Berger József, Schwarcz Menyhért.
- Szappanfőző** (Seifensieder): Rosenfeld Mór.
- Szatócok** (Krämer): Berkovits B., Bernát Hermann, Fülöp Sámuel, Goldberger Jakab, Grosz József, Müller Jakab, Östreicher Lajos, Stern Abrahám, Scharf Hermann, Schwarcz Jakab, Weisz József.
- Szeszkereskedők** (Spiritus): Grünfeld Sámuel, Jakubovits Emán.
- Szikkvízgyár** (Sodawasserfabrik): Bornstein Lajos.
- Szobafestő** (Zimmermaler): Dancziger Bernát.
- Malmok** (Mühlen): Fried Izidor, Fried J. Juda.
- Marhakereskedő** (Viehändler): Adler Sámuel.
- Mérlegkészítő** (Waagerzeuger): Gál Hermann.
- Mészárosok** (Fleischer): Dancziger József, Friedmann Abrahám, Hartmann Jenő, Lichtmann Gáspár, Ziegler Salamon, Zuckerberger Márton.
- Mészkereskedők** (Kalkhändler): Darmann Jakab, Friedmann Hermann, Friedmann Ignác, Weisz J.
- Nyersbőrkereskedők** (Rohhäute): Spitz Dezső, Spitz Simon, Spitz Mayer, Spitz Zoltán.
- Órás és ékszerészek** (Uhrmacher u. Juweliere): Eisner Jakab, Friedmann Jenő, Gittel Vilmos, Schwarcz Bernát.
- Pékek** (Bäcker): Lampert Abrahám, Lampert Bernát, Lelkovits Bernát, Reiter Herm., Schwarcz Farkas, Schwarcz Jenő.
- Posztókereskedők** (Tuchwarenhändler): Biedermann Sámuel, Rosenwasser Sándor.
- Rézművesek** (Kupferschmiede): Jakubovits József, Krausz Sámuel.
- Rőfőskereskedők** (Schnittwarenh.): Citrom József, Deutsch Lajos, Fleischmann Kain, ifj. Fried Sámuel, Friedrich Sándor, Fülöp Ferenc, Goldberger Mihály, Gottlieb Henrik, Grosz Illés, Kálmán Ignác, Kálmán Samu, Kolosi Áron, Mandel Bernát, Schwarcz Béla, Weinberger Izidor, Weiner József, Weisz Ezekiel, Weisz Ignác, ifj. Weisz Sámuel.
- Rövidárúkereskedők** (Kurzwarenhändler): Mandel Benjamin és Schwarcz Mór.
- Ruhakeresk.** (Kleiderhändler): Kaufmann Henrik, Neumann Mór, Östreicher Abrahám, Rosenfeld Lőrinc, Rosenwasser Mór.
- Terménykereskedők** (Produktenh.): Amszel Izrael, Feldmann Béla, Galet Sámuel, Grosz Samu, Holländer Béla, Kesztenbaum Hermann, Schönfeld Henrik, Steinhach Samu, Stern Dániel, Stern Ernő, Stern Hermann, Weinberger Ignác, Ziment Jenő.
- Ügynök** (Agent): Berger Samu.
- Üveg- és porcellánárúkeresk.** (Glas- u. Porzellanwarenhändler): Östreicher Áron, Teichmann Mór.
- Vaskereskedők** (Eisenhändler): özvegy Berger Józsefné, Goldstein Ignác, Halmi László, Hartmann József, Kun Ferenc, Kun Samu, Rosenfeld Adolf.
- Vendéglos** (Gastwirt): Lelkovits N.

KOVACSVAGAS

adatok nem érkeztek be.

KÖVAGÓORS

Elnök: *Brandl Béla.*

Pénztárnok: *Rosenthal Dávid.*

Elöljárók: *Buchwald Ignác, id.
Marlon Samu, Pollacsik Ar-
min, Steiner László, Sulzer
Vilmos.*

Chevra Kadisa, elnök:

id. Marlon Samu.

Nőegylet, elnök:

Schwarz Józsefné.

Szombattartók

Fűszerkereskedő (Spezereihändler):
Brandl Béla.

Vaskereskedő (Eisenhändler): *Rosen-
thal Dávid.*

KUNSZENTMARTON

Rabbi: *Römer Mór.*

Elnök: *Neuberger Márk dr.*

Alelnök: *Roth Izsó.*

Gondnok: *Klein Ferenc.*

Pénztárnok: *Csabányi Antal.*

Jegyző: *Porgesz László.*

Chevra Kadisa, elnök:

Fisch Dezső.

Elemi iskola, gondnok:

Schweiger Dávid.

Szombattartók

Borkereskedő (Weinhändler) *Bunzl
Samuel.*

Bőrkereskedő (Lederhändler): *Schöff-
ler Sándor.*

Fűszer- és vegyesárkereskedők
(Spezerei- und Gemischtwarenh.):
*Fisch Béla, Glück Adolf, Krausz
Sándor.*

Gabonakereskedők (Getreidehändler):
Deutsch Ignác, Róth Izsó.

Rőtőskereskedők (Schnittwarenh.):
*Goldmann Mihály, Greif Mihály,
Klein Ferenc, Klein Ignác.*

Terménykereskedő (Produktenhändler):
Porgesz László.

KUNSZENTMIKLÓS

Elnök: *Schwarz Lipót.*

Alelnök: *Reisz Ignác.*

Pénztárnok: *Bleier Gábor.*

Gondnokok: *Ladányi Ignác.*

Bauer Mózes.

Jegyző: *Holczér Dezső.*

Szombattartók

Cipész (Schuhmacher) *Deutsch J.
Gabonakeresk. (Getreidehändler):
Ladányi Imre.*

Mészáros (Fleischer): *Reisz József.*

Nyomda (Druckerei): *Schwarz L.*

Szabó (Schneider): *Fischer Sán-
dorné.*

Vegyeskereskedők (Gemischtwaren-
händler): *Bauer József, Bauer
Lajos, Benkő Izidor, Holzer
Rezső, Ladányi Ignác, Reisz Ig-
nác, Reisz Jenő, Reisz Mór.*

LEVELEK

Főrabbi: *Pollák Mózes.*

Elnök: *Weisz Hermann.*

Alelnök: *Weisz Bertalan.*

Elöljárók: *Goldstein Lajos, Fel-
berbaum Mihály, Friedmann
Mór, Klein Salamon.*

*

Chevra Kadisa és Talmud Tóra,
vezetőség: *Rabbiság.*

Szombattartók

Földhírtokosok (Grundbes.): *Felber-
baum Mihály, Winkler Ferenc.*

Cipészek (Schuhmacher): *Klein N.,
Klein Salamon.*

Malom (Mühle): *Karfunkel Eliás.*

Szabók (Schneider): *Frankfurt Pé-
ter, Slamovics Eliás.*

Szikkvízgyár (Sodawasserfabrik):
Fischer Jakab.

Terménykereskedő (Produktenh.):
Schwarz Frida.

Vegyeskereskedők (Gemischtwaren-
händler): *Goldstein Lajos, Schwarz
Abrahám.*

MÁD

Főrabbi: *Winkler Leopold.*

Rabbi: *Ehrenreich Ch.*

Elnök: *Fried Bernát.*

Alelnök: *Zipszer Henrik.*

Gondnok: *Flegman Mór.*

Szombattartók

Cipészek (Schuhmacher): *Freilich Zoltán, Grünwald Adolf.*

Fakereskedő (Holzhdlr): *Sichermann Testvérek.*

Koresmáros (Wirt): *Spitz Salamon.*

Mészáros (Fleischer): *Deutsch E.*

Rőföskereskedők (Schnittwarenh.): *Braun Ignác, Grossmann Géza, Zipszer Hermann.*

Szabók (Schneider): *Deutsch Zsigmond, Gelb Herm., Schwarcz M.*

Szatócsok (Krämer): *Friedmann József, Klein József, Kohn Sámuel, Lefkovits Márkusz, Neumann Elza, Stern Sámuel, Szamet Mendel, Wachtenheim A., Weisz Jenő.*

Vendéglős (Gastwirt): *Lówy Adolf.*

WÄCHTER MÁRTON

Orth. kóser sel Peszach

אָרְת'ה פֿשֶׁךְ שֶׁל פֶּסַח

fűszerárak és borok, orth. hitközségi Macesz és tejárusítás. 30 év óta közismert legolcsóbb, legmegbízhatóbb bevásárlási forrás. **Teljesen elkülönített osztály.**

Ő-szilvórium és saját főzésű paradicsom, Rebenwurzl-féle felvágottak. Aprított túzifa és valódi porosz közszen nagyrektor. Pát és szemet egész éven át díjmentesen házhoz szállítok: 10 métermázsától feljebb nagybani ár.

Budapest, VIII., Népszínház ucca 45.

Telefon: József 324—85.

MAKÓ

Főrabbi: *Vorhand Mózes.*

Elnök: *Weisz Mózes.*

Alelnökök: *Strausz Lipót,*

Wertheimer Jakab.

Gondnokok: *Menzner Simon,*

Luger Mózes.

Pénztárnok: *Halpert Jakab.*

Ellenőr: *Montag Vilmos.*

Szombattartók

Asztalosok (Tischler): *Herskovits Ábrahám, Herskovits Lázár, Weber Oszkár.*

Bazár (Basar): *Klein Mór.*

Bőrkereskedő (Lederhdlr): *Löwinger Lipót.*

Cipész (Schuhmacher): *Judik M. S.*

Cipőkereskedők (Schuhhdlr): *Berliner Manó, Berliner Mór, Zafir M.*

Divatáru (Modewaren): *Klein Testvérek.*

Edénykereskedő (Geschirrhändler): *Weinberger Selig.*

Fakereskedők (Holzhdlr): *Farkas Vilmos, Stark Sándor.*

Festő (Maler): *Markovits Vilmos.*

Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- und Gemischtlwarenh.): *Bleichner Mór, Czeichner Izidor, Czigler Mór, Davidovits Efraim B., Gombó József, Luger Mózes, Menezser Márton, ifj. Weber Salamon, Weisz Izák.*

Koresmáros (Wirt): *Paskesz Antal.*

Lisztkereskedők (Mehlhdlr): *Krämer Sámuel, Weisz Mózes, Wertheimer Jakab.*

Mész és tűzifa (Kalk u. Brennholz): *Lázár Mihály.*

Nyomda (Druckerei): *Stark Izrael.*

Ócskavaskereskedő (Alteisenhdlr): *Fischer Gyula.*

Órás (Uhrmacher): *Schwarcz J.*

Pék (Bäcker): *Gombó Simon.*

Rőföskereskedők (Schnittwarenh.): *Ehrenfeld Hermann, Felsenburg Hermann, Frankfurter Márton, Glück Mayer, Gombó Hermann, Gombó Mayer, özv. Gombó Miksáné, Günsberger József, Klein*

Samuel, Löwy József, Paskesz Samuel, Rosner Henrik, Schwarcz Aron, Weinberger Henrik.
 Rövidárkereskedők (Kurzwarenhändler): Fixel József, Fränkl Nándor, Guttmann Lipót, Iczkovits Manó, Rosner Mór, Stegmann Cheskal, Weisz Benci, Weinberger Henrik.
 Ruhakereskedő (Kleiderhändler): Paskesz Tóbiás.
 Sörraktár (Bierlager): Katz Izidor.
 Szabók (Schneider): Berkovits Hermann, Farkas Dávid, Grünwald Hermann, Heller Nachmann.
 Szikvízgyár (Sodawasserfabrik): Halpert Mór.
 Tejkereskedő (Milchhändler): Weisz Bernát.
 Téglaáru (Ziegelfabriken): Teitelbaum József, Weber Mózes.
 Üvegáru (Glaswaren): Stern Eliás.
 Zsák- és kötéláru (Säcke- und Seilerwaren): Markovits Zoltán.

MANDOK

Elnök: *Friedmann Hermann.*
 Alelnök: *Rosenbaum Fülöp.*
 Pénztárnok: *Kollin Lipót.*
 Ellenőr: *Spitzer Menyhért.*

Szombattartók

Bőrkereskedő (Lederhändler): Grünfeld Jakab.
 Cipések (Schuhmacher): Klein Emil, Spiegel Jenő.
 Fakereskedők (Holzhändler): Lipkovits Emil, Rosenbaum Fülöp.
 Fűszerkereskedők (Spezereihändler): Farkas Ignác, Fischer Lajos, Lipkovits Mihály, Schwimmer H. Malom (Mühle): Friedmann Herm.
 Mészárosok (Fleischer): Blumberger Jenő, Roth Sándor.
 Pékek (Bäcker): Basch J., Stark J.
 Rőfűszerkereskedők (Schnittwarenh.): Hartmann Henrik, Kaufmann M., Kohn Nándor.
 Szabók (Schneider): Grünberger L., Schönberger Mór, Weisz Herm.

MÁTÉSZALKA

Főrabbi: *Grünbaum Menassé.*
 Rabbihelyettes: *Grünbaum Fr.*
 Elnök: *Klein Andor.*
 Alelnökök: *Schreiber Bertalan, Roth Adolf.*
 Gondnokok: *Weisz Jenő, Glück Hermann.*
 Elöljárók: *Taub József, Schwarcz József, Steinberger Sándor.*
 Pénztárnok: *Schwarcz Mór.*
 Ellenőr: *Frank Lajos.*

Szombattartók

Ügyvéd (Advokat): dr. Grünbaum Izor.
 Földbirtokosok (Grundbes.): Fried Armin, Klein Andor, Krausz Samuel, Weisz Lajos, Weisz Miklós.
 Földbérletők (Grundpächter): Székács Menyhért.
 Asztalosok (Tischler): Friedmann Ferenc, Steiner Mihály.
 Bádósok (Spengler): Buchsbaum Ferenc, Klein Mór, Stern Sándor, Than Emil, Weisz Adolf.
 Bodega: Than Emauel.
 Borbély (Barbier): Eisenberger J.
 Bőrkereskedők (Lederhändler): Grün Samuel, Schwarcz Mihály, Than Ignác, Weisz Jenő.
 Cipészek (Schuhmacher): Friedmann Márton, Klein Simon, Löwy Samuel, Mezei Samuel, Weinberger Ignác, Weisz József.
 Cipőkereskedők (Schuhhändler): Bloch Viktor, Kuhn Ignác, Pollak J.
 Csemegekereskedők (Delikatessenhändler): Roth Nőverek, Weinberger Gyula.
 Divatárkereskedők (Modewarenhändler): Flaszter Adolf, Friedmann Sándor, Kun Adolf, Szigeti Armin, Schwarcz Jenőné, Szóbel József, Schwarcz Simon.
 Édegykeresk. (Geschirrhändler): Konlós Armin.
 Fakereskedők (Holzhändler): Gancz, Friedländer és Spiegel, Schreiber Bertalan és fia.
 Festő (Maler): Rosenfeld Sándor.

Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.):

Farkas Jenő, Friedmann Antal, id. Friedmann Antal, Friedmann Márton, Friedmann Mayer, Friedmann Nathan, Friedmann Samu, Fűszerkereskedelmi R.-T., Gerendás József, Gottdenker Henrik, Hönig Jenő, Klein Lajos, Koppel Jenő, Löwy Sámuel, Reiner Ignác, Rosenberg Menyhért, Roth Sámuel, Schwarcz Mór, Spiró Ignác, Taub József, Than Lipótné, Weisz Kálmán, Weisz Mózes, Zucker Imre.

Fuvarosok (Fuhrwerker): Einzig Sámuel, Fülöp Armin, Lehner A.**Gépkereskedők** (Maschinenhändler): Földesi Vilmos, Friedmann J.**Gyümölcskereskedő** (Obsthändler): Glück Lenke.**Könyvkereskedők** (Buchh.): Fülöp Lajos, Markovits Béla, id. Weisz Antal, Weisz Zsigmond.**Korcsmárosok** (Wirt): Farkas J. Kaufmann Farkas, Klein Alajosné, Schwarcz Márton, Weisz Oserné.**Lakatos** (Schlosser): Farkas Sánd. **Lisztkereskedők** (Mehlhdlr): Bleier Sámuel, Roth Armin.**Mészárosok** (Fleischer): Fülöp Ignác, Fülöp József, Fülöp Vilmos.**Órás és ékszerészek** (Uhrmacher u. Juweliere): Blau Jenő, Eisner Hermann, Sola Tibor.**Pamutárkereskedő** (Baumwollwarenhändler): Weisz Sámuel.**Pékek** (Bäcker): Blum Ignác, Glück Hermann, Grünberger Sándor.**Rézműves** (Kupferschmied): Blau I.**Rőfőskereskedők** (Schnittwarenh.): Deutsch Miklós, Frankl Lajos, Friedmann Testvérek, Grosz Menyhértné, Klein Testv., Müller Dezső, Révész Bernát, Roth és Radó, Strausz Mórné, Székely Vilmos, Weisz Jenő.**Rövidárkereskedő** (Kurzwarenh.): Bein Dávidné.**Ruhakeresk.** (Kleiderh.): Braun A., Kepecs Testv., Krausz József, Spiegel Menyhért, ifj. Weisz Antal**Sörkereskedő** (Bierhdlr): Grünbaum Ignác.**Szabók** (Schneider): Berger Adolf, Blau Izraelné, Braun Károly, Feldmann József, Feldmann Sándor, Fülöp Ede, Fülöp Vilmosné, Grosz Mór, Kalz Jenő, Kaufmann Adolf, Kaufmann Lajos, Kepecs Bertalan, Klein Ferenc, Krausz Józsefné, Lindenfeld Albert, Lőrincz Ignác, Perl Izidor, Stern Bernát, Stern József, Weisz K.**Szikvízgyárak** (Sodawasserfabriken): Frankfurter József, Gelléri Mór, Grosz József.**Terménykereskedők** (Produktenh.): Adler József, Berger Ignác, Blum Béla, Döri Manó, Kohn Dezső.**Üvegárkereskedők** (Glaswarenh.): Friedmann Sándor, Grünblatt Hermann, Kesztenbaum Sándor, Patáki Jenő.**Varrónő** (Näherin): Deutsch Frida.**Vasárkereskedők** (Eisenwarenh.): Feldmann Mátyás fia, Kesztenbaum Dezső, Schwarcz György.**Zsák- és kötélárkereskedő** (Sackwarenhdlr): Blau Aron.**MEZŐCSÁT****Főrahbi:** Altmann Fábian.**Elnök:** Glatstein Aladár.**Elöljárók:** Friedländer Sándor. Grünberger Henrik. Klein Jónás. Löwinger Sándor. ifj. Neumann Jakab. Schwarcz Emánuel, Schwarcz Ignác, Ungerleider Miksa, Ungerleider Mór.**Jegyző:** Grünbaum Mór.**Szombattartók****Földhírtokos** (Grundbes.): Rosenfeld Pál, Szekulesz Sándor.**Földbérlo** (Grundpächter): Singer Sámuel.**Ügyvédek** (Advokaten): dr. Fűrész Viktor, dr. Grosz Armin, dr. Lustig Jakab, dr. Rosenfeld Marcell, dr. Roth M.**Allatorvos** (Tierarzt): Winkler M. **Baromfikereskedő** (Geflügelhdlr): Brunner Ernő.

Badogások (Spengler): Müller Mór, Sterk Géza.

Bőrkereskedő (Lederhändler): ifjabb Schwarcz Vilmos.

Cipész (Schuhmacher): Márkus J.

Édénykereskedő (Geschirrhändler): Rosenberg David, Rosenberg Menyhért, Rosenberg Sám., Waldmann Adolf.

Fakereskedő (Holzhändler): Mehrel J.

Fuvarosok (Fuhrwerker): Glattstein Pál, Klein József.

Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): Breuer Jenő, Csillag Márton, Dróth Miksa, Edelmann Vilmos, Engel Lajos, özv. Frankné fia, Friedmann Herm., és fia, Gajduschek Adolf, özv. Glattstein M.-né, Grosz Ignác, Krausz Ferenc, Saubermann Mór, Schwarcz Béla, Schwarcz Emánuel, Schwarcz Hermann, id. Schwarcz Jenő, Schwarcz Salamon, Sprei Salamon, Teller Vilmos, Ungerleider Jenő, Ungerleider Mór, Wiesel Abraham.

Kárpitos (Tapezierer): Klein Andor, id. Schwarcz Adolf.

Koresmáros (Wirt): Schwarcz Ign.

Lókereskedők (Pferdehändler): idős Kaufmann Jakab, Neumann Mór.

Malom (Mühle): Breuer Izidor.

Mészkereskedő (Kalkhändler): Grünberger Henrik, Klein Odón.

Nyomda (Druckerei): Keller Béla.

Órás (Uhrmacher): Ferencz Emán.

Pékek (Bäcker): Berger Miksa, Katz Ferenc.

Rőtőskereskedők (Schnittwarenh.): Borgida Arnold, Engel Farkas, Friedländer Sándor, Salamon Ferenc, Saubermann J., Schwarcz J.

Ruhakereskedő (Kleiderhändler): ifj. Neumann Jakab.

Szabók (Schneider): Eisler Simon, Gottsegen Zsigmond, Sterk Adolf, Sterk Hermann.

Szíkvízgyár (Sodawasserfabrik): Roth Ignác.

Terménykereskedők (Produktenh.): Grünfeld Lőrinc, Lihor és Reich, ifj. Schwarcz Adolf.

Vaskereskedők (Eisenhändler): Czeizler Menyhért, Glattstein Aladár.

Vendéglős (Gastwirt): id. Schwarcz Vilmos.

MEZŐKERESZTES

Főrabbi: *Cseh József.*

Elnök: *Braun Armin.*

Gondnok: *Weisz Márton.*

Pénzlárnok: *Ungerleider Aron.*

Ellenőr: *Kaufer David.*

Chevra Kadisa, elnök:

Rosenbaum Zsigmond.

Talmud Tóra, elnök: *Főrabbi.*

Elemi iskola, igazgató:

Grünwald Mór.

Szombattartók

Földbirtokosok (Grundbes.): Braun Márton, Földvári Testvérek, Rosenberg Sámuel.

Földbérlok (Grundpächter): Frank Menyhért, Lederer Testvérek.

Badogos (Spengler): Braun Béla.

Bőrkereskedő (Lederhändler): Ungerleider Aron.

Cipészek (Schuhmacher): Klein Ede, Klein Béla.

Divatárkereskedők (Modewarenh.): Lederer Bertalan, Stock Herm.

Fakereskedő (Holzhändler): Krausz I.

Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): Braun Armin, Grosz József, Klein József, Kaufer David, Licht Erzsébet, Ungerleider József.

Malombérlo (Mühlpächter): Markovits H.-né.

Mészárosok (Fleischer): Braun M., Stock Mihály.

Pék (Bäcker): Stiller Jakab.

Szabó (Schneider): Eisikovics J.

Szíkvízgyár (Sodawasserfabrik):

Márkus Mór.

Szobafestő (Zimmermaler): Goldstein Sámuel.

Terménykereskedők (Produktenh.): Rosenbaum Zsigmond, Sugár Vilmos, Weisz Márton.

Vendéglős orth. kóser (Gastwirt): Braun Armin.

MEZŐKOVÁCSHAZA

az adatok hiányossága folytán
nem volli feldolgozható.

MEZŐKÖVESD

Főrabbi: *Jungreis Izidor.*

Elnök: *Péter Adolf.*

Alelnök: *Goldstein Adolf.*

Pénztárnok: *Klein Béla.*

Elöljárósági tagok: *Haas Jenő,*
ifj. Schwarcz Hermann, Adler
Péter, Neumann Ede.

Chebra Kadisa, elnök:

Neumann Ede.

Talmud Tóra, elnök: *Főrabbi.*

Szombattartók

Bádogosok (Spengler): *Braun Hen-*
rik, Klein Adolf, Lederer Jenő,
Lederer Vilmos.

Borkereskedők (Weinhdrl): *Hof-*
städter Leó, Hofstädter Vilmos.

Bőrkereskedők (Lederhdrl): *Kohn*
Jakab, Schwarcz Géza, Unger-
leider Ernő.

Cipészek (Schuhmacher): *Kupfer-*
stein Adolf, Neuländer Simon.

Divatárkereskedők (Modewaren-
händler): *Braun György, Fried-*
mann Nándor, Grossmann Lenke,
Platner József, Spitz Samu, Sprei
Marton, Tepper Hermann, Weisz
Zsigmond.

Fakereskedők (Holzhdrl): *Grünfeld*
Ferenc, Treuhaft Adolf.

Fűszer- és vegyesárkereskedők
(Spezerei- und Gemischwarenh.):
Adler Péter, Fried Ignác, Grün
Armin, Haas Ernő, Hofstädter
Jenő, Kupferstein Jenő, Schwarcz
Henrik, Schwarcz József, Weisz
Izso.

Gépkereskedők (Maschinenhändler):
Éliás J., Markusz Jenő, Weinstein
József.

Koresmáros (Wirt): *Kohn Lajos.*

Lakatos (Schlosser): *Grossmann F.*

Lisztkereskedő (Mehlhdrl): *Berk-*
vits József.

Órás és ékszerész (Uhrmacher u.
Juwelier): *Bohrer Béni.*

Rőtöskereskedők (Schnittwarenh.):
Grossmann József, Horovitz An-
tal, Klein Testvérek, Lemberger
és Reich, Rosenblüh Miksa, ifj.
Schwarcz Hermann.

Szabók (Schneider): *Haas Jenő,*
Schwarcz Andor.

Terménykereskedők (Produktenh.):
Horovitz Samu, Neumann Ede,
özv. Schwarcz Samuné.

Üveg- és porcellánárkereskedők
(Glas- und Porzellanwarenhdlr):
Berger Miklós, Lang Jakab.

Vasárkereskedők (Eisenwarenh.):
Goldstein Adolf, Knopfler Sandor,
Péter Adolf.

DIVAT KALAP ÁRUHÁZ

VII. ker., Kisdiófa-ucca 14.

Rapaport Erzsi

kész női és gyermekkalap-
pok állandó nagy raktára.
Hozott anyagból modellsze-
rint készítenek női kalapokat.
Férfi és női kalapok alakí-
tását és festését minden
színben vállalom. Gőzmo-
sást, vegytisztítást a leg-
olcsóbban vállalom a leg-
jobb kivitelben :: Király
gőzmosó gyűjtőhelye.

Figyelmes kiszolgálás
Legjutányosabb árak!

Felhívás! Orth. ⁷⁰⁰ éves-
tészta tarhonya és
csőtészta (mekaron) gyártmányaim
a legkiválóbb „Elt” minőségben
legmodernebb gépekkel készülnek.
Sok időt, munkát és fáradságot
takarít meg, ha ezen ízletes tész-
tákat használja! Kísérlelje meg
egyszer és nem fog többé otthon
gyúrni! Referenciákat a beledi orth.
Rabbi Úr ad. Tisztelettel

Berger Arzón tésztaipar
beledi, Sopron megye.

Raphatő minden orth. közer fűszer- és
cs-megye-árlathoz is

MISKOLC

Főrabbi: *Austerlitz Sámuel.*
 Rabbi: *Neufeld Simon.*
 Elnök: *Feldmann Mór.*
 Kultuszelnök: *Mandula Mór.*
 Pénzügyi előljáró: *Székely A.*
 Ellenőr: *Klein Márton.*
 Gazda: *Róth Miksa.*
 Gondnokok: *Davidovits Ferenc,*
Edelstein Jakab, Spiró Sámuel,
Tigermann Leó.
 Főtitkár: *Löw Jeromos.*

*

Chevra Kadisa, elnök:
héhhársi Neumann Adolf.
 Machzike Hadasz, elnök:
Princz Jakab.
 Bikur Cholim, elnök:
Bloch Armin.
 Nőegylet, elnöke:
Dr. Szabó Arminné.
 Dehorali nőegylet, elnöke:
Princz Jakabné.
 Izr. Ipartársulat, elnöke:
Pick Jakab.

Tanintézetek:

Iskolaszéki elnök:
Rosenberg Márton dr.
 Elemi fiú és leányisk., igazgató:
Hauer Bertalan.
 Polgári fiúiskola, igazgató:
Bartos Norbert.
 Polgári leányiskola, igazgató:
Serbu Adolf dr.

Szeferd fiókhittközség

Rabbi: *Gottlieb Jakab.*
 Elnök: *Sprei Izidor.*

Szombattartók

Földbirtokosok (Grundbesitzer):
Blumberger Sándor, Horváth-u.
Schwarz Hermann, Zsolcai kapu.

Földbérletők (Grundpächter):
Fülöp Sándor, Arany János-u.
Groszmann Ferenc, Léway József u.
Fabula Jenő, Major-u.
Wiesel Farkas, Csorha-telep.

Orvosok (Ärzte):

Dr. Groszmann Dezső, Léway-u.
Dr. Vajda Armin (fog), Széchenyi-u.

Ügyvéd (Advokat):

Dr. Kőszegi Armand, Városház-tér.

Aranyműves (Goldarbeiter):

Izsakovits Ignác, Széchenyi-u.

Asztalosok (Tischler):

Blumberger Ignác, Jókai-u.
Dégen Henrik, Szirma-u.
Deutsch Sámuel, Belgrád-u.
Fischer Dávid, Munkácsy-u.
Grünberger Bernát, Szentpéteri kapu
Klein Ignác, Batthyány-u.
Klein Ignác, Telegdy-u.
Lung Bernát, Buza-tér.
Ungár Lajos, Király-u.

Baromfikereskedő (Geflügelhändler):
Grosz Jenő, Király-u.

Bazár (Basar):

Schwimmer Béla, Buza-tér.

Bádogosok (Spengler):

Bordmann Mór, Régi posta-u.
Korn Fülöp, Szirma-u.
Wertheimer Simon, Vörösmarty-u.

Bérköcsi vállalat

(Mietwagen-Unternehmer):
Stern Sámuel, Árpád-u.

Bodegák:

Friedenberg József, Széchenyi-u.
Grosz Samu, Zsolcai kapu.
Steinmetz Ignác, Munkácsy-u.
Weisz Samu, Széchenyi-u.

Borkereskedők (Weinhändler):

Berger Henrik, Csapal kapu.
Domány Jakab, Szemere-u.
Ehrenfeld Adolf, Buza-tér.
Eisen Aron, Szirma-u.
Goldstein Hermann, Kossuth-u.
Groszwirth Simon, Szentpéteri kapu
Hecht Ignác, Király-u.
Kellner Vilmos, Szirma-u.
Lefkovits Mór, Király-u.
Lehermann Zoltán, Szentpéteri kapu
Roth Benő, Újváros-u.
Roth Béla, Szentpéteri kapu.
Rückmann Izidor, Szirma-u.
Spiró Sámuel, Dehrecni-u.
Weingarten Jakab, Széchenyi-u.
Weiszfeld Abrahám, Arany János-utca.

Bőrkereskedők (Lederhändler):

Berger Salamon, Zsolcai kapu.
Breuer Endre, Széchenyi-u.
Eidlisz Ignác, Zsolcai kapu.
Grosz Ernő, Munkácsy-u.
Grosz Sándor, Arany János-u.
Katz Ábrahám, Buza-tér.
Klein Mór, Soltész-u.
Kohn Dávid, Buza-tér.
Lautmann Hermann, Vörösmarty-u.
Mandl Henrik, Széchenyi-u.

Talpkereskedők (Sohlenlederh.):

Groszmann Béla, Arany János-u.
Grünbaum Salamon, Szeles-u.

Burgonyakereskedők (Kartoffelh.):

Grünwald Izrael, Szentpéteri kapu.
Grünwald Salamon, Buza-tér.

Bútorkereskedő (Möbelhändler):

Ausch Henrik, Buza-tér.

Cementáru (Zementwaren):

Sugar Manó, Nyár-u.

Cipészek (Schuhmacher):

Auerbach Samuel, Szeles-u.
Blau Zsigmond, Széchenyi-u.
Davidovits Lajos, Jókai-u.
Feith Hermann, Hunyadi-u.
Friedmann Hermann, Széchenyi-u.
Friedmann Samuel.
Fuhrmann Henrik, Buza-tér.
Fülöp Ignác, Arany János-u.
Goldstein Mór, Rákóczi-u.
Grünberger Farkas, Ujváros-u.
Grünberger Hermann, Kazinczy-u.
Gutlohn Ignác, Arany János-u.
Haas Jakab, Urak-u.
Heimann Hermann, Gerő-u.
Izrael Zsigmond, Jókai-u.
Klein Hermann,
Klein Ignác,
Klein Rudolf, Király-u.
Klein Samuel, Zöldfa-u.
Rosenberg Miksa, Ujváros-u.
Roth Mór,
Roth Samuel, Széchenyi-u.
Rubinstein Adolf, Kalvin-u.
Rubinstein Dezső, Széchenyi-u.
Szinai Ignác, Palóczy-u.
Weisz Lipót, Hunyadi-u.
Weisz Lőrinc, Hunyadi-u.
Weisz Simon, Gyöngyvirág-u.
Ziszovits Herm., Arany János-u.

Cipőkereskedők (Schuhhändler):

Sprei Izidor, Széchenyi-u.
Szolfer Zsigmond, Széchenyi-u.
Cukorkakeresk. (Kanditenhändler):
Weingarten József, Király-u.
Zimmermann Adolf, Szirma-u.
Divatárkeresk. (Modewarenhändler):
özv. Appel Emánuelné, Széchenyi-u.
Birnbau Albert, Király-u.
Goldmann Ignác, Széchenyi-u.
Plattner Jakab, Széchenyi-u.
Rosenberg Mór, Széchenyi-u.
Salgó Armin, Széchenyi-u.
Tigermann Leó, Széchenyi-u.

Becetgyár (Essigfabrik):

Roth Adolf, Zrinyi-u.

Edénykereskedők (Geschirrhändler):

Dancz Mór, Szirma-u.
Grünberger Mór, Zsolcai kapu.
Ruhovits Vilmos, Buza-tér.
Weisz Benjamin, Szt.-péteri kapu.
Weiszhausz Hermann, Szeles-u.

Ernyőgyártás (Schirmfabrikation):

Kubits Bernát, Kazinczy-u.
Weingarten Hermann, Széchenyi-u.

Építési vállalkozó

(Bauunternehmer):

Feldmann Mór, Soltész-u.

Fakereskedők (Holzhändler):

Bandl Vilmos, Imre-u.
Glück Miksa, Vay-út.
Grosz Mózes, Csaba-telep.
Grünwald Mózes, Vay-út.
Horovitz és Decker, Vászonfő-
rítő-u.
Klein Márton, Vay-út.
Klein Samuel, Arany János-u.
Krausz Lajos, Vay-út.
Krausz Márton, Ujváros-u.
Mandula Mór, Széchenyi-u.
Reiner Armin, Debreceni-u.
Schlesinger Armin, Horváth-u.
Steiner Nándor, Mátyás király-u.
Lusztig Náthán, Sarolta-u.

פערזענלעכע ספרים תפילין אונד
מאות פיר נעמעסמאטע פרייע

KOHN SAMUEL

סופר aus Jerusalem

Budapest, VII, Dob u. 10. fszt 7.

Festékkereskedők (Farbenwarenh.):

Klein Teslvérek, Zsolcai kapu.
 Sidlauer Arnold, Zsolcai kapu.
 Weinberger Sámuel, Zsolcai kapu.
Fornékkereskedő (Furnierhändler)
 Rosenberg Lajos, Telegdy-u.

Fuvarosok (Fuhrwerker)

Rosenthal József, Margit-u.
 Schullehrer Dezső, Szirma-u.

Fűszer-, gyarmat- és vegyesáru-kereskedők (Spezerei-, Kolonial- u. Gemischtwarenhändler)

özv. Altmann Adolfné, Szeles-u.
 Auerbach Lipót, Csabai kapu.
 Berkó Bernát, Verbőczy-u.
 Bermann Jenő, Kun J. u.
 Blau Dezső, Vörösmarty-u.
 Blau Sándor, Vörösmarty-u.
 Blau Zoltán, Ujvilág-u.
 Bogár József, Király-u.
 Bognár Ignác, Toronyalja-u.
 Borsodi Lajos Gyöngyvirág-u.
 Braun Ferenc, Buza-tér.
 Buchhalter Fer., Mátyás király-u.
 Drucker Ignác, Szt.-péteri kapu.
 Ellenbogen Sándor, Vörösmarty-u.
 Fischer Hermann, Gerő-u.
 Fodor Mihály, Vay-út.
 Fogel Mór, Lovagda-u.
 Fried Ede, Thököly-u.
 Fried Ignác, Szirma-u.
 Fried Lajos, Gyár-u.
 Friedmann Dáv., Mátyás király-u.
 Glück Abrahám, Gizella-u.
 Goldberger Sándor, Szeles-u.
 Groszmann Sámuel, Kúporos-u.
 Grünberg Hermann, Szeles-u.
 Hartmann Sándor, Munkácsy-u.
 Hauer Adolf, Petőfi-u.
 Hegedűs Armin, Zsolcai kapu.
 Heller Ödön, Hutás-u.
 Horovitz Ferenc, Szirma-u.
 Kasziner Dezső, Vörösmarty-u.
 Kelenföldi Lipót, Kun J. u.
 Klein Gyula, Király-u.
 Klein Gyula, Tetemvár.
 Klein Ignác, Szirma-u.
 Kohn Adolf, Hunyadi-u.
 Kohn Károly, Király-u.
 Kohn Miksa, Salétrom-u.
 Lax Eleonóra, Gerő-u.
 Lázár Mór, Toronyalja-u.
 Leuchter Vilmos, Szt.-péteri kapu.

London Jakab, Vörösmarty-u.
 Lowy Eliás, Pálóczy-u.
 Markovits Mór, Vörösmarty-u.
 özv. Neuwalder Miksáné, Vörösmarty-u.
 Nussenzweig, Vay-út.
 Preusz Adolf, Jókai-u.
 Reichmann Helén, Szt. István-út.
 Reinitz Dezső, Buza-tér.
 Reinitz Lajos, Ujváros-u.
 Retek Abrahám, Csorba-telep.
 Rosenberg Gyula, Serház-u.
 Rosenthal Benjamin, Nyakvágó-u.
 Rosenthal József, Templom-u.
 Rosenthal József, Tompa-u.
 Roth Izidor, Ujvilág-u.
 Roth Jenő, Király-u.
 Roth Jakab, Arany János-u.
 Roth József, Gyöngyvirág-u.
 Roth József, Vörösmarty-u.
 Rothmann, Szemere-u.
 Sajovits Mór, Tetemvár.
 Schleifer Ignác, Arany János-u.
 özv. Schön Manoné, Gyöngyvirág-u.
 Schwarcz Bernát, Szentpéteri kapu.
 Schwarcz Gusztáv, Major-u.
 Schwarcz Hermann, Győri kapu.
 Schwarcz Hermann, Petőfi-u.
 Schwarcz József, Serház-u.
 Schwarcz Kálmán, Gyár-u.
 Schwarcz Lajos, Ujvilág-u.
 Schwarcz Miksa, Rákóczi-u.
 Schwarcz Mór, Tetemvár.
 Schwarcz Vilmos, Kálvin-u.
 Spornát Gyula, Vörösmarty-u.
 Spornát Menyhért, Fűzes-u.
 Spiegel Ignác, Zsolcai kapu.
 Spitz Árpád, Vay-út.
 Stark J., Vörösmarty-u.
 Stark Zsigmond, Csabai kapu.
 Tannenbaum Gyula, Fűzes-u.
 Trieger József, Hunyadi-u.
 Tupler Adolf örökösei, Ujváros-u.
 Weidenfeld Ignác, Szentpéteri kapu.
 Weisz Béla.
 Weisz Mór.
 özv. Weisz Péterné.
 özv. Weisz Vilmosné.
 Weiszbrunn Lajos, Arany János-u.
 Wolcovits Albert, Lovagda-u.
 Wolcovits Mór, Danivölgy.
 Zucker Hermann, Fűzes-u.
 Zuckermann Adolf, Tompa-u.

Fűszer- és gyarmatárunagykeresk.
(Spezerei- u. Kolonialwarengross-
händler):

Balla Béla, Széchenyi-u.
Klein Adolf, Zsolcai kapu.
Kohn Miksa, Zsolcai kapu.
Steinberger Mór, Király-u.
Stern és Handelsmann, Széchenyi-u.
Wald Juda Leb, Buza-tér.
Weisz Péter, Széchenyi-u.

Gombgyár (Knopffabrik):
Friedmann és Paszternak, Szé-
chenyi-u.

Gőzmosoda (Dampfwäscherei)
Preszler és Moskovits, Arany
János utca.

Gyümölcskereskedő (Obsthändler)
Mandl Károly, Király-u.

Halkereskedő (Fischhändler):
Birnbaum Adolf, Arany János-u.

Játékárú (Spielwaren):
Spiegel Dezső, Széchenyi-u.

Kárpitosok (Tapezierer):
Deutsch Hermann, Ujváros-u.
Győri Hermann, Szeles-u.

Kelekötők (Bürstenbinder):
Braun József, Ujváros-u.
Friedmann Márton, Széchenyi-u.

Keresk. ügynök (Handels-Agent):
Gancz F. Vilmos, Szeles-u.

Kézimunkák (Handarbeiten):
Rosenfeld Leopold, Széchenyi-u.
Schwarcz Adolf, Szirma-u.

Keztyűkeresk. (Handschuhhandl.):
Gerő Ignác, Széchenyi-u.

Korcsmárosok (Wirte):
Altmann Hermann, Árpád-u.
Berger Bernát, Kazinczy-u.
Bodner Adolf, Petőfi-u.
Davidovits Ferenc, Szeles-u.
Fried Náthán, Ujvilág-u.
Hauer Sándor, Vay-út.
Klein Ignác, Győri kapu.
Munczenmacher Armin, Zsolcai k.
Roth Lajos, Telemvár.
Roth Samuel, Vay-út.
őzv. Schnitzer Miksúné, Baross-u.
Tannenbaum Lajos, Vörösmarty-u.
Weissenstein Lajos, Gömőri p. u.
Zimmermann Dávid, Major-u.

Kőfaragó (Steinmetz):
Edelstein H. és fia, Zsolcai kapu.

Könyvkereskedők (Buchhändler):
Berger Bernát, Király-u.
Schwarcz Soma, Széchenyi-u.
Stamberger Lipót, Széchenyi-u.
Stamberger Márkusz, Király-u.

Lakatosok (Schlosser):
Groszmán Lajos, Széchenyi-u.
Steinmetz Hermann, Szirma-u.

Lisztkereskedők (Mehlhändler):
Friedmann Adolf, Arany János-u.
Gelbmann Dávid, Király-u.
Groszmán Benő, Hunyadi-u.
Hermann Testvérek, Telegdy-u.
Klein Sándor, Buza-tér.
Klein Vilmos, Telemvár.
Márkusz Heimann, Ujváros.
Müller Armin, Zsolcai kapu.
Süssmann Henrik, Buza-tér.

Marhakereskedők (Viehähändler):
Rosenthal Jenő, Zárda-u.
Rosenthal Lajos, Zöldfa-u.
Rosenthal Sándor, Király-u.
Weisz Vilmos, Arany János-u.

Mészkereskedő (Kalkhändler):
Freimann Henrik, Vay-út.

Mészárosok (Fleischer):
Burger Lipót, Munkácsy-u.
Gottfried Izidor, Deák-u.
Jakobovits Bernát, Belgrád-u.
Lebovits Hermann, Debreceni-u.
Márkusz Ignác, Palóczy-u.
Márkusz József, Vörösmarty-u.
Perlstein József, Király-u.
Rosenblüh Márton, Szeles-u.
Rosenthal Adolf, Zöldfa-u.
Schwarcz Armin, Király-u.
Schwarcz Bernát, Deák-u.
Schwarcz Ignác, Király-u.
Schwarcz Izidor, Jósika-u.
Weisz Rezső.
Weiszhausz Adolf, Városház-tér.

Nyerstermény (Rohprodukte):
Aru és nyersterményértékesítő r.-t.,
Vay-út.

Nyomdászok (Druckereien):
Friedmann Benő, Király-u.
Klein Lajos, Zsolcai kapu.
Schullehrer Mór, Gizella-u.

Olajkereskedők (Ölhändler):

Fischbein Sándor, Zsolcai kapu.
Kálmán Odön, Zsolcai kapu.
Müller Vilmos, Zsolcai kapu.
Nafla r.-l., Buza-tér.

Órás és ékszerészek

(Uhrmacher und Juweliere):

Berkovits Jenő, Széchenyi-u.
Dévai Dezső, Zsolcai kapu.
Feldmann József, Király-u.
Frisch Jenő, Zsolcai kapu.
Granát Bertalan, Vörösmarty-u.
Reizsmann Jakob, Városház-tér.

Papíráru (Papierwaren):

Grünwald Ignác, Széchenyi-u.

Paplankészítők

(Bettdeckenerzeuger):

Liszauer Miksa, Vörösmarty-u.
Hauptschein Sándor, Széchenyi-u.

Parafadugókereskedő

(Korkstopfsehhändler):

Planer Zsigmond, Széchenyi-u.

Parókkészítő (Perückenerzeuger):

Friedmann Henrikné, Széchenyi-u.

Petroleumkereskedő (Petroleumh.):

Weiszberger Jakob, Buza-tér.

Pékek (Bäcker):

Birn Jakob.
Drucker Hermann, Szt.-péteri kapu.
Fogel Ignác, Vászonszeherítő-u.
Gultmann Adolf, Szt.-péteri kapu.
Katz Dávid, Petőfi-u.
Klein Jakob.
Klein Mór.
Neumann Pinkász.
Rosenblüh Jenő, Verbőczy-u.
Schwarz József, Ujvilág-u.
Steinhof Mór, Ösz-u.

Pipakészítő (Pfeiffenerzeuger):

Ornstein Hermann, Szentpéteri kapu

Rőtőskereskedő

(Schnittwarenhändler):

Birnbaum Bernát, Széchenyi-u.
Domán Fülöp, Rákóczi-u.
Engel Jenő, Vörösmarty-u.
Engländer Abrahám, Telegdy-u.
Grünfeld Mihály, Széchenyi-u.
Halpert Izsák, Szirma-u.
Klafter Miksa, Vörösmarty-u.
Lefkovits Albert, Széchenyi-u.
ifj. Moskovits Mór, Katalin-u.

Radványi Ignác, Széchenyi-u.
Rosenbaum Izsó, Széchenyi-u.
Rosenwald Mór, Széchenyi-u.
Stern Hermann, Zsolcai kapu.
Strausz Miklós, Ujváros-u.
Zsupnik Hermann, Buza-tér.

Rövidárukereskedők

(Kurzwarenhändler):

Deszberg Jenő, Király-u.
Freireich Adolf, Vay-út.
Fischer Pinkász, Buza-tér.
Ginschberger Sám., Zsolcai kapu.
ozv. Klein Hermanné, Király-u.
Kleinmann Abrahám, Zsolcai kapu.
Reiner Nathán, Zsolcai kapu.
Weisz József, Szemere-u.
Weinberger Samuel, Hunyadi-u.

Rövidárunagykereskedők

(Kurzwarengrosshändler):

Bleicher és Kardos, Széchenyi-u.
Böhm Nándor, Széchenyi-u.
Brandmann Henrik, Széchenyi-u.
Fischer Laj. és Miklós, Széchenyi-u.
Neuwaldner és Schwarzenfeld, Széchenyi-u.
Szunyog és Weisz, Zsolcai kapu.
Ruhakereskedők (Kleiderhändler):
Frankfurt Miksa, Széchenyi-u.
Friedmann Izidor, Széchenyi-u.
Holländer Henrik, Széchenyi-u.
Holländer József, Zsolcai kapu.
Liszauer Armin és Fer. Szirma-u.
Plattner Kár. és Lajos, Széchenyi-u.

Sorsjegyzület (Lotteriekollekte):

Siegelmann Abrahám, Régi posta-u.

Szabók (Schneider):

Breuer Adolf, Szt.-péteri kapu.
Drucker N. Béla.
Flecker Mór.
Fruchter Lipót, Régi posta-u.
Gelber Hermann, Király-u.
Grosz Ferenc.
Grün Béla, Szeles-u.
Grünbaum Elek, Széchenyi-u.
Hirsch Mór, Városház-tér.
Indig Lajos, Széchenyi-u.
Indik Zsigmond, Király-u.
Jakab Izsó, Szeles-u.
Langsfeld Hermann.
Lichtmann József.
Lichtmann Lipót.
Schwarz Jenő, Kazinczy-u.

Singer Adolf, Rozmaring-u.
 Siegelmann József, Széchenyi-u.
 Stern Kalman.
 Tannenbaum Manó, Arany János-u.

Női szabók (Damenschneider):
 Groszmann Sámuel.
 Huppert Henrik, Ujváros-u.
 Szappankereskedő (Seifenhändler):
 Stamberger Lajos, Széchenyi-u.

Szállító (Spediteur):
 Hauer Henrik és fia, Vay-út.
 Szeszkereskedő (Spiritus Händler):
 Fischer Ignác, Szemere-u.

Szénbányák (Kohlenbergwerke):
 Landau Dávid, Debreceni-u.
 Princz Ede, Debreceni-u.

Szenkereskedő (Kohlenhändler):
 Wertheimer József, Katalin-u.

Szobafestők (Zimmermaier):
 Flamm József, Jókai-u.
 Flamm Simon, Regi posta-u.

Szőnyegkereskedő (Teppichhändler):
 Rosenberg Géza, Széchenyi-u.

Terménykereskedők (Produktenh.):
 Feuerstein Izidor, Zsolcai kapu.
 Márkus Dávid, Jókai-u.
 Roth Samu, Széchenyi-u.
 Schwarcz Zsigmond, Széchenyi-u.
 Weisz Lipót, Zsolcai kapu.
 Weisz Sámuel, Vörösmarty-u.

Textilárú nagykereskedők
 (Textilwarengrosshändler):
 Bel- és külföldi áruforgalmi r. t.,
 Széchenyi-u.
 Birnbaum Márkus, Széchenyi-u.
 Bloch Armin, Széchenyi-u.
 Glücksmann és Löwinger, Széche-
 nyi-u.
 Magyar kereskedelmi vállalat, Szé-
 chenyi-u.
 Sprei Bertalan, Széchenyi-u.

Tollkereskedők (Fodernhändler):
 Engländer Henrik, Buza-tér.

Tollkereskedők (Fodernhändler):
 Adler és Reiner, Buza-tér.
 Bonis Lajos, Tetemvár.

Turókereskedők (Kuhkäsehändler):
 Goldstein Salamon, Katalin-u.
 Weisz Ignác, Telegdy-u.

Ujságiteljesztő vállalat
 (Zeitungsverbreitungs-Untern.):
 Margittai Jakab, Széchenyi-u.

Üveg- és porcellánárú kereskedők
 (Glas- und Porzellanwarenhändler):
 Berger Sámuel, Széchenyi-u.
 Schwarz Viktor, Hunyadi-u.

Vaskereskedők (Eisenhändler):
 Glück Adolf, Szirma-u.
 Kun Lajos, Ujváros-u.
 Trauer Manó és Oszkár, Vay-út.

Öcskavas (Alteisen):
 Rubinstein Ábrahám, Baross-u.

Vegyigyárak (Chemische Fabriken):
 Fischbein Sámuel, Buza-tér.
 Nilkenfeld Kál., Mátyás király-u.

Vendéglősök (Gastwirte):
 רחל רחל

Blumberg Vilmos, Kazinczy-u.
 Gelbmann Ignác, Kazinczy-u.
 Neuwalder József, Kazinczy-u.

Vízvezeték szerelő
 (Wasserleitungsmonteur):
 Droth Vilmos, Ujváros-u.

Zsák- és kötélárú kereskedők
 (Säcke- und Seilerwaren Händler):
 Friedmann Sándor, Zárda-u.
 Princz Jakab, Buza-tér.
 Sidlauer Jakab, Vörösmarty-u.

Zsibáros (Trödler):
 Gottesmann Adolf, Zsolcai kapu.
 Heimann Ignác, Király-u.
 Klein Jakab, Hunyadi-u.
 Sáfány Jenő, Zsolcai kapu.
 Weinberger Mór, Serház-u.

HOFFMANN-ÉTTEREM

ORTH רחל

BUDAPEST, VI. RÉVAY UCCA 10.

*Régi jó, elismert magyar polgári
 házikonyha. Mérsékelt árak. Menü-
 rendszer. Kiszolgálás házonkívül
 is. Előfizetések elfogadása. Lako-
 dalmakra és más ünnepélyekre
 külön terem rendelkezésre áll.*

Pontos és figyelmes kiszolgálás.
 Elsőrendű italok.

MONOK

Tállyának főkhítközsege.

Szombattartók

Koresmáros (Wirt): Fried Áron.
Vegyeskeresk. (Gemischtwarenh.):
Engel Adolf, Krausz Jenő, Schir-
mer Hermann.

NAGYHALASZ

adatok nem érkeztek be.

NAGYKALLÓ

adatok nem érkeztek be.

NAGYLÉTA

adatok nem érkeztek be.

NAGYOROSZI

adatok nem érkeztek be.

NAGYSIMONYI

adatok nem érkeztek be.

NAGYSZECSÉNY

adatok nem érkeztek be.

NAGYTETENY

adatok nem érkeztek be.

NEMESSZALÓK

adatok nem érkeztek be.

NYIRACSD

adatok nem érkeztek be.

NYIRADONY

adatok nem érkeztek be.

NYIREGYHÁZA

Rabbi: Wieder Sulem.

Elnök: Schwartz Ede.

Alelnök: Rosenwasser Adolf.

Pénztárnok: Heller Mór.

Ellenőr: Farkas Antal.

Gondnokok: Blau Mór, Böhm
Jenő.

Tanácsnokok: Frankfurt Adolf.

Friedmann Henrik, Jakabovits

Jenő.

Jegyző: Spitzer Izidor.

2

Talmud Tóra, elnök:

Schwartz Ede.

Alelnök: Heller Mór.

Tilim Chevra, elnök:

Wohl Armin.

Alelnök: Bokor Sándor.

Agudasz Bachurim, elnök:

Eisner Hermann.

Alelnök: Weisz Gyula.

Szombattartók

Földbirtokosok (Grundbes.): özv.
Goldstein Solemné, Grünberger
Albert, Karfunkel Mihály, Nemeti
Sándor, Reiner Bóni, özv. Rosen-
berg Jechielné, Roth Nándor,
Staub Armin, Weisz Béla.

Földbérlok (Grundpächter): Eisdor-
fer Ferenc, Eisdorfer Jakab.

Kupferstein József, Mezei Vilms.

Orvosok (Ärzte): Fried Manó dr.,
Katz Ignác dr.

Ügyvédek (Advokaten): Böhm Ig-
nác dr., Rosenstein Zsigmond dr.

Alkuszok (Sensale): Grosz L. Ig-
nác, Guttmann Sámuel, Landau
Emmanuel.

Asztalosok (Tischler): Buchsbaum
Sámuel, Hubert Izsák, Wirtschaf-
ter Ferenc.

Rúdgosok (Spengler): Grosz Ig-
nác, Kandel Ignác, Reismann
Hermann, Weisz József.

Baromfikereskedők (Geflügelhdlr):
Arnstein Lajos, Friedmann Mór,
Wassermann Pinkász.

Bazáraru (Basarwaren): Kohn M.

Benzinkereskedők (Benzinhändler):
Zwiebel Jakab, Zwiebel Nizsan.

Biztosítási ügynökök (Versiche-
rungs-Agenten): Böhm Hermann,
Friedmann Mór, Wohl Nándor.

Bodegák: Schwarcz J. Jenő, Teich-
mann Sándor, özv. Zoldán Jenőné

Borkereskedők (Weinhdlr): Dan-
cziger Béla, Dancziger Mór,
Eisenberg Izidor, Friedmann H.,
Heller Lázár, Karfunkel Mór,
Karfunkel Sámuel, Orgel Her-
mann, Rosenwasser Adolf, Un-
gár József.

Borügynökök (Weinagenten): Ber-
náth Abrahám, Bleich Ignác, Fel-
berbaum Salamon, Goldberger
Mór, Klein Emanuel, Rubin Sala-
mon.

Bőrkereskedők (Lederhändler): Breuer és Kiss, Glück Hermann, Gott-diener Albert, Katz Vilmos.

Butorkeresk. (Möbelhändler): Glück J., Lefkovits Zsigmond.

Cipészek (Schuhmacher): Berkovics Lajos, Bokor Sándor, Fischmann Samuel, Grosz Menyhért, Grüner Samuel, Hochmann Sám., Jakobovits József, Klein Antal, Kohn Dávid, Protovin Sámuel, Wassermann Adolf.

Cipőfelsőrézkészítők (Schuhober-teilzuschnneider): Kampf Sámuel, Politzer Jakab.

Cipőkereskedők (Schuhhändler): Friedmann Kálmán, Schwarcz Mór.

Cukorkakereskedő (Kanditenhändler): Weisz Jakab.

Cselédlhelyező (Dienstbotenvermittler): Lichtblau Daniel.

Déligyümölcskereskedők (Südfrüchtenhändler): Grünberger Sámuel, Leimsieder Jakab, Lieber Lázár, Schwarcz Jenő.

Divatárkereskedők (Modewarenhändler): Klastner Mór, Schwarcz Dezső.

Drogeria (Drogerie): Römer Albert.

Ecetgyárak (Essigfabriken): Klein József, Silberstein Hermann.

Ecetkereskedő (Essighändler): Friedmann Jakab.

Ernyőkészítők (Schirmmacher): Grosz Mór, Kohn Márton.

Esztergályos (Drechsler): Gyenes I.

Fakereskedők (Holzhändler): Alter és Feiler, Friedmann Hermann, Goldmann Sándor, Keszler Miksa, Kupferstein Izidor, Rappaport és Grosz, Stark Béni, Friedmann Ascherné, Friedmann Jakab, Weinberger Jónás.

Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- u. Gemischtwarenh.): Blau Lipót, Bogler Vilmos, Böhm Jenő, Deutsch Samu, Fried Sámuelné, özv. Fried Vilmosné, Friedmann Adolf, Fülöp Imre, Gewürtz Bernát, Goldmann Sándor, Goldstein Antal, Guttmann Menyhért, Guttmann Sándor, özv. Kahan Hermanné, Kaufmann Tóbiás, Kiss Simon, Krausz Dezső, Neufeld Hermann, id. Reich Gy., Roos Izsák, Roth Hermann, Schwarcz Ferenc, Schwarcz Mór, Schwarczkopf Mór, Seelfreund S., Taub Zoltán, Weisz Jónás, Weisz Samu, Winkler Hermann.

Fuvaros (Fuhrwerker): Kiss Sal.

Gépkeresk. (Maschinenhändler): Katz Miksa.

Gyógynövénykereskedő (Heilpflanzenhändler): Bruckstein József.

Gyümölcskereskedő (Obsthändler): Kohl Adolf.

Halkonzerv (Fischkonserven): Rosenberg Andor.

Kárpitos (Tapezierer): Kardos Z.

Kékfestő (Blaufärber): Frankfurt S.

Kereskedelmi ügynökök (Handelsagenten): Arnstein Arthur, Danziger Henrik, Heller Daniel.

Kerékgyártó (Wagner): Bermann I. Kezimunka - előnyomda (Handarbeiten - Vordruck): Bleich Hermann, Stern Lipót.

Könyv- és papírkkereskedők (Buch- und Papierhändler): Reinitz Gyula, Weisz Ignác.

Könyvügynök (Buchagent): Blau J.

Korcsmárosok (Wirt): Fisch Farkas, Friedmann G. Ignác, Klein Emanuel, Klein Ferenc, özvegy Klein Mórné, Moskovits Hermann, Reich Ignác, Weisz Jónás, Wiesner Lajos, Wolf Hermann.

Kötőde (Weberei): Wohl Armin.

אשרה בשר וזמן אחד שלובא
אשרה עם ענדעס
שמוענד בלדע פדעו אחד
קוואלמטע

Legkitünőbb **aszfali-
és tokaji borok**
Palesztinai כרמל **bor**
díjtalanul házhoz szállítva,
legolcsóbb árban kapható:

ZUCKER MÖZBS-nál משה צוקער
VII., Rombach u. 5. Telefon J. 422-91

Lakatosok (Schlosser): Langer József, Weinberger David.
 Lisztkereskedők (Mehlhdler): Katz Samuel, Klein József, Silbermann Hermann, Weinberger Ferenc.
 Lókereskedő (Pferdehdler): Weisz David.
 Malom (Mühle): Stern József.
 Marhakeresk. (Viehhdler): Tischler Mór, Würdiger József.
 Mechanikus (Mechaniker) Deutsch Manó.
 Mészárosok (Fleischer): Grosz Gábor, Grüner Sándor, Kohn Ede.
 Mészkeresk. (Kalkhdler): Fisch Mór.
 Nyersbőrkereskedők (Rohhäuteh.): Adler Andor, Feiler Salamon.
 Órás és ékszerészek (Uhrmacher u. Juweliere): Kepes Mór, Sole J.
 Ószeresek (Frödlcr): Honig Antal, Silber Márton.
 Papírnescsőgyár (Papiersücekfabrik): Lusztig Abrahám.
 Paplankészítő (Bettdckenerzeuger) Weisz Lajos.
 Pékek (Bäcker): Burger Ferenc, Deutsch Lajos, Fischer Eduárd, Guttmann Zsigmond, Princz Fülöp, Roth Ferenc, Roth József, Teitelbaum Bertalan.
 Pipakészítők (Pfeifenschneider): Blau Mór, Blau Samuel.
 Posztókeresk. (Tuchhdler): Ehrenstein Lipót, Ehrenstein S. Ernő, Farkas Antal, Kupfer Miklós, Landau Bernát.
 Rőfőkereskedők (Schnittwarenh.): Herskovits Jenő, Manheimer Simon, Vajda Jenő, Waller Márkus.
 Rövidáru (Kurzwaren): Friedmann Lajos, Rosenberg Ede.
 Ruhakeresk. (Kleiderhdler): Seidenfeld Mózes.
 Sajtgyár (Käsefabrik): Müller L.
 Sörkereskedők (Bierhdler): Goldstein Jenő, id. Glück Mór.
 Sorsjegyrügynök (Agent für Lose): Boros Samuel.
 Szabók (Schneider): Berkovits Lajos, Blau Ignác, Deszberg Lajos, Fischer Farkas, Gedinger Adolf, Goldstein József, Grosz Mór, Grünberger Ignác, Grünfeld Sámuel, ilj. Grünwald Adolf, Kand

del Mór, Katz József, Lefkovits Vilmos, Neumann Hermann, Pavel Lajos, Rottstein Vilmos, Winkler Henrik, Weisz Jenő.
 Szalámigyár (Salamifabrik): Springer Izrael.
 Szeszkeresk. (Spiritushdler): Glück Salamon, Heller Hermann, Heller Márkus, Heller Mór, Honig J., Jakobovits Jenő és Társai.
 Szikvízgyárak (Sodawasserfabrik): Frankfurt Adolf, Jakobovits David, Reich Jakab, Wieder Salamon, Zoldán Mór.
 Szobafestő (Zimmermaler): Groszmann Armin.
 Tejkereskedők (Milchhdler): Feuerlicht Chaskel, Wohl Béla.
 Textilkereskedők (Textilwarenh.): Frankfurt Samuel, Freund Zsiga.
 Tolkkereskedők (Federhdler): Honig Antal.
 Ügynökök (Agenten): Adler Jenő, Boros Zsigmond, Burger József, Friedmann Sándor, Goldberger Mendel, Goldberger Salamon, Holländer Ignác, Lengyel László, Perl Mór, Reich Hermann.
 Üveg- és porcellánkeresk. (Glas- u. Porzellanwarenhdlr): Fried Márkus, Kálmán Péter, Katz Lázár, özv. Kleinmann Gézáné, Österreicher Adolf, Politzer Menyhért.
 Vaskereskedők (Eisenhdler): Schattten Jakab és Jónás.
 Vendéglősök orth. kóser (Gastwirts): Klein Géza, Schwarcz Henrik.

őzv. Schlanger Bertalané

Budapest, VI. Laudon ucca 7.

Telefon: T. 126-72.

Legrégibb, legmegbízhatóbb orth. כשר fűszer- és csemegeüzlet.

Sajtok, dobozos emmenthali, teavaj, kokuszvaj nagyban és kicsinyben.

כשר szappan.

Husvétii áruk nagy raktára.

ארטור. כשר

V É N U S ÉTELZSIR

SZNYDERS győri orth. főrabbi úr שליטתו
Hechserével ellátva,

VÉNUS-ÉTOLAJ

kiváló minőségben minden fűszer-, csemege-
és élelmiszerüzletben kapható.

GYÁRTJA :

OLAJMŰVEK R.-T. KOHN ADOLF ÉS TÁRSA
GYŐR—BUDAPEST

V., ZOLTÁN UCCA 16. SZÁM

TELEFON: Teréz 208—22 és Teréz 257—68.

KÉPVISELIK :

Sussmann (ה"ס) Lipót és Társa

Ujpest, Ősz ucca 45.

Telefon: UJPEST 161.

NYÍRMÁDA

Főrabbi: *Jungreis Jakab*.
Elnök: *Witriol Gyula*.
Alelnök: *Felberbaum Jenő*.
Gondnokok: *Kalla Sámuel*,
Weinberger József.
Pénztárnok: *Weinberger Jenő*.

Talmud Tora és elemi iskola, vezetőség: *Főrabbi és hitk. előljáróság*.

Szombattartók

Földbirtokosok (Grundbes.): *Fried Benő, Fried Géza, Fried Lázár, Fried Kálmán, Friedmann Lajos, Grünwald Ignác, Weinstock Farkas, Weisz Salamon*.

Asztalosok (Tischler): *Guttmann Adolf, Guttmann Izidor, Katz J.*

Bádgosok (Spengler): *Friedmann Bernát, Moskovits Menyhért, Schwarcz Hermann*.

Cipészek (Schuhmacher): *Fischmann Jenő, Klein Mayer, Mandel Henrik, Roth József, Singer Adolf, Weisz Dezső*.

Cipőkereskedő (Schuhhändler): *Mandel Adolf*.

Fakereskedők (Holzhändler): *Klein B., Vitriol Gyula*.

Fűszer- és vegyesárukereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): *Felberbaum Ignác, Felberbaum Mór és fia, Feltmann Adolf, Fried Henrik, Grosz Izsák, ifj. Kalla József, Katz Mihály, Klein József, Schwarcz Sámuel, Spitzer Mór, Weinstock Farkas, Willinger Izidor*.

Kereszmárosok (Wirt): *Czobel David, Felberbaum Ede, Kalla Sámuel, Katz Izrael, Paskesz Bernátné, Weinberger Salamon*.

Malom (Mühle): *Fried Benő*.

Pék (Bäcker): *Moskovits Menyhért*.

Rézmfűves (Kupferschmied): *Borek Imre*.

Rőfős- és rövidárukeresek. (Schnitt- und Kurzwarenhändler): *Weinberger Sámuelné*.

Ruhakereskedők (Kleiderhändler): *Czobel Miklós, Teller Mihály*.

Szabók (Schneider): *Czobel Izidor, Grosz Hermann, Klein Dezső, Marmorstein Adolf*.

Szeszgyár (Spiritusfabrik): *Fried Benő*.

Terménykereskedők (Produktenh.): *Felberbaum Sámuel, Simonovits és Weinberger, Weinstock Farkas és fia*.

NYÍRMEGGYES

adatok nem érkeztek be.

OLASZLISZKA

az adatok hiányossága folytán nem volt feldolgozható.

ÓNOD

Főrabbi: *Schück Mayer*.

Rabbi: *Donáth Fülöp*.

Elnök: *Klein Vilmos*.

Ügyv. elnök: *Klein Zsigmond*.

Gondnok: *Czeisler Bertalan*.

Pénztárnok: *Widder Manó*.

Ellenőr: *Ungár Soma*.

Szombattartók

Bádgosok (Spengler): *Fischer M., Hauer Lajos*.

Cipészek (Schuhmacher): *Fischer Sámuel, Grosz Sándor*.

Divatárukereskedők (Modewarenhändler): *Kornhauser Márk, Tauszik Jakab, Widder Manó*.

Fűszerkereskedők (Spezereihändler): *Czeisler Bertalan, Czeisler Mór, Dancziger Miklós, Weisz Sámuel*.

Kereszmárosok (Wirt): *Klein Vilmos, Weisz Eliás*.

Nyersbőrkereskedő (Rohhäutenh.): *Salamon Salamon*.

Órás (Uhrmacher): *Gancz Izidor*.

Szikvizgyár (Sodawasserfabrik): *özv. Sprei Salamonné*.

Terménykereskedők (Produktenh.): *Czeisler Testvérek, Schön Ernő*.

ÓZD

az adatok hiányossága folytán
nem volt feldolgozható.

PAKS

Főrabbi: *Szofer Simon*.
Elnök: *Deutsch Abrahám*.
Alelnök: *Freund Náthán*.
Gondnokok: *Herzl Manó*,
Strausz Samuel.
Pénztárnok: *Kramer Márton*.
Jegyző: *Weisz Abrahám*.

Chevra Kadisa, elnök:
Freund Lajos.

Szombattartók

Borkereskedők (Weinhdrl): *Freund Ignác fia*, *Pollacsek Jakab*, *Ungar Salamon*.
Bőrkereskedők (Lederhdrl): *Prager Samuel*, *Rubinstein Samu*.
Cipőkereskedő (Schuhhdrl): *Sauer Dezső*.
Faszer- és vegyesárukereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): *Ausch Ármin*, ifj. *Ausch József*, *Ausch Samuel*, *Bergl Ignác*, *Bloch Szilárd*, *Lebovits Jakab*, *Montag M. H.*, *Spitzer Testvérek*, cégt. *Koth Mór*, *Steiner Gyula*, *Steiner Testvérek*.
Gálonakereskedők (Getreidehdrl): *Rosenbaum Testvérek*, *Weisz Gerson fiai*, *Weisz Samuel*.
Kőfaragók (Steinmetze): *Rosner Testvérek*.
Mész- és cementkereskedők (Kalk- und Zementhdrl): *Friesz Bernát*, *Kohn Viktor*, *Krausz Salam. fiai*.
Nyomdák és könyvkereskedések (Druckerei und Buchhandlungen): *Rosenbaum Ignác*, *Rosenbaum M. Grás* (Uhrmacher): *Weinstock Mór*.
Rőfűkereskedők (Schnittwarenh.): *Binét Testvérek*, *Breuer Miksa*, *Bruker Lipót*, *Bruker Zsigmond*, *Goldstein Imre*, *Klein Jakab*, *Siegelmann Ignác*, *Siegelmann*

Lázár, *Sigelmann Lipót*, *Reich Sándor*, *Weisz Sándor*.
Rövidáru (Kurzwaren): *Müller Joel H.*, *Sauer Dezső*.
Szabó és ruhakereskedő (Schneider und Kleiderhdrl): *Friesz Lipót*.
Szeszkeresk. (Spiritushdrl): *Freund Ignác fia*.
Szövőipar (Weberei): *Spitzer Mór*.
Üveg- és porcellánkeresk. (Glas- u. Porzellanwarenhdlr): *Ausch David*, *Schlesinger Náthán*.
Vendéglő (Gastwirt): *Czobel Ign.*

PÁPA

Főrabbi: *Gottlieb Samuel*.
Rabbi: *Pressburger Mihály*.
Elnök: *Breuer Lázár*.
Alelnök: *Fischer Gyula*.
Pénztárnok: *Löwenstein Jakab*.
Templomatyúk: *Bodánzky David*,
Biedermann Tóbiás, *Frieberl Miksa*.
Tilkár: *Marton Ig. L.*

Chevra Kadisa, elnöke:
Marton Ig. L.
Siur Egylet, elnök: *Krausz J. H.*
Ecz Chajim, elnök:
Steiner Vilmos.
Bikur Cholim, elnök:
Neumann Mór.
Izr. Kórház, gondnok:
Pfeiffer Ignác.
Ápolda, elnök: *Steinberger Lipót*.
Gomle Dálím, elnök:
Lusztig Samu dr.
Szandik-egylet, elnök:
Bass Ernő dr.
Mészkil el Dol, elnök:
Balog Jenő.
Poel Czedek, elnök: *Böhm Samu*.
Nőegylet, elnök: *Breuer Lázárné*.
Machzike Tóra, elnök:
Baum Lajos.
Tiferesz Bachurim, elnök:
Singer Gyula.

Szombattartók

Orvos (Arzt): Dr. Buxbaum Sándor.
 Fogorvosok (Zahnärzte): Dr. Bass Ernő, Dr. Neumann Sándor.
 Antiquarium (Antiquariat): Baum Lajos.
 Asztalosok (Tischler): Cziffer Lajos, Rosinger Vilmos, Salamon Mór, Scheiber Hermann.
 Bádigosok és szerelők (Spengler u. Monteure): Kohn József, Neumann Dávid.
 Baromfikereskedők (Geflügelhändler): Grünbaum Falk, Holczer Salamon, Pfeifer Manó.
 Bazárárú (Basarwaren): Blau L.
 Bodega: Günsberger L.-né és fia.
 Borkereskedők (Weinhändler): Hoffmann Hermann, Ungár Imre, Weisz Adolf.
 Borkereskedők (Lederhändler): Hoffmann Miksa, Kaufmann Henrik, Koth Dávid, Laufer Ignác, Puzsics Gyula, Preisach János, Schreiber Bernal, Steiner Árpád.
 Cipészek (Schuhmacher): Adler Ignác, Berger Dávid, Kemény Gy., Löwinger Ignác, Mayer Dávid, Neubauer Samu, Sándor Farkas, Steiner Jakab, Stockner Samu.
 Cipőkereskedők (Schuhhändler): Neumann Benőné és Zoltán, Kövessi Károly, Politzer Arnold, Süss és Wellner.
 Cukorka- és gyümölcskereskedők (Kanditen- und Obsthändler): Donath Simonné, Grosz Samu, Hermann Jónásné.
 Cukrászda (Konditorei): Salczer és Friedmann.
 Divatárú (Modewaren): Kelcmen Edith, Sebő Simon.
 Drogeria (Drogerie): Schiller Sándor.
 Edénykereskedő (Geschirrhändler): özv. Grosz Miksáné.
 Esztorgályos (Drechsler): Heimler Ede.
 Étkeзде (Garküchen): Dringler Gy., Hoffmann Ába.
 Fűkereskedők (Holzhändler): Épületes (Bauhölz): Berger J. S.,

Bodánzky Rudolf, Frieber Miksa, Grünwald Imre.
 Szerszámfa (Werkzeugholz): Bodanzky Dávid.
 Tűzifa (Brennholz): Bodanzky Jakab, Deutsch Hermann és Tsa, Frankfurter Samu.
 Festékkereskedő (Farbwarenhändler): Kardos Henrik.
 Fűszer-, gyarmat- és vegyesárúkereskedők (Spezerei-, Kolonial- und Gemischtwarenhändler): Bloch Irén, Grosz Béla, Kellner Samu, Korein Vilmos, Kremsier Sándor, Reisz Ignác, Sossberger Aladár, Singer Ferenc, Steinberger Adolf, Toch József utóda, Löwenstein Jakab, Unger Fülöp, Unger Joachim, Walliesz Lipót.
 Gabonakereskedők (Getreidehändler): Goldberger Mór, Kaufmann Ign.
 Kárpitos (Tapezierer): Ötvös Ödön.
 Kézimunka (Handarbeiten): Gottlieb Jenőné, Marton Kálmáné.
 Kőlaragó (Steinmetz): Krausz J. H.
 Kereszmárosok (Wirte): id. Hoffmann Hermann, Kohn József, Singer Antal.
 Kötődék (Wirker): Kohn Béla, Weltscher M., Weltscher Richard.
 Lisztkereskedők (Mehlhändler): Fleiner Pálné, Guttman Miksa, Hoffmann Lajos, Lunzer Jenő, Kohn Bernát, Kohn Izrael, Kohn M. Jenő, Krausz Hermann, Weisz J.
 Lakatosok (Schlosser): Pollák és Cziffer, Toch Henrik.
 Mész- és cementárú (Kalk- und Zementwaren): Hoffmann Ignác, Hoffmann Józsa.
 Mészárosok (Fleischer): Frank Ignác, Klein Lajos, Sonnenfeld F.
 Műszerészek (Mechaniker): László Miklós, Pfeifer József, Rapaport Jenő, Rosenberger Hugó.
 Nyersbőr- és tollkereskedők (Rohhäute- u. Federnhändler): Bachrach Géza, Ungár Mihály.
 Ócskavas- és rongykereskedők (Alt-eisen-, Lumpen- und Hadernh.): Politzer Mór, Ungár Jakab utóda.
 Optikus (Optiker): ifj. Willner L.
 Órás (Uhrmacher): Löwy Manó.

Őszerezsek (Trödler): Jakobovits Bernát, Steinberger Adolf, Ungár Lipót.

Papírkereskedők (Papierhändler): Schück Armin, Selczer Ignác.

Parókakészítő (Perückenzeuger): Mittelman Ignác.

Pékek (Bäcker): Buchsbaum József és fia, Fleischer Géza, Hoffmann Adolf, Kohn Jónás, Pollák József.

Rövidárukereskedők (Kurzwarenhändler): Appelfeld Ferenc, Goldberger és Günsberger, Steiner Zsigmondné és Henrik.

Ruhakereskedő (Kleiderhändler): Altman Bernát.

Szabók (Schneider): Braun Miksa, Drach József, Friedmann Géza, Kelemen Salamon, Krausz Gábor, Schiffer Adolf, Steinhoff Bernát, Stern Adolf, Stern Mór, Ungár L. Szálamigyár (Salamifabrik): Meisner József.

Szappangyár (Seifenfabrik): Horovitz Manó.

Szappankereskedő (Seifenhändler): Hoffmann L. D., Horowitz Manó.

Szénkereskedő (Kohlenh.): Deutsch Hermann és Társa.

Szesznagykeresk. (Spiritusgrossh.): Berger Ferenc fiai, cégl. Steiner Vilmos, Fischer Gyula.

Szikkvízgyár (Sodawasserfabrik): Rapaport Albert.

Szobafestők (Zimmermaler): Friedbauer Lipót, Grünberger Mór.

Szövőipar (Wirkindustrie): Steiner Jenő.

Szűcs- és szőrmeáru (Kürschner- u. Pelzwaren): Guttstein Lipót, Laufer Jenő, Spielmann Manó.

Textilkereskedők (Textilwarenh.): Balog Jenő, Breuer Lázár, Bodansky Samu, Fodor Simon, Guth Nándor, Sáhó Lajos, Hoffmann Jenő, Krausz és Korein, Neumann Bernát, Neumann Jakab, Pfeiffer Ignác, Politzer és Rosenberg, Rechnitzer Simon, Rosenberg Jakab és fia, Roth Adolf, Saudek Miksa, Singer és Wallenstein, Singer Jenő, Wallenstein Samu, Weisz Vilmos, Weltner Manó.

Textilárunagykereskedők (Textilwarengrosshändler): Beck Zsigmond. **Tojáskereskedő** (Eierhändler): Mayer Ábrahám.

Törőirő: (Perl Mayer).

Ügynökök (Agenten): Bloch Berthold, Fellner Izidor, Haas Lipót, Ney Viktor, Selinkó Manó.

Üvegezők (Glaser): Cziffer Mór, Pollák Ferenc.

Üveg- és porcellánárúkereskedők (Glas- u. Porzellanwarenhändler): Breuer Lipót, ifj. Eisler Mór.

Varrógépkeresk. (Nähmaschinenhändler): Weber Albert.

Vaskereskedők (Eisenwarenhändler): Bischitz és Rapoch, Hoffmann Adolf fiai, Krausz Gyula.

Vegyeskereskedők (Gemischtwarenhändler): Biedermann Tóbiás, Bellitz Géza, Frimm Márkusné, Goldberger Simonné, Hoffmann Samu, Kohn József, Wiesel Izidor, Wittmann Márton, Wittmann Pál.

ELVÁLLALOK

saját vagy hozott szövetből elegáns

uriruhák készítését

כלי שמיני

a legújabb divat szerint, modern szabással, jutányos áron!

Ugyszintén átalakítások, fordítások, javítások és vasalások pontosan készíttetnek.

INDIG ZSIGMOND

Budapest, VII., Ho'ló ucca 13.

„EDÉNYKIRÁLY“

Zománcozott üveg, porcellán és mindennemű háztartási cikkek nagy választékban.

B U D A P E S T,

VII., Klausál tér 13. VII., Dohány u. 48

כלי עֵדֶה edények legmegbízhatóbb bevásárlási forrása.

PASZTÓ

Főrabbi: *Deutsch Jenő.*
Elnök: *Wohl Sándor.*
Alelnök: *Grünfeld Miksa.*
Gondnokok: *Jungreis József.*
Perlusz Károly.
Pénztárnok: *Himlér Mór.*
Ellenőr: *Schwarcz Adolf.*
Jegyző: *Klein Éliás.*

Szombattartók

Földbirtokosok (Grundbes.): Braun Pál, Wohl Sándor.
Asztalos és bútorgyár (Tischler u. Möbelfabrik): Schwarcz Adolf.
Bőrkereskedők (Lederhändler): Péter Árpád, Pozsonyi János.
Cipész (Schuhmacher): Rubin Fer.
Divatárú (Modewaren): József J.
Fűszer- és vegyesárukereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): Eichler Márton, Fried Albert, Grünfeld Miksa, özv. Jungreis Samuelné, Lusztig Mór, Weisz J.
Kétfestőgyár (Blaufärberei): Himmler Mór.
Kereszműrosok (Wirt): Abrahám Izidor, Kruschbach Ignác, Hercz Aladár, Hochhauser Salomonné, özv. Jungreis Samuelné, Weisz Dávid.
Órás (Uhrmacher): Bleier József.
Pék (Bäcker): Braun Miklós.
Rőtűskereskedők (Schnittwarenh.): Deák Ernő, Redlich Lajos, Wohl Izidor, Wohl Lajos.
Rövidáru (Kurzwaren): özv. Piekler Odónné.
Szatósok (Krämer): Bergerné Rubin Szida, Berkó Dánielné, Braun Gáborné, Braun Lászlóné, Braun Miksa, Gruschbach Ignác, Frisch Ignác, Kasser Jakabné, Schlamo-vitz Dezső, Schwarcz Salamon, Szűcs Gábor, Weisz Dávid.
Szabó (Schneider): Perlusz Károly.
Terménykereskedő (Produktenh.): Abrahám Izidor.
Vaskereskedő (Eisenhändler): Braun Izidor fia.

PETERVÁSÁRA

adatok nem érkeztek be.
Ulmer Soma, rőfös, uridivat és fűszerker. Pétervására. Heves-m.

PILISVÖRÖSVAR

az adatok hiányossága folytán nem volt feldolgozható.

POLGÁR

Főrabbi: *Lemberger Emánuel.*
Elnök: *Grosz Ignác.*
Alelnök: *Róth József.*
Gondnok: *Weisz Adolf.*
Pénztárnok: *Schwarcz Samuel.*
Ellenőr: *Grossmann J.*

Talmud Tóra, elnöke: *Főrabbi.*

Szombattartók

Asztalosok (Tischler): Bruszt Samuél, Glück Benedek.
Bádogosok (Spengler): Grosz József, Grünwald Dezső, Schwarcz Miksa, Weisz Lajos.
Baromfikereskedő (Geflügelhändler): Hirsch Bernát.
Bor- és sörkereskedő (Wein- und Bierhändler): Weisz Andor.
Bőrkereskedők (Lederhändler): Klein Adolf, Rubin Simon, Ungár Jenő.
Cipészek (Schuhmacher): Bruszt J., Grossmann Alajos, id. Klein M.
Divatárú (Modewaren): Grosz I.
Fakereskedők (Holzhändler): Fried A., Krausz Mór, Schwarcz Mór.
Fuvaros (Fuhrwerker): Grosz A.
Fűszer- és vegyesárukereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): Braun Saul, Grossmann János, Guttmann Jenő, Klein Dávidné, Klein Miksa, Kress Endre, Ornstein Ernő, Stern Aladár.
Kereszműrosok (Wirt): Klein Bertalan, Kohu Mór, Krausz Adolf, Reinitz Bertalan, Reinitz Jakabné, Rosenberg Béla, Steg Samu.
Stern Hermanné, Ungár Jakabné.
Lisztkereskedők (Mehlhändler): Áron Ferenc, Klein Sándor.

Mészkereskedő (Kalkhändler): Ferenci Samu.

Műszerész (Mechaniker): Dévényi Sándor.

Órás (Uhrmacher): Lebovits Béni.

Pék (Bäcker): Grünwald Mór.

Rőföskereskedők (Schnittwarenh.):

Fried és Neumann, Guttmann Vilmos, Klein József, ifj. Klein Márton, Kepecs Zoltán, Kramer Nándor, Ornstein Sándor, Rochlitz Miklósné, Stern József, Weisz Adolf, Weisz Bernát.

Ruhakeresek (Kleiderhändler): Grosz Ignác, Spreng Antal, Spreng Hermanné, Spreng Vilmos.

Szabók (Schneider): Vogel Samu, Ungar Márton.

Szatócások (Kraemer): Fekete Imre, Moskovits Bernát, Rosenfeld Ernő, Stark Hermann, Weinberger Áron, Weisz Salamon.

Szikkvizgyár (Sodawasserfabrik): Reinitz Samu.

Terménykereskedők (Produktenh.): Glück Antal, Klein Lajos, Klein Zoltán, Schwarcz Sámuel, Ungar Lajos.

Tollkereskedő (Federnhändler): Grünfeld Lajos és Jenő.

Üvegáru (Glaswaren): Merder S.

Vaskereskedők (Eisenhändler): Breuer József, Morgenstern Fülöp.

Vendéglősök (Gastwirte): Fischer Ignác, Politzer Jakab.

POMAZ

adatok nem érkeztek be.

PUTNOK

Főrabbi: Tannenbaum Márton.

Elnök: Tannenbaum Viktor.

Elöljárók: Sidlauer Sám., Birnbaum Jakab, ifj. Péter József, Weinberger Vilmos.

Jegyző: Kuttner Viktor.

Szombattartók

Asztalos (Tischler): Ziegel Bernát.

Búdogosok (Spengler): Fried Gy., Schwarcz Viktor, Zsigmond J.

Bazárárú (Basarwaren): Nussdorf

Izidor, Rosenblum Dávid, Schatz Mór, Weingarten Henrik.

Borbély (Barbier): Ujházi Imre.

Dorkereskedő (Weinhändler): Roth B.

Bőrkereskedők (Lederhändler): Markovits Hermann, Tannenbaum Viktor.

Bútorkereskedő (Möbelhändler): Ziegel Bernát.

Cipészek (Schuhmacher): Bleichner Lajos, Brenner Henrik, Daniherg Mór, Salzer Márkusz.

Cipőkereskedő (Schuhhändler): Birnbaum Henrik, Rothschild Lipólné.

Ecetgyár (Essigfabrik): Roth Herm.

Fakereskedők (Holzhändler): Grosz Miksa, Gescheidt Hermann fia, Péter Jenő, Weisz Jakab.

Fa- és szénkereskedők: Blumberger Ferenc, Klein Adolf.

Fűszer- és vegyesárukereskedők

(Spezerei- und Gemischtwarenh.):

Fleischer Jakab, Gescheidt Izidorné, Goldhammer Jenő, Grosz Mártonné, Grosz Vilmosné, Jordán Lajos, Katz Mór, Klein Nővérek, Kohn Simon, Koth Abraham, Péter Hermanné, Péter József, Schwarcz Péter, Tannenbaum Bernát, Weinberger Vilmos.

Illatszertár (Parfümerie): Lefkovits Erzsébet.

Kalapkészítők (Hutmacher): Klein Nővérek.

Nyomda (Druckerei): Gärtner Ignác.

Körműárosok (Wirt): Drucker Sámuel, Fleischer Sámuelné, Goldhammer Jenő, Klein Sámuel, Lengyel Mór, Mann Jakab, Péter Hermanné, Schwarcz Jenő, Weinberger Sámuel.

Mechanikus (Mechaniker): Eisnitz Lajos.

özv. Klein Vilmosné

VIII., Teleki tér 1. sz.

Telefonhívó: J. 340-75.

10 év óta fennálló üzlet.

ברוך כשר baromli, csomaga és felvágottak.

Mészáros (Fleischer): Goldstein Z.
 Nyersbőr (Robhåute): Fuchs Adolf.
 Óráások (Uhrmacher): Guttmann
 Éliás, Péter Ferenc, Weisz Jenő.
 Pékek (Bäcker): Goldstein Abra-
 hám, Müller Béla.

Rőfőskereskedők (Schnittwarenh.):
 Ifj. Birnbaum Hermann, Birn-
 baum Jakab, Krausz Lajos, Lang
 Vilmos, Lichtmann Antal, Löwy
 Ignác, Weisz Bertalan.

Rövidáru (Kurzwaren): Frankl Da-
 vid, Klein Adolf, Lindenfeld Jenő,
 Löwy Jenő, Löwy József.

Ruhakereskedők (Kleiderhdlr): Uj-
 házi Vilmos, Weisz Hermann.

Sör és szesz (Bier und Spiritus):
 Roth Hermann, Soffer Jenő.

Szabók (Schneider): Blau József,
 Grossmann Ferenc, Kohn Mór.

Szállító (Spediteur): Klein Gyula.

Székizgyár (Sodawasserfabrik):
 Weisz Salamonné.

Terménykereskedők (Produktenh.):
 Grosz Vilmos, Heimlich Jenő,
 Kohn Jenő, Koth Zsigmond, Kutt-
 ner Viktor, Schwarcz Sándor.

Túrókereskedő (Kuhkäsehändler):
 Kohn Vilmosné.

Üvegkereskedők (Glaswarenhdlr):
 id. Birnbaum Hermann, Engel N.

Vaskereskedők (Eisenhdlr): Klein
 Béla, Klein Vilmos, Weisz Ignác.

Vendéglősök (Gastwirte): Grad Nő-
 vérek, Ujházi Béla.

PÜSPÖKLADANY

adatok nem érkeztek be.

RAKOSPALOTA

Főrabbi: *Duschinsky Mihály.*

Elnök: *Feith Gabor.*

Alelnök: *Mandl Henrik dr.*

Előljárók: *Eisenstädter Ferenc.*

Fürst Ernő, Kaufmann Lajos.

Titkár: *Eckstein Ignác.*

Chevre Kadisa, elnök:

Frankl Károly.

Talmud Tóra, elnök:

Lampl Ignác.

Diszelnök: *Fried Sándor.*

Elemi iskola, elnök: *Reisz Gabor.*

Mazkil el Dol, elnök:

Lampl Joachim.

Tíferesz Bachurim, elnök:

Duschinsky Ede dr.

Nőegylet, elnök:

Dr. Duschinsky Miksáné.

Leányegylet, elnök:

Liebblau Janka.

Szombattartók

Orvosok (Ärzte): Dr. Duschinsky
 Miksa, dr. Mandl Henrik.

Asztalos (Tischler): Buchwald A.

Borkereskedő (Weinhdlr): Káhn
 B. Manó.

Cipészek (Schuhmacher): Braun-
 stein Armin, Fischer S. Leib.

Édegykeresk. (Geschirrhdlr): Hoff-
 mann Dávidné.

Fűszer- és vegyesárukereskedők
 (Spezerei- und Gemischtwarenh.):

Benedik Sándor, Frankl Károly,
 Mandl Salamon, Marmolstein Si-
 mon, Roth Janka, Schnürmacher

Ferenc, Schönfeld Adolf, Steiner
 Ignác, Stern József, Weisz Miksa.

Kézimunka (Handarbeiten): Löwy
 Mór.

Lisztkereskedők (Mehlhdlr): Kind
 Benő, Roth J.

Marhakereskedő (Viehdlr): Hart-
 mann Hermann.

Nyomda (Druckerei): Kind Éliás.

Pék (Bäcker): Rosenbaum Kálmán.

Rőfőskereskedők (Schnittwarenh.):
 Lampl Joachim, Salamon Béla.

Ruhakeresk. (Kleiderhdlr): Appel
 Illés, Grünwald József.

Szabó (Schneider) Judik Dezső.

Textilkereskedők (Schnittwarenh.):
 Hahn Rezső, Hoffmann Miksa,

Hutterer Sándor, Österreicher Ö.,
 Reisz Gábor, Schwarcz Adolf.

Ügynökök (Agenten): Hahn József,
 Kaufmann Jenő, Kaufmann Lajos,
 Klein Albert.

Üvegező (Glaser): Gold Salamon.

Vaskereskedők (Eisenhdlr): Mül-
 ler Adám fia, Reich Rudolf,
 Schwarcz Vilmos.

RICSE

Főrabbi: Liebermann Armin.

Elnök: Löwenkopf Jenő.

Alelnök: Stark Menyhért.

Écz Chaim, elnök: Zucker N.

Szombattartók

Asztalos (Tischler): Klein Salamon.

Cipész (Schuhmacher): Grünfeld Gy.

Fakereskedő (Holzhdlr): Löwenkopf Jenő.

Fuvarosok (Fuhrwerker): Eichler Vilmos, Friedmann Bernát.

Fűszer- és vegyesárúkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): Fischer Jenő, Friedmann Menyhért, Klein Armin, Löwenkopf D., Löwenkopf Mór, Weinstock Sám.

Kereszmáros (Wirt): Friedmann Mór, Perlstein Hermann, Zucker Simon.

Malom (Mühle): Zucker Ignác.

Marhakereskedők (Viehhändler): Weinberger Fülöp, Zucker Jenő.

Mészárosok (Fleischer): özv. Zucker Hermanné.

Olajgyár (Öhlfabrik): Zucker Ignác.

Pék (Bäcker): Kleinbart Bernát.

Sörgyár (Bierfabrik): Löwy Sám.

Terménykereskedő (Produktenh.): Löwenkopf Jenő.

Tojáskereskedő (Eierhdlr): Markovits Béla.

Üveg- és porcellánárú (Glas- und Porzellanwaren): Stark Menyhért

SAJÓSZENTPÉTER

Főrabbi: Grünfeld Henrik.

Elnök: Havas Izsó dr.

Alelnök: Grünwald Vilmos dr.

Pénztárnok: Grossmann Lajos.

Ellenőr: Hartmann József.

Gondnok: Frischmann Sámuel.

Jegyző: Krausz Mór.

Szombattartók

Asztalosok (Tischler): Friedmann Jenő, Grosz Sándor.

Bádogos (Spengler): Brandspiegel József.

Bőrkereskedők (Lederhdlr): Glück Mór, Weinberger Miklós.

Butakereskedő (Möbelhdlr): Roth Márton.

Fakereskedők (Holzhdlr): Fogel József, Jungreis Adolf.

Géplakatos (Maschinenschlosser): Glück Lipót.

Kereszmáros (Wirt): Princz Ignác.

Mészárosok (Fleischer): Edelmann Dávid, Fogel Ferenc.

Nyomda (Druckerei): Frank Jenő.

Órás (Uhrmacher): Reich Sámuel.

Pékek (Bäcker): Fogel Hermann, Moskovits Adolf.

Rőfűkereskedők (Schnittwarenh.): Frischmann Samu, Grossmann Lajos, Königstein Adolf, Rosenfeld Miksa.

Szabók (Schneider): Adler Jenő, Kerekes Armin, Knopf Ferenc, Kohn Ferenc, Rosenberg Simon, Salamon Mór, Spitzer L.

Terménykereskedő (Produktenhdlr): Hartmann Jakab.

Vegyeskereskedők (Gemischtwarenhändler): Freimann Arminé, Goldstein Vilmos, özv. Grossmann Józsefné, Kohn M., Morgenstern Nándorné, Printz Sándor, Reinitz Mórné, B. Reinitz Sándor, Schwarcz Dávid, Spierer Manó, Waldmann Jenő, Waldmann József.

Alopiáltatott 1900.

Hangszer-alkatrészek
legjobb beszerzési forrása**Rosenwasser Testvérek**

hangszer- nagykereskedők

„Künzel” bélfúvók.

„CH. WEISS” harmonika gyárak.

a. Rösleu-accélművek gyártmányainak
(climbalom, cliterá-húrok,
fonásdrótok) stb.

magyarországi egyedárúitól.

Budapest, VII, Demblinszky ucca 31

SALGÓTARJÁN

Főrabbi: *Deutsch Mózes.*

Elnök: *Rauchwerger Mór.*

Alelnök: *Friedler Samu.*

Elöljárók: *Schlesinger Samuel,*
Hochhauser Károly, Blau Már-
kusz, Sonnenschein Dávid,
Baumann Adolf, Kovács Béla,
Laufer Samu dr., Szauer An-
dor, Römer Hermann.

Titkár: *Schlesinger Dániel.*

✱

Chevra Kadisa, elnök:

Laufer Lőrinc.

Talmud Tóra, elnök:

Rosenberg Ignác.

Tiferesz Bachurim, elnök:

Braun Henrik.

Szombattartók

Földbirtokos (Grundbes.): *Kretsch*
Sándor.

Orvos (Arzt): *Dr. Steiner Náthán.*

Bőrkereskedők (Lederhdlr.): *Fried-*
mann Lipót, Schweitzer Ignác,
Rauchwerger Mór.

Bútorkeresk. (Möbelhdlr.): *Hoch-*
hauser Károly, Stössel Adolf.

Cipőkereskedő (Schuhhdlr.): *Hoff-*
mann Armin.

Divatárú (Modewaren): *Bleier Far-*
kas, Sonnenschein Dávid.

Drogeriák (Drogerien): *Medvei Vil-*
mos, Briszsk Adolf.

Edénykereskedő (Geschirrhändler):
Fischer Ernő.

Fakereskedő (Holzhdlr.): *Goldner K.*
Festőárúkereskedő (Farbwarenh.):
Langsfeld Mihály.

Fűszer- és vegyesárúkereskedők
(Spezerei- und Gemischtwarenh.):
Bicskei Miksa, Fischer Dávid,
Gescheidt József, Gescheidt Kál-
man, Grünwald Dezső, Igaz Her-
mann, Klein Ede, Klein L. Már-
kusz, Krausz Jenő, Löwy Ernő,
Rauchwerger Náthán, Schlesinger
Samu.

Gépraktár (Maschinenlager): *Win-*
ternitz Vilmos.

Korcsmáros (Wirt): *Laufer Lőrinc.*

Malom (Mühle): *Cserháthy László.*
Órás és ékszerészek. (Uhrmacher u.
Juwelliere): Frankfurter Náthán.
Keszler Árpád, Römer Jenő, Rö-
mer Zoltán.

Papírkerek. (Papierhdlr.): *Friedler*
Samu.

Ruhakereskedők (Kleiderhdlr.): *Bau-*
mann Adolf, Friedmann Rezső,
Herstik Lajos, Hoffmann Emil,
Rosenberg Ignác, Rosenberg Sán-
dor, Rosenthal Zélig.

Rövidáru (Kurzwaren): *Römer H.*
Szénkeresk. (Kohlenhdlr.): Braun
Manó, Braun Samuel.

Szobafestő (Zimmermaler): *Sonnen-*
schein Gábor.

Textilkereskedők (Textilwarenh.):
Baumöhl Pinkász, Blau Márkusz,
Breiner Károly, Ellner Sándor,
Glatstein Ignác, Grosz Lipót,
Leibler Béla, Leibler Chiel, Löwy
Rezső, Spielber József, Stein S.,
Steiner Samuelné, Widder Lajos.

Üveg- és porcellánkereskedők (Glas-
und Porzellanwarenhdlr.): *Haas*
D. Armin, Keiner Mór.

Vaskereskedők (Eisenhdlr.): *Bogen-*
glück Testvérek, Biheller Jakab.

SÁRBOGÁRD

Főrabbi: *Abrahamson Armin dr.*

Elnök: *Goldner Mór dr.*

Alelnök: *Ehrlich Dezső.*

Pénztárnok: *Breuer Márton.*

Gondnokok: *Spitzer Jakab,*

Fischer Henrik.

Elöljárók: *Balázs Armin, Straus-*
Ignác, Scherfer Simon, Tau-
szig Sándor, Braun Dávid.

Titkár: *Katz Vilmos.*

Szombattartók

Bőrkereskedő (Lederhdlr.): *Braun*
Dávid.

Kalapos (Hutmacher): *Fischer H.*
Nyomda (Buchdruckerei): Spitzer
Jakab.

Mész- és cementkereskedő (Kalk- u.
Zementhdlr.): *Friebert Jakab.*

Szűcs (Kürschner): *Fischer Henrik.*

Üvegáru (Glaswaren): *Feigelstock*
Elek.

SARKAD

adatok nem érkeztek be.

SÁROSPATAK

Főrabbi: *Fischer Fülöp*.
Elnök: *Knopfler Jenő*.
Gondnok: *Müller Armin*.
Pénztárnok: *Gottesmann Zsigm*.
Ellenőr: *Czeisler Izidor*.
Jegyző: *Weisz Ernő*.

Szombattartók

Cipész (Schuhmacher): *Grün Lázár*.
Cipőkereskedő (Schuhhdlr): *Stecher Márkus*.
Divatárkereskedők (Modewarenhändler): *Czeisler Izidor*, *Neumann Mór*.
Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): *Gottesmann Kálmán*, *Gottesmann Lipót*, *Grünfeld és Káhn*, *Markovits Adolf*, *Schattin Simon*.
Rőfőskereskedők (Schnittwarenh.): *Deutsch Hermann*, *Müller Armin*.
Szabó (Schneider): *Feldmann Jak*.
Vaskereskedők (Eisenhdlr): *Friedmann Jenő*, *Sonnenfeld Testvérek*.

SÁRVAR

Főrabbi: *Fischer Menachem*.
Elnök: *Schnabl Zsigmond*.
Alelnök: *Schwarcz Mór*.
Gondnokok: *Löwin Adolf*,
Berger Antal.
Pénztárnok: *Friebert Lajos*.
Ellenőr: *Löwinger Ignác*.
Jegyző: *Kupfer Izsák*.

*

Chevre Kadisa, elnök: *Hoffmann Izrael*.
Talmud Tóra, elnök: *Schwarcz Adolf*.
Elemi iskola, elnök: *Schwarcz Dávid*.
Bikur Cholim, gondnok: *Rechnitzer Samuel*.
Malbis Arumim, gondnok: *Prossnitz Mór*.

Szombattartók

Allatorvos (Tierarzt): *Ladányi G*.
Bádogosok (Spengler): *Breiner A*,
Breiner Béla, *Breiner Miksa*.
Borkereskedők (Weinhdlr): *Fisch Nathán*, *Hoffmann Izrael*, *Steiner Zoltán*.
Bőrkereskedő (Lederhdlr): *Löwin Adolf*.
Bútorkeresk. (Möbelhdlr): *Schwarcz Adolf*.
Cementgyár (Zementfab.): *Schwarcz Dávid*.
Cipészek (Schuhmacher): *Neumann Mór*, *Weiner József*.
Cipőkrémgyár (Schuhcremfabrik): *Schnabl Béla*.
Cukrász (Zuckerbäcker): *Lichtenstein Márk*.
Előnyomda (Vordruckerei): *Stern Aron*.
Fakereskedők (Holzhdlr): *Berger Antal*, *Bürgner Sám*, *Stark I*.
Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): *Fried Jakab*, *Grünberger Ernő*, *Grünhut Simon*, *Grünwald Jakab*, *Guth Sándor*, özv. *Hirsch Ödön*, *Hirschenhauser Lajos*, *Hoffmann Henrik*, *Krausz Béla*, *Kupfer Izsákné*, *Kupfer Róza*, *Libenau Mátyás*, *Lorant Gyula*, *Löwinger Albert*, *Rosenthal József*, *Schiller Kálmán*, *Schwarcz J.*, *Schwarcz Arnold*, *Ullmann Zsigmond*, *Ungár Gyula*, *Weisz József*.
Kávéházak (Kaffeehäuser): *Rosenthal Zsigmond*, *Singer Henrik*, *Weisz Sándor*.
Lókereskedők (Pferdehdlr): *Friedmann Ignác*, *Krausz L.*, *Krausz Mór*, *Rosenthal Gábor*, *Schwarcz Lipót*.
Malom (Mühle): *Fischer Ernő*.
Marhakereskedők (Viehhdlr): *Bass Samu*, *Breiner Samu*, *Deutsch Samuel*, *Goldschmied J.*, *Goldschmied Manó*, *Kohlmann Fülöp*, *Kohlmann Jakab*, *Kohn Mór*, *Krausz Abrahám*, *Löwinger Dávid*, *Löwinger Jakab*.
Mészáros (Fleischer): *Rosenthal L.*

Órás és ékszerész (Uhrmacher und Juwelier): Gross Antal.

Pék (Bäcker): Flesch Salamon.

Pótkávégyárak (Kaffee-Ersatzfabriken): Rosenthal Samu, id. Rosenthal Zsigmond.

Rőföskereskedők (Schnittwarenh.): Bass József, Krausz Simon, Klein Gusztáv, Löwinger Ignác, Pollák Albertné, Pollák Jenő, Rechnitzer Samu, Schnabl Zsigmond, Sulzbeck Rudolf.

Rövidáru (Kurzwaren): özv. Grauer Lipótné, Werzberger Mór.

Seprigyár (Besenfabrik): Schwarcz Lajos.

Szabók (Schneider): Breuer Mór, Pollák József, Spiegel Vilmos.

Szállító (Spediteur): Wertheimer I.

Terménykereskedők (Produktenh.): Guttman József, Prossnitz Mór, Schwarcz Mór, Sulzbeck Henrik.

Cgynökük (Agenten): Krausz József, Mandler Ignác, Rosenthal Izidor.

Cveg- és porcellánkeresk. (Glas- u. Porzellanhändler): Bandi Vilmos, Friebert Lajos.

Vaskereskedők (Eisenhdlr): Berger Márk, Berger Sándor.

Vendéglő orth. kóser (Gastwirt): özv. Rotschild Dávidné.

SÁTORALJAUJHELY

Elnök: Blumenfeld Adolf.

Alelnök: Schweiger Márkusz.

Gondnok: Berkovits Rafael.

Pénztárnok: Deutsch Adolf.

Ellenőr: Rosmann Lipót.

Elöljárók: Alexander Vilmos.

Deutsch Samuel, Kornitzer Lipót, Lipsitz Adolf, Schweiger Ignác, Weinberger Izsák.

Jegyző: Oppmann Ignác.

Szombattartók

Földbérlet (Grundpächter): Deutsch Adolf.

Ügyvéd (Advokat): Dr. Schweiger Mór.

Asztalos (Tischler): id. Klein Jenő.

Bádogos (Spengler): Rosenblüth S.

Borkereskedők (Weinhdlr): Grosz Jakab, Grünfeld József, Kohn M., Krauszmann Zsigmond, Lehner Gyula, Roth Bernát, Roth Samuel, Weinberger József.

Börkereskedők (Lederhdlr): Kohn Ábrahám, Schönfeld Hermann, Schwarcz Béla.

Cement- és betonvállalkozó (Zement- und Betonunternehmer) Ifj. Deutsch Salamon.

Cipészek (Schuhmacher): Knoblovits Béla, id. Markovits Adolf.

Cipőkeresk. (Schuhhdlr): Krausz Hermann, Linder Dávid, Linder József, Markovics József, Markovics Samuel, Schwarzbart Lipót.

Cipőkremgyár (Schuheremfabrik): Brünner Lajos.

Cukrárszok (Zuckerbäcker): Izsák Lajos, Müller Zoltán.

Delegyümölcskereskedők (Südfrüchtenhdlr): Herschkovits Dezső, Kohn Samuel, Löwinger József.

Divatáru (Modewaren): Klein M.

Építész (Architekt): Klein Izidor.

Fakereskedők (Holzhdlr): Eisenberger Samuel, Friedmann József, ifj. Klein Jenő, Klein Vilmos, Neumann Hermann, Rose Salamon, Waller Hermann.

Fűszer- és vegyesárukereskedők (Spezerei- und Gemischwarenh.): Altmann Ferenc, Altmann Noe, Deutsch Dezső, Deutsch Lipót, Lefkovits Miksa, Lehner Hermann, Primche Ede, Richter Lipót, Weisz Áron.

Fűzőkészítő (Korsettenerzeuger): Lipschütz Ignác.

Gépgyűző (Maschinenagent): Stern Jakab.

Hordógyár (Fassfabr.): Ifj. Deutsch Simon.

Hordókereskedő (Fasshdlr): Spiegel M. A.

Kézimunka (Handarbeiten): Lefkovits Dávid, Rosmann Lipót.

Könyvkereskedő (Buchhändler): ifj. Deutsch Mór.

Lisztkereskedők (Mehlhändler): id. Deutsch Mór, ifj. Deutsch Samuel.

Malom (Mühle): Wagner Mór.

Mészárosok (Fleischer): Perlmutter Lajos, Stern Lajos.

Nyersbőrkereskedők (Rohhäutenh.): Berkovits Ernő, Berkovits Jenő.

Órásk (Uhrmacher): Groszmann Bertalan, Mencei Bertalan.

Pékek (Bäcker): Izsák Lajos, Klein Ármin, Siegelmann Wolf.

Posztókeresk. (Tuchhdlr): Brünner Adolf, Moskovits Hermann.

Rőtőskereskedők (Schnittwarenh.): Blumenfeld Jenő, Berkovits Rafael, Frenkel Heiman, Fried Vilmos, Getzler Dávid, Grünwald Lajos, Perlmutter Ferenc.

Ruhakeresk. (Kleiderhdlr): Friedmann Ferenc, Friedmann Manó.

Rövidáru (Kurzwaren): Friedmann Márkusz.

Sajt és túró (Käse und Kuhkäse): Trattner Lipót.

Szabók (Schneider): Fieler Miksa, Kiss Miklós, Meisels Miksa, Mühlbauer Hermann, Neumann Mór, Rosenberg Ignác.

női szabók (Damenschneider): Stern Izidor, Weisz Emil, Zwass Eliás.

Szappangyár (Seifenfabrik): Kolzenmacher Béni.

Szeszkereskedő (Spiritushdlr): Kornitzer Lipót.

Szíkvízgyárak (Sodawasserfabriken): Goldstein Hermann, Schönfeld Adolf.

Terménykereskedők (Produktenh.): Blumenfeld Adolf, Blumenfeld Lajos, Blumenfeld Sándor, Blumenfeld József.

Ügynökök (Agente): id. Fendrich Lajos, Fried Hugo, Guttmann M.

Üveg- és porcellánkeresk. (Glas- u. Porzellanwarenhdlr): Berger J., Lipschitz Jakab.

Vasárkeresk. (Eisenwarenhdlr): Alexander Sándor, Katz Sándor, Kesztenbaum Lajos, Mandel Dávid, Silbermann Géza.

Vendéglősök (Gastwirte): Eisenberger Mór, Klein Ede, Löwinger Dezső.

Vésnök (Graveur): Palmer Adolf.

SOLTVADKERT

Főrabbi: Pollák Sándor.

Elnök: Deutsch Sándor.

Gondnok: Grosz Adolf.

Pénztárnok: Lorber Henrik.

Ellenőr: Siegelmann Nátán.

Talmud Tóra, elnök:

Rubinstein David.

Elemi iskola, iskolaszéki elnök:

Grätzer István dr.

Tiferesz Bachurim, elnök:

Deutsch Simon.

Szombattartók

Borkereskedők (Weinhdlr): Braunfeld Lajos, Deutsch Jakab, Galandauer Samuel, Kritzler Dávid, Kritzler Jakab, Weisz Jakab.

Börügynökök (Weinagente): Adler Ármin, Kritzler Farkas.

Bőrkereskedő (Lederhdlr): Deutsch Sándor.

Cipész (Schuhmacher): Roth M.

Divatáru (Modewaren): Berger Piroska.

Fakereskedők (Holzhdlr): Rubinstein és Berger, Spitzer Lipót.

Kilőzős orl., köser (Garküchen): Grünfeld M., Klinger Bernát.

Órás és ékszerész (Uhrmacher und Juwelier): Fogler Izidor.

Rőtőskereskedők (Schnittwarenh.): Friedmann Gyula, Grosz Adolf, Kohn Sándor, Siegelmann Nátán, özv. Vető Károlyné.

Terménykereskedő (Produktenh.): Braunfeld Lajos.

Vegyeskereskedők (Gemischtwarenhändler): Braun Adolf, Grünfeld Mór, Kiss Hermann, Laufer Márkusz, Lorber Henrik, Lorber Hermann, Vadkerti Zsigmond, Weber Bermann, Winternitz Jakab.

SOPRON

Főrabbi: Grünwald Manó.

Elnök: Schiff Ödön.

Alelnök: Schischa Simon.

Pénztárnok: Bauer Lipót.

Ellenőr: *Friedmann Izidor.*
Gondnokok: *Goldschmied Ede,*
Müller Fülöp.

Chevra Kadisa, elnök:

Friedmann Vilmos.

Talmud Tóra, elnök:

Goldschmied Siegfried.

Sasz Chevra, elnök:

Bienenfeld Benő.

Bikur Cholim, elnök: *Breuer I.*

Tomeche Jesivosz, elnök:

Müller Fülöp.

Nichum Avelim, elnök:

Rosenberger Jakab.

Tiferesz Bachirim, elnök:

Breuer Ede.

Szombattartók

Baromfikereskedő (Geflügelhändler):
Bohenski Samu.

Borkereskedők (Weinhändler): *Bischitz Salamon, Breyer Vilmos, Fuchs Adolf, Fuchs Vilmos, Goldschmied Siegfried, Klaber Emil, Klaber Felix dr., Klaber Hugó, Klaber Mózes, Klaber Ödön, Klaber Ottó, Klaber Pál, Mandel Fülöp, Neubauer Adolf, Scherhofer Miksa, Rosenstingel Vilmos, Schiff Gusztáv, Schiff Harry, Schiff Ödön, Ullmann Henrik.*

Bőrkereskedők (Lederhändler): *Hoffmann Dávid, Hoffmann Manó, Koth Adolf, Koth Albert, Koth Lipót, Schiller Albert.*

nyersbőr (Rohhäutenh.): *Schlesinger Tivadar.*

Cipész (Schuhmacher): *Hirschl A.*

Cipőkereskedő (Schuhhändler): *Heitler Gyula.*

Edénykereskedők (Geschirrhändler):
Fischer Henrik, Glatz László.

Fakereskedők (Holzhändler): *Braun J. Breuer Ede, Friedmann Izidor, Friedmann Miklós, Friedmann Vilmos, Müller Fülöp.*

tűzifa és szén (Reinholz und Kohle): *Engel Bernát, Mayer D.*

Fűszer- és vegyesárúkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.):

Breuer Arnold, ifj. Breuer Dávid, Breuer Frigyes, Breuer Ignác, Breuer Izidor, Breuer Lajos, Breuer Mózes, Frischmann József, Rosenberg Béla, Schischa Izsák, Steinhart József, Tauber Ignác, Windholz Zsigmond.

Gabonakereskedők (Getreidehändler):
Kerpel Dávid, Kerpel Gyula, Szalóki Sándor.

Halkereskedő (Fischh.): *Breier A.*
Kalapkereskedő (Hutlhändler): *Steinhof Sándor.*

Lisztkereskedők (Mehlhändler): *Davidovits Dávid, Frischmann József, Gestetner Jenő, Koppel Izidor, Pscherhofer Adolf, Weiler Zsigm.*

Marhakereskedők (Viehhändler): *Hacker Samu, Neufeld Henrik.*

Nyomdák (Druckereien): *Breuer Jakab, Goldschmied Sándor.*

Olajkereskedő (Ölhändler): *Löwinger Ferenc.*

Órás és ékszerészek (Uhrmacher u. Juweliers): *Gruber Dávid, Klier Márkusz, Kolh Izidor, Schiff Sándor, Weiler Gyula, Weiler Lajos.*

Papir- és könyvkereskedők (Papier- und Buchhändler): *Frischmann Zsigmond, Gellis Emil, Gellis Mayer, Gellis Rezső, Klein Márkusz, Rosenberger Gyula, Rosenberger Simon.*

Pékek (Bäcker): *Hacker Vilmos, Weinstangl Izidor és Rezső.*

Rőfőskereskedők (Schnittwarenhändler):
Breiter Samu, Fürst Zsigmond, Goldner Benő, Goldner Sándor, Grünfeld Arnold, Kohn Simon, Lederer Ignác, Müller Salamon, Pollák Jenő, Rosenberger Henrik, Rosenberger József, Rosenberger Miksa, Zimmermann J.

Rövidárúkereskedők (Kurzwarenhändler): *Braun Izsó, Rosenberger Sándor, Weisz Bernát.*

Ruhakereskedők (Kleiderhändler):
Braun Mór, Braun Salamon.

Szállítók (Spediteure): *Günsberger Henrik, Günsberger Lázár.*

Szemfűdőkészítő (Überthauverfertiger): *Kremsier Béla.*

Szikkvízgyár (Sodawasserfabrik):
Luria Náthán.
Szőnyegkereskedő (Teppichhändler):
Lederer Sándor.
Szücs (Kürschner): Schlesinger G.
Téglagyárak (Ziegelfabriken): Stei-
ner József, Steiner Gyula, Stei-
ner Emil.
Tejkereskedő (Milchhändler): Mai S.
Úvegések (Glaser): Hirschl Károly,
Hirschl Miksa.
Üveg- és porcellankereskedő (Glas-
und Porzellanwarenhändler): Davi-
dovits Jakab.
Ügynökök (Agenten): Breuer Li-
pót, Kupferschmied Márton.
Vaskereskedő (Eisenhändler): Spiegel
Henrik.
Vendéglős (Gastwirt): Grünwald S.
Zsákkereskedő (Säckeuhändler): Gold-
schmied Izidor.

SZABADSZÁLLÁS

Elnök: Stern Ödön.
Alelnök: Faragó Izidor.
Pénztárnok: Kalisch Ignác.

Szombattartók

Bőrkereskedő (Lederhändler): Perl-
grund Ignác.
Fűszer- és vegyesárukereskedők
(Spezerei- und Gemischtwarenh.):
Böhm Ilona, Kellner Mór,
Krausz Hermann, Krausz Vilmos-
né, Müller Gyula.
Rőföskereskedők (Schnittwarenh.):
Kalisch Ignác, Stern Ignác,
Stern Máttyás, Stern Ödön.

Orth. כשר baromfi

Legmegbízhatóbb friss áru.
Naponként kétszeri vágás.
Rendeléseket házhoz száll-
litok. Pontos és előzékeny
kiszolgálás. — Skrek-féle
felvágottak.

GROSZ BÉLÁNÉ
VIII., Teleki tér 8. Tel. J.303-51

SZARVAS

Főrabbi: Blum B. Béla.
Elnök: Schlesinger Samuel.
Alelnök: Kallus Soma.
Elöljárók: Jakobovits Sim., Klein
Jakab, Schönwald Kálmán.
Schwarcz Hermann, dr. Löwy
Gyula, Rosenberg Gyula, Fried-
mann Bernát, Weinberger H.

Chevra Kadisa, elnök:
Löwy Simon.
Talmud Tóra, elnök:
Löwy Salamon.

Szombattartók

Ügyvéd (Advokat): Dr. Löwy Gy.
Bőrkereskedő (Weinhändler): Katz S.
Bőrkereskedő (Lederhändler): Májesz
Lázár, Rosenberg Gyula, Rosen-
berg Samuel, Simkó Gyula, Wein-
berger Hermann.
Cipész (Schuhmacher): Fleischer B.
Divatáru (Modewaren): Deutsch
Ármin, Wallfisch Márton.
Edénykereskedő (Geschirrhändler):
Májesz Pinkász.
Fakereskedők (Holzhändler): Buck A.,
Löwy Salamon, Schlesinger S.
Fűszer- és vegyesárukereskedők
(Spezerei- und Gemischtwarenh.):
Kallus Soma, Klein Jakab, Stein-
feld David, Schlesinger Simon.
Weinberger Simon, Zsigmond K.
König M., fűszer, rőfös, vas, pá-
linkamérés. Terménybevásárlási
telep. Szarvas II., 497. sz.
Gabonakereskedők (Getreidehändler):
Guttmann Fülöp, Kohn Manó.
Löwy Simon, Salzman Mór,
Schlesinger Adolf, Schlesinger
Mózes, Schwarcz David.
Gyapju és tollkereskedők (Schaf-
woll und Federnh.): König Hen-
rik, König Mór, Schlesinger Gás-
par, Schwarcz Herm., Schwarcz
Márton.
Lakatos (Schlosser): Schliesser J.
Nyerstermény (Rohprodukten): Fe-
kete Bernát, Jakobovits Simon.

Órás (Uhrmacher): Székely Mór.
 Pék (Bäcker): Scheiner József.
 Rőföskereskedők (Schnittwarenh.):
 Breilner H., Lebovits Vilmos,
 Rosenberg Ignác, Sabel József,
 Schönwald Lajos, Schönwald
 Kálmán, Schwarcz Izsó, Schwarcz
 Jakab, Schwarcz Sándor, Silber-
 stein Fülöp, Stern Bernál.
 Rövidárú (Kurzwaren): Ander-
 mann Bence.
 Sirkövek (Grabdenkm.): Schwarcz
 Zakariás, Steif Simon.
 Szikvízgyár (Sodawasserfabrik):
 Hotter Jenő.

SZEKESFEHÉRVAR

Főrabbi: *Heinrich Armin*.
 Elnök: *Kálmán Sándor*.
 Alelnökök: *Krausz Samu*,
Deutsch Zsigmond.
 Gondnok: *Roth Jakab*.
 Penztáros: *Strausz Miksa*.

Szombattartók

Bőrkereskedők (Lederhdlr): Reich
 Dezső, Reich Ignác.
 Fűszer- és gyarmatárú ügynökség
 (Spezerei- u. Kolonial-Agentur):
 Benedikt Jenő.
 Kifőzés (Garküche): Adler Izrael.
 Nyersternénykereskedő (Rohproduk-
 tenhdlr): Goldberg Ignác.
 Rőföskereskedő (Schnittwarenh.):
 Schwarcz Hermann.
 Szabók (Schneider): Berkovits J.,
 id. Fried N., Horovitz Mór.
 Szatűs (Krämer): Mark József.
 Tűzfű- és szénkereskedők (Brenn-
 holz- und Kohlenhdlr): Heinrich
 Sándor, Heinrich Rezső, Krausz
 József, Roth Jakab, Stark Samu.
 Ügynökök (Agenten): Adler N., Sin-
 ger Fülöp, Strausz Miksa.

SZENDRŐ

Főrabbi: *Allmann Simon*.
 Rabb: *Landau A.*
 Elnök: *Krausz Adolf*.
 Gondnok: *Weinberger József*.
 Penztárnok: *Salzmann Miksa*.
 Ellenőr: *Friedmann Ignác*.
 Elöljárók: *Brucsiner Salamon*,
*Fogel Sámuel, Schwarcz Emá-
 nuel*.

Chevra Kadisa, elnök:
Friedmann Mór.
 Talmud Tóra, elnök:
Brünn Mór.
 Sasz Chevra, gondnok:
Liebermann Izidor.

Szombattartók

Földbirtokos (Grundbes.): Krausz
 Adolf.
 Földhérlők (Grundpächter): Weis-
 lovits és Ausländer.
 Bádgosok (Spengler): Fried Jenő,
 ifj. Krausz Adolf.
 Bor- és sörnagykereskedő (Wein-
 und Bierhdlr): Braun és Stein-
 berger.
 Cipészek (Schuhmacher): Bodnár
 Lajos, Lichtenstein Adolf, Spillin-
 ger József.
 Fűszer- és vegyesárukereskedők
 (Spezerei- und Gemischtwarenh.):
 Blumberger József, Friedmann
 Ferenc, Lebovits Mór, Markovits
 Zsigmond, Reichmann Sámuel,
 Schwarcz Emánuel.
 Koesmárosok (Wirt): Adler Sám-
 uel, Spiegel Mórné, Steiner S.

Körülmetelő

Schmalhausen Cipót

Circumciseur

Budapest VIII. Rákóczi tér 16. szám

Telefon: József 330—53.

Mészárosok (Fleischer): Glück A., Schlesinger Adolf.
 Órás és ékszerész (Uhrmacher und Juwelier): Weisz Hermann.
 Pék (Bäcker): Pressler Józsefné.
 Rőtőskereskedők (Schnittwarenh.): Drexler Géza, Friedmann Mór.
 Terménykereskedő (Produktenh.): Brunn Henrik.
 Nyersbőrkereskedő (Rohhäutenh.): Krammer Béla.
 Vaskereskedő (Eisenhdlr): Brunn Mór és fiai.
 Vendéglő orth. kóser (Gastwirt): Fogel Sámuel.

SZERENCs

Főrabbi: Pollák Emauel.
 Elnök: Stern Dávid.
 Gondnok: Wohl Sámuel.
 Pénztárnok: Perlstein Adolf.
 Ellenőr: Moskovits Ede.
 Jegyző: Schwarz Eliás.

*

Chevra Kadisa, elnök:
 Kornitzer Salamon.

Szombattartók

Földberlő (Grundpächter): Helferson Miksa.
 Bádgosok (Spengler): Goldberger Sámuel, Grosz Pál, Klein Sándor.
 Bérkocsivállalatok (Mietwagen-Unternehmer): Baruch Hermanné, Sándorfi Bernát, Steiner Márton.
 Bodegák: Feuerstein Hermann, Grünstein Dezső, Princz Mór.
 Bőrkereskedők (Lederhdlr): Farkas Dávid, Feuermann József, Friedmann Ignác, Herskovits Lajos.
 Cipészek (Schuhmacher): Brunner Béla, Segelbaum Dávid, Steiner Kálmán, Török Sámuel, Zimmermann Mór.
 Cipőfelsőrészkészítők (Schuhober-teilzuschneider): Weinstock Hermann, Weisz Adolf.
 Cipőkeresek. (Schuhhändler): Dicker Zsigmond, Salcer József.
 Cukrász (Zuckerhacker): Altmann Géza.
 Divatárkereskedők (Modewarenhändler): Dicker Miklós, Grosz-

mann Izidor, Groszmann Sámuel és Vilmos, Holczer Gyula, Kurländer Gyula, Vadász Samu, Zip-szer Miksa.

Drogeria (Drogerie): Gerő Ferenc.
 Edénykereskedő (Geschirrhändler): König J. Henrik.

Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- und Gemischtlwarenh.): Alter Bernát, özv. Fried Dávidné, Friedmann Sámuel, Groszmann Miksa, Herskovits Mózesné, Kaisler Emanuel, König Boriska, Kurländer Dezső, Leimann Jakab, Leimann József, London Bernát, London Mór, Neumann József, Rapaport Ferenc, Stern S. M., özv. Szipszer Sámuelné, Weinstock Mór, Wohl Sámuel.
 Fakereskedők (Holzhdlr): Engel Sámuel, Mandula Ede, özv. Stamberger Bertalané.

tűzfakereskedők (Brennholzhdlr): Rieder Miksa, Szántó Sándor.

Kifőzés orth. kóser (Garküchen): Altmann Géza, Rosenblüth Jenő.
 Kőfaragó (Steinmetz): Groszmann Adolf.

Könyv- és papirkereskedő (Buch- und Papierhdlr): Schönfeld Zolt.
 Lisztkereskedő (Mehlhdlr): Büchler Vilmos.

Mészárosok (Fleischer): Fischbein Bertalan, Hartstein Izidor, Presz Ignác.

Mészkereskedő (Kalkhdlr): Bleier Sámuel.

Órás és ékszerészek (Uhrmacher u. Juweliere): Braun Mózes, Goldschmied S., Weiszberg Hermann.

Pékek (Bäcker): Goldstein Henrik, Grünstein Jenő, Princz Mór.

Rőtőskereskedők (Schnittwarenh.): Alter Helén, ifj. Friedmann Sámuel, Kertész Sándor, Klein Mózes, König Emanuel, Moskovits Ede, Perlstein Adolf, Perlstein Henrik, Pflanzenbaum Mór, Wohl Miksa, Schwarzkachel Márkusz.

Ruhakeresek. (Kleiderhdlr): Dancziger Dávid, Rogner Bernát.
 Sapkkereskedő (Kappenhdlr): Alter Jónás.

Sörkereskedők (Bierhändler): Roth Henrik, Stárk Dezső.
 Szabók (Schneider): Deutsch Ignác, Deutsch Nándor, Laufer Mór.
 Szeszkereskedők (Spiritushdlr): Engel Mór, Kornitzer Salamon.
 Szikvizgyár (Sodawasserfabrik): Süßmann Lajos.
 Szobafestő (Zimmermaler): Frankfurth József.
 Terménykereskedők (Produktenh.): Fried Nándor, Kaisler Emanuel, Kornitzer Illés, Kornitzer Károly, Reichard Ödön, Roth József, Schönfeld Márton.
 Üveg- és porcellánkereskedők (Glas- u. Porzellanwarenhdlr): Josefovits Náthán, Selymes Árpád.
 Vaskereskedők (Eisenhdlr): Danzigier Ignác, Stein Jónás.

SZIKSZÓ

Főrabbi: *Schück Manó*.
 Elnök: *Hartmann Gyula*.
 Alelnökök: *Reichmann József*, *Zeisler Leopold*.
 Ülnökök: *Fried Lajos dr.*, *Türk Zsigmond*.
 Gondnok: *Weisz Samuel*.
 Pénztárnok: *Spitz Emanuel*.
 Ellenőr: *Metzner Adolf*.
 Jegyző: *Keller Izidor*.

Szombattartók

Földbirtokos (Grundbes.): Stamberger Ernő.
 Földbérlet (Grundpächter) Stamberger Lajos.
 Bodgá: Zeisler Henrik.
 Barkereskedők (Weinhdlr): Flesch Bertalan, Reichmann József, Spiró József.
 Bőrkereskedők (Lederhdlr): Altman Izidor, Fuchs Sándor, Spiró Nándor, Wolf Ignác.
 Borkereskedők (Kälberhdlr): ifj. Klein József, Metzner József.
 Cement- és betonvállalkozók (Zement- und Betonunternehmer): Grossmann Miksa, Türk Mór.
 Cipész (Schuhmacher): Reich Sám.
 Divatárú (Modewaren): Klein A.

Dohánynagyüzem (Tabakverschleiss, engros): Stamberger Márk.
 Fakereskedők (Holzhdlr): Reichmann Mór, Schwarcz Zsigmond, Türk Zsigmond.
 Festékárú (Farbwaren): Gross E.
 Fűszer- és vegyesárukereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): Fried Ferenc, Fried Márton, Friedmann Adolf, Friedmann Hermann, Friedmann Ödön, Friedmann Vilmos, Grossmann Mór, Hartmann Gyula, id. Klein József, Reich Jenő, Spitz Vilmos, Tannenbaum Lajos, Wassermann József, Weisz Mór, Weisz Samuël, Weiszfeld Izsák, Winternitz Lipót.
 Játékárú (Spielwaren): Reich Emil.
 Kályhagyár (Ofenfabrik): Zeisler Márton.
 Könyvkereskedő (Buchhdlr): Lindenfeld Ignác.
 Kereszmárosok (Wirte): Czeisler M., Friedmann Emanuel, Friss Manó, Gelb Hermann, Metzner Adolf, Rosenzweig Jenő.
 Malom (Mühle): Span Adolf.
 Mészkereskedő (Kalkhdlr): Rosenberg Izidor.
 Mészárosok (Fleischer): Berkovits Lázár, Roth Mór.
 Órás és ékszerészek (Uhrmacher u. Juweliere): Reinitz Zsigmond, Spitz Emanuel.
 Pékek (Bäcker): Brunn Adolf, Kaufmann Adolf.
 Rőfőskereskedők (Schnittwarenh.): Flam Izidor, Friedmann Ignác, Klein Jenő, Klein Pál, Stern Izsó.
 Ruhakereskedő (Kleiderhdlr): Plattner Adolf.
 Szabó (Schneider): Grossmann M.
 Szikvizgyár (Sodawasserfabrik): Márkus Henrik.
 Terménykereskedők (Produktenh.): Czeisler József, Fogel Hermann, Hartmann Jenő, Rottmann Jakab.
 Vaskereskedők (Eisenhdlr): Fried József, Keller Dezső, Morgenslern Mór, Zeisler Leopold.
 Vendéglős (Gastwirt): Reinitz J.

SZILASBALHÁSElnök: *Ungár Mór.*Pénztárnok: *Springer Jenő.*Elöljárók: *Krausz Sándor, Rosenthal Mór, Ungár Sándor.*

*

Chevra Kadisa, elnökök.

*Rosenthal Mór, Singer Jakab.***Szombattartók**Röfösaru (Schnittwaren): *Ungár S.*Vegyeskereskedők (Gemischtwarenhändler): *Herzog József, Krausz Sándor, Rosenthal Mór, Singer J.***SZILSÁRKÁNY**az adatok hiányossága folytán
nem volt feldolgozható.**SZOMBATHELY**Főrabbi: *Benedikt M. Mark.*Rabbi: *Einhorn Abraham.*Elnök: *Steiner Ede.*Alelnök: *Eiland Lipót.*Pénztárnok: *Weiner Jenő.*Ellenőr: *Heimler Ernő dr.*Elöljárók: *Fischer Mark, Frey Samuel, Günsberger Jenő, Holczer Márton, Holländer Márkusz, id. Neustadt Dávid, Paschkus Ignác.*

Chevra Kadisa, elnök:

Frey Samuel.

Talmud Tóra, elnök:

Paschkus Ignác.

Sasz Chevra, elnök:

Frey Samuel.

Tomech Dalim, elnök:

*Neustadt Zsigmond.***Szombattartók**Földbirtokosok (Grundh.): *Frey Samuel, Hirschenhauser Sándor, Kosztelitz Izrael, Schwarcz Albert, Spitzer Albert, Spitzer Samuelné, Ungár Miksa, Ungár S.*Földbérlet (Grundpächter): *Paschkus Ignác, Rosenthal Miksa, Winkler David.*Orvos (Arzt): *Dr. Winkler Mór.*Ügyvéd (Advokat): *Dr. Heimler E.*Bétkereskedő (Darmhändler): *Holländer József.*Bélyeggyár (Stampiglienfabrik): *Holländer Mór.*Biztosítási ügynök (Versicherungs-agent): *Breuer Mór.*Bodega: *Weisz Dávid.*Borkereskedők (Weinhändler): *Heimler Simon, Heitler Simon, Hoffmann Mihály, Kosztelitz Samu. Lipschütz Vilmos, Stadler Izidor.*Bőrkereskedők (Lederhändler): *Heimler Gyula, Hoffmann Alfréd, Koth Mór, Schwarcz Benő.*Bútorkereskedők (Möbelhändler): *Benedikt Mayer, Fischhof Adolf, Fischhof Manó.*Cipészek (Schuhmacher): *Fischer Bernát, Schimmel Mór.*Cipőkereskedők (Schuhhändler): *Burger Mórné, Haberfeld Pinkász.*Cukorkagyár (Kanditenfabrik): *id. Neustadt Dávid.*Déli gyümölcskereskedők (Südfrüchtenhändler): *Eiland Jenő, Eiland László, Eiland Lipót.*Divatárkereskedők (Modewarenhändler): *Löhl Izidor, Marton Dávid, Singer Daniel, Wosner Jánosné.*Édénykereskedők (Geschirrhändler): *Goldschmied Guszláv, Goldstein Dávid, Weller Jakab.*Élesztőkereskedő (Hefehändler): *Gallandauer Abraham.*Ernyőkereskedő (Schirmhändler): *Gewürz Lipót.*Fakereskedők (Holzhändler): *Günsberger Jenő, Kosztelitz Jakab, Steiner Ede.*Festékárkereskedők (Farbenwarenhändler): *Fellner Manó, Kallus Vilmos, Markovits Hugó, Ragendorfer Jenő, Ragendorfer Lajos.*Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): *Buchinger Zsigmond, Davidovits Simon, Ehrmann Salamon, Hoffmann Jenő, Holczer Bernát, Markovits Hermann, Neumann Bernát, Weisz Sándorné.*

Gépkereskedők (Maschinenhändler): Kohn Károly, Kohn László, Goldschmied Salamon, Goldschmied Zsigmond.

Halkereskedők (Fischhändler): Kosztelitz Adolf, Mermelstein József.

Kézimunka és előnyomda (Handarbeiten-Vordruckerei): Adler F., Kurz Mórné.

Könyv- és papírkereskedők (Buch- und Papierhändler): Grosz Dávid, Unger Izidor.

Korcsmáros (Wirt): Holczner Ignác.

Malom (Mühle): Holczner Márton.

Marhakereskedők (Viehhändler): Gold Jenő, Goldschmied Gyula, Goldschmied Jenő, Krausz Ignác, Löwinger Vilmos.

Pékek (Bäcker): Benedek Imre, Porgesz Lipót.

Paszománygyár (Posamentenfabrik): Steiner Lipót.

Régiségkereskedő (Antiquitätenh.): Rosenstingel Károly.

Rőtőskereskedők (Schnittwarenh.): Blau Mihály, Blau Nánán, Bodánszky Dávid, Csillag Adolf fia, Geist S. utóda, Goldberger Samuel, Götzl József, Götzl Lajos, Hirsch S. utóda, Weiner Gyula, Weiner Jenő, Wilhelm Sándor.

Rövidárkereskedők (Kurzwarenhändler): Goldmann Jenő, Marton Ede, ifj. Neustadt Dávid, Neustadt Zsigmond, Stark Mózes.

Rövidárunagykereskedők (Kurzwarengrosshändler): Steiner Henrik, Steiner Salamonné, Stern Jakab, Stern Mór.

Ruhakereskedők (Kleiderhändler): Bauer Lajos, Fischer Márkus, Heimler Samu, Leichter Manó.

Szabók (Schneider): Kohn Fülöp, Latzer Lipót.

Szappan- és gyertyakereskedő (Seifen- u. Kerzenhändler): Weisz Imre.

Szemfedőkereskedő (Leichtentücherhändler): Kugler Nándor.

Szikvízgyár (Sodawasserfabrik): Gestetner Sándor.

Tejkereskedő (Milchhändler): Dirnfeld Lipót.

Terménykereskedő (Produktenh.): Buchinger Elek, Goldschmied E.

Textilárkereskedők (Textilwarenhändler): Braun Dávid, Bresnitz József, Deutsch József, Koch Jenő, Pollak Dávid, Spiegel Henrik.

Ügynökök (Agenten): Fleischer Fülöp, Fleischmann Simon, Fürst Jakab, Götzl Ödön, Hoffmann Mór, Kaszner Eliás, Klein Ignác, Müller Salamon, Rehberger Jenő, Rosenberger Jakab, Schönberger Samu, Stark Márton, Wachslér Ignác, Wittmann Sándor.

Üveg- és porcellánárkereskedők (Glas- und Porzellanwarenhändler): Deutsch Jakabné, Engelmann Jenő, Engelmann Károly, Friebert József.

Vaskereskedő (Eisenwarenhändler): Sauer Sándor.

Zsákkereskedők (Säckehändler): Holländer Markusz, Schwarz Dezső.

TAB

Főrabbi: Breuer Bernát.

Elnök: Singer Simon.

Alenök: Weisz Jenő.

Pénztárnok: Kuttner Mór.

Gondnokok: Reichmann Eliás, Kohn Dávid.

Elöljárók: Krausz Dávid, László Béla, Deutsch Elkan, Kürschner Adolf.

Tülkár: Kuttner Miksa.

Megbízható

orth. **Tab** felvágottak, baromfi, sajt-, vaj- és tejtermékek. Friss déli-gyümölcsök és csemege-árak állandó nagy raktára.

Ungár B.

V., Lipót kir. 14. Tel. T. 283-31

Chevra Kadisa, elnök:

id. Herzog Mór.

Machzike Tóra, elnök:

Schlesinger József.

Elemi iskola, iskolaszéki elnök:

Löwy Samuel.

Nőegylet, elnök:

id. Herzog Mórné.

Szombattartók

Baromfikereskedők (Geflügelhdlr.):

Mihály Lipótné, Rosner József.

Bőrkereskedők (Lederhdlr.): Fried-

mann József, Josefovits Mihály.

Cipészek (Schuhmacher): Fein József, Grünhut Zsigmond.

Drogeria (Drogerie): ifj. Weisz J.

Fakereskedők (Holzhdlr.): Deutsch

Elkán, Hoffmann Lipót, Hoff-

mann Mór, Rosenberg Pál.

Fűszer- és vegyesárkereskedők

(Spezerei- und Gemischtlwarenh.):

Goldberger Jakab, id. Herzog Mór

és fia, Kohn Adolf, Kreiszmán

Jakab, Nohl Jakab, Rosendorn

Ferencné, Schlesinger József,

Singer Simon.

Gabonakereskedők (Getreidehdlr.):

Ábrahám László, Brann Lajos,

Nohl Manó, Rosaer Vilmos, Sin-

ger Mór.

Kőfaragó (Steinmetz): Kultner M.

Nyersbőrkereskedők (Rohhäutenh.):

Bachrach Adolf, Bachrach Gyula,

Schwarz József.

Nyomda (Druckerei): Zuckermandl

Jakab.

Rőfőskereskedők (Schnittwarenh.):

Blau Mayer, Bloch Artur, Krausz

Arnoldné, Krausz és Wiener,

Kreiszmán Dávid, Kürschner

Adolf és fia, Kürschner Ignác,

Landau Emil, Mermelstein Sánd.

Szabók (Schneider): Blan Adolf,

Rónai Albert, Scharf Mór.

Székivigyárak (Sodawasserfabri-

ken): Feldmann Jakab, Löwy S.

Üveg- és porcellánkeresek. (Glas- u.

Porzellanwarenhdlr.): Galandauer

Manó, Reichmann Elías.

Vaskereskedők (Eisenhdlr.): Her-

czog Izsó, Kallus Manó, Kohn D.

TALLYA

Főrabbi: Rosenbaum Lipót.

Elnök: Nagy Armin.

Alenök: Farkas Imre.

Pénztárnok: Morgenstern Abr.

Ellenőr: Littmann Ignác.

Gondnok: Stern Márton.

Elöljárók: Altmann Ignác, Atlasz

Rezső, Einhorn Emánuel, Hoff-

mann Ignác, Türk Ernő.

Jegyző: Schwarz Abraham.

Chevra Kadisa, elnök:

Friedmann Ádám.

Talmud Tóra, elnök: Főrabbi.

Szombattartók

Fakereskedők (Holzhdlr.): Farkas

Imre, Hoffmann Ignác.

Rőfőskereskedők (Schnittwarenh.):

Perl Manó, Stern Márton, özv.

Sichermann Bencéné.

Vegyeskeresk. (Gemischtlwarenh.):

Atlasz Rezső, Einhorn Emánuel,

Eisner Dávid, Färher Sámuel,

Friedmann Ádám, Littmann Ign.

Morgenstern Adolf, Teitelbaum

Ábrahám.

Vendéglősök orth. köser (Gast-

wirte): Altmann Ignác, Schwarz

Ábrahám, Teichmann Jenő.

TARCÁL

Főrabbi: Rosner Hermann.

Elnök: Adler Adolf.

Gondnok: Rottmann Jakab.

Pénztárnok: Reich Mózes.

Ellenőr: Groszmann Armin.

Elöljárók: Spitz Sámuel, Weber-

mann Emánuel, Zafir Jenő.

Szombattartók

Borkereskedők (Weinhdlr.): Grosz-

mann Salamon, Zafir Mayer.

Cipész (Schuhmacher): Schwarz L.

Cipőkereskedő (Schuhh.): Spitz I.

Kocsomáros (Wirt): özv. Safir M.-né.

Pék (Bäcker): Weisz Sámuel.

Rőfőskereskedő (Schnittwarenh.):

Krauszmann Bernát.

Szabók (Schneider): Kirsch Jakab.
Meixner Hermann.

Szikkvizgyár (Sodawasserfabrik):
Webermann Emánuel.

Terménykereskedők (Produktenh.):
Berger L. Sámuel, Groszmann
Armin, Zafir Antal.

Vegyeskereskedők (Gemischtwarenhdlr): Ehrenfeld Sámuel, Klein
Jakab, Rottmann Jakab, Spitz
Sámuel, Weisz Emánuel, Windt
Adolf, Zafir Jenő.

TÉT

Főrabbi: *Szófer Jakab.*

Elnök: *Poll Manó.*

Alelnök: *Krausz Miksa.*

Pénztárnok: *Sauer Lipót.*

Gondnokok: *Donáth Náthán.*
Krakauer Salamon.

Elöljárók: *Berger Benjamin.*
Singer Mór.

*

Chevra Kadisa, elnök:

Sauer Bernát.

Talmud Tóra, gondnok:

Donáth Náthán.

Tiferesz Bachurim, elnök:

Deutsch Oszkár.

Nőegylet, elnök:

Dr. Rosenberg Ignácné.

Szombattartók

Asztalos (Tischler): Weisz Fülöp.

Bádogosok (Spengler): Sauer L.,
Singer Mór

Borjúkeresk. (Kälberhdlr): Schnür-
macher Samu.

Bőrkereskedő (Lederhdlr): Kugler
Emil.

Divatáru (Modewaren): Sauer B.

Fakereskedők (Holzhdlr): Berger
Benő, Sauer Jenő.

Malom (Mühle): Deutsch Testvé-
rek, Poll Manó.

Nyomda (Druckerei): Krakauer A.

Rőtösáru (Schnittwaren): Raab S.

Vaskereskedő (Eisenhdlr): Sauer
Lipót.

Vegyeskeresk. (Gemischtwarenh.):
Donath Náthán, Fleischer Adolf,

Krausz Miksa, Sauer Bernát,
Schwarcz Pál

Vendéglős (Gastwirt): Krausz S.

TINNYE

adatok nem érkeztek be.

TISZABEŐ

adatok nem érkeztek be.

TISZADADA

Főrabbi: *Briszk Jakab.*

Elnök: *Fried Abrahám.*

Elöljárók: *Kohn Adolf. Katz*
Béla. Ormai Mihály, Fried-
mann Márton, Glückmann I.

■

Chevra Kadisa, elnök:

Glückmann Ignác.

Szombattartók

Bádogos (Spengler): Klein Sámuel.

Baromfikereskedő (Geflügelhdlr):
Leichter Hermann.

Cipészek (Schuhmacher): Fischbein
Emánuel, Friedmann Hermann,
Zuckermann Jakab.

Fakereskedő (Holzhändler) Linden-
feld Menyhért.

Fuvaros (Fuhrwerker): Glückmann
József.

Kocsmárosok (Wirt): Fried Abra-
hám, Friedmann Márton, Katz
Béla, Klein Lipót, Kramer Ber-
nát, Rosenbaum Samu, Weinber-
ger Mátyás.

Mészáros (Fleischer): Hartstein S.
Ruhakereskedő (Kleiderhdlr): Se-
lenfreund Vilmos.

Szabók (Schneider): Auszter Izidor.
Klein Lajos.

Szatócsek (Krämer): Kohn Sámuel,
Krausz Armin, Leichter Ignác,
Schwarcz Sámuel.

Szikkvizgyár (Sodawasserfabrik):
Glückmann Ignác.

Terménykereskedő (Produktenh.):
Fried Endre, Fried Sándor.

Tömlkereskedő (Federhdlr): Ungar
Ferenc.

TISZAFÜRED

Főrabbi: *Strasser Sámuel*.
 Elnök: *Flamm Ignác*.
 Alelnökök: *Blau Albert*,
Rubinstein Adolf.
 Gondnok: *Funk Samu*.
 Pénztárnok: *Spányi Gyula*.
 Ellenőr: *Fischer Samu*.
 Bizottsági tagok: *dr. Aszódi István*, *Breuer Ferenc*, *Schwarz Menyhért*, *Schwarz Samu*,
Rosenfeld Dezső.
 Jegyző: *Ellbogen Béla*.

Chevra Kadisa, elnök:
Weisz Gáspár.

Gondnok: *ifj. Braun Aladár*.
 Elemi iskola, iskolaszéki elnök:
Blau Albert.

Nőegylet, elnökök: *Wildmann Gyuláné*, *Epstein Gézáné*.

Szombattartók

Asztalosok (Tischler): *Fischer Henrik és László*.

Bor- és szeszkereskedők (Wein- u. Spirituosenhändler): *Schwarz Miklós és Menyhért*.

Bőrkereskedő (Lederhändler): *Breuer Ferenc*.

Cipész (Schulmacher): *Funk B.*

Csemege- és gyümölcskereskedő (Delikatessen- u. Obsth.): *Sugár Menyhért*.

Divatárkereskedő (Modenwarenh.): *Braun Gábor*.

Drogeria (Drogerie): *Spányi Gyula*.

Édénykereskedő (Geschirrhändler): *Rubinstein Jakab*.

Fakereskedők (Holzhändler): *Sohr Miksáné*, *Weiner Ernő*.

Fűszer-, gyarmatár- és vegyeskereskedők (Spezerei-, Kolonial- und Gemischtwarenhändler): *Rosenfeld Dezső*, *Roth Armin*, *Rubinstein Samu*, *Rubinstein Jakab*, *Schwarz Dávid*, *Weizsmann Dávidné*, *Weizsmann József*.

Kézfegyár (Bürstenfabrik): *Blau A.*
 Könyv- és papírkkereskedő (Buch-

und Papierhändler): *Goldstein Adolf*, *Kovács (Schmied)*: *Herschkovits Il.*
 Mészkereskedő (Kalkhändler): *Grünberger Sámuelné*.

Nyomda (Druckerei): *Goldstein A.*
 Óráások (Uhrmacher): *Lebovits Sándor*, *Schönfeld Lipót*, *Schück István*, *Weizsmann Ignác*.

Rőfőskereskedők (Schnittwarenh.): *Breuer Ferenc*, özv. *Kanczler Emanuelné*, *Kanczler Samu*.

Rőfős- és rövidáru (Schnitt- und Kurzwaren): *Schwarz Andor*.

Szabók (Schneider): *Ackermann Simon*, *Lőw Béla*, *Schwarz Mór*.

Szeszkereskedő és sörgyári lerakat (Spirituosenhändler und Bierniederlage): *Rubinstein Adolf*.

Szobafestő (Maler): *Glück Adolf*.

Terménykereskedő (Produktenh.): *ifj. Braun Aladár*.

Üveg- és porcellánkereskedő (Glas- und Porzellanhändler): *Rubinstein Hermann*, *ifj. Schwarz Samu*.

Vas- és gépkkereskedő (Eisen- und Maschinenhändler): *Weizsmann J.*

TISZALÖK

Elnök: *Goldmann Albert*.

Gondnok: *Lőwy Hermann*.

Elöljárók: *Freireich Sám.*, *Friedländer Miksa*, *Fögel Aron*.

Szombattartók

Bádogos (Spengler): *Kullár Bertalan*.

Bőrkereskedő (Lederhändler): *Fögel Abrahám*.

Cipészek (Schuhmacher): *Dancziger Izidor*, *Reinitz Izidor*, *Schatz A.*, *Slisser Márton*, *Wassermann M.*

Cipőkereskedő (Schuhhändler): *Krausz Ignác*, *Szinai David*.

Deligümölcskereskedő (Südfrüchtenhändler): *Lőwy József*.

Építési anyagkereskedő (Baumaterialienhändler): *Reismann Pál*.

Fakkereskedők (Holzhändler): *Angyal Simon*, *Lőwy Viktor*, *Kuhn Bertalan*.

Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.):

Allmann Henrik, Fettmann Jakab, özv. Friedländer Adolfné, Friedländer Izrael, Günczler J., Löwy S. Márton, Stark József, Szinai Gerson, Szinai Mór, Weinberger Adolf, Weisz Hermann.

Korcsmárosok (Wirtle): Fogel Jakab, Kaisler Miksa, Müller Hermann, Schaffer Miksa.

Mészkereskedő (Kalkhändler): Berkovits Jakab.

Nyersbörkereskedők (Rohhäuteh.): Fogel Aron, Fogel Ignác, Goldmann Albert.

Órák és ékszerész (Uhrmacher und Juwelier): Freireich Samuel.

Pék (Bäcker): Berkovits Sándor.

Rőföskereskedők (Schnittwarenh.): Friedländer Miksa, Reichmann Izidor, Rothmann Menyhért, Szinai Izidor.

Rövidárú (Kurzwaren): Roth Lipót.

Szabók (Schneider): Fischbein Ignác, Grünfeld Ferenc, Halassi Mór, Hartmann Rudolf, Römer Armin, Weinberger József.

Szikkvizgyárak (Sodawasserfabriken): Berkovits Bernát, Fogel M.

Táglagyár (Ziegelfabrik): Rosenblüh Lajos.

Tollkereskedő (Federnhändler): Löwy Samuel.

Úveges (Glaser): Löwy Hermann.

Úveg- és porcellanárú (Glas- und Porzellanwaren): Kohn Ferenc.

Vaskereskedők (Eisenhändler): Newirth Bernát, Polláček Samuel.

Vendéglősök (Gastwirte): Berkovits Bernát, Blum Józsefné, Stark D.

PARÓKA

minden faconban, legfinomabb kézimunka és garantált tiszta, tartósan hullámosított vágott hajból készül.

Megrendelésnél az ábra beküldendő.

HAARKUNST-WERKSTÄTTE

POCK

HAJMŰVÉSZETI MŰTERME

Budapest, VI., Andrássy út 19.

Telefon: L. 999-10.

TOKAJ

az adatok hiányossága folytán nem volt feldolgozható.

TOLCSVA

Elnök: Lichtmann David.
Pénztárnok: Feldmann Simon.
Ellenőr: Pahmer Sándor.
Gondnok: Goldhamner Herm.
Jegyző: Breuer Ignác.

Chevra Kadisa, elnök:

Klein Vilmos.

Talmud Tóra, vezetője:

Breuer Ignác.

Elemi isk., elnök: Fuchs Gyula.

Poel Zedek, elnök: Klein Dénes.

Nőegylet, elnök:

özv. Guttman Ignácné.

Szombattartók

Szőlőbirtokosok (Weingartenbesitz.):

Guttman Sal., Lichtmann David.

Bádogos (Spengler): Klein Ignác.

Borpinceszet (Weinkellerei): Fried Jenő.

Börkereskedő (Weinhändler.): Lichtmann David.

Börkereskedő (Lederhändler): Danziger Dezső.

Cipész (Schuhmacher): Friedmann Ignác.

Fakereskedők (Holzhändler): Horovitz David, Horovitz Sándor, Pahmer Lajos.

Fűszerkereskedők (Spezereihändler.): Davidovits Géza, Eichler Samuel, Gránát Ödön, Lusztig Dániel, Neuländer Juda, Spitz Márton, Stark Hermann, Wohl Armin.

Korcsmáros (Wirt): Grünfeld Jenő.

Mészárosok (Fleischer): Dick Márton, Dick Salamon, Wassermann Samuel.

Órák (Uhrmacher): Wincelberg M.

Papir- és piperecikkek (Papier- u. Toilette-Artikel): Teitelbaum M.

Pék (Bäcker): Grün Miksa.

Rőföskereskedők (Schnittwarenh.):

Friedmann Adolf, Dick Jónás, Dick Samuel.

Rövidárukereskedők (Kurzwarenh.):
Glück Zoltán, Hirsch Lajos,
Mandel Lajos, Wexberg M.
Ruhakeresk. (Kleiderhdlr): Gold-
hammer Adolf, Goldhammer Her-
mann, Klein Bertalan.
Szabók (Schneider): Goldstein Mór,
Roth Béni.
Szikkvízgyár (Sodawasserfabrik):
Goldstein Adolf.

TÓTKOMLÓS

Főrabbi: *Vorhand Mózes.*
Elnök: *Herzog Károly.*
Alelnök: *Ackermann Béla.*
Pénztárnok: *Klein Zsigmond.*
Elöljárók: *Vas Nándor dr., Icz-
kovits Jenő, Herzog Izák,
Popper Samu.*
Jegyző: *Nádor Adolf.*

Chevra Kadisa, elnök:
Vogel Izó.

Szombattartók

Fűszer- és vegyesárukereskedők
(Spezerei- und Gemischtwarenh.):
Braun Samu, Buchbinder Mózes,
Klein Mózes.
Bőrkereskedő (Lederhdlr): Grosz N.
Gépkereskedők (Maschinenhdlr):
Iczkovits Ferenc, Iczkovits Jenő,
Iczkovits Sámuel.
Üveg- és porcellánkereskedő (Glas-
und Porzellanwarenhdlr): Kauf-
mann Ferenc.

TÖRÖKSZENTMIKLÓS

adatok nem érkeztek be.

Rubinstein Sándor könyvnyomdája,
Törökszentmiklós.

UJFEHÉRTÓ

Főrabbi: *Rosenberg Saul.*
Elnök: *Grünberger Mór.*
Pénztárnok: *Silberstein Mór.*
Ellenőr: *Liebstein David.*
Gondnokok: *Scheer Simon,
Krausz Sámuel.*

Szombattartók

Asztalosok (Tischler): Berkovits
Emil, Friedmann Sámuel.
Bádogosok (Spengler): Farkas La-
jos, Horovitz Menyhért.
Bazár (Basar): Josefovits Sándor.
Bőrkereskedő (Lederhdlr): Frankl
Sámuel.
Burgonyakereskedők (Kartoffelh.):
Kesztenbaum Mór, Kesztenbaum
Sámuel, Leitner David, Seher S.
Cipészek (Schuhmacher): Czikk E.,
Fogel Péter, Gelbmann Farkas,
Goldstein Hermann, Klein Adolf,
Klein Sámuel, Schlosser Mór,
Schwarcz Mór.
Cipőkereskedő (Schuhhdlr): Rosen-
feld Adolf, Stein Mór.
Fakereskedők (Holzhdlr): Goldstein
Lajos, Stern József.
tűzifa (Brennholz): Farkas Lipót,
ifj. Friedmann Sámuel, Goldstein
Ignác.
Fűszer- és vegyesárukereskedők
(Spezerei- und Gemischtwarenh.):
Breuer Bernát, Engel Márton,
Feldmann Emil, Fieler Márton,
őzv. Fogel Mózesné, Fogel Sa-
muel, Frenkel Farkas, Gyémánt
Cheszkol, Kupferstein Hermann,
Kupferstein Mór, Schreiber Fül-
öp, Sola Izrael, Weinberger Dá-
vid, Weinstock Mór, Wiesel A.
Lakatos (Schlosser): Tischler L.
Meszarosok (Fleischer) Deutsch I.,
Deutsch Jakab, Klein Emanuel.
Nyomda (Druckerei): özvegy Gut-
tmann Kálmáné.
Órásk (Uhrmacher): Gelberger Ig-
nác, Grad Armin.
Pékek (Bäcker): Dicker Sámuel,
Löwinger Hermann, Schwarcz J.,
Weinberger Salamon, Weinberger
Viktor.
Rőtűskereskedők (Schnittwarenh.):
Berkovits Márton, Feuerstein A.,
ifj. Fogel Hermann, Fränkl Hen-
rik, Frankl Jakab, Krausz Sá-

**Megrendeléseknél hivatkozzék a Szombat-Almanach
hirdetéseire.**

muel, Silberstein Mór, Stein Bernát, Ungár Mór.
Szabók (Schneider): Berkovits Lajos, Deutsch Lajos, Fleischer Jenő, Frommer Samuel, Gelbmann József, Goldstein Ignác, Koppel Ferenc, Wassermann Salamon, Weisz Sándor.
Szatócsok (Krämer): Feuer Menyhért, Ifj. Grünfeld Bernát, Herceg József, Kupferstein Ignác, Liepschitz Salamon, Mendelovits Ascher, Silbermann Ferenc, Silbermann József, Ungár Ignác.
Szeszkereskedő (Spirituus.): Gelbmann Lajos.
Terménykereskedők (Produktenh.): Feldmann József, Grosz Dezső, Katz Sándor, Klein Lénárd, Liehstein David, Schreiber Hermann, Silbermann Hermann.
Tollkereskedők (Fiederh.): Hirschhorn Izsák, Klein Farkas.
Úvegések (Glaser): Klein Izrael, Stein Emanuel.
Vaskereskedők (Eisenh.): Breuer Ignác, Klein József.

UJPEST

Főrabbi: Goldmann József.
Elnök: Berger Jakab.
Alelnök: Steinberger Mór.
Elöljárók: Schreiber Adolf, Marmorstein Adolf, Malek Lajos, Rosenzweig Simon, Hoffner Ignác, Bernstein Mór, Buchsbaum Sal., Knöpfler Jakab.

Talmud Tóra, gondnok:
 Hauptmann Bernát.

Szombattartók

Orvos (Arzt): Dr. Hirsch Árpád.
Áruház (Warenhaus): Weingarten Izrael.
Asztalos (Tischler): Berkovits F.
Baromfikereskedők (Geflügelh.): Fried Jakab, Schönberger József, Oberländer Salamon.
Bádogos (Spengler): Rosengarten Miksa.

Borkereskedők (Weinh.): Berger Ábrahám, Berger Jakab, Hauptmann Bernát, Kronstein Akos, Stern Fülöp.
Bőrkereskedők (Lederh.): Goldberger Gábor, Schreiber Jakab (nyersbőr).
Cipészek (Schuhmacher): Heller A., Reisz Miksa.
Cipőkereskedő (Schuhh.): Bernstein Mór, Árpád-u. 63.
Cukrász (Zuckerbäcker): Munk D.
Fakereskedők (Holzh.): Herczog Gyula, Hoffmann Mór, Stern Arnold, Sternfeld Samu.
Tüzifa (Brennholz): Marmorstein Károly.
Fuvaros (Fuhrwerker): Haas Sám.
Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): Eisenberg Náthán, Halpert Salamon, Katz Vilmos, Knöpfler Jakab, Marmorstein Károly, Rosenzweig Simon, Weichsler Zsigmond, Wollner Samu.
Festékkereskedők (Farbwarenh.): Schidlauer József.
Korcsmáros (Wirt): Wollner Samu.
Könyvkeres. (Buchh.): Grünfeld Salamon és Bernát.
Lószerszámkeres. (Pferdegeschirrhändler): Fischer Ernő.
Marhakereskedők (Viehh.): Alt Adolf, Eichbaum Armin.
Mészárosok (Fleischer): Frommer Rudolf, Spitzer Lipót.
Nyomda (Druckerei): Katzborg Gy.
Pék (Bäcker): Salamon Manó.
Rőfűskereskedők (Schnittwarenh.): Freimann Aron, Hoffmann A., Katz Emil, Malek Lajos, Muszkál Izso, Reich Aron, Tabák Manó, Topper Ignác, Ungár Ignác, Weisz Vilmos, Zacher Zsigmond.
Rövidáru (Kurzwaren): Werczberger Fülöp.
Rongykereskedők (Lumpen- und hadernh.): Gerstenfeld Henrik, Grosz Cheszkel.
Szabók (Schneider): Dorfmann Ja-

kab, Gödinger József, Neumann Samuel.

Szörkikészítő (Haarzurichter): Walder Leó.

Tejkereskedők (Milchhändler): Deutsch Izrael, Marmorstein A., Schreiber Chajem.

Tollkereskedő (Federnhändler): Groszmann Bernát.

Cgynökök (Agenten): Berger Béla, Ertler Márk, Fischmann Ferenc, Francos Lipót, Gottlieb Izrael, Herbst Fischl, Jungreis Fülöp, Kurecz Mór, Malek Samu, Neuländer Lipót, Reich Ignác, Rosenthal Miksa, Sussmann Lipót, Weisz Adolf, Zelmanovits Ede.

Úveges (Glaser): Löffler Zsigmond.
Zsák- és ponyvakereskedő (Säcke- und Plachenhändler): Schreiber A.

VAC

Főrabbi: Silberstein Józua.

Elnök: Löwinger F. Sándor.

Alelnök: Schmidl Samu.

Pénztárnok: Winkler Ignác.

Ellenőr: Schik Bernát.

Gondnokok: Hirschfeld Henrik, Abelesz Gabor.

Elöljárók: Abelesz Béla, Dach Adolf, Hirschfeld Adolf, Pápa Lipót, Ungár Jónás, Wohl H.

Jegyző: Leopold Hermann.

Szombattartók

Borkereskedő (Weinhändler): Dach A.

Börkereskedő (Lederhändler): Friedmann Ábrahám, Pápa Sándor, Pápa Lipót, Schmidl Jenő.

Cipőkereskedő (Schuhhändler): Ungár Jónás.

Divatárú (Modewaren): Haas Izidor, Winkler Ignác.

Építész (Architekt): Hirschfeld M. Fuvaros (Fuhrwerker): Hirschfeld Henrik.

Fűszer- és vegyesárú (Spezerei- u. Gemischtwaren): Lebovits Vil-

mos, Neumann Henrik, Schmidl S. Lisztkereskedők (Mehlh.): Abelesz Béla, Abelesz Henrik, Pápa Frigyes, Schik Bernát, Wohl Henrik. Nyomdák (Druckereien): Berger E., Kohn Mór.

Ruhakeresk. (Kleiderhändler): Steiner Lipót.

Sírkövek (Grabsteine): Kohn Mór. Sörkereskedők (Bierhändler): Hirschfeld Adolf.

Szabók (Schneider): Blum József, Löw Simon, Löwenheim Fülöp, Reiser Gyula, Schwarcz Mór, Schwarcz Simon.

Szobafestő (Zimmermaler): Farkas Bernát.

Textilkereskedők (Textilwarenh.): Abelesz Gábor, Benedikt Samuel, Hermann Ign., Schönfeld Viktor, Singer Hermann, Teltsch Ignác, Weinberger Emanuel.

Vaskereskedő (Eisenhändler): Hirschfeld Rezső.

VÁRPALOTA

Főrabbi: Singer Leó dr.

Elnök: Gold Vilmos.

Alelnökök: Polgár Sándor, Schwarcz Ede.

Pénztárnok: Rein Mór.

Ellenőr: Berkes Manó.

Gondnokok: Stein Jakab, Pfeifer Izidor.

Szombattartók

Bádogos (Spengler): Pfeifer Izidor.

Börkereskedő (Lederh.): Schwarcz Ede.

Fűszer- és vegyesárúkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): özv. Brust Manóné, Gold Gáspár utódai Gold Testvérek, Heksch Vilmos, Krausz Samu, Rein Mór, Rosenthal József.

Gabonakereskedő (Getreideh.): Töbel József.

Bevásárlásainknál támogassuk a szombattartó kereskedőket és iparosokat.

Mészáros (Fleischer): Pollák Adolf.
Nyomda és papírkereskedés (Dru-
kerei und Papierhandlung): Gold
G. Géza és Zoltán.

Órás és ékszerész (Uhrmacher und
Juwelier): Kellner Kálmán.

Rőfös- és rövidárkeresk. (Schnitt-
und Kurzwarenhdlr.): özv. Bruszt
Manóné, Glanz Mátyás, Gold-
schmied Jakab fia, Julajd. özv.
Goldschmied Simonné, Koch Ala-
dár, Róna Lajos, Weisz Imre,
Zelenka Mór.

Ruhakeresk. (Kleiderhdlr.): Keller
Vilmos.

Szabó (Schneider): Keller Vilmos.

VAROSSZALÓNAK

adatok nem érkeztek be.

VASÁROSNAMÉNY

Főrabbi: Kohn Eliás.

Elnök: Grün Dezső.

Alelnök: Grünfeld Dániel.

Gondnok: Friedmann Mór.

Pénztárnok: Grosz Mór.

Ellenőr: Hinkler József.

Szombattartók

Bádogosok (Spengler): Bernalth D.,
Winkler Izsák.

Bőrkereskedő (Lederhdlr.): Zelcer
Samuel.

Cipőkereskedő (Schuhhdlr.): Roth M.

Fűszer- és vegyesárkereskedők

(Spezerei- und Gemischtwarenh.):

Friedländer Bernát és fiai, Man-
del Mór, Weinberger Lázár,

Weinberger Mór, Winkler Lajos.

Rőföskereskedők (Schnittwarenh.):

Friedmann A., Mendel, Glück

Lászlóné, Grünfeld Dániel, Klein

Adolf, Mandel Rozalia, Roth és

Guttmann, Spitzer Henrik.

Nyomda és könyvkereskedő (Druk-
kerei u. Buchhdlr.): Klein Lajos

Pékek (Bäcker): Böhm József,

Grünberger Lajos.

ORTH. כשר KÁVÉZÓ

Özv. KLEIN IZSÁKNÉ

Budapest, VII. Dob u. 22.

Telefon: József 423-65.

Kitűnő cukrászsütemények kizárólag

Weisz Mór gyárából

Úveges (Glaser): Dembitzer Mór.
Vaskereskedő (Eisenhdlr): Fried-
länder Testvérek.

VERPELET

Főrabbi: Pollák József.
Elnök: Faber Samu.
Pénztárnok: Kohn Aladár.
Ellenőr: Deutsch Manó.
Gondnok: Fried Emanuel.
Chevra Kadisa, elnök: Főrabbi.
Talmud Tóra, elnök: Főrabbi.

Szombattartók

Föld- és szőlőbirtokosok (Grund- u.
Weingartenbesitzer): Stern József, Faber Samuel.
Földbérlet (Grundpächter): Kohn A.
Bádogosok (Spengler): Press Nándor, Schlesinger Mór.
Borkereskedők (Weinhdlr): Deutsch Ferenc, Deutsch Manó, Krausz L.
Bőrkereskedő (Lederhändler): Fried Emanuel.
Cipész (Schuhmacher): Domán J.
Fakereskedő (Holzh.): Grossmann Jenő, Reiner Armin.
Fűszer- és vegyesárkereskedők (Spezerei- und Gemischtwarenh.): Blechner Mórné, Fleischmann

Izrael, Grosz Jakab, Kohn Aladár, Krausz József, Kun József, Löwinger Miksa.

Rőtöskereskedők (Schnittwarenh.): Blechner Sándor, Grünfeld Samu, Stern Gyula, Schnitzler Jenő.
Szobafestő (Zimmermaler): Bachner József.

Terménykereskedő (Produktenhdlr): Krausz József.

Vaskereskedő (Eisenhdlr): Faber S.

ZALAMIHÁLYFA

adatok nem érkeztek be.

ZIRC

(Várpalotának főkhitközsége).

Elnök: Kohn Mór.

Szombattartók

Baromfi- és tojáskereskedő (Geflügel und Eierh.): Baumei Samuel.
Gabonakereskedő (Getreidehändler): Grotto Salamon.
Rőtös- és rövidáru (Schnitt- und Kunzwaren): Rácz Dezső.
Szabó és ruhakereskedő (Schneider und Kleiderhdlr): Weisz Sándor.
Vegyeskereskedő (Gemischtwarenhändler): Kohn Mór.

Nem tettünk eleget a sabosz követelményének,
ha nem segítjük elő a szombattartók tömörülését!

TARTALOM

	Oldat
<i>Korem Dezső</i> : Előszó	3
<i>Reich Koppel</i> főrabbi: Üdvözlét és áldás	6
<i>Sussmann Viktor</i> rabbi: Igazi szombattartás	7
<i>Steif Jonathan</i> rabbi: Áldás és szentség	9
<i>Silberstein David</i> rabbi: Támogassuk tetterősen a <i>Somré Sabosz</i> !	11
<i>Óbudai Freudiger Abraham</i> : Apám széferjéből	13
<i>Weisz Mór</i> : A <i>Somré Sabosz</i> és az <i>Almanach</i>	17
<i>Frug-Vér</i> : De hol van a csillag?	20
<i>Dr. Singer Leó</i> rabbi: A sábbosra eső vásárok és hetivásárok dolgában	21
<i>Dr. Friedmann Izidor</i> : Cedókó és gemilűsz cheszed	27
<i>Dr. Dohány József</i> rabbi: A nyugalom együttese	29
<i>Löffler Henrik</i> : Hal évtized a pesti orthodoxia életéből	33
<i>Weisz Gáspár</i> : Szombati pihenés és szellemi emelkedettség	39
<i>Dr. Groszmann Frigyes</i> : Ad moszaj? Ó, meddig még?	41
<i>Alexander Vilmos</i> : A jeruzsálemi szentély területe és a nyugati fal	45
<i>Neumann Endre</i> : Feltámadás	51
<i>Dr. Reiner Imre</i> : Erős lelkek	52
<i>Fischer Fülöp</i> rabbi: Az elbűvölt királyfi	59
A Chapszam Szojfer nekrológja	63
<i>Dr. Stein Artur</i> : Naplóból	65
<i>Dr. Sebestyén Antal</i> : Amit meg kell valósítani	71
<i>Dr. Hajdu Miklós</i> : Sabbosz sabboszajn	79
<i>Dr. Stern Simon</i> : Zarándoklás a Szentföldön a XII. században ...	83
<i>Wolf Elek</i> : Bucharai zsidók közt	89
<i>Stern Ödön</i> : A Tiferesz Bachurim	93
<i>Hirschler Izidor</i> : Az Écz Chájim	94
S. B.: A Sabbosz nem marad adós	97
<i>Rosenbaum Gyula</i> : A kenyér	99

	Oldal
<i>Dr. Krausz Mór:</i> A chaszidizmus mint világnézet	101
<i>Eckstein N. Wolf:</i> A „Majsav Léczim” padokról	109
<i>Rosenbaum Gyula:</i> A kőáblák hordozói	111
<i>Steiner Ede:</i> A Tomché Jesivosz beszédes számai	113
<i>Dr. Fürst Aladar:</i> A szombat törvénye a Tórában	119
Ilogy védte meg Rebbe Reb Mendel a talmudot?	123
<i>Speiser Ignác:</i> A budapesti orthodox iskola	125
A síró gyermek	129
<i>Platschek Zsigmond:</i> A budapesti Orthodox Nőegylet működése ...	130
<i>Spitzer Jakab:</i> Hétfoi bérfizetés és szombattartás	131
<i>Dr. Deutsch Adolf:</i> Az orthodoxia aktivitása	133
<i>Korein Dezső:</i> Harc a szombat érdekében	136
Visszapillantás az 5687. évre	143
Névjegyzék	149—251
Naptár és templomi szokások	I—XXII

Hunyadi János

a világhírű természetes keserűviz

Egyszeri használatra:

mint hashajtó reggel éhgyomorra
egy ivópohárral tele.

Ivókurára!

Évente egyszer-kétszer több hé-
ten át naponként, reggelenként $\frac{1}{2}$
esetleg $\frac{1}{4}$ pohár Hunyadi János
természetes keserűviz felhígítva
ivóvízzel, rendben tartja a gyomor-
és bélműködést, meggátolja a szer-
vezetre káros anyagok felgyülem-
lését, esetleg felszívódását.

Ily ivókurával megelőzhetők a
chronikus székszorulás kellemetlen
következményei, aranyeres bántal-
mak, érelmeszesedés, vérkeringési
zavarok, elhízás, a szív és érrend-
szer némely megbetegedése és
a legtöbb női betegség, melyek-

nek rossz gyógyhajlamát alhasi pangás okozza.

Kiválóságát több ezer orvosi bizonyítvány igazolja.

Ismertetőt díjtalanul küld:

SAXLEHNER ANDRÁS
BUDAPEST.

Jegyzetek.

אלוד

דאס הודיש איזט דאנערשטאג אונד פרייטאג פאן פרייטאג אונטערמאנען ווירד מען
 ליד יאזפר געבלאזען. מארגענס אונד אבענדס נאך אללען תפלות זאגט מאן לודד ה' איה'
 וישעי ביה הוישענא דבה. ס'נעבט וילך זאגט מאן יוצר פאן יטבת ושלפני דיה. מוצעיק זאגט
 מאן יהי נועם וא"ק אונד ויתן לך. זאגטאן איזט דער ערשטע סליחות מאג אים פאללע איה'
 נעס ברית מילה זאגט מאן נאך דאנאן אונד זכור ברית דמילה. קיב דאס היטנה שטעהט מאן
 צויליכער אלס זאגט צו סליחות איה'. מאן זאגט תהנון ביי סליחות אבער נעכט ביי שחרית.
 יאזפר ווירד נעכט געבלאזען. יענע יתורים וועלכע פאסטען זאנען אין שמונה עשרה פאן מנחה
 ענט אן ישמע תפילה. עס איזט דער מנחה ויד פאר יום טוב טובל צו ווילן דאס איזט אונטער
 תפילות עיהעריש ווערען זאלן.

פענען אין פ' יתרו פאָר בחדש השלישי בין איש לא תלח עותק עליו. אים צווישען סיה ווירד מפטיר אין פ' פנחס וביום הבכורים. הפטרה אנפאנג יחזקאל ויהי בשליש ימיה צו מוסף איזט דוכן. נאך מנחה קבלת שבת. התנענו ווירד ניכט נעזאגט. קיין מעריב. קדוש מיט יטהחיינו צו יטהחיינו וצ"ה. נאטן הלל דות. קדוש יתום. מאן העכט צוויי סיה איים. צום ערסט טען סיה. ווערדען 7 פערזאנען אויפגערופען. אינד ליינט עישר העישר. צום צווייטען סיה מפטיר וויא אים ערסטען טאג אין פ' פנחס הפטרה תפלה לחבקוק. פאר דער הפטרה יציב פתגם. נאך דער הפטרה יקום פורקן. מאן איזט מזכיר נשמות. מאן זאגט אב הרחמים. צו מוסף קיין דוכן. צו מנחה ווערדען דריי פערזאנען אויפגערופען. קיין צ"צ. מעריב זאגט מאן אתה חוננתנו הברלה מיט ליכט. אונד בשמים. א ס ר ו ח נ זאגט מאן קיין תחנון. אבער למנחה. ווירדנעזאגט.

פ' נ י ט א זאגט מאן ויצר פאן שבת נאך יטבעיות. פ' ב ה ע ל ו ת ד זאגט מאן מארה פ' שלח לך זאגט מאן אהבה. עם ווירד ראש חדש געבענשט.

תמוז

פ' הקת בלק זאגט מאן אהבה. יטבעה עישר בתמוז שהרית ווירד סליחות נעזאגט. דער שלח ציבור זאגט ענינו צווישען נואל ישראל אונד רפאינו. מאן לייגעט ויהל צו מנחה אויך הפטרה דרשו דער שלח צבור זאגט ויעדער ענינו צווישען נואל ישראל אינד רפאינו. פ' פנחס זאגט מאן אב הרחמים. פ' טטות מסעי בענשט מאן דיה.

אב

פ' דברים איזט שבת חזון ווירד אב הרחמים נעזאגט. ערב תשעה באב ווירד צו מנחה קיין תחנון נעזאגט. פאָר מעריב ווירד דאס פיוכת פאָס ארון הקודש אכנענאָממען. ציעהט דיא שווע אוים. מאן זאגט והוא דחוס מיט ליווער שטיימע. נאך שיע זאגט מאן נאך קדוש מיט תתקבל. דאן לייגעט מאן איכה. זאגט ואתה קדוש. קדוש אהנע תתקבל. עלינו קדוש יתום. צו שחרית לענט מאן קיינען טלית אן אונד קיינע תפילין. מאן זאגט ניכט ברכת כהנים. ניכט תחנון. מאן לייגעט אין פ' ואתהנן כי תוליד בנים אונד דער דריטע איזט מפטיר. דיא הפטרה אסיף אסיפם. נאך דעם איינהעבען דעם ספר תורה זאגט קינות אונד ציונים. קדוש אהנע תתקבל. אשרי זכא לציון. דער פאָס ואני זאת בריתי ווירד ווענענלאססען. עלינו קדוש יתום. קיין מזמור של יום. פאָר מנחה זאגט מאן מזמור של יום. מאן לעגט טלית אונד תפילין. זאגט אישר. מאן לייגעט ויהל אונד הפטרה דרשו. אין שמחה עשה לאָפּן מנחה זאגט נחם אונד אינד ענינו. דער שלח צבור זאגט ענינו צווישען נואל ישראל. אונד רפאינו. ברכת כהנים. אונד ישים שלום. אבער קיין תחנון. קדוש תתקבל. נאך מעריב נאכדעם מאן עכוואס גענאָממען האט. איזט מאן ויא לבנה מקרש. פ' ואתחנן שבת. נחמו וצ"ה. המיטה עישר. זאגט מאן קיין תחנון איך אבער פארהער. פ' עקב אהבה. פ' דאה בענשט מאן ראש חרש.

פאן יטבת הוה"מ, האלב הלל, שיר השירים, צוויי ספרים ווערדען אויסגעהאבען, אים ערשטען לייגענט מאן פאר 7 פערזאנען אין פ' כי תשא דאס אהר אומר אלי אונד אים צווייטען מפטיר והקרבתם הפטירה היתה עלי יד ד' אונד שליעסט דא ברכת מיט מקדיש השבת, יקום פורקן, אשרי מוסף פאן וי"ט, צו מנחה ליינט מאן פיר 3 פערזאנען אין פ' שמיני מוצא שבת אתה הוננתנו מאן זאגט וכן ברכה, קיין ויהי נועם, ספיה"ע, ויתן לך, הבדלה מיט ליכט אונד בשמים.

אללע פאלגענדען טאנע חול המועד ווירד מזמור לתורה ניכט געזאגט, טאגליך האלב הלל 2 ספרים ווערדען הערויסגעגאממען, אין ערסטען לייגענט מאן זאגטאג קדיש לי כל בכור מאנטאג אס כסף תלוה, דיענסטאג וידבר (פסח שני), אים צווייטען רביעי והקרבתם אין פ פנחס, מוסף פאן יום טוב, דא תפילין ווערדען אס ערסטען טאנע חול המועד צווייטען דעם ערסטען אינד צווייטען ס"ת, אן דען אנדערען טאנען פאר הלל אבעלענט.

ש ב י ע י של פ ס ה ווירד מערבית געזאגט, קידוש אהנע שהחיינו, ספרות העומר ושחרית יוצר, האלב הלל 2 ספרים ווערדען אויסגעהאבען צום ערסטען 5 פערזאנען אויפ- גערופען לייגענט פ' בשלח ביו רופאך, אין צווייטען מפטיר והקרבתם הפטירה וידבר דוד מוסף דוכן, א ת ר ו נ של פ ס ה מערבית קידוש אהנע שהחיינו, ספרות העומר, שחרית יוצר האלב הלל צוויי ספרים ווערדען אויסגעהאבען, צום ערסטען ווערדען 5 פערזאנען אויפגערופען אונד כל הבכור געלייגענט, צום צווייטען ספר מפטיר וויא געסטערן, הפטירה עוד היום בנוב, מזכיר נשמות אב הרחמים, צו מוסף דוכן, מוצאי יו"ט אתה הוננתנו הבדלה אהנע בשמים אהנע ליכט, אסרו חג זאגט מאן למנצה.

פ' שמיני יוצר לשבת ראשון אחר הפסח, יעדען שבת ביו נאך שבועות ווירד יוצר אונד אב הרחמים געזאגט אויך וועגן ר"ח אייר אונד ר"ח סיון ווירד געבענשט, (אין פאללע איין ברית מילה ווירד יוצר אונד אופן דמילה אהבה, מאורה אונד וולת פאן דען שבת, יום ליבשה פאר שירה חדשה אונד גאולה דיומא פאר גאל ישראל געזאגט) מאן בענשט ראש חדש, נאך מנחה בענינט מאן פדקי אבות צו זאנען.

אייר

ראש חודש פרייטאג שבת, פ' תזריע מצורע איזט שבת ר"ח מאן העכט צוויי ספרים אויס, אים ערסטען ליינט מאן תזריע מצורע אים צווייטען מפטיר וביום השבת ובראשי חדשיכם הפטירה השמים כסא, צו מוסף אתה יצרת, צו מנחה קיין צ"צ, פ' אחרי קדושים ווירד של וחמישי ושני געבענשט, אן דיעזען טאנען ווירד סליחות געזאגט, (זא וויא אבען השוק) ליג בעומר זאגט מאן שאן צו מנחה פארדער קיין תחנון, פ' במדבר בענשט מאן ראש חדש, צו מנחה קיין צ"צ.

סיון

פאן ראש החדש ביו נאך אסרו חג ווירד ניכט תחנון געזאגט, קיין יחי רצון נאך קהלת אבער מאן זאגט אז ארץ אפים אונד למנצה, ערב שבועות ווירד ערב תבשילין געמאכט, אבער זאגט מאן מערבית, קדיש מיט שהחיינו, צו שחרית יוצר, נאכין הלל, צוויי ספרים ווערדען אויסגעהאבען אונד זאגט אקדמות, אים ערסטען לייגענט מאן פאר 5 אייפערט

אדר

"איש חדיש דענסטאג מיטוואך. פי תרומה ויצר להפסקה דאזיגה. פי תציה שבת זכור ויצר. מאן העכט צוויי ספרים אויס אונד ליינט אים ערסטען פי תציה אונד אים צווייטען מפתיר אין פי כי תצא זכור את אשר עשה לך עמלק. הפטרה כה אמר ה' פקדתי. צו מנחה ואנט מאן ציצ. מאַנטאג תענית אסתר מאן ואנט סליחות, דער פאַרבעטער ואנט ענינו פאר רפאינו מאן ליינט ויחל, צו מנחה ניבט מאן דריי מינצען אלס מחצית השקל מאן ליינט וויעדער ויחל, אבער מיט הפטרה דרשו יי ברכת כהנים, שים ישרים. אין מעריב געבעט ואנט מאן על הנסים דאנן קדיש מיט התקבל, דריי ברכות על מקרא מגילה נאכהער הרב את ריבנו, אשר הניא, ישנת יעקב ואחה קדוש, קדיש שלם אהנע התקבל. עלינו. צו שחרית קרובין, מאן ליינט ויבא עמלק פאַר דריי אויפגערופענע, נאך דעם איינגעבען ואנט דער קורא וויעדער דריי ברכות אונד ליינט דא מגילה דאנן הרב ריבנו, ישנת יעקב, ווא מאן קיין קרובין ואנט, ווירד אשר הניא געזאגט, דא תפיון זאלל מאן וואָהערעדן דער מגילה אן האבען, מאן ואנט אישרי ובא לציון אהנע למנחה יעקב, עלינו ישרי של יום אונד ישרי מומד לאסף, מיטוואך שווען פורים ואנט מאן קיין התניף קיין למנחה יעקב, פי כי תשא איזט פי פדה, מאן ואנט ויצר. 2 ספרים וויעדען אייפגעהאָבען אים ערסטען ליענט מאן כי תשא אים צווייטען מפתיר אין פי הקרי ואת הקרי התורה ביד הערב, ויקהל פקודי איזט פי החודש. מאן העכט 2 ספרים אויס ליינט אין ערסטען ויקהל פקודי, אים צווייטען מפתיר אין פי בא החדיש הוה לכם ביד תאכלו מצות, מאן בענט דית.

ניסן

"איש חדיש דענסטאג, דען נאנצען מאנאט ניסן ווירד קיין התניף געזאגט, איך קיין יחי ציון נאך קדוה אונד עכט ציצ אבער אל איך אפיו, למנחה אונד ישר מומד לאסף ווירד געזאגט, פי צו איזט שבת הגדול, הפטרה כה אמר ה' צו מנחה ווירד דא הגדה געזאגט פאן עברים ביד הכפר על כל עונותינו, מוציטק קיין ויהי נעים ואחה קדוש דענסטאג אבענד נאך מעריב בדיקת המין, מיטוואך ערב פסח תענית בבורים, קיין מומד לתורה אונד ניבט למנחה, דא פאסטענדע בבורים זאנען אן מנחה שיע ענינו, עס ווירד ערב תבשילין געמאכט.

פ ס ח צו מעריב ואנט מאן מעריבין, אן דען צוויי ערסטען פסח אבענדע ווירד אים געמפעל קיין קדוש געמאכט, ישחרית ואנט מאן דער, נאנץ הלל, מאן העכט צוויי ספרים אויס, ליינט אים ערסטען פאר 5 אויפגערופענע אין פי בא, משבו וקחו ביד על צבאותיכם, אים צווייטען ס'ת מפתיר ובהדי הראשון הפטרה ויאמר יהושע, אשרי, והלל, ביא מוסף ווירד טל געבעטעט, דער הון הערט ארץ צו זאנען משיב הרוח ומוריד הגשם דיע געמיידע ערסט צו מנחה, מאן דוכנט, דא צווייטע נאכט פסח אבענד מעריבין, עס ווירד ספירה געזאָהלט, צו ישחרית ויצר נאנץ הלל עס וויעדען צוויי ספרים אייפגעהאָבען, אים ערסטען ליינט מאן ישר אי כשב, 5 פערזאנען וויעדען אויפגערופען, אים צווייטען ס'ת מפתיר ווא געסטערן, הפטרה וישלח המלך, צו מוסף איזט דוכן, נאך מנחה איזט מאן מקבל שבת, לכה דודי אהנע התנערי במה מדליקים ווירד ניבט געזאגט קדוש שפחיע, שחרית ויצר

כסלו

ראש חדש פריטאג. מאנטאג אבענד צו דיענסטאג פרישט ווייטלע (5) דען
צעמבער) בעניט מאן אין ישיבה עישרה דען ווערד ויתן מלך ויט מלך איינעוואלטען
בזו ערב פסח אבענד.

שבת פרישט ווייטלע ווירד ראש חדש געבעניטט. מאנטאג ב"ה ערב הנוכה ב"ה
מנחה זאגט מאן קיין תחנון, נאך מנחה צינדעט מאן הנוכה ליכט און נאכדעם מאן
דיע ברכות להדליק נר, שעשה נסים אונד שהחיינו געזאגט האט. דייע ליכטער לאסט
מאן ברענגען בזו נאך מעריב אונד צינדעט זייע וויעדער פאר שחרית און. נאמין
הנוכה זאגט מאן נישט תחנון, נישט למנחה אונד קיין יוה רצון נאך קה"ה אבער
שיר מומדור לאספ ווירד געזאגט. אין יעדער תפלת ישיבה עישרה ווירד על הנסים
געזאגט. שחרית אללע אכט טאגע נאמין הלל. מאן ריינט אין פ' נשא פיר
דריי אונד צענדליגע: אם ערסטען טאג ליינט מאן כהן, ויהי ביום כלות משה
בזו הנוכה המזבח, לוי ויהי המקריב בזו מלאה קטורת. ישראל בזו נחשון בן עמינדב.
אונד וז טאליד איין נשיא פיר כהן אונד לוי, פיר ישראל דען געכסטען נשיא.
פריטאג אבענד צינדעט מאן (צוהייע) ערסט הנוכה ליכט אונד דאן דא ישיבה ליכט)
פאר לכו נרננה.

טבת

פרישט מק"ץ, שבת ראש חדש אונד הנוכה. שחרית זאגט מאן יוצר פאן שבת
הנוכה, אופן שריה אונד זאגט נאמין הלל. מאן העכט דריי ספרים אויס, ליינט אויס
ערסטען פ' מקץ אויס צווייטען וביום השבת ובראשי חדשים, אויס דריטען מפטור נשיא
ישיה, הפטור רני ושמהי. מוסף אתה יצרת, צו מנחה קיין צ"צ. מוצאי שבת ויהי
נועם ואתיק דאן צינדעט מאן הנוכה ליכט. ויתן לך אונד הבדלה (צוהייע ערסט
הבדלה דאן הנוכה ליכט) זאגטאג ב' דריי נאמין הלל. מאן העכט צוויי ספרים אויס
ליינט פיר כהן, לוי אונד ישראל פ' צו את בני ישראל ב' יעשה ונסבה. אויס צווייטען
רביעי, נשיא ישיעי, מוסף פאן דריי מאנטאג זאת הנוכה ליינט מאן פיר כהן נשיא
ישימי בזו מלאה קטורה, פיר לוי יחלוש דעם נשיא, ישימי ביום החשיעי בזו כך עשה
את המזבח.

דיענסטאג פ' ויהי עישרה בשבת תענית זאגט מאן בליחת דער חן זאגט
עננה, מאן ליינט ויהל אבענד ווירד נאך ויהל דא הפטור דריש געליינט. ימים שלום
ברכת המים.

ישיבה פ' וזאת רות בענישען.

שבט

ראש חדש אייז מאנטאג, פ' בשלח ישיבה ישרה. נאולה יום ליבישה חמישה
עשר בשבט זאגט מאן שאן אבענד פארהער קיין תחנון.
פ' מישפטים ישיבת יסקלים יוצר. (אויס פאללע איינער ברית מילה אן איינען
ישיבה דער ארבע פרישט זאגט מאן אופן אונד נאולה פאן ברית מילה אונד דא איינע
פויטים דעם בערעפפענען שבת). מאן העכט צוויי ספרים אויף אונד ליינט אויס ערסט
טען פ' מישפטים אונד אויס צווייטען ספר מפטור בי תשא בזו לכפר על נפשותיכם.
מאן בעניט דריי.

מדות אונד רבנו של עולם פאן זייט, שמע ישראל, אהר, גדלו על הכל ויעזר וינן 4 פערזאנען אויפגערופען, פיר בן ליינט מאן ובוים העמישי, לוי ובוים הושיע, ישראל ובוים השביעי, רביעי ובוים הושיע ובוים השביעי, מוסף פאן יום טוב, קדושה גערייזט מיט אהר אדרת, עם ווערדען אללע בית אים דעם אחיק אויפגעהאבען אונד מאן מאכט 7 הקפות אים דער בימה מיט דען אהרונים אונד לולבים אונד זאגט דיע הויכענה ואים פאללע איין ברית מילת זאגט מאן זכור ברית אברהם פאר אונד אונד אללע ברית און כאלקינו עלינו.

שמיני עצרת מעריב מיט מערכות, קדוש מיט ששהיניו שחרית ויצר נאמן הלל מאן העכט 2 ספרים אים צום ערשטען ווערדען 5 פערזאנען אויפגערופען מאן ליינט אין פי' דאס, עיטת העשרה, אים צווייטען ספר מספיר ביום השמיני עצרת, הפטרה ויהי בבלה שלמה, מאן איזט מזכיר נשמות אונד זאגט אב הרהמים, פאר מוסף רופט דער שמש משיב הרק אים, עס ווירד נישט געבענשט, נאכהער געדונסט.

ישמחת תורה מעריב מיט מערכות, נאך שיע זאגט מאן אתה הדאית לדעת מאן נישט אללע ספרי תורה אים אונד מאכט דיע הקפות, דא ספרים ווערדען ביו אויף דריי צוריקגעשטעלט, דער הון זאגט שמע ישראל, אהר, גדלו אין דען דריי ספרים ווירד אויפגעמישט וואס מאן ישמחת תורה ליינען ווירד, מאן זאגט על הכל, שיש ושמה אונד שבעלל דא ספרי תורה צוריק, מאן זאגט קדוש מיט ששהיניו, עלינו, ביא שחרית זאגט מאן פאר נשמת דען פויג נשמת מלומדי מדרשה, ביא שחרית איזט דוכן אבער אהנע ותרבה, נאך ישמחת עשרה נאמן הלל, מאן מאכט אבערמאלס דא הקפות מיט אללע ספרי תורה, זאגט שמע ישראל, אהר, גדלו על הכל, ליינט אים ערשטען וואת הברכה אונד רופט אללע אנווענדען אויף, ביא מענה אלהי קדם הון תורה ביו סוף התורה אים צווייטען ספר בראשית ביו לעשרת הון בראשית, צום דריטען דען מספיר ביום השמיני עצרת הפטרה ויהי אחרי מות משה, ביא מוסף קין דוכן, אין כאלקינו עלינו, אבערס הנדלה אהנע ליכט אהנע בשמים, אחרת קין חתון, אבער למנחה זאגט מאן, שבת בראשית זאגט מאן יצר אונד בעניש דיה, קין אב הרהמים, צו מנה פוננט מאן אן ברכי נפשי צו זאנען ביו שבת הגדול.

מרחשון

דיה איזט מיטוואך דאנערסטאג יעדען ראש חדש זאגט מאן שאן אבענד בער פאר קין חתון, יעלה ויבא, מארגענס זאגט האלל הלל, קדוש התקבל, מאן נישט איין ספר תורה אים ליינט אין פרשת פנחס דען בן, צו את בני ישראל ביו עולת התמיד, לוי פאן זאמרת ביו רביעית החון, ישראל, עולת תמיד ביו ונסכה, רביעי, זכרתי ביו יעשה ונסכו חצי קריש, נאך דעם איינגעבען אישרי קין למנחה יעקב, ווא לעין מאן לענט דא תסלין אב, מוסף פאן ראש חדש, שיר של יום, ברכי נפשי אנשטאט שיר מנחה לאסף, דאס איזט דער סדר פיר יעדען דיה, שבת פרשת ורא אברה ישנו לשונם, נאך קהית, בענישט מאן ישנו והמישי ושני, (אים פאללע איינעם ברית מילה לעסט מאן דאס בדיב בענישען פיר מנחה), מאנטאג דאנערסטאג אונד מאנטאג זאגט מאן סליחות אונד ליינט צו מנחה ויחל, אבער נוד פאלס ציען פאס טענדע אים בית הכנסת אנווענדען וינה, שבת פרשת וינה, שבת בענישט מאן ראש חדש.

אכענד ציערט דיע שווע אויס, לענט דען קיטל אונד טליה אן בענינט בל נדרי פאר איינטריט דער נאכט זאגט שהחינו מעריב, אבינו מלכנו. יום כפור שחרית יוצר אבינו מלכנו. אין כמוך. מאן העבט 2 ספרים אויס, אים ערסטען ספר רופט מאן 6 פערזאנען אויף אונד ליענט אהרי מות, אים צווייטען ספר מפטיר ובעשר לחודש הפטרה ואמר סלו סלו, הזכרת נשמות נאים פאללע איין ברית מילה פֿינדעט דיעזע נאך אשרי פֿאָר דעם איינהעבען שטאטט צו מוסף ווירד געדוכנט. פֿאָר מנחה ליינט מאן אין אהרי מות פֿי עריות הפטרה פֿאָן יונה ויהי דבר ה' צו נעילה החמיני שטאטט כתבנו וחתום שטאטט וכתוב, אויך אימ, בלאזש איינע תקיעת מעריב מיט אתה חוננתו הבדלה מיט ליכט אָהנע כשמים. פֿאָן יום כפור ביז נאָך אסרו חג ווירד קיין תחנון געזאג, אויך קיין יהי רצון נאָך קהלת, שבת פֿי האוינו יוצר, קיין אב הרחמים, קיין ציצ, מוצאי שבת ווירד ויהי נועם ואיק ניכט געזאגט, נור ויהי לך.

ערב סוכות מעריבת, וירבר משה, קדוש מיט שהחינו, צוהינע ווירד ערסט לישיב בסוכה דאנן שהחינו געזאגט, ערסטער טאג צו שחרית יוצר, על נטילת לולב שהחינו נאנץ הלל, אין כמוך יי יי. מאן העבט 2 ספרים איים רופט צום ערסטען 5 פערזאנען אויף אונד ליינט שור אוכבש אים צווייטען מפטיר אין פֿי פנחס ובהמשח עשר יום, הפטרה הנה יום בא, צו מוסף ווירד געדוכנט, דאָן ווירד 1 סִיח אויסגעהאָבען מאן זאגט הושענה למען אמתך, אים צווייטען אכענד מעריבת לולב בי קדוש מיט שהחינו. צו שחרית יוצר, מאן בענשט לולב אָהנע שהחינו, נאָנץ הלל, אין כמוך, יי יי מאן העבט 2 ספרים אויס אונד ליענט וויא אים ערסטען טאג הפטרה ויקהל, ביי מוסף ווירד געדוכנט, נאך מוסף העבט מאן 1 סִיח אויס זאגט הושענה אבן שחיה, אין באלקניו עלינו, אכענד הבדלה אָהנע ליכט אָהנע כשמים, ערסטער טאג חול חמועד ווירד וויאָנאָן וואָבענ-טאָנען געבעטעט נור אין שיע ווירד יעלה ויבא געזאגט, נאָנץ הלל נאָך ברכת לולב, מאן העבט 1 סִיח אויס אונד רופט 4 פערזאנען אויף אין פֿאָלגענדער ארדנונג: אים ערסטען טאנע פֿיר כהן וביום השני, פֿיר לוי וביום השלישי, פֿיר ישראל וביום הרביעי אונד פֿיר רביעי וביום השני וביום השלישי אונד אויף דיעזע ווייזע ווירד נאָנץ חוהים געלייגנט, נאָך דעם ליינען זאגט מאן אשרי ובא לציון, מוסף פֿאָן יו"ט, אכער וואָבען קדושה, דאָן ווירד איין סִיח אויסגעהאָבען אויך הושענה געזאגט דיע תפילין לעגט מאן אב פֿאָר הלל, פֿרייטאָג צו מנחה לכו נרננה ווירד ניכט געזאגט, לכה דודי יעדאָך ווירד התנעדי [ווענגעלאססען, מעריב פֿאָן שבת, נור יעלה ויבא ווירד איינגעשטאלטעט, ויכולו מן אבות קיין במה מדליקין, שהרית, יוצר, פֿאָן חוהים, נאָנץ הלל אָהנע לולב, קדיש תתקבל, קהלת, קדיש יחוס, אין כמוך, מאן העבט 2 ספרים אויס צום ערסטען ווערדען 7 פערזאנען אויפגערופען אונד אין פֿי כי תשא ראה אתה אומר אלי געלייגנט, אין צווייטען מפטיר אין פֿי פנחס וביום הרביעי וביום המישי, הפטרה והי' ביום בא נוג כרכה על יום השבת הוה ועל יום חג הסוכות הוה אונד מקדש השבת וישראל והומנים, נאָך מוסף איזט ניר פתיחת הארון, איין ספר ווירד ניכט אויסגע-האָבען, מאן זאגט דיע הושענה אום נוצרה, צו מנחה ווירד וואת הברכה געלייגט, קיין ציצ, הבדלה מיט ליכט אונד בשמים.

הושענה רבה בעטעט מאן מיט ניגון פֿאָן ריה אונד אים קיטל, נאך ממור להורה ווערדען דיא מזמורים פֿאָן שבת געזאגט, אכער אָהנע נשמת כל חי, מאן זאגט על נטילת לולב, נאָנץ הלל, קדיש תתקבל, בייא הוצאת סִיח זאגט מאן שלש עשרה

מנהגי בית הכנסת — מעמפלוגעברייכע

לשנת תרפ"ח

תשרי

ערב ראש השנה מנחה וויא איממער, ביי מעריב זאנט מאן תקען אין שייע זאנט מאן זכרון, מי כמות, המלך הקדוש, וכתוב, בספר היס. אין אללען קדשים ביו נאך יו' זאנט מאן לעילא ולעילא, קדוש מיט שהחינו. ביא שחרית אבינו מלכנו. עם ווערדען 2 ספר הורה אויסגעהאבען אים ערסטען ווערדען 5 פערזאנען אויסגערופען מאן לייענט אין פי וירא ויהי פקר, אים צווייטען מפטיר ובהוש השביעי, הפטרה ויהי איש אחר, פ'ר מוסף הקיעת שופר נאכדעם מאן דיא ברכה לשמוע אונד שהחינו נעזאנט. מאן דוכנט, נאך מנחה ווירד תשליך נעזאנט. אים צווייטען אבענד עכנפאללס קדוש מיט שהחינו, אבער לענט מאן דעם חון איינע נייע פרוכט פאר, ביא שחרית אבינו מלכנו. 2 ספרים ווערדען אויסגעהאבען צום ערסטען ווערדען 5 פערזאנען אויף-נערופען מאן לייענט אין פי וירא ויהי אחר הדברים אים צווייטען מפטיר, וויא נעסטערן, הפטרה כה אמר ה' מצא, תקיעת שופר וויא אים נעסטען טאג, גור ווירד דעם בעל תוקע צו שהחינו איינע נייע פרוכט פארגעלענט, ביא מוסף ווירד נערוכנט. מנחה אשרי ובא לציון שיע אבינו מלכנו. מעריב אחר חונתנו המלך המשפט, הכרלה אהנע ליכט אהנע בשמים. צום נדליה חנויות, זאנט מאן סליחות, מאן לייענט פריה אונד אבענד ויהל, דער שייע זאנט אויך ביא שחרית אין האך שייע ענינה ברכת כהנים, ימים שלום, אבינו מלכנו (אללע :אנע עשרה צו שחרית אונד מנחה) פרייטאג צו מנחה קיין אימ. מאן איזט מקבל שבת, ביי מן אבות זאנט מאן המלך הקדוש. פי וירא שבת שובה זאנט מאן יוצא, צו מנחה ווירד האוינו נעלייענט, ביי מעריב קיין ויהי נועם ואתה קדוש.

ערב יום כפור זאג מאן ביא סליחות לך ה' הצדקה ביו שומע תפלה, סלה לנו ארון בפקדך, ארון דין אים ידקדק, פומן, וכו' ביו והארץ אונד, דיא ווירד גור איינמאל, קיין תחנון ביא סליחות אויך ניכט ביא שחרית, קיין מומד להגדה, קיין למנצח יענען אויך ניכט אבינו מלכנו. צו מנחה זאנט מאן נאך שמונה עשרה דיא ווירד, אונד על חטא, דער פארבעטער וויעד, רהאלט דיעם ניכט.

תרפ"ח אלול כ"ט י"ב

1928 Augustus-Szeptember

מועד ראש השנה פריה 6 אדר 19' מינוטען

ב' ראש חודש שופטים	א	ז	17 18	הפסח אכ"ז
	א	ב	19	
	ג	ד	20	
	ה	ו	21	
	ז	ח	22	
	ט	י	23	
	יא	יב	24	
ב' תצא.	יג	יד	25	הפסח י"ג עקרה
	טו	טז	26	
	יז	יח	27	
	יט	כ	28	
	כא	כב	29	
	כג	כד	30	
	כה	כו	31	
כ' תבא.	כז	כח	1	הפסח י"ד קי"ז אורי
	כט	ל	2	
	א	ב	3	
	ג	ד	4	
	ה	ו	5	
	ז	ח	6	
	ט	י	7	
נצבים, וילך משכנים לסליות	יא	יב	8	הפסח י"ה שוש אש"ש
	יג	יד	9	
	טו	טז	10	
	יז	יח	11	
	יט	כ	12	
	כא	כב	13	
ערב ר"ה, זכור ברית	כג	כד	14	

REBENWURZL ORTH. כשר BUFFET

Budapest, VI., Laudon ucca 3.

Állandóan kaphatók meleg virstli és felvágottak este 10 óráig.

Vasárnap egész nap nyitva.

תרפ"ח מנחם אב ל' יום

1928. Julius-Augustus

מול-דיענכטאג נאכמיטטאג 5 אדר 5735 מ'טמען

ראש חדש	ד	א	18 יולי
	ה	ב	19
	ו	ג	20
דברים (שבת הולד פ"ב)	ז	ד	21 הפטרה חזון ישעיהו
	א	ה	22
	ב	ו	23
	ג	ז	24
	ד	ח	25
תשעה באב	ה	ט	26
	ו	י	27
ואתחנן (שבת נחמו פ"ב)	ז	יא	28 הפטרה נחמו נחמו
	א	יב	29
	ב	יג	30
	ג	יד	31 אינוסט
המשה עשר סוק"ל	ד	טו	1
	ה	טז	2
	ו	יז	3
עקב (פיר)	ז	יח	4 הפטרה ותאמר ציון
	א	יט	5
	ב	כ	6
	ג	כא	7
	ד	כב	8
	ה	כג	9
	ו	כד	10 הפטרה עניה סערה
ראה (מכה"ה פ"ח)	ז	כה	11
	א	כו	12
	ב	כז	13
	ג	כח	14
	ד	כט	15
ערב ר"ה, יום כ"ק א' ראש חדש אלול	ה	ל	16

Ünnepélyes alkalmakra különleges felvágottakat a legszebb
kivitelben talakra díszítve szállít

Rebenwurzl orth. כשר különlegességek gyára
Budapest.

תרפ"ה תמוז כ"ט יום

1928. Junius-Julius

מולד מאנמאג פריה 4 אדר 5171 מנוטען

19	א	ג	ב' ראש חודש
20	ב	ד	
21	ג	ה	
22	ד	ו	
23	ה	ז	קרה (פ"ד)
24	ו	ח	
25	ז	ט	
26	ח	י	
27	ט	יא	
28	י	יב	
29	יא	יג	
30	יב	יד	חקת בלק (פ"ה)
1	יג	טו	סוקיל
2	יד	טז	
3	טו	יז	
4	טז	יח	יום בתמוז
5	יז	יט	
6	יח	כ	מנחם (פ"ו)
7	יט	כא	
8	כ	כב	
9	כא	כג	
10	כב	כד	
11	כג	כה	
12	כד	כו	
13	כה	כז	
14	כו	כח	מטות מסעי (מבד"ח ס"א)
15	כז	כט	
16	כח		
17	כט		ערב ראש חודש יום כיפור קטן

Saját érdekében ajánljuk a 40 év óta fennálló Magyarország legnagyobb és legmegbízhatóbb orth. szalámi- és kolbász-árúgyárának címét:

Rebenwurzl, Budapest, VI., Laudon ucca 3.

תרפ"ח כיון ל' יום

1928. Május-Junius

מולד שבת נא מיטטאג 4 אדר 7777 מנוטען

ראש הודש	מ	א	א	20
ני ימי הנבלה	מ	ב	ב	21
ערב שבועות (עדרה)	מ	ג	ג	22
א' דשבועות	מ	ד	ד	23
ב' דשבועות	מ	ה	ה	24
		ו	ו	25
		ז	ז	26
אסרו חג	א	ח	ח	27
	ב	ט	ט	28
	ג	י	י	29
	ד	יא	יא	30
	ה	יב	יב	31
נשא (פ"א)	ו	יג	יג	1 יוני
סוקל	א	יד	יד	2 הפסחה ויהי איש אחד
	ב	טו	טו	3
	ג	טז	טז	4
	ד	יז	יז	5
	ה	יח	יח	6
	ו	יט	יט	7
בהעלתך (פ"ב)	ז	כ	כ	8
	א	כא	כא	9 הפסחה רני ושמה
	ב	כב	כב	10
	ג	כג	כג	11
	ד	כד	כד	12
	ה	כה	כה	13
	ו	כו	כו	14
	ז	כז	כז	15
שלח (מכר"ה, פ"ג)	ח	כח	כח	16 הפסחה וישלח יהושע
ערה, יוב"ק	א	כט	כט	17
א' דרי"ח המז	ב	ל	ל	18

Kerjen mindenütt

Rebenwurzl-féle csemege téliszalámit és tartós cserkészkolbászt,
mert azok a legnagyobb melegben is bármennyig állóképességgel bírnak.

תרפ"ה אייר כ"ט יום

1928. Április-Május

מולד פרייטאג פריה 3 אוהר 23.1/ ביטטען

תורע מצורע(כ' דרי"ט פ"ב) מו	ז	א	21	הפטרה השמים נבא
י	א	ב	22	
יח	ב	ג	23	
יט	ג	ד	24	
כ	ד	ה	25	
כא	ה	ו	26	
כב	ו	ז	27	אחרי קדושים
כג	ז	ח	28	מברכין ב' ה' כ', פ"ג
כד	א	ט	29	
כה	ב	י	30	תענית שני
כו	ג	יא	1 מאי	
כז	ד	יב	2	
כח	ה	יג	3	תענית חמישי
כט	ו	יד	4	פסח שני
ל	ז	טו	5	הפטרה והבהנים והלויים
לא	א	טז	6	
לב	ב	יז	7	תענית כ"ב
לג	ג	יח	8	ל"ג בעומר
לד	ד	יט	9	
לה	ה	כ	10	
לו	ו	כא	11	
לז	ז	כב	12	בהר בחקתי
לח	א	כג	13	
לט	ב	כד	14	
מ	ג	כה	15	
מא	ד	כו	16	
מב	ה	כז	17	יוצ"ק מוקדם
מג	ו	כח	18	
מד	ז	כט	19	במדבר (מכה"ח, פ"ח) מר
				הפטרה מהר הרש

Videki vevőinket versenyképesse tesszük, mivelhogy postacsomagjainkat **franko franko** szállítjuk.

Rebenwurzl orth. כשר szalámi- és füstölt husárugyár
Budapest.

תרפ"ח ניסן ל' יום

1928. Március-Aprilis

מולד מיטוואך נאכמיטאג 2 אוהר 1/439 מיטטען.

ראש חודש	ה	א	22
	ו	ב	23
ויקרא	ז	ג	24
	ח	ד	25
	ט	ה	26
	י	ו	27
	יא	ז	28
	יב	ח	29
	יג	ט	30
זו (ז' בת הניול)	יד	י	31
	טו	יא	1
בדיקת המין (ערב תבשילין)	טז	יב	2
ערב פסח (תענית במרים)	יז	יג	3
א' דפסח	יח	יד	4
ב' דפסח (ספירת העומר)	יט	טו	5
א' דחמ"מ	כ	טז	6
ב' דחמ"מ	כא	יז	7
ג' דחמ"מ	כב	יח	8
ד' דחמ"מ	כג	יט	9
ה' דחמ"מ	כד	כ	10
ו' של פסח	כה	כא	11
ז' דפסח (סוכות נשמות)	כו	כב	12
ח' דפסח	כז	כג	13
שמיני (מכה"ה פיק א')	כח	כד	14
	כט	כה	15
	ל	כו	16
	י	כז	17
	יא	כח	18
ערב ראש חודש	יב	כט	19
א' דראש חודש	יג	ל	20

Postacsomagjaink legkésőbb 18 órán belül a címzett birtokába jutnak. Pontos és szolid kiszolgálásunkról egy próbarendeléssel meggyőződik.

Rebenwurzl orth. כשר kolbászárugyár, Budapest.

תרפ"ח אדר כ"ט יום

1928. Februar-Március

מילד מאנטאג נאכט צו דינסטאג 1 אדר 55% מינוטען.

כ' דראש הודש	ד	א	22	פערער
	ה	ב	23	
	ו	ג	24	
תרומה (הפסקה)	ז	ד	25	הפסקה ודי נחן
	א	ה	26	
	ט		27	
	נ	ו	28	
	י	ז	29	
	י	ח	1	מעין
	ה	ט	2	
הצוה (פ' זכור)	ז	י"א	3	הפסקה כאה"צ פקדתי
	א	י"ב	4	
תענית אסתר	ב	י"ג	5	
פורים	ג	י"ד	6	
שושן פורים	ד	ט"ו	7	
	ה	ט"ז	8	
	ו	י"ז	9	
כי תשא (פ' פר)	ז	י"ח	10	הפסקה בן אדם בית ישראל
	א	י"ט	11	
	ב	כ	12	
	ג	כ"א	13	
	ד	כ"ב	14	
	ה	כ"ג	15	
	ו	כ"ד	16	
ויקהל פקודי (פ' ההודג מבהיה)	ז	כ"ה	17	הפסקה כל העם
	א	כ"ו	18	
	ב	כ"ז	19	
	ג	כ"ח	20	
ערב ריח יום כיפור קטן	ד	כ"ט	21	

Ne fogadjon el más gyártmányokat, csak **Rebenwurz**nak orth. **כשר** virstli-, szalámi- és kolbászaru gyártmányait, melyek legjobbak, legolcsóbbak és legmegbízhatóbbak

SABLON-készítés. Előnyomdák részére
gyönyörű minták**ADLER K**ÁRÓLY
VII. Rombach
utca 10.

תרפ"ח שבט ל' יום

1928. Január-Február

מולד זאנטאג נאכמיטאג 1 אדר 1111 מ'נוטען.

ראש חדש	ב	א	23 יאנואר
	ג	ב	24
	ד	ג	25
	ה	ד	26
	ו	ה	27
בא	ז	ו	28 הפטרה הדבר אשר דבר
	א	ז	29
	ט	ח	30 מעבד
	י	ט	31
	יא	י	1
	יב	יא	2
	יג	יב	3
בשלה שבת שירה	יד	יג	4 הפטרה דבורה אשה
המשה עשר (סוקיל)	טו	יד	5
	טז	טו	6
	יז	טז	7
	יח	יז	8
	יט	יח	9
יתיו	כ	יט	10 הפטרה בשנת מות המלך
	כא	כ	11
	כב	כא	12
	כג	כב	13
	כד	כג	14
	כה	כד	15
	כו	כה	16
משפטים (מבדח, פ' שקלים)	כז	כו	17 הפטרה בן שבע שנים
	כח	כז	18
ערב ר"ח יום כיפור קט'	א	כח	19
א' דראש הודש	ב	כט	20
	ג	ל	21

Rebenwurzl-fele

orth. libaszalámi izletességben és minőségben
utólérhetetlen.

Egy próbarendeléssel meggyőződhet róla.

תרפ"ח טבת כ"ט יום

1927. December-1928. Januar

מולד פרייטאג נאכט צו שבת 12 אוהר 27 1/2 מינוטען

כ' דראט הודש ז' דהנוכה זאת חנוכה	א	א	25	רעצ' מבער ווינאכטען
	ב	ב	26	
	ג	ג	27	
	ד	ד	28	
	ה	ה	29	
	ו	ו	30	
יגש	ז	ז	31	הפסדה ויהי דבר' ה'
	א	ח	1	יאנער 1928
	ב	ט	2	
	ג	י	3	
	ד	יא	4	
	ה	יב	5	
	ו	יג	6	
עשרה בטבת	ז	יד	7	הפסדה ויקדשו ימי דוד
יחי				
	א	טו	8	
סוקיל	ב	טז	9	תקופת טבת סדר ויהי שבת
	ג	יז	10	רען 7 יענער פארטאגס 4
	ד	יח	11	אוהר 30 מינוטען.
	ה	יט	12	
	ו	כ	13	
שמות	ז	כא	14	הפסדה הבאים ישרש
	א	כב	15	
	ב	כג	16	
	ג	כד	17	
	ד	כה	18	
	ה	כו	19	
	ו	כז	20	
וארא (מבה"ח)	ז	כח	21	הפסדה כה אמר' ה' בקבצי
ערב ריה יום כיפור קמן	א	כט	22	

Ha jó izletes virstilt akar enni, ugy csakis Rebenwurz!
gyártmányaiból kell venni.

Kaphatók minden helybeli és vidéki jobb orth. כשר csemege-
üzletben.

תרפ"ה כסלו 5. יום

1927. November-December

מילד דאנערסטאג פארמיטטאג 11 אוהר 43 מינוטען

ראש חדש	ו	א	25	נאוועמבער
חולדות	ז	ב	26	הפטרה משא דבר ה'
	א	ג	27	
	ב	ד	28	
	ג	ה	29	
	ד	ו	30	
	ה	ז	1	דעצעמבער
	ו	ח	2	
ויצא	ז	ט	3	הפטרה ויברה י' קב
	א	י	4	
	ב	יא	5	שאלה סדר וישלח מאנטאג
	ג	יב	6	נאכט צו דיענסטאג דען 5
	ד	יג	7	דעצעמבער פעננט מאן אן
	ה	יד	8	ותן כל ומטר צוואנען.
	ו	טו	9	
וישלח	ז	טז	10	הפטרה חוקן עובדיה
	א	יז	11	
	ב	יח	12	
	ג	יט	13	
	ד	כ	14	
	ה	כא	15	
	ו	כב	16	
וישב	ז	כג	17	הפטרה באיה על שלשה
	א	כד	18	
א' דהנוכה	ב	כה	19	
ב' "	ג	כו	20	
ג' "	ד	כז	21	
ד' "	ה	כח	22	
ה' "	ו	כט	23	
מקץ שריה וחגוכה	ז	ל	24	הפטרה שבת הנזכה רני ושמהי

REBENWURZL hires gyártmányainak nem kell reklám,
mert azok minőségben utólríhetetlenek.

KÉZIMUNKA

Előnyomda és sablon-
készítés

ADLER

KAROLY

VII. Rombach
utca 35.

תרפ"ה חשוון כ"ט יום

1927. Október-November

מולד דיענסמא: נאכצ צו מיטוואך 10 אהר 58 17/1 מינוטען.

אקטאבער	27	א	ה	ב' דראש חודש
	28	ב	ו	
הפסרה רני עקרה	29	ג	ז	נח
	30	ד	ח	
	31	ה	ט	
יאָוועמבער	1	ו	י	
	2	ז	יא	
	3	ח	יב	
	4	ט	יג	
הפסרה למה האמר	5	י	יד	לך לך
	6	יא	טו	
	7	יב	טז	
	8	יג	יז	
	9	יד	יח	
	10	טו	יט	סוקיל
הפסרה ואשה אהה	11	טז	כ	יורא (מברכין שני המישי ושני)
	12	יז	כא	
	13	יח	כב	תענית יוני
	14	יט	כג	
	15	כ	כד	
	16	כא	כה	תענית חמישי
	17	כב	כו	
	18	כג	כז	
הפסרה והמלך דוד	19	כד	כח	הי שרה מבהית
	20	כה	כט	
	21	כו	ל	תענית שני בתרא
	22	כז		
	23	כח		
	24	כט		ע כ רית יום כיפור קטן

Sajat érdekeben kérje azonnal legújabbban megjelent nagybani
 árjegyzékünket,

REBENWURZL orth. כשר virsli- és kolbászárú-gyár
 Budapest, VI., Laudon ucca 3.

תרפ"ח תשרי ל' יום

1927. Szeptember-Október.

מולד מאנטאג פארמיטאג 10 אהר 14/11 מיטטען

א' דראש השנה	ג	א	27	סעפטעמבער
ב' דראש השנה	ד	ב	28	
צום גדלי'	ה	ג	29	
	ו	ד	30	
וילך (שבת שובה)	ז	ה	1	אקטאבער. הפטרה שובה
	ח	ו	2	
	ט	ז	3	הקופת תשרי
	י	ח	4	מזרח ירח פ' 7 אקטאבער
ערב יום הכפורים	יא	ט	5	פרישטאג נאכט צו שבת קודש
יום הכפורים	יב	י	6	9 אהר
	יג	יא	7	
האינו	יד	יב	8	הפטרה וידבר דוד
	טו	יג	9	
ערב סוכות	טז	יד	10	
א' סוכות	יז	טו	11	סוקל
ב' סוכות	יח	טז	12	
א' דהוה"מ	יט	יז	13	
ב' דהוה"מ	כ	יח	14	
שבת דהוה"מ	כא	יט	15	קהל
	כב	כ	16	
הושענא רבה	כג	כא	17	
שמיני עצרת (מזכור נשמות)	כד	כב	18	
שמחת תורה	כה	כג	19	
	כו	כד	20	
	כז	כה	21	
בראשית (מבה"ח ברכי נפשו)	כח	כו	22	הפטרה כה אמר האל
	כט	כז	23	
	ל	כח	24	
	א	כט	25	
א' דראש חודש חשון	ב	ל	26	

REBENWURZL

BUDAPEST, VI.
LAUDON U. 3.

Magyarország legnagyobb

orth. כשר

szalámi- és kolbászárú-
gyára.

ZSIDÓ NAPTÁR

AZ

5688.

TEMPLOMI ÉVRE

(1927—1928)

לוח

לשנת תרפ"ח לפ"ק

היא שנת חמשת אלפים ושש מאות ושמונים ושמונה
לבריאת עולם.

שבתותיה
50

ימים
354

»»«

עם מנהגי בית הכנסת בלשון אשכנז.

